

Jaarverslag 2017

Verbinding in de energietransitie

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	1	4.3 Resultaten: Return to Nature	43	9.3 Governancetabel	159
2. Over EBN	2	4.4 Resultaten: New Energy	45	9.4 Remuneratierapport	161
2.1 Profiel	7	4.5 Financiële resultaten	48	9.5 GRI-index 2017	164
2.2 Organisatiestructuur	9	4.6 Maatschappelijke resultaten	50	9.6 10 jaar kerncijfers	173
2.3 Bedrijfsmodel	11	4.7 Vooruitzicht 2018	57	9.7 Verklarende woorden- en referentielijst	174
2.4 Onze positie in de energieketen	13	5. Governance en Risico	61	9.8 Contactinformatie	176
2.5 De ontwikkeling van een geologische hulpbron	15	5.1 Risicomanagement	61	Interviews	
3. Strategie	21	5.2 Risicobereidheid	66	Maarten Camps (EZ) en	
3.1 Trends	22	5.3 Belangrijkste strategische risico's	67	Jan Willem van Hoogstraten (EBN)	18
3.2 SWOT en dilemma's	23	5.4 Corporate Governance	74	Chris de Ruyter van Steveninck (ONE) en	
3.3 Visie, missie en strategie	25	6. Verslag van de raad van commissarissen	84	Thijs Starink (EBN)	32
3.4 Organisatiewijziging	26	7. Over dit verslag	92	Pieter van Oord (IRO) en Eric Kreft (EBN)	58
3.5 Materiële thema's	27	8. Jaarrekening	100	Saskia Hagendoorn (Hydreco) en	
3.6 SDG's	29	9. Bijlagen	153	Eveline Rosendaal (EBN)	81
3.7 Connectiviteitsmatrix	29	9.1 Interactie met onze belanghebbenden	154		
4. Resultaten 2017	35	9.2 De mensen van EBN	157		
4.1 Algemene doelstellingen	37				
4.2 Resultaten: Our Dutch Gas	37				

1. Voorwoord

De klimaatafspraken van Parijs zijn inmiddels ruim twee jaar oud. Er is in deze periode veel gezegd en geschreven over de opwarming van de aarde. De noodzaak tot het terugdringen van de mondiale CO₂-uitstoot is bij vrijwel iedereen doorgedrongen. Ook van EBN wordt verwacht dat we daar grote stappen in zetten. Want hoewel 2030 en met name 2050 nog ver weg lijken, moeten we niet wachten tot morgen of overmorgen om in actie te komen. Niet alleen praten en schrijven over het klimaatprobleem, maar ook daadwerkelijk concrete plannen maken en uitvoeren om deze tegen te gaan.

Wat dat betreft spreekt de ambitie in het regeerakkoord, in 2030 49 procent CO₂-reductie te realiseren, ons zeer aan. Daarmee zou Nederland binnen Europa een koploper kunnen worden; de Europese doelstellingen voor 2030 liggen nu namelijk nog op 40 procent CO₂-reductie. Aan deze belangrijke ambitie van dit kabinet, moeten we de komende jaren met elkaar invulling geven. Echt samenwerken en écht gebruik maken van elkaars kracht is daarbij noodzakelijk. Alleen dan kunnen we voortgang boeken met deze grote uitdaging.

Het moge duidelijk zijn dat de rol van fossiele brandstoffen en dus ook van aardgas in ons energiesysteem de komende jaren en decennia enorm zal veranderen. Het is daarom belangrijk dat ook de gassector zich de vraag stelt wat de doelstelling van 49 procent CO₂-reductie voor de gaswinning en -voorziening in Nederland betekent. Dit zowel in de zin van het eigen operationele handelen als in de volledige keten van opsporing tot gebruik. Kan de gassector in zo'n ketenbenadering komen tot een geloofwaardige reductie van 49 procent in 2030? En wat is daarvoor nodig? Uitdagingen waar de sector elke dag mee bezig zal en moet zijn. Dat betekent niet dat de sector de afgelopen jaren stil heeft gezeten. Er zijn stappen gezet op het gebied van bijvoorbeeld Power2Gas, Groen Gas, Geothermie, CCS en (blauwe) waterstof. Stuk voor stuk duurzame voorbeelden die in meer of

mindere mate hun bijdrage kunnen en moeten leveren aan de 49 procent-doelstelling.

Ook wij zullen de komende jaren onze bijdrage aan de klimaatdoelstellingen in het Regeerakkoord zichtbaar maken. Traditioneel investeert EBN in de opsporing, winning en opslag van gas en olie. Dat is onze wettelijke taak. Maar met onze kennis van de Nederlandse ondergrond willen wij ook helpen de energietransitie te versnellen. Niet door aan de zijlijn te staan, maar als actieve en betrokken speler. Onze herijkte strategie geeft onze ambities op dat vlak aan: naast onze traditionele rol ook een belangrijke speler zijn als het gaat om hergebruik en ontmanteling van in onbruik geraakte olie- en gasinfrastructuur inclusief CO₂-opslag, en daarnaast een stimulator van duurzame vormen van energie uit de ondergrond zoals geothermie. Geothermie heeft in Nederland veel potentie en kan een grote rol spelen in de transitie naar een duurzamere warmtevoorziening. Ik verwacht dat deze warmtetransitie een belangrijk onderdeel van het nieuwe Klimaatakkoord zal zijn.

Om geothermie in de breedte naar een hoger niveau te tillen, maakt EBN een zogeheten Masterplan Geothermie. Dit projectplan geeft aan op welke wijze geothermie in Nederland kan worden georganiseerd en kan worden opgepakt om het daadwerkelijk tot een succes te maken.

Eind 2016 hebben we een soortgelijk Masterplan gemaakt voor de activiteiten op het gebied van hergebruik en ontmanteling van in onbruik geraakte gas- en olie infrastructuur. Een van de aanbevelingen in dit plan was de totstandkoming van een nationaal platform. Het doet me enorm deugd dat we per 1 januari jl. inderdaad dat platform hebben, en wel in de vorm van Nexstep. Nexstep zal zich de komende jaren inzetten om het hergebruik en de ontmanteling van gas- en olieinfrastructuur op een efficiënte en veilige manier te organiseren.

In Groningen vinden nog steeds bevingen plaats. Op 8 januari van dit jaar werd in Zeerijp de krachtigste beving in vijf jaar met 3.4 op de schaal van Richter gemeten. De inwoners van Groningen ervaren terecht een gevoel van onveiligheid. EBN heeft in 2017 op verschillende manieren activiteiten ontplooid om bij te dragen aan een veiligere en betere productie van het Groningenveld, in lijn met haar missie en het beleid van de minister van Economische Zaken en Klimaat.

We zijn diverse studies gestart die moeten bijdragen aan betere inzichten in de ondergrond-modellen. Dit werk is ondersteunend en voegt toe aan de onderzoeken die door NAM, maar ook door andere partijen zoals SodM en KNMI worden uitgevoerd.

Dit jaar heeft EBN voor de tweede keer een infographic gemaakt over het energiesysteem in Nederland. Onder de noemer 'Energie in Nederland' geven we op een overzichtelijke manier weer hoe het energiesysteem is opgebouwd, hoe het met winning en verbruik is gesteld en ook welke sectoren voor de meeste CO₂-uitstoot zorgen. De infographic geeft een goed inzicht in hoe zowel elektronen (elektriciteit) als moleculen (onder andere aardgas) ons energiesysteem vormen, en welke invloed de warmtevraag heeft op de seizoen fluctuaties. Het is ons streven om zoveel mogelijk Nederlanders inzicht te geven in het systeem en zodoende een geïnformeerde dialoog op gang te brengen. Ook dat past bij onze rol om 'energie te geven aan de transitie'.

Een van de kernwaarden van EBN is het creëren van verbinding. Deze kernwaarde ziet u in dit verslag als thema terug. Concreet uit zich dat in de vier interviews die in het verslag staan. Elk van onze strategische pijlers ('Our Dutch Gas', 'Return to Nature' en 'New Energy') komen hierin terug, evenals een interview over de urgentie van de energietransitie met Secretaris Generaal Maarten Camps van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Jan Willem van Hoogstraten

CEO

Van links naar rechts: Jan Boekelman, Jan Willem van Hoogstraten en Berend Scheffers.

Kerncijfers	2017	2016
Aantal participaties	197	198
Waarvan exploratie	44	46
Afzet EBN-deel (mrd. N3)	17,5	20
Omzet (EUR mln)	3.015	3.094
Nettoresultaat (EUR mln)	556	333
Afdrachten aan de Staat (EUR mln)	1.497	1.277
Investerings (EUR mln)	156	281
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen (EUR mln)	469	789

Sociaal

Aantal medewerkers	82	81
Ziekteverzuim	4,0%	4,9 %

Milieu¹

CO₂ -emissie		655 Kton
Methaanemissie		5,0 Kton
Energieverbruik		18,2 PJ

¹Operationele prestatie-indicatoren worden gerapporteerd op basis van opgave door operators en geconsolideerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Deze cijfers hebben betrekking op het berekende EBN-aandeel in de Nederlandse gasproductie en jaarlijkse booractiviteiten. De cijfers over 2017 zijn pas later dit jaar beschikbaar en zullen worden gepubliceerd in het EBN duurzaamheidsrapport 2017/2018.

2. Over EBN

2.1 Profiel

Energie Beheer Nederland (EBN) is een beleidsdeelneming waarvan de aandelen honderd procent in handen zijn van de Nederlandse Staat en deze worden beheerd door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. EBN voert mede het energiebeleid van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat uit.

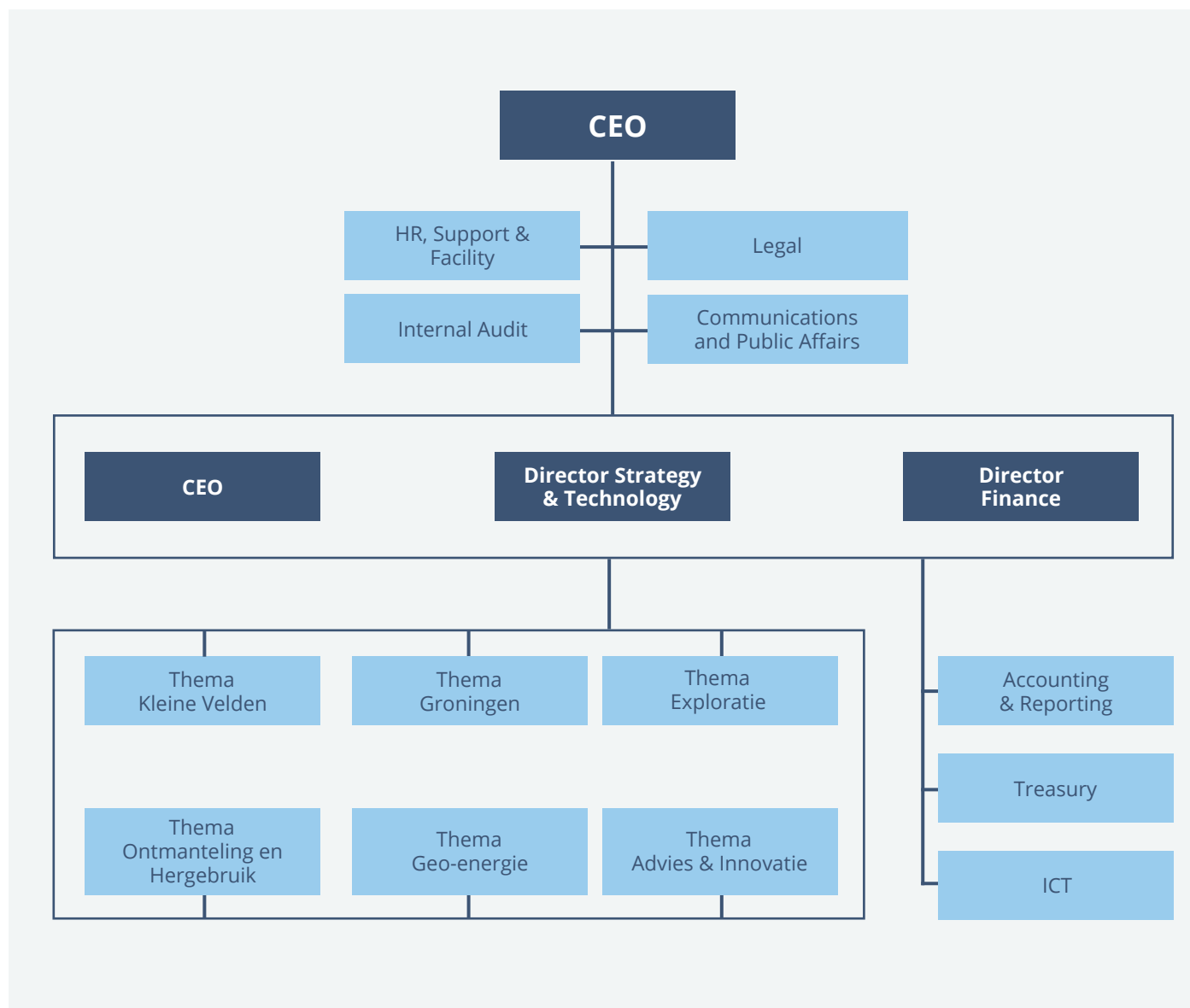
EBN zet haar kennis en expertise op het gebied van de ondergrond, de olie- en gassector en langjarige, kapitaalintensieve projecten in voor een betrouwbare en toekomstbestendige energievoorziening. We willen een constructieve bijdrage leveren aan de versnelling van de energietransitie. Deze transitie moet ervoor zorgen dat de Nederlandse energievoorziening in 2050 CO₂-neutraal is. Om de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs 2015 te halen zal onze energievoorziening ingrijpend veranderen. De ontwikkelingen op klimaat- en energiegebied leiden ertoe dat EBN zich niet langer uitsluitend richt op

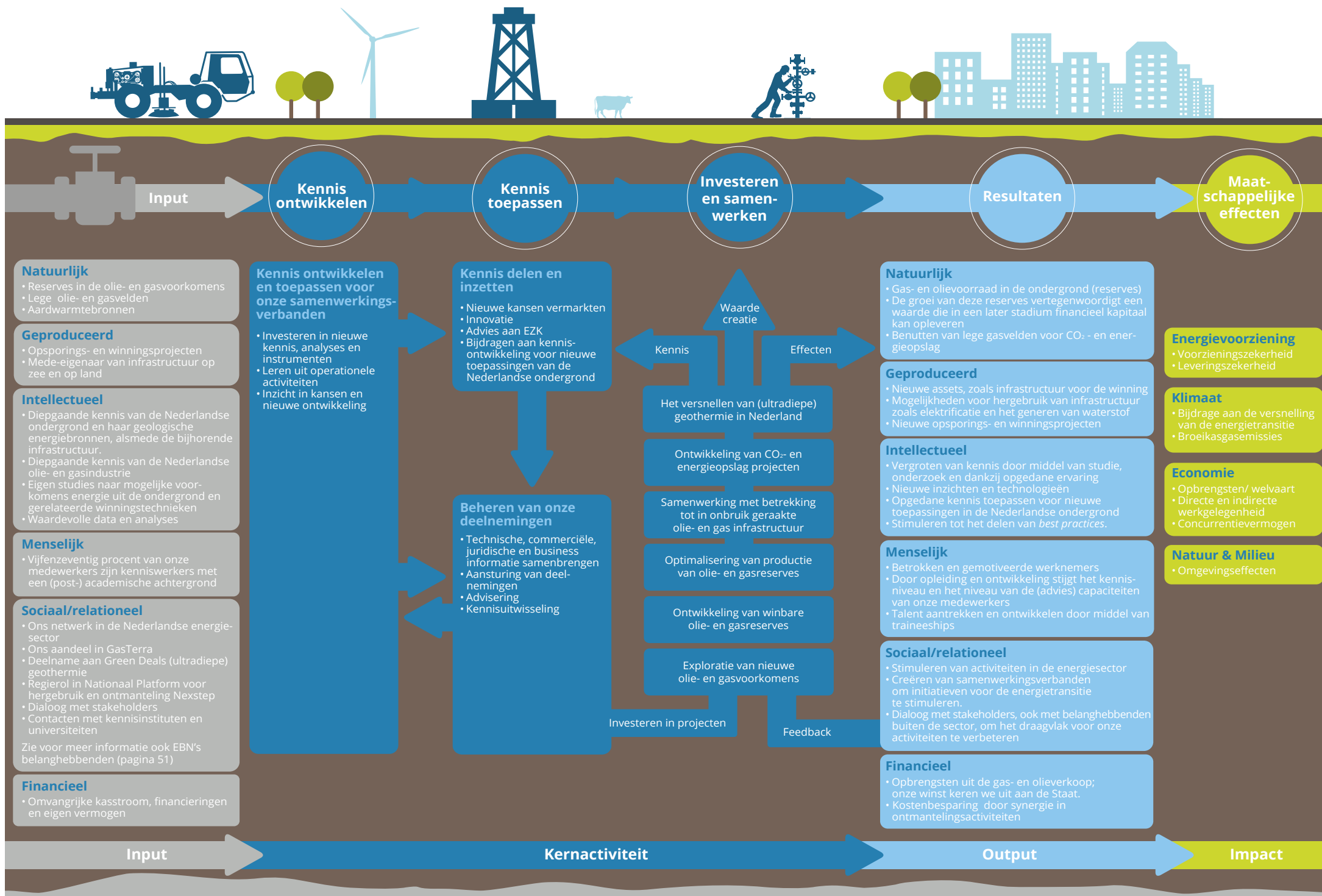
exploratie, productie en opslag van gas en olie. We hebben onze strategische prioriteiten in 2016 herzien. Onder de noemer 'energising the transition' zetten we nu in op: het zo duurzaam en veilig mogelijk ontwikkelen van aardgas en aardoliereserves in Nederland, veilig en duurzaam hergebruik en ontmanteling van in onbruik geraakte infrastructuur, en het gebruik van duurzame vormen van energie uit de ondergrond zoals aardwarmte. Ten slotte willen we een bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling over nieuwe toepassingen van de Nederlandse ondergrond zoals de opslag van energie en CO₂.

Als non-operating partner zijn we actief in bijna tweehonderd samenwerkingsverbanden met olie- en gasbedrijven, waar we in de regel veertig procent in investeren. In deze rol geven we invulling aan de Mijnbouwwet. In het bedrijfsmodel op pagina 10 wordt dit nader uitgelegd. EBN heeft tevens belangen in infrastructuur: pijpleidingsystemen op zee en gasoplagen. Daarnaast hebben we een veertig-procentsbelang in GasTerra B.V., waarin we met de Staat partner zijn van Shell en ExxonMobil. We verkopen gas ons via deze gasgroothandelonderneming.

2.2 Organisatiestructuur

EBN heeft ruim tachtig medewerkers in dienst, die allen werkzaam zijn in Utrecht. We hebben een directie en een raad van commissarissen. EBN is sinds september 2017 georganiseerd in zes multidisciplinaire themateams: Kleine Velden, Groningen, Exploratie, Ontmanteling & Hergebruik, Geo-energie en, Advies & Innovatie. Tevens kent EBN een aantal ondersteunende afdelingen: HR & Facility, Legal, Communications & Public Affairs, Internal Audit, Accounting & Reporting, Treasury en ICT. Specialistische disciplines komen binnen EBN samen in vakgroepen. Lees meer over onze organisatiewijziging op pagina 55.

2.3 Bedrijfsmodel

In ons bedrijfsmodel (op pagina 10) gaan we uit van de zes 'kapitalen' uit het raamwerk van de International Integrated Reporting Council (IIRC): natuurlijk kapitaal, geproduceerd kapitaal, intellectueel kapitaal, menselijk kapitaal, sociaal/relatieel kapitaal en financieel kapitaal. Deze kapitalen vormen de 'input' van onze kernactiviteiten waarmee we economische en maatschappelijke waarde creëren.

2.3.1 De input: onze zes kapitalen

De reserves van geologische energiebronnen in de

Nederlandse ondergrond, evenals onze kennis van en samenwerkingen binnen de energiesector, zijn voor EBN de voornaamste elementen van de input.

2.3.2 Kernactiviteiten

De kern van ons bedrijfsmodel bestaat uit drie activiteiten: investeren en samenwerken zowel in onze huidige samenwerkingsverbanden als ook in toekomstige, het beheren van onze deelnemingen en het ontwikkelen en toepassen van kennis voor onze deelnemingen en nieuwe toepassingen van de Nederlandse ondergrond.

Investeren en samenwerken

We investeren in het veilig, duurzaam en optimaal benutten van (bestaande) gas- en olievelden. Waar infrastructuur (pijpleidingen, platformen) aan het einde van haar levenscyclus is gekomen, investeren we in effectief hergebruik en/of ontmanteling. We nemen via het Nationaal Platform voor hergebruik en ontmanteling, Nexstep, een voortrekkersrol in het ontmantelingsvraagstuk. We zijn aanjager van verbetering van de duurzaamheidsprestaties en stellen ons actief op in de versteviging van het maatschappelijke draagvlak voor onze activiteiten.

We werken met diverse partijen samen om de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie in Nederland te versnellen.

Kennis ontwikkelen en toepassen

De ruggengraat in het bedrijfsmodel van EBN is kennis van ondernemen in de ondergrond. Deze kennis zetten we in voor onze deelnemingen en samenwerkingen. Door de continue en structurele samenwerking blijft de (wederzijdse) kennisuitwisseling geborgd. We investeren in eigen studies en werken mee aan studies van partners of derden. We genereren inzichten in kansen en mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen in de Nederlandse ondergrond zoals geothermie en de opslag van energie en CO₂. We creëren waarde door onze kennis aan te wenden in de Nederlandse energiesector. Tevens adviseren we het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Het beheren van onze olie- en gas deelnemingen

Met kennis en analyses kan EBN operators (de olie- en gasbedrijven) direct beïnvloeden in hun keuzes en beslissingen. Op basis van onze inzichten adviseren we operators waar mogelijk te blijven investeren in de opsporing en winning van Nederlands aardgas en

olie op zee. Deze kabinetsperiode kunnen operators geen opsporingsvergunningen aanvragen voor nieuwe gasvelden op land.

We volgen de prestaties van onze deelnemingen nauwgezet. Zo kunnen we waar nodig en mogelijk bijsturen. We maken gebruik van een (tweejaarlijkse) gestandaardiseerde analyse van onder meer de operationele kosten en tarieven. Daarmee monitoren we hoe de deelnemingen op zee presteren ten opzichte van andere opsporingen en winningen. We stimuleren het delen van *best practices*, zodat operators waar mogelijk kunnen leren van elkaars kennis en analyses.

2.3.3 De output: wat levert het op?

Kennis en economische waarde zijn voor EBN de voornaamste elementen van de output. Beide worden aangewend als investering om de continuïteit van de energiewinning in Nederland veilig te stellen. Zie figuur pagina 10. Onze activiteiten, en die van andere partijen in de keten, hebben impact op de maatschappij – voornamelijk op de energievoorziening, de economie, de (leef)omgeving en het milieu. De effecten kunnen zowel positief als negatief zijn.

Positieve impact

EBN deelt operationele en technologische kennis met partners in de sector en deelt haar kennis van de ondergrond ook ter versnelling van de energietransitie, bijvoorbeeld op het gebied van geothermie en CO₂-opslag. EBN draagt bij aan de leveringszekerheid en voorzieningszekerheid van energie in Nederland. De economische waardecreatie is de geldstroom naar de Nederlandse Staat: de netto opbrengst plus heffingen en belastingen. Het bezit van gas heeft de afgelopen decennia grote invloed gehad op de welvaart in Nederland, maar deze impact is de afgelopen jaren verminderd door teruglopende aardgasproductie. De duurzame energiebronnen uit de Nederlandse ondergrond, zoals geothermie, hebben de potentie een krachtige motor te zijn voor de lokale economie. De sectoren zijn goed voor directe en indirecte werkgelegenheid.

Negatieve impact

In Groningen heeft de winning van aardgas veel invloed op de lokale (leef)omgeving. De impact van aardbevingen is groot. Ze resulteren in schade aan gebouwen en infrastructuur. De schade in het gaswinningsgebied is groter dan alleen materieel. Veel mensen zijn geconfronteerd met onzekerheid.

De winning van olie en gas en ook het verbruik van deze fossiele brandstoffen, veroorzaakt onder meer emissies die nadelig zijn voor het milieu en bijdragen aan het broeikas effect. Er is ook een (zeer beperkt) risico op directe vervuiling door bijvoorbeeld lekkages. De infrastructuur bij olie- en gasvelden (op zee of op land) die het einde van de levensduur nadert is altijd een punt van aandacht. Platformen worden opgeruimd of krijgen een andere functie. Leidingen en putten op zee moeten schoon en veilig worden achtergelaten. In sommige gevallen moeten ze worden verwijderd.

2.4 Onze positie in de energieketen

De illustratie op pagina 14 geeft aan wat onze betrokkenheid is in de energieketen. EBN is voor bepaalde onderdelen in deze keten zelf of samen met anderen verantwoordelijk. Het is onze maatschappelijke plicht om een bijdrage te leveren aan een onafhankelijke, betrouwbare energievoorziening in Nederland. Het zorgen voor essentiële energie uit de Nederlandse ondergrond doen wij in samenwerking met onze partners.

Zoeken en winnen van energiebronnen

EBN investeert in de opsporing, winning en opslag van energiebronnen zoals aardgas, aardolie en in de

toekomst mogelijk ook aardwarmte uit de Nederlandse ondergrond. Deze activiteiten worden ook wel *upstream* activiteiten genoemd en behoren tot de kernactiviteiten van EBN. Operators voeren de werkzaamheden uit en EBN investeert mee. Als partner in een samenwerkingsverband deelt EBN (en daarmee indirect de Staat) mee in de inkomsten, en is tevens verantwoordelijk voor haar aandeel in de gemaakte kosten zoals die binnen de overeenkomst van samenwerking zijn afgesproken. Het ontwikkelen van olie- en gasreserves en de ontwikkeling van geothermie gebeurt in een aantal stappen, zie pagina 15 en 16.

Verkoop olie en gas

De mijnbouwbedrijven verkopen het aardgas en de aardolie veelal aan groothandelsbedrijven, waaronder GasTerra. GasTerra verkoopt gas aan diverse tussenhandelaren en eindgebruikers. EBN is medeaandeelhouder van GasTerra, en is via twee zetels in de raad van commissarissen en middels twee zetels binnen het College van gedelegeerde commissarissen betrokken bij het beleid van GasTerra B.V. EBN heeft geen actieve rol in de stappen die volgen op de verkoop van het eigen gas.

Opslaan van energiebronnen

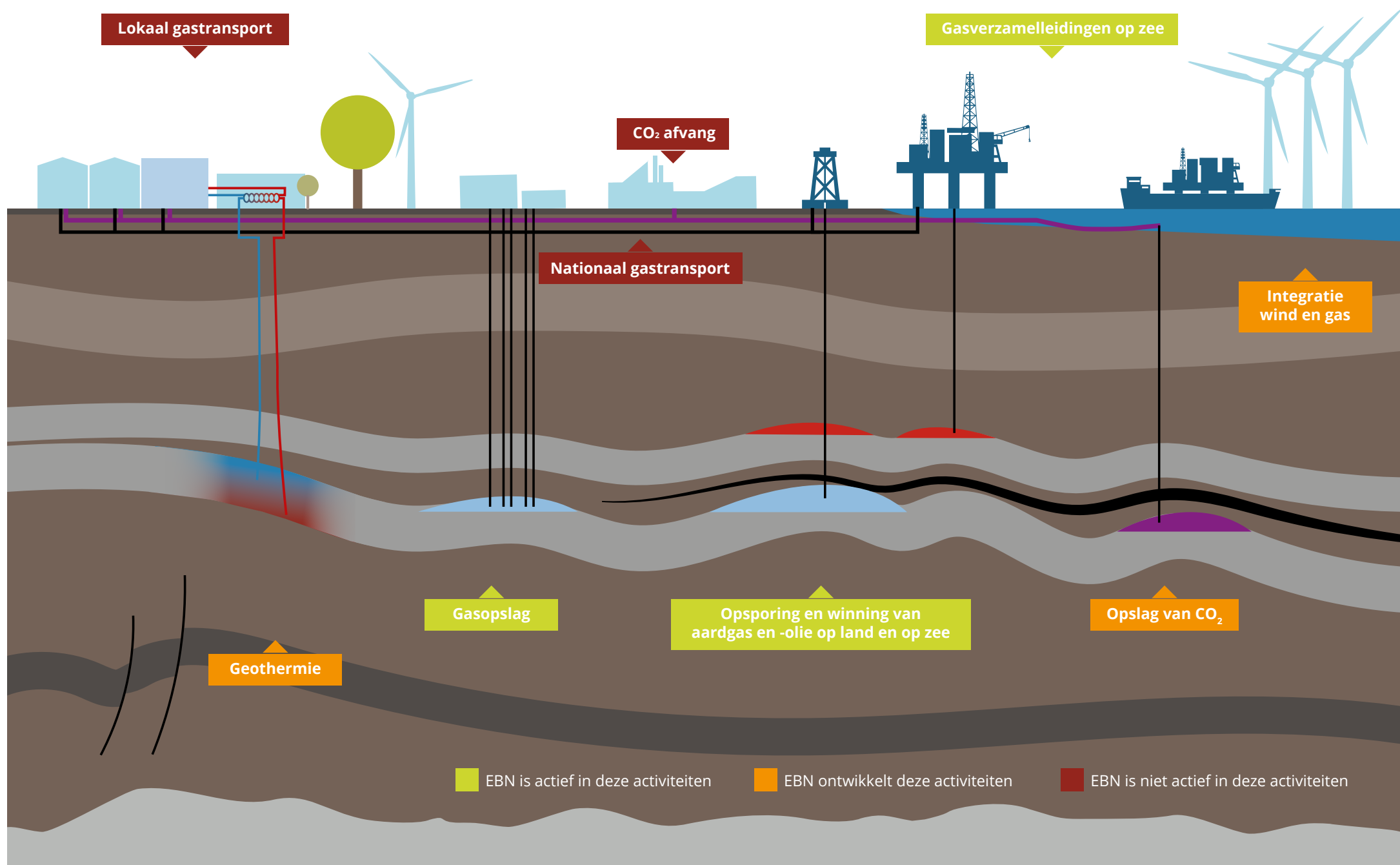
Lege gasvelden kunnen dienen als opslag van energiebronnen, onder andere voor gasopslag. Het moment van gebruik van aardgas kan afwijken van het moment van produceren, waardoor opslagcapaciteit noodzakelijk is. EBN is mede-eigenaar van vier ondergrondse gasopslagfaciliteiten. EBN heeft hierdoor enige betrokkenheid bij *midstream*-activiteiten. In de toekomst kunnen lege gasvelden op zee mogelijk ook worden gebruikt voor de opslag van CO₂. EBN verkent samen met partners uit de sector de mogelijkheden hiervan.

Gebruik van energiebronnen

EBN heeft geen rol in het transport en de distributie van energie en heeft dus geen rol in *downstream*-activiteiten.

Hergebruik en/of ontmanteling van gebruikte infrastructuur

Aan het einde van de productie zal de gebruikte infrastructuur in onbruik raken, maar kan het mogelijk wel voor andere toepassingen beschikbaar worden gesteld. EBN is aanjager van het effectief ontmantelen en hergebruiken van in onbruik geraakte infrastructuur.

Met Nexstep, het Nationaal Platform voor hergebruik en ontmanteling, hebben we een voortrekkersrol in het ontmantelingsvraagstuk.

2.5 De ontwikkeling van een geologische hulpbron

Onderstaande illustraties maken duidelijk hoe de ontwikkeling van een geologische hulpbron (olie, gas of geothermie) plaatsvindt. Van de verkenning tot het opruimen van de infrastructuur. In dit proces zitten bij respectievelijk olie en gas en geothermie veel raakvlakken.

Verkenning

Olie en gas: aan de hand van regionale kennis en seismische beelden doet EBN studies naar mogelijke nieuwe vindplaatsen van olie en gas.

Geothermie: Haalbaarheidsstudies worden uitgevoerd om te bepalen of een regio geschikt kan zijn om aardwarmte te winnen. De verkenning van de bodem wordt gedaan door middel van regionale kennis en seismische beelden.

Start exploratie

Olie en gas: samen met vergunninghouders testen

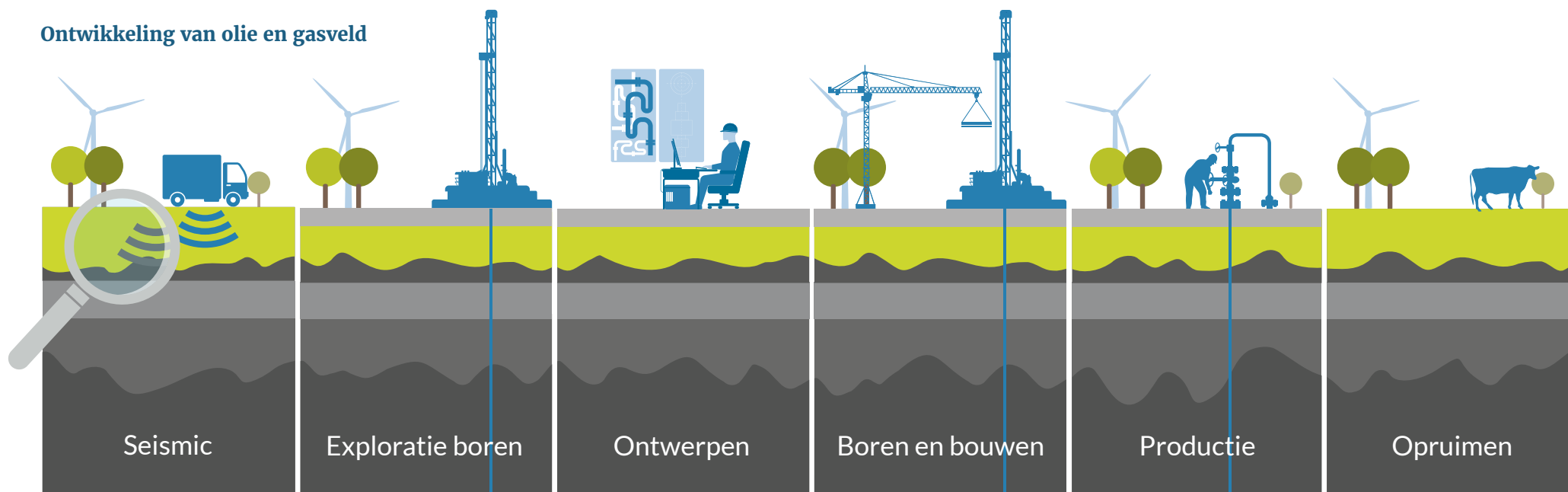
we mogelijke gas- of olievoorkomens door middel van proefboringen.

Geothermie: als een aardwarmtebedrijf tijdens de verkenningsfase een geschikte locatie heeft gevonden waar ze naar aardwarmte willen boren, is er een vergunning nodig. Deze vergunning vraagt het bedrijf aan bij de minister van Economische Zaken en Klimaat. Vervolgens wordt de eerste put geboord.

Constructie

Olie en gas: we brengen samen met onze partners economisch rendabele voorkomens tot ontwikkeling.

Ontwikkeling van olie en gasveld

Geothermie: wanneer er een geschikte aquifer (een watervoerende laag in de ondergrond) wordt gevonden met de gewenste temperatuur, en wanneer blijkt dat aardwarmtewinning mogelijk is, wordt een tweede put geboord. Deze twee putten heten samen een doublet en vormen de productielocatie.

Productie

Olie en gas: de reserves worden geproduceerd zolang het economisch rendabel is; in deze fase verdienen de investeringen zich (in de regel) terug. Het gas vindt zijn weg in de keten naar de eindgebruikers.

Geothermie: warm water wordt via de put omhoog gepompt, door een warmtewisselaar gevoerd en vervolgens via de andere put weer de grond in gepompt. De warmtewisselaar haalt de warmte uit het water en brengt het over naar het water in een warmtenet. Via het warmtenet stroomt de warmte vervolgens naar de eindgebruikers.

Opruimen

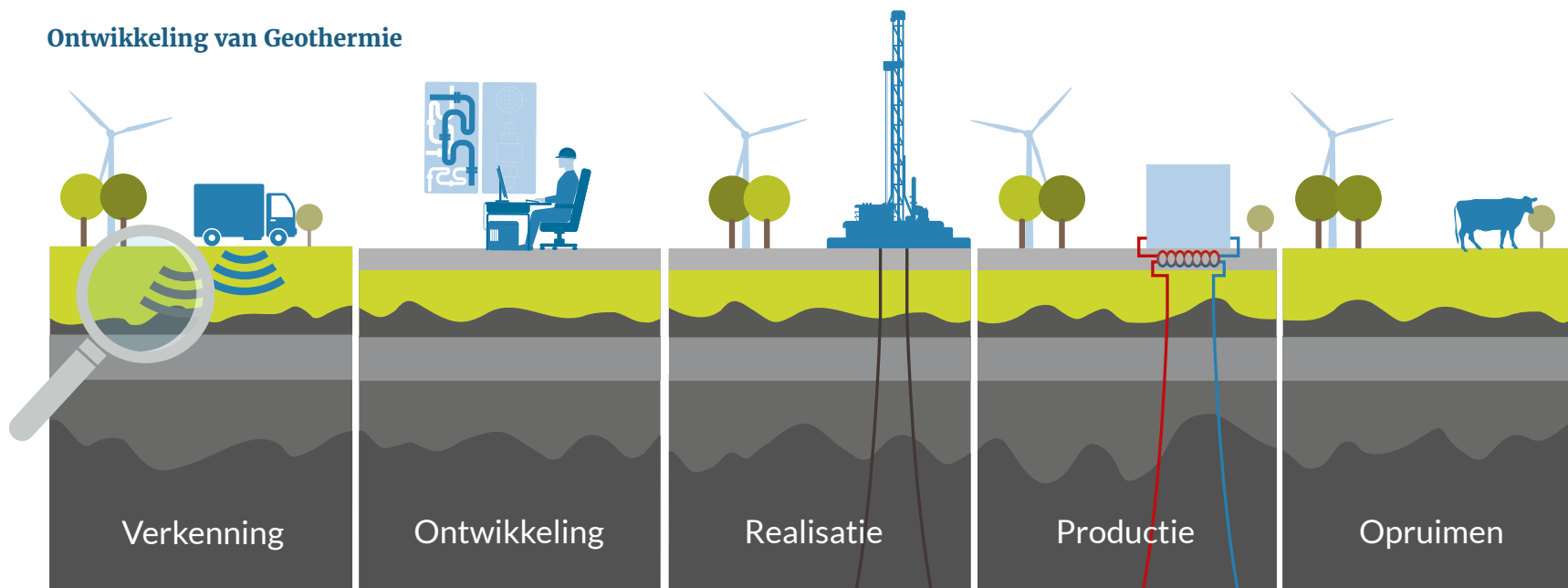
Olie en gas: als een gasontwikkeling aan het eind van haar levensduur is gekomen, worden putten permanent afgesloten en de infrastructuur ontmanteld. De omgeving wordt hersteld in de oude staat.

In sommige gevallen kan de infrastructuur worden hergebruikt of kan een leeg gasveld worden gebruikt voor de opslag van energie of CO₂.

Geothermie: als een locatie niet meer in gebruik is, moet het aardwarmtebedrijf deze opruimen. De putten worden gesloten en de installaties worden verwijderd. De omgeving wordt hersteld in de oude staat.

Wanneer er naar olie, gas of aardwarmte wordt geboord, ziet Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) erop toe dat dit op een veilige manier gebeurt voor mens en milieu, en in overeenstemming is met wet- en regelgeving.

Ontwikkeling van Geothermie

Voor meer informatie over de ontwikkeling van een olie- of gasveld, bezoek: www.hoewerktgaswinnen.nl.

Voor meer informatie over de ontwikkeling van geothermie, bezoek: www.hoewerктаardwarmte.nl.

Samenwerking cruciaal bij energiedoelen regeerakkoord

“Onze doelstellingen zijn ambitieus: we gaan voor 49% CO₂-reductie in 2030 en zetten in Europa in op 55% samen met gelijkgestemde landen. Ambitueus, maar wat ons betreft zeker haalbaar. De industrie, het bedrijfsleven, centrale en lokale overheden zullen samen aan de bak moeten om de doelstellingen uit het regeerakkoord te realiseren. Van velen zal het een andere manier van denken en werken vereisen. Het mooie is dat steeds meer partijen de handschoen oppakken.”

Interview

Aldus Maarten Camps, secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Hij gaat in gesprek met Jan Willem van Hoogstraten, CEO van EBN, over de uitdagingen van het regeerakkoord.

Van Hoogstraten: “Samenwerking is inderdaad cruciaal om de ambities voor elkaar te krijgen. Alleen door de krachten te bundelen en gebruik te maken van elkaars kracht komen we verder. De urgentie van het klimaatprobleem en daarmee de noodzaak van de energietransitie is tegelijkertijd nog lang niet tot iedereen doorgedrongen. En dan heb ik het met name over de omvang van de doelstellingen. Dat is echt immens. Wat dat betreft kun je zeggen dat er geen evolutie nodig is, maar een revolutie. Daarbij is een regisseur nodig, een aanjager. Wat mij betreft ligt daar een taak voor de overheid. Een mooi voorbeeld van het positieve effect van overheidsbeleid vind ik de SDE+ (stimuleringsregeling voor hernieuwbare energieproductie).

Camps: “De ontwikkelingen gaan enorm hard. We lopen internationaal voorop met wind op zee, het eerste subsidieloze windpark op zee lijkt realiteit te gaan worden. Dat hadden we een paar jaar geleden niet durven dromen. De circa 12 bedrijven die verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de CO₂-uitstoot voelen de urgentie en vragen zelf om overheidsinstru-

menten voor de energietransitie. Innovatie gaat in een rap tempo. Ook CO₂-opslag moet hieraan een wezenlijke bijdrage leveren. Ik ben er van overtuigd dat we in 2030 dingen anders doen dan we nu kunnen voorzien. Kijk bijvoorbeeld naar de potentie van waterstof. Daar weten we nog onvoldoende van, daarom is het waardevol dat we starten met proefprojecten. En daarom is het ook belangrijk dat een organisatie als EBN de omslag heeft gemaakt. Enerzijds staan jullie voor de fossiele kant van de transitie – op een veilige wijze de afbouw van olie en gas helpen realiseren – anderzijds is jullie kennis en kunde essentieel voor de ontwikkeling van duurzame energiebronnen, in het bijzonder geothermie. Het ministerie en EBN werken ieder vanuit zijn eigen rol aan een betrouwbare, toekomstbestendige en klimaatneutrale energievoorziening. Daarbij zijn we afgelopen jaren meer naar elkaar toe gegroeid. Als wij samen vooruit kijken kunnen we gezamenlijk successen realiseren.”

Van Hoogstraten: “Helemaal eens. Als EBN krijgen we door onze nieuwe rol ook te maken met andere partijen dan voorheen, denk aan IPO en VNG. Dat is voor alle betrokkenen soms wennen. Als we samen optrekken met het ministerie en elkaar vertrouwen dan geeft dat een belangrijke impuls aan het voor de transitie noodzakelijke draagvlak. In combinatie met wetgeving gericht op verduurzaming kunnen we grote

Maarten Camps

Secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK)

Jan Willem van Hoogstraten

CEO van EBN

Interview

stappen zetten. Ik zie daarbij ook voor de overheid op lokaal niveau een belangrijke rol. Daar waar het gaat om de af- of ombouw van bestaande gasvoorzieningen ligt de bal bij gemeenten. De aangekondigde Klimaatwet en een Nationaal Klimaat- en Energieakkoord kunnen ook op lokaal niveau voor de vereiste versnelling zorgen. Hoewel we als samenleving misschien wel voor de grootste uitdaging ooit staan heb ik er vertrouwen in. Het is als dat raadseltje, 'Hoe eet je een olifant?' Hap voor hap."

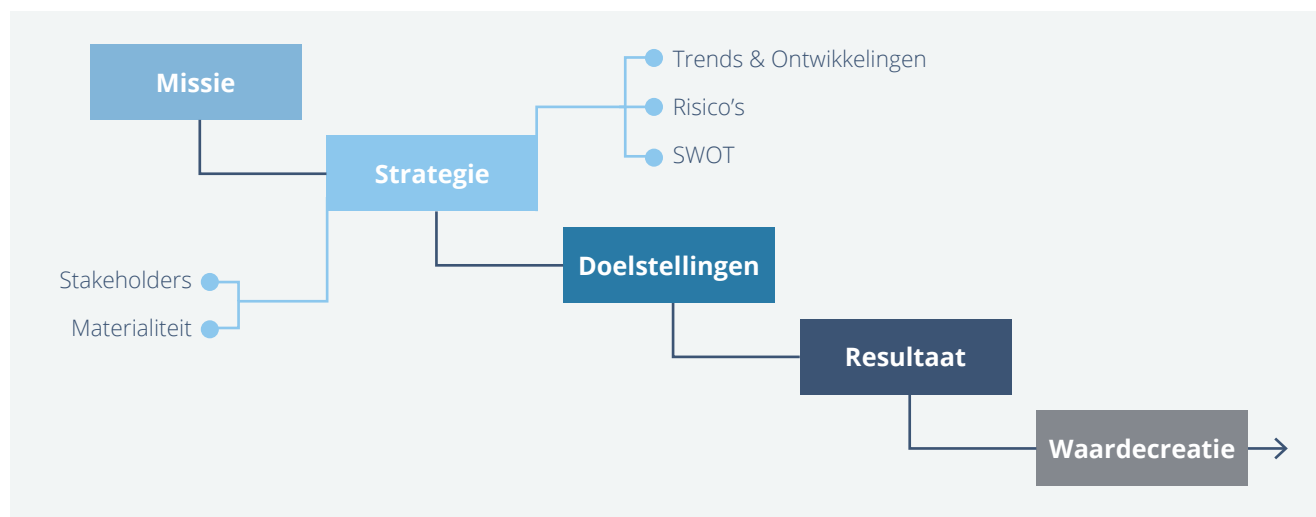
Camps: "We moeten ons inderdaad niet laten afschrikken door het hoge ambitieniveau. We moeten samenwerken en lef tonen om te innoveren. Het inzetten op proefprojecten en bij succes grootschalig uitrollen zijn voor mij daarbij essentieel. Ik ben dan ook blij dat dit regeerakkoord duidelijke doelen heeft. Ik heb vertrouwen in onze duurzame toekomst."

3. Strategie

Nederland bevindt zich in de transitie naar een CO₂-neutrale energievoorziening in 2050. Het energiesysteem zoals we dat nu kennen, zal ingrijpend veranderen. Deze ontwikkelingen zijn van invloed op de energiesector en dus ook op EBN. De energietransitie en ook andere ontwikkelingen zijn van invloed op onze strategie, onze activiteiten en bedrijfsvoering op de korte en lange termijn. Het bedrijfsmodel van EBN is dan ook sterk aan verandering onderhevig.

De figuur hieronder geeft weer hoe ons jaarverslag kan worden gelezen. EBN's missie en maatschappelijke rol zijn ingebed in onze drie strategische thema's. De belangen van onze stakeholders zijn ingebed in onze materiële thema's. De strategie van EBN geeft tevens antwoord op trends en ontwikkelingen die onze dagelijkse praktijk beïnvloeden en de mogelijke risico's die deze veranderde omgeving met zich hebben meegebracht. De kansen en bedreigingen komen naar voren in de SWOT. EBN heeft doelstellingen geformuleerd om haar missie te vervullen. De resultaten per strategische pijler (pagina 35) leiden tot het creëren van waarde die zijn terug te vinden in ons waardecreatiemodel op pagina 10.

3.1 Trends

Klimaatverandering is een wereldwijde ontwikkeling die van grote invloed is op onze mondiale samenleving en haar weerslag heeft op het imago van gas. EBN heeft een drietal trends geïdentificeerd die onze activiteiten dagelijks beïnvloeden: de energietransitie, het maatschappelijk draagvlak voor de olie- en gasindustrie, en teruglopende productie en langdurig lage prijzen. Door deze trends is de gasindustrie de afgelopen jaren onder druk komen te staan.

De energietransitie

In het Regeerakkoord Rutte III 'Vertrouwen in de toekomst' zijn ambitieuze klimaatdoelstellingen

opgenomen. De huidige regering streeft naar een 49 procent CO₂-reductie in 2030. Om deze reductie te bewerkstelligen, voorziet de regering een transitiefase van fossiele energie naar duurzame energie.

De Nederlandse ondergrond zal een belangrijke rol (blijven) spelen in de transitie beschrijft het regeerakkoord: "Ook bij de verduurzaming speelt de ondergrond een steeds belangrijkere rol, bijvoorbeeld voor de winning van aardwarmte, de opslag van stoffen en de winning van drinkwater". De Nederlandse overheid streeft naar een CO₂-neutrale energievoorziening in 2050, overeenkomstig met het klimaatakkoord van Parijs. EBN wil een constructieve bijdrage leveren aan de energietransitie. We zetten onze kennis en expertise op het gebied van de ondergrond in voor een betrouwbare en toekomstbestendige energievoorziening op de lange termijn. Bijvoorbeeld op het gebied van aardwarmte en de opslag van CO₂.

Maatschappelijk draagvlak olie- en gasindustrie

De afgelopen jaren is de reputatie van de olie- en gasindustrie in Nederland en Europa verslechterd. Thema's als 'veiligheid', 'milieu', en 'ouderwetse fossiele industrie' worden in het maatschappelijk debat over het voetlicht gebracht. De aardbevingen in Groningen zorgen voor schade wat resulteert in een gevoel van onveiligheid en onzekerheid bij inwoners

van de provincie Groningen. Dit heeft het maatschappelijke draagvlak voor de winning van gas in Nederland sterk doen afbrokkelen.

EBN zet zich in om haar omgeving zo zorgvuldig mogelijk te informeren en kennis op het gebied van olie- en gaswinning te vergroten.

Teruglopende productie en langdurig lage prijzen

De beschikbaarheid van economisch winbare reserves vereist complexere opsporings- en winningstechnieken. Dit brengt hogere kosten met zich mee voor operators. Tegelijkertijd waren de olie- en gasprijzen de afgelopen jaren relatief laag. De productie uit onze kleine velden loopt hierdoor terug. Bovendien groeit het aantal platformen dat aan het einde van de levensduur is en dat in de komende jaren ontmanteld zal moeten worden. De winning uit het Groningenveld is sterk teruggeschroefd vanwege de veiligheid.

Dit alles zorgt voor financiële druk op resultaten van de olie- en gasindustrie. Het is noodzaak dat EBN en haar partners meer gaan investeren in efficiëntie en innovatie.

3.2 SWOT en dilemma's

Voor de uitwerking van de strategie is een SWOT-analyse opgesteld. De SWOT geeft inzicht in de sterke en zwakke punten van EBN. Mede op basis hiervan kunnen we een aantal dilemma's identificeren:

1. De gasparadox: aardgas maakt onderdeel uit van zowel het probleem (CO₂-emissies) als van de oplossing (bijdrage aan de energietransitie door flexibiliteit, transporteerbaarheid, mogelijkheid tot opslag, hergebruik van de gasinfrastructuur en lagere CO₂-emissies ten opzichte van kolen). Het is de uitdaging om hier zo zorgvuldig en evenwichtig mogelijk mee om te gaan.

2. Het gebrek aan draagvlak ontmoedigt activiteiten met betrekking tot gaswinning. Tegelijkertijd is EBN er voor het creëren van economische en maatschappelijke waarde door middel van onder andere deze gaswinning. Hiertussen bestaat spanning, en daarom is het voor de betrokkenen zaak om hier zo goed mogelijk mee om te gaan.
3. In de Noordzee zit nog een aanzienlijke hoeveelheid aan winbare reserves, die vaak moeilijk toegankelijk zijn. Tegelijkertijd is er de roep om bestaande infrastructuur te ontmantelen. Het is een lastig evenwicht tussen enerzijds het niet te vroeg verwijderen van belangrijke infrastructuur zodat winning van gasvoorraden mogelijk blijft en anderzijds het gehoor geven aan de roep tot de wettelijke opruimverplichting.

SWOT-analyse

Strengths

- Vertrouwde en actieve partner in de E&P industrie, ook op het gebied van hergebruik en ontmanteling
- Overzichtspositie in de E&P-industrie
- Unieke datapositie voor E&P-activiteiten
- Stimuleren van E&P-activiteiten door eigen studies
- Faciliteren van kennisdeling binnen en buiten de sector
- Gekwalificeerd personeel
- Positieve bedrijfscultuur (great place to work)
- Relatief kleine organisatie met financiële slagkracht

Weaknesses

- Relatieve onbekendheid EBN bij relevante stakeholders
- Nog niet zeer actief in de communicatie met externe stakeholders
- IT-systemen nog niet voldoende aangepast op herziene strategie
- Samenwerken tussen thema's/afdelingen binnen EBN kan worden verbeterd

Opportunities

- Unieke datapositie voor activiteiten in de ondergrond
- Bijdragen aan de versnelling van de energietransitie
- E&P infrastructuur kan worden ingezet voor de energietransitie
- Het verder invullen van voortrekkersrol ontmanteling en hergebruik
- Bijdragen aan de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie
- Aanjagen van efficiëntie bij E&P-activiteiten (low-cost development)
- Stimuleren van nieuwe activiteiten in open gebied (met name op zee)
- Aantrekken van nieuwe operators voor Nederland

Threats

- Langdurig lage olie- en gasprijzen, negatief investeringsklimaat
- Verslechterd draagvlak voor E&P-activiteiten
- Aardbevingen in Groningen en overige calamiteiten
- Verdwijnende infrastructuur
- Door langdurig lage prijzen ontstaat het risico dat joint venture partners niet kunnen voldoen aan opruimverplichtingen
- Data ontvreemding of IT-systemen niet beschikbaar
- EBN kan in de toekomst mogelijk niet voldoende participeren vanwege onvoldoende mandaat

3.3 Visie, missie en strategie

Vanwege de veranderde omgeving nam EBN in 2016 de focus van de toenmalige activiteiten onder de loep en onderzochten we nieuwe activiteiten. In de strategie hebben we een aantal prioriteiten vastgesteld.

Na de herijking van de strategie, is in 2017 onze organisatie op de nieuwe strategie aangepast, zodat bestaande en nieuwe activiteiten goed geborgd kunnen worden in de organisatie. Zo geven we invulling aan de nog actievare rol die we ambiëren. Lees op pagina 35 meer over onze nieuwe organisatie en hoe deze robuust is gemaakt voor toekomstige ontwikkelingen.

3.3.1 Visie en missie

Onze visie is: 'De Nederlandse geologische energiebronnen spelen een belangrijke rol in de energietransitie'. Onze missie is: 'Het realiseren van waarde uit geologische energiebronnen op een veilige, duurzame en economisch verantwoorde wijze'.

3.3.2 Strategische prioriteiten

Met drie strategische prioriteiten geven we invulling aan onze missie:

 Our Dutch Gas: het optimaal benutten van Nederlandse energiebronnen;

 Return to Nature: voortrekkersrol nemen in het ontmantelingsvraagstuk en bijdragen aan de ontwikkeling van CO₂-opslag;

New Energy: bijdragen aan het versnellen van de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie en energieopslag.

Our dutch gas

EBN werkt aan oplossingen om bestaande gasvelden optimaal, duurzaam en veilig te benutten. Nederland bezit nog een aanzienlijk potentieel aan gasvoorraden, dat kan worden ingezet voor de energietransitie. We willen het Nederlands gas alleen daar gebruiken waar (nog) geen duurzamere of schonere vormen van energie beschikbaar zijn. Op deze manier kan gas fungeren als ondersteuner en back-up voor duurzame energie. Totdat we in staat zijn om onze energievoorziening geheel op duurzame wijze in te richten, zal gas waarschijnlijk een belangrijke rol blijven spelen. We verwijzen hier naar de Energieagenda van het ministerie van Economische zaken en Klimaat, waarin de rol van gas als volgt wordt beschreven: *"Ook op het transitiepad naar de ambities van het Klimaatakkoord van Parijs zal gas als minst vervuilende fossiele brandstof nog lang [red: decennia] een belangrijke rol spelen in de transitie"*.

Return to nature

EBN neemt regie om in onbruik geraakte olie- en gasplatforms effectief te ontmantelen of te hergebruiken. Op de Noordzee, maar ook op land, staat de olie- en gasindustrie hierin de komende jaren voor een

grote uitdaging. Steeds meer velden raken aan het eind van hun levensduur. Hierdoor zal de olie- en gasinfrastructuur beschikbaar komen voor andere toepassingen. EBN en NOGEPA hebben in oktober 2017 het Nationaal Platform voor hergebruik en ontmanteling, Nexstep, opgericht naar aanleiding van aanbevelingen in het Masterplan for Decommissioning & Re-use van november 2016. Dit Masterplan hebben we in samenwerking met de sector opgesteld. EBN streeft met de sector naar een veilig, duurzaam en kostenefficiënt hergebruik, dan wel ontmanteling, van bestaande infrastructuur.

De energietransitie biedt een mogelijkheid om bestaande elementen al vóór de uiteindelijke veilige en efficiënte ontmanteling te hergebruiken. Zo kan er in leeg-geproduceerde gasvelden op de Noordzee CO₂ worden opgeslagen. Dit wordt gezien als een goede mogelijkheid om CO₂-emissies terug te dringen. EBN ondersteunt projecten voor de ontwikkeling CO₂-opslag.

New energy

EBN ontwikkelt samenwerkingsverbanden om geothermie efficiënt te benutten. Om in 2050 een CO₂-arme energievoorziening te kunnen realiseren

in Nederland, moet onder andere de Nederlandse warmtevoorziening worden verduurzaamd. Geothermie kan een belangrijke bijdragen leveren aan een CO₂-neutrale energiehuishouding. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft afgelopen jaar samen met EBN en TNO de mogelijkheden verkend om geothermie-pilotprojecten te realiseren. Op basis van deze verkenning zijn twee Green Deals getekend in juni 2017; Green Deal Brabant en de Green Deal Ultradiepe Geothermie. De Green Deal-partijen werken aan de realisatie van diverse geothermie-projecten. EBN biedt (als non-operating partner) deze partijen ondersteuning door onze kennis en expertise beschikbaar te stellen en met de partijen te werken aan een portfolioaanpak. Het regeerakkoord van 2017 voorziet dat de ondergrond een steeds belangrijkere rol gaat spelen bij de transitie naar een duurzame, CO₂-arme energievoorziening.

Een wijziging van de Mijnbouwwet is noodzakelijk om een grotere rol van EBN mogelijk te maken in zowel geothermie als in CO₂-opslag.

3.4 Organisatiewijziging

Na de wijziging van de strategische prioriteiten is eind 2016 een implementatie van de strategie binnen onze organisatie gestart. In 2017 kreeg dit vervolg. Om de organisatie voldoende te equiperen voor de

implementatie van de strategie is gezocht naar een meer thematisch ingericht organisatiemodel. Hierbij heeft de directie ingezet op meer focus, meer flexibiliteit en resultaatgerichter werken. Dit met als doel een organisatie neer te zetten die robuust genoeg is voor toekomstige ontwikkelingen. Per 1 september 2017 is EBN werkzaam in de nieuwe organisatie.

3.5 Materiële thema's

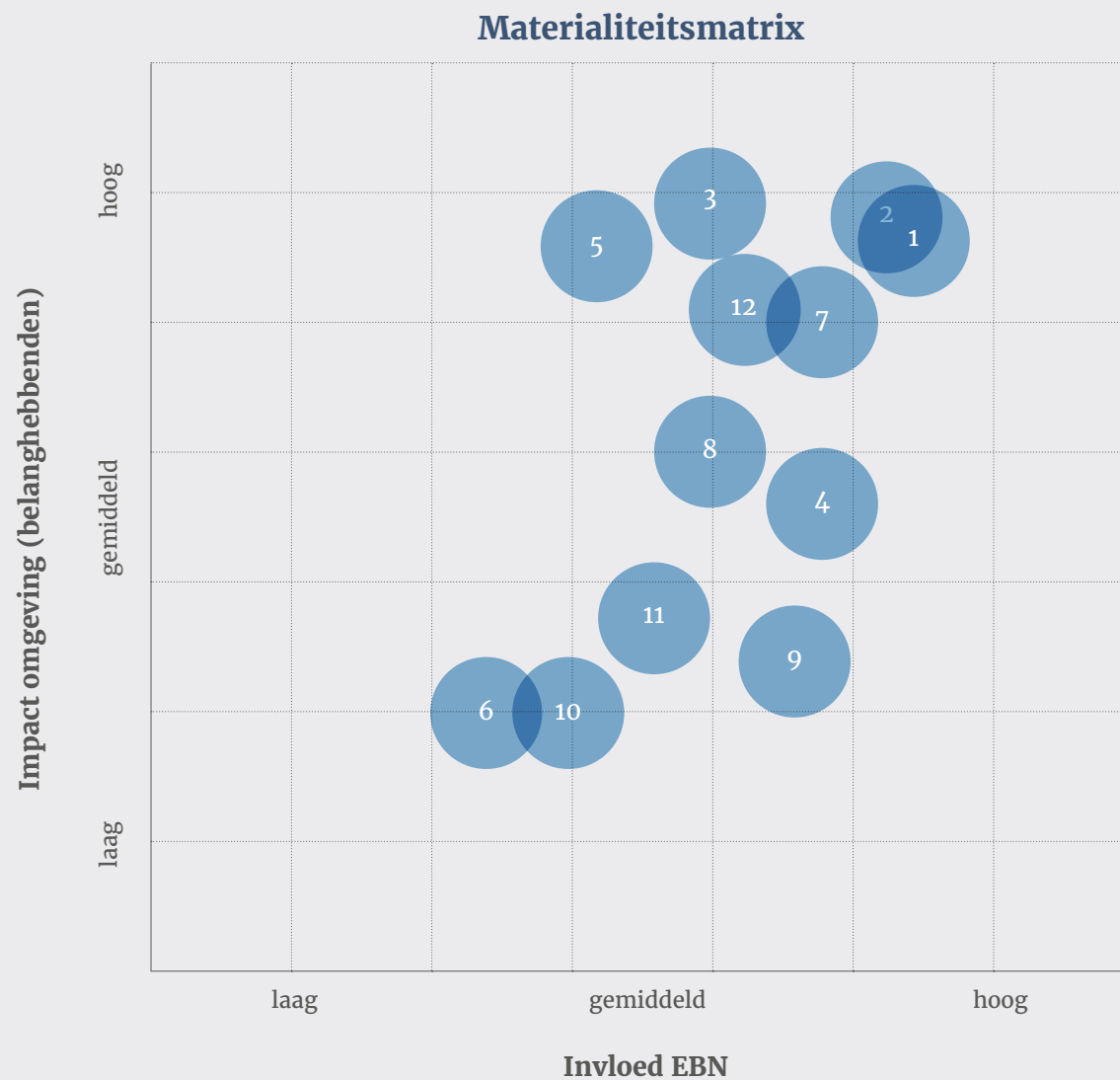
Welke materiële onderwerpen zijn voor ons en onze stakeholders van belang om in ons beleid mee te nemen en over te rapporteren in ons jaarverslag? Om hier inzicht in te verkrijgen, voeren we een materialiteitsanalyse uit. Voor het jaarverslag 2016 hebben we een uitgebreide materialiteitsanalyse uitgevoerd, dit jaar heeft een herijking plaatsgevonden.

In de materialiteitsmatrix op pagina 29 is te zien hoeveel gewicht de diverse materiële onderwerpen in de schaal leggen voor de desbetreffende belanghebbende partijen en voor EBN. De grafiek maakt inzichtelijk waar de belangen elkaar overlappen. Onze materiële onderwerpen hebben we ingedeeld naar de structuur uit het raamwerk van de International Integrated Reporting Council (IIRC). Aan onze materiële thema's ligt een viertal waarden ten grondslag: transparantie, integriteit, samenwerken en kritisch blijven. Deze waarden vormen voor ons een vanzelfsprekende basis.

Materiële thema's

Pijler	Materieel onderwerp	Meer informatie hierover	Pagina
	Geproduceerd		
	1 Stimuleren van doelmatige opsporing en winning van olie en gas	Resultaten 2017: Our Dutch Gas Interactie met belanghebbenden	37 51
	2 Effectieve ontmanteling en hergebruik	Resultaten 2017: Return to Nature	43
  	Intellectueel		
	5 Sturen en coördineren van innovatie	Resultaten 2017	35
  	3 Halen en brengen van kennis	Resultaten 2017, interactie met belanghebbenden	35, 51
  	Menselijk		
	9 Talent aantrekken en ontwikkelen	De mensen van EBN	54
  	4 Effectief advies en beïnvloeding	Bedrijfsmodel	10
  	Natuurlijk		
	6 Verduurzaming in de waardeketen	EBN duurzaamheidsrapport 2016–2017	www.ebn.nl
	7 Ontwikkeling nieuwe energie	GRI-index 2017	Bijlage 9.5
  	Financieel		
	8 Creëren van economische waarde	Financiële resultaten Jaarrekening	48 100
  	Sociaal/relatieel		
	10 Draagvlak creëren voor onze werkzaamheden	Strategie Belangrijkste strategische risico's	25 67
	11 Borgen van (externe) veiligheid	Interactie met onze belanghebbenden	51
  	12 Bijdragen aan de energietransitie	Over EBN	7
		Bedrijfsmodel	10
		Strategie	25
		Resultaten 2017	35
		Interactie met belanghebbenden	51

1. Stimuleren van doelmatige opsporing en winning olie en gas
2. Effectieve ontmanteling en hergebruik
3. Het halen en brengen van kennis
4. Effectief advies en beïnvloeding
5. Het sturen en coördineren van innovatie
6. Verduurzaming van de waardeketen
7. Ontwikkeling nieuwe energie
8. Creëren van economische waarde
9. Talent aantrekken en ontwikkelen
10. Draagvlak voor onze werkzaamheden
11. Borgen van (externe) veiligheid
12. Bijdragen aan de energietransitie

3.6 SDG's

EBN wil een bijdrage leveren aan het behalen van de Sustainable Development Goals. In 2017 hebben we drie Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties geïdentificeerd en verbonden aan onze strategie. Deze duurzame ontwikkelingsdoelen bestaan uit zeventien doelen die de wereld tot 'een betere plek moeten maken in 2030' zo schrijven de Verenigde Naties in hun voorstel voor een nieuwe mondiale agenda. Deze doelen adresseren grote mondiale problemen zoals honger, ongelijkheid en klimaatverandering. De Verenigde Naties doen een beroep op de zakenwereld om een bijdrage te leveren aan deze problemen.

EBN streeft ernaar een bijdrage te leveren aan deze doelen door de doelen te integreren die het meest relevant zijn in onze strategie en bedrijfsactiviteiten.

Om te bepalen welke doelen relevant zijn voor ons, hebben we alle zeventien SDG's geanalyseerd. Drie SDG's sluiten aan bij onze activiteiten en onze rol in de energieketen, namelijk:

- SDG 7: Duurzame en betaalbare energie
- SDG 9: Innovatie en duurzame infrastructuur
- SDG 12: Duurzame consumptie en productie

We zien de SDG's als een stimulans om onze waardeketen te verduurzamen en een constructieve bijdrage te leveren aan de versnelling van de energietransitie. Door invulling te geven aan deze SDG's werken we verder aan onze missie: 'Het realiseren van waarde uit geologische energiebronnen op een veilige, duurzame en economische verantwoorde wijze'. We beschouwen dit als onze maatschappelijke rol. In 2018 gaan we verdere invulling geven aan deze drie doelstellingen.

3.7 Connectiviteitsmatrix

Onze strategie geeft een antwoord op nieuwe ontwikkelingen in de energiesector, de energietransitie en de maatschappij. Hiermee kunnen we een koers volgen waarmee EBN beter in staat is om met uitdagingen, risico's en kansen om te gaan. De materiële onderwerpen geven aan wat voor onze stakeholders en voor EBN van belang is, en waar we invloed op hebben en daarmee ook impact hebben. We vinden het van belang dat er een duidelijke link is tussen deze materiële onderwerpen en onze strategie. Tegelijkertijd willen we ook de risico's die hiermee samenhangen mitigeren door een actief risicomanagement. Dit maakt de connectiviteitsmatrix op pagina 30 inzichtelijk. De connectiviteitsmatrix toont de samenhang tussen de waarde die we willen creëren en onze strategische pijlers en risico's gekoppeld aan onze doelstellingen.

Strategische pijler	SDG's	Materiële thema's	Strategische risico's	Speerpunten doelstellingen 2017	Resultaat
 Our Dutch Gas Het optimaal, veilig en duurzaam benutten van Nederlandse gasvelden	 	• Creëren van economische waarde • Bijdragen aan de energietransitie • Halen en brengen van kennis • Borgen van (externe) veiligheid • Stimuleren van doelmatige opsporing en winning van olie en gas • Verduurzaming in de waardeketen • Draagvlak creëren voor onze werkzaamheden • Effectief advies en beïnvloeding • Talent aantrekken en ontwikkelen • Sturen en coördineren van innovatie	• Gevolgen van aardbevingen Groningen • Calamiteiten • Draagvlak activiteiten onshore • Draagvlak activiteiten offshore • Commodity prijzen • Samenwerking en kennisdeling	• Opzetten 'Best Practices Forum' • Health, Safety and Environment (HSE) benchmark • Implementatie 2017-acties duurzaamheids-beleid • Organiseren Exploration Day • Organiseren Prospex stand • Minimaal drie exploratie-vergunningen aangevraagd	
 Return to Nature Een voortrekkersrol nemen in het hergebruik en de ontmanteling van in onbruik geraakte infrastructuur en bijdragen aan de ontwikkeling van CO ₂ -opslag		• Creëren van economische waarde • Bijdragen aan de energietransitie • Effectieve ontmanteling en hergebruik • Halen en brengen van kennis • Borgen van (externe) veiligheid • Verduurzaming in de waardeketen • Talent aantrekken en ontwikkelen • Effectief advies en beïnvloeding • Sturen en coördineren van innovatie	• Calamiteiten • Draagvlak activiteiten offshore • Opruimverplichtingen • Samenwerking en kennisdeling	• Lancering Nationaal Platform voor Ontmanteling en Hergebruik • Organiseren conferentie ontmanteling en hergebruik • Opzetten North Sea Decommissioning Forum (NL, UK, DK, NO)	
 New Energy Bijdragen aan het versnellen van de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie en energieopslag	 	• Creëren van economische waarde • Bijdragen aan de energietransitie • Halen en brengen van kennis • Borgen van (externe) veiligheid • Ontwikkeling nieuwe energie • Draagvlak creëren voor onze werkzaamheden • Talent aantrekken en ontwikkelen • Effectief advies en beïnvloeding • Sturen en coördineren van innovatie	• Calamiteiten • Draagvlak activiteiten onshore • Samenwerking en kennisdeling	• Website www.hoewerктаardwarmte.nl • Studie ondergrondse energieopslag Nederland • Bepalen virtuele CO₂-prijs voor investeringsvoorstellen.	

Doelstelling is deels gerealiseerd

Doelstelling is grotendeels gerealiseerd

Doelstelling is gerealiseerd

Strategische pijler	Speerpunten doelstellingen voor 2018	Onze impact	Informatie op pagina
 Our Dutch Gas Het optimaal, veilig en duurzaam benutten van Nederlandse gasvelden	- Tekenen en implementeren van Decommissioning Security Agreement en Decommissioning Security & Monitor Agreement - Elektrificatie Noordzee hub(s) - Ontwikkeling van drie dual play exploratie targets	Energievoorziening Voorzieningszekerheid, leveringszekerheid Klimaat Bijdrage aan de versnelling van de energietransitie Broeikasgasemissies Economie Opbrengsten/welvaart, directe en indirecte werkgelegenheid Natuur & milieu Omgevingseffecten	21, 37 21, 45 53 100 21, 35
 Return to Nature Een voortrekkersrol nemen in het hergebruik en de ontmanteling van in onbruik geraakte infrastructuur en bijdragen aan de ontwikkeling van CO ₂ -opslag	- Nexstep innovatieprogramma 2019 ontwikkelen - CC(U)S programma Rotterdam ondertekenen	Klimaat Bijdrage aan de versnelling van de energietransitie Economie Concurrentievermogen Natuur & milieu Omgevingseffecten	21, 43 43, 48 67
 New Energy Bijdragen aan het versnellen van de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie, CO ₂ - en energieopslag	- Uitvoeren van Exploratie Werk Programma Ultradiepe Geothermie 1 workshop per maand voor lokale/regionale overheden of waterschappen - Aanwezigheid op VNG-congres	Energievoorziening Voorzieningszekerheid, leveringszekerheid Klimaat Bijdrage aan de versnelling van de energietransitie Economie Opbrengsten, directe/indirecte werkgelegenheid Natuur & milieu Omgevingseffecten	45 21, 45 100 67

“Er zijn nog verrassingen in de Noordzee”

Oranje-Nassau Energie (ONE) is één van de partijen die in samenwerking met EBN de gasreserves in de Nederlandse Noordzee opspoot en produceert. Chris de Ruyter van Steveninck, CFO van ONE, en Thijs Starink, Programme Manager Kleine Velden bij EBN, wisselen van gedachten over de rol van aardgas uit de Noordzee voor de energietransitie.

Interview

De Ruyter van Steveninck: “Als relatief kleine speler kunnen en willen wij een vernieuwende rol spelen in het winnen van de nog aanwezige reserves in de Noordzee. Dat willen wij zo duurzaam mogelijk doen. Wat dat betreft is er in de afgelopen jaren veel veranderd. Waar gas voorheen op traditionele wijze werd geproduceerd, kiezen we nu waar mogelijk voor duurzame alternatieven. Zo streven we ernaar onze recente ontdekking – het Ruby gasveld – met een zo klein mogelijke CO₂-footprint te ontwikkelen. Neem als voorbeeld wat we doen aan het Q16 gasveld bij de Maasvlakte. De productielocatie van dit veld is op het elektriciteitsnetwerk aangesloten en we kijken of het veld geschikt is voor CO₂-opslag, en of de putten voor geothermie kunnen worden gebruikt. Ook denken we in het kader van de transitie mee over mogelijkheden om grootschalig wind- of zonne-energie te combineren met offshore gasproductie. Dat soort uitdagingen vinden wij leuk en binnen het bedrijf wordt gewerkt aan hoe het efficiënter maar ook duurzamer kan.” “Wij willen nu geen platformen meer zoals die enkele jaren geleden nog werden geplaatst”, vult Starink aan. “Wat dat betreft is het goed als de operator en EBN op één lijn zitten.

De focus ligt bij ONE op gas, maar jullie hebben ook oog voor combinaties met duurzame bronnen. Wat is er naar jullie mening nodig om aardgas uit de

Noordzee nog beter te kunnen benutten voor de energietransitie?”

De Ruyter van Steveninck: “Een aantal zaken kan beter. Zo kunnen grotere partijen worden aangespoord efficiënter te werken, kan de CO₂ prijs omhoog en zou het helpen als er meer inzicht zou zijn in de kosten voor het aansluiten van een platform op bestaande infrastructuur. In Noorwegen is dat laatste bijvoorbeeld gereguleerd, terwijl er in Nederland onzekerheid is over gastransporttarieven op zee. Kan EBN daar iets aan doen?” Starink: “Als er excessieve tarieven worden gehanteerd, dan kunnen we daar tegenin gaan. Winst moet niet de inzet zijn bij het delen van infrastructuur. Dat stimuleert partijen om achterover te leunen, terwijl we juist vooruitgang en innovatie willen. Speerpunt voor de komende jaren is dan ook samenwerking en clustering. We gaan praten met de grote (pijpleiding)operators, ook om afspraken te maken over tarieven. Het is misschien laat, maar als we nog kunnen verbeteren, dan moeten we dat doen. De tijd om te exploreren dringt. Ik mis bij een aantal maatschappijen die urgentie. Daarom zal EBN meer dan voorheen een activistische partner zijn. Dwingender, rigoreuzer. Bijvoorbeeld als het gaat om het delen van infrastructuur.”

Chris de Ruyter van Steveninck
CFO van ONE

Thijs Starink
Programme manager Kleine Velden EBN

De Ruyter van Steveninck: “Dat is goed om te horen. Wij voelen ons als ondernemende partij gesteund door EBN. Natuurlijk zijn er soms stevige discussies, maar dat is goed. Mijn advies aan EBN: Pak die meer activistische rol maar. We profiteren er allemaal van als alle partijen proactief gas zoeken en winnen. Daar is de hele industrie én de energietransitie bij gebaat. Als we uit kleine velden minder gaan produceren, dan zullen we aardgas moeten importeren – dat zal meer CO₂-uitstoot uitstoot geven en minder opbrengsten voor de overheid opleveren, terwijl we die juist goed voor de energietransitie kunnen gebruiken. Er zijn zeker nog exploratiemogelijkheden in de niet-traditionele reservoirs, zoals Ruby. Ook gebieden waar eerder naar gekeken is, kunnen dankzij voortschrijdend inzicht en nieuwe technieken nu wel interessant zijn. Er zijn nog verrassingen in de Noordzee. We moeten die roze bril op durven zetten, blijven innoveren en kansen pakken.”

4. Resultaten 2017

Om invulling te geven aan onze kernactiviteiten (investeren en samenwerken in samenwerkingsverbanden, beheren van onze deelnemingen, en ontwikkelen en toepassen van kennis voor onze deelnemingen en nieuwe toepassingen van de Nederlandse ondergrond):

- Onderhouden we nauwe contacten met de operators, partners uit de energiesector, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat als aandeelhouder en beleidsmaker, en onze overige belanghebbenden en;
- voeren we eigen technische studies uit.
- Op deze wijze creëren we economische en maatschappelijke waarde.

Voor de behaalde resultaten van EBN in 2017 in vogelvlucht, verwijzen we naar het overzicht van de kerncijfers op pagina 7.

Algemene doelstellingen

Onderwerp	Toelichting	Doel	Realisatie
Winst van EBN	De winst (na belasting) van EBN weergegeven in miljoen EUR.	≥161	556
Beheerkosten	EBN's kosten voor personeel, inhuur van expertise, kantoor, etc. in miljoen EUR.	≤15,8	15,4
Reserves maturatie kleine velden	De netto aanvulling (maturatie) van gasreserves in Nederland in GNm ³ GE.	≥9,7	11,47
Boringen	Het aantal boringen op nieuw locaties in Nederland, op zee of op land.	≥13	11
Score transparantiebenchmark	De transparantiebenchmark is een jaarlijks onderzoek naar de inhoud en kwaliteit van maatschappelijke verslaggeving (max. 200 punten).	≥170	185
Opzetten Nationaal Platform	EBN lanceert een nationaal platform voor ontmanteling en hergebruik samen met partners uit de industrie.	Ja	Ja
Deelname EBN consortium UDG	EBN treedt samen met zeven consortia, TNO, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat toe in de Green Deal Ultradiepe Geothermie.	Ja	Ja

Onderwerp	Toelichting	Behaald Resultaat 2017	Meer informatie op pagina
Opzetten 'Best Practices Forum'	EBN wil een 'Best Practices Forum' opzetten voor de optimale exploratie- en productie van kleine velden in Nederland.		37
Health, Safety and Environment (HSE) benchmark	EBN wil een HSE-benchmark opzetten en in gebruik nemen.		42
Implementatie 2017 acties duurzaamheidsbeleid	EBN wil acties formuleren op basis van haar duurzaamheidsbeleid. Deze acties, de zogeheten duurzaamheidsdoelstellingen, worden in 2017 geformuleerd en in de organisatie geïmplementeerd.		53
Organiseren Exploration Day	EBN organiseert in 2017 opnieuw de Exploration Day. Een dag waarbij het delen van kennis en studies tussen EBN, operators en toeleveranciers centraal staat		39
Organiseren Prospex stand	EBN neemt deel in 2017 deel aan de beurs Prospex in Londen.		39
Minimaal drie exploratievergunningen worden aangevraagd	EBN heeft tot doel dat in 2017 minimaal drie exploratievergunningen door operators worden aangevraagd.		37

 Doelstelling is deels gerealiseerd
 Doelstelling is grotendeels gerealiseerd
 Doelstelling is gerealiseerd

4.1 Algemene doelstellingen

De directie heeft voor 2017 samen met de raad van commissarissen een aantal algemene doelstellingen voor EBN bepaald. Deze doelstellingen, en de behaalde resultaten, zijn op pagina 36 weergegeven.

4.2 Our Dutch Gas

EBN zet zich in voor een optimale benutting van de Nederlandse gasvoorraden. Onder andere door het verrichten van eigen studies en het inzetten op het actief halen en brengen van kennis. Daarnaast maakt EBN zich hard om de CO₂-uitstoot bij gaswinning

substantieel terug te dringen.

4.2.1 Het actief opdoen van kennis Studies naar mogelijke gasvoorkomens

Het doel van de studies op het gebied van exploratie is tweeledig: 1. Het identificeren van mogelijke nieuwe gasvoorkomens en het optimaal benutten van reeds bekende mogelijke gasvoorkomens in de Nederlandse ondergrond en 2. Het actief halen en brengen van kennis binnen en buiten de Nederlandse gassector. Voor het identificeren van mogelijke nieuwe gas- en olievoorkomens verrichten we eigen studiewerk.

EBN neemt deel aan een groot aantal samenwerkingsverbanden en Joint Industry Projecten. De studies richten zich voornamelijk op gebieden op het Continentaal Plat waar momenteel geen exploratie- of winningsvergunningen zijn uitgegeven. In 2017 is er verdere progressie gemaakt met het werk in het noordelijk deel van de Noordzee (de D, E, F, A en B-blokken). Daarnaast is er gestart met een studie naar breuken in velden, om het begrip hiervan te vergroten en om meer grip te krijgen voor maximale drainage van een gecompartmenteerd gasveld, een door breuken opgedeeld veld.

Reservoir property maps

Bij de evaluatie van de geschiktheid van reservoirs in de Nederlandse ondergrond voor economische exploitatie van olie en gas en aardwarmte, is de kennis van de reservoir eigenschappen van groot belang. De laatste keer dat reservoir eigenschappen grootschalig in kaart zijn gebracht, was in 2009. Sinds 2009 zijn ongeveer tweehonderd nieuwe boringen gezet en is een groot aantal reservoir studies uitgevoerd. Deze nieuwe informatie en inzichten zijn essentieel voor het maken van accuratere inschattingen van reservoir kwaliteit en productiviteit, die beide van groot belang zijn voor exploratiestudies en bijvoorbeeld de economische evaluatie van marginale voorkomens. Om deze nieuwe informatie in bestaande karteringen op te nemen, heeft EBN samen met TNO de gegevens uit 2009 geactualiseerd. Al deze informatie gebruiken we onder andere voor: Het voorspellen van reservoir eigenschappen ten behoeve van exploratie naar olie en gas. Een verbeterde inschatting van productiekarakteristieken van bestaande en nieuwe velden. En het evalueren van het geothermisch potentieel.

Aardbevingen Groningen

In 2017 waren er achttien bevingen met een magnitude $M \geq 1,5$ op de schaal van Richter. Dat is vijf meer dan in 2016, toen er dertien bevingen waren. De zwaarste aardbeving heeft zich voorgedaan bij Sloch-

teren op 27 mei 2017. Deze had een magnitude $M 2,6$ op de schaal van Richter. Betrokken partijen, waaronder het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) en NAM, hebben voorspeld dat er in 2016 als gevolg van de verminderde jaarproductie een tijdelijke daling van het aantal bevingen zou optreden. Ook werd toen voorspeld dat dit effect tijdelijk zou zijn en dat de hoeveelheid aardbevingen bij gelijkblijvende productie jaarlijks weer zou toenemen. Dit effect lijkt zichtbaar in 2017, ook in productie-gelimiteerde gebieden zoals in de regio Loppersum. Om met meer zekerheid voorspellingen over de seismische activiteit te kunnen doen, is echter meer studie nodig.

Het Meet- en Regelprotocol (M&RP) is dit jaar twee keer in werking getreden als gevolg van overschrijding van signaalparameters. De eerste keer, op 29 augustus 2017, was de aardbevingsdichtheid in de omgeving van Appingedam hoger dan 0,25 bevingen/(km². 12 mnd). Op 14 december 2017 is de grenswaarde van aardbevingsdichtheid voor de tweede keer overschreden, toen in de regio Zeerijp - 't Zandt. In beide gevallen is het niveau naar "signaleringsniveau" gegaan. Maatregelen met betrekking tot deze overschrijding worden overschaduwd door de beving van Zeerijp ($M=3,4$) op 8 januari 2018 in dezelfde regio.

Na de eerste overschrijding van een signaalparameter binnen het M&RP heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat, mede op basis van adviezen van SodM, besloten tot een wijziging van het instemmingsbesluit op het door NAM ingediende winningsplan 2016 voor het Groningen gasveld door de maximum gasjaarproductie voor het gasjaar 2017/2018 met tien procent te verlagen. Daarmee stelde de minister van Economische Zaken en Klimaat de maximum gasjaarproductie vast op 21,6 miljard Nm³ met een mogelijkheid om in een koude winter 5,4 miljard Nm³ extra te winnen. Tegen zowel het instemmingsbesluit als de latere wijziging hebben diverse partijen bezwaar gemaakt. De Raad van State deed op 15 november 2017 uitspraak en deze heeft zowel het instemmingsbesluit als het wijzigingsbesluit vernietigd. De Minister heeft nu een jaar de tijd om te motiveren wat de maximale hoogte van de gasjaarproductie moet worden, rekening houdend met afbouwscenario's voor de vraag naar gas. Zo lang deze geen nieuw besluit neemt, is de maximum gasjaarproductie voor het gasjaar 2017/2018 gelimiteerd op 21,6 miljard Nm³. Na aanleiding van de aardbeving bij Zeerijp op 8 januari jl. adviseerde SodM om de gaswinning in Groningen te verlagen naar 12 Nm³ per jaar. De minister van Economische Zaken en Klimaat zal bepalen welke maatregelen er zullen worden genomen wat betreft de gaswinning in Groningen.

EBN heeft in 2017 verschillende inhoudelijke activiteiten ondernomen die bijdragen aan een veiligere en optimalere productie. Dit is in lijn met haar missie en het beleid van de minister van Economische Zaken en Klimaat. EBN heeft een aantal studies uitgewerkt die moeten bijdragen aan betere inzichten in de processen in de ondergrond en de bevingen. De resultaten van EBN's technische studies zijn gedeeld met betrokken partijen. Dit werk is complementair aan de onderzoeken die door NAM, betrokken olie- en gasbedrijven en binnenlandse en buitenlandse kennisinstituten worden uitgevoerd. Daarnaast zetten het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en SodM een nieuw, onafhankelijk onderzoeksprogramma op, genaamd Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM). En er komt een onafhankelijk onderzoeksprogramma onder NWO, getiteld DeepNL.

Gebruik van de Noordzee en systeemintegratie

Met onderzoeksinstituten en industriële partijen werkt EBN samen in een aantal TKI-projecten die de mogelijkheden van systeemintegratie op het Nederlands continentaal plat onderzoeken. De onderzoeken richten zich op de integratie van olie- en gasinfrastructuur met windenergie op zee, met opslag- en transportmogelijkheden van energie en met CO₂-opslag. EBN draagt met kennis en operationele inzichten bij aan deze projecten en initiatieven. EBN speelt ook

een rol bij het samenbrengen van industrieën om de systeemintegratie-initiatieven te realiseren.

Virtuele CO₂-prijs

Als gevolg van de Nederlandse ambities om de CO₂-emissies sterk te reduceren en het aanvullende beleid dat hieruit voortkomt, vermoedt EBN dat een beprijzing van de CO₂-voetafdruk in enige vorm in de nabije toekomst te verwachten valt. Om hierop voorbereid te zijn, zijn in 2017 voor het eerst scenario's voor een virtuele CO₂-prijs ontwikkeld. Deze kan gebruikt worden bij de evaluatie van E&P investeringsvoorstellen of de optimalisatie daarvan. Als mid-case scenario is een prijs van 40 euro/ton CO₂ bepaald. Daarbij is rekening gehouden met zowel de CO₂-beprijzing die in het Regeerakkoord voor elektriciteitsproductie wordt genoemd als de prijs die door verschillende peers van EBN wordt gehanteerd. Voortaan wordt het vaststellen van een CO₂-prijs onderdeel van het jaarlijks proces om de korte- en middellange commerciële uitgangspunten te actualiseren.

4.2.2 Het actief brengen van kennis

Via verschillende platforms delen we opgedane kennis met geïnteresseerde partijen. In 2017 heeft EBN voor de tweede keer de Dutch Exploration Day georganiseerd. Een brede afvaardiging van de in Nederland actieve operators was daarbij aanwezig. EBN presen-

teerde dit jaar niet alleen eigen studies maar bood ook operators en consultants de kans om kennis van studies naar de Nederlandse ondergrond te presenteren.

EBN was ook dit jaar weer aanwezig op de Prospek beurs in Londen. Daar hebben we ons eigen werk gepresenteerd. Hierdoor bereikten we operators die (nog) niet actief zijn in Nederland.

In augustus 2017 werd na een testfase de Geo-drilling Events-database gelanceerd en beschikbaar gesteld voor operators. Geo-drilling Events zijn incidenten met een geologische oorzaak, die hebben geleid tot vertraging in een boorproces, en die mogelijk zelfs een gevaarlijke situatie kunnen opleveren (Geo-Hazard). Deze database bevat beschrijvingen van boorincidenten waarbij (verrassende) geologie een rol speelde. Voorbeelden hiervan zijn verhoogde poriëndruk of formaties met hoge boorweerstand. Een goed overzicht van Geo-drilling Events helpt bij het ontwerpen van een nieuwe put en het veilig en efficiënt voorbereiden van toekomstige boringen. Tijdens de Dutch Exploration Day op 23 november 2017 is deze tool gepresenteerd en gedemonstreerd.

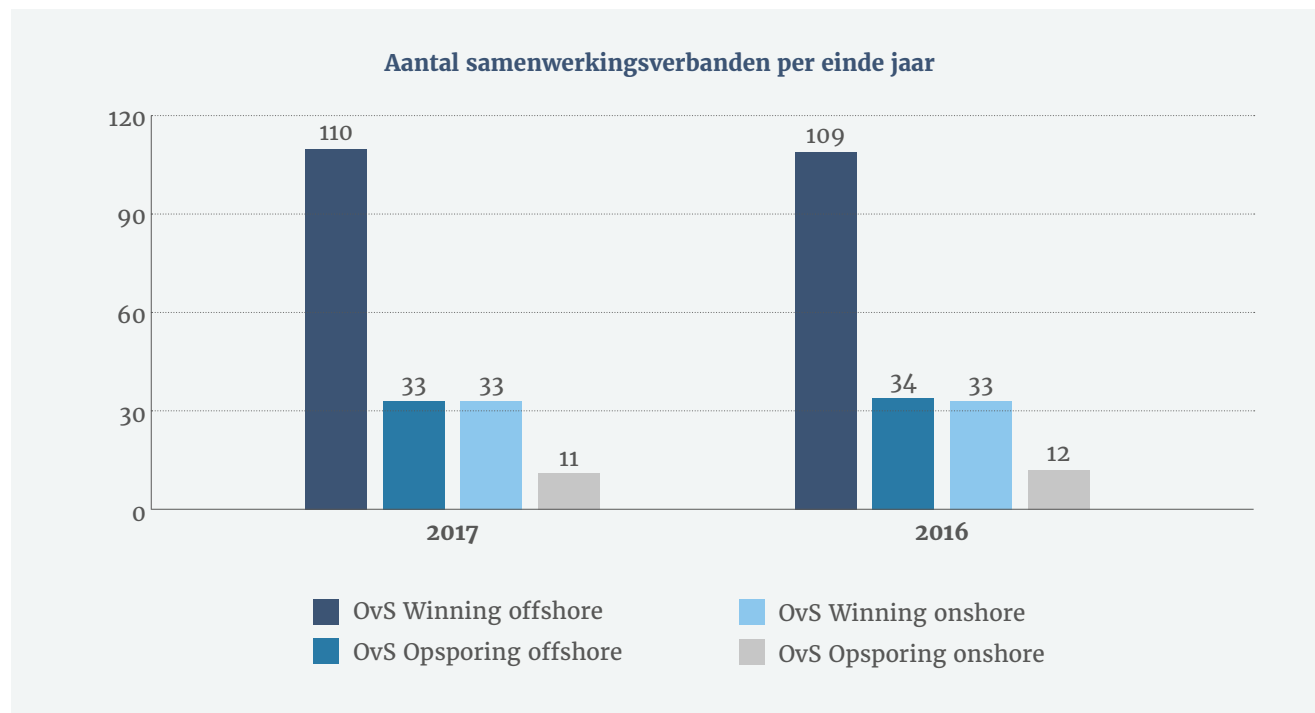
Dit jaar voerde EBN ook de BOON benchmark uit over het jaar 2016. Hierin doet EBN onderzoek naar de operationele kosten van de activiteiten in de

Noordzee. De benchmark wordt tweejaarlijks uitgevoerd. EBN heeft deze benchmark de afgelopen jaren deels geautomatiseerd. Operators hebben nu digitale toegang tot hun eigen resultaten en kunnen hiermee eigen analyses uitvoeren.

4.2.3 Resultaten Our Dutch Gas 2017

Samenwerkingsverbanden opsporing en winning olie en gas

Per 31 december 2017 neemt EBN deel in 197 samenwerkingsverbanden (31 december 2016: 198). 187 hiervan zijn samenwerkingsverbanden in opsporings- of winningsactiviteiten. Daarnaast participeren we in vijf pijpleidingen (inclusief gasbehandelingsfaciliteiten), vier gasopslagen en gasgroothandelsmaatschappij GasTerra B.V. Het totale aantal samenwerkingsverbanden daalde hiermee licht ten opzichte van vorig jaar. We gingen drie nieuwe samenwerkingsverbanden in opsporings- en winningsactiviteiten aan. Vier samenwerkingsverbanden in opsporings- of winningsactiviteiten werden beëindigd, omdat van één vergunning afstand werd gedaan, één vergunning door de Minister werd ingetrokken en twee opsporingsvergunningen werden omgezet naar één (gecombineerde) winningsvergunning.

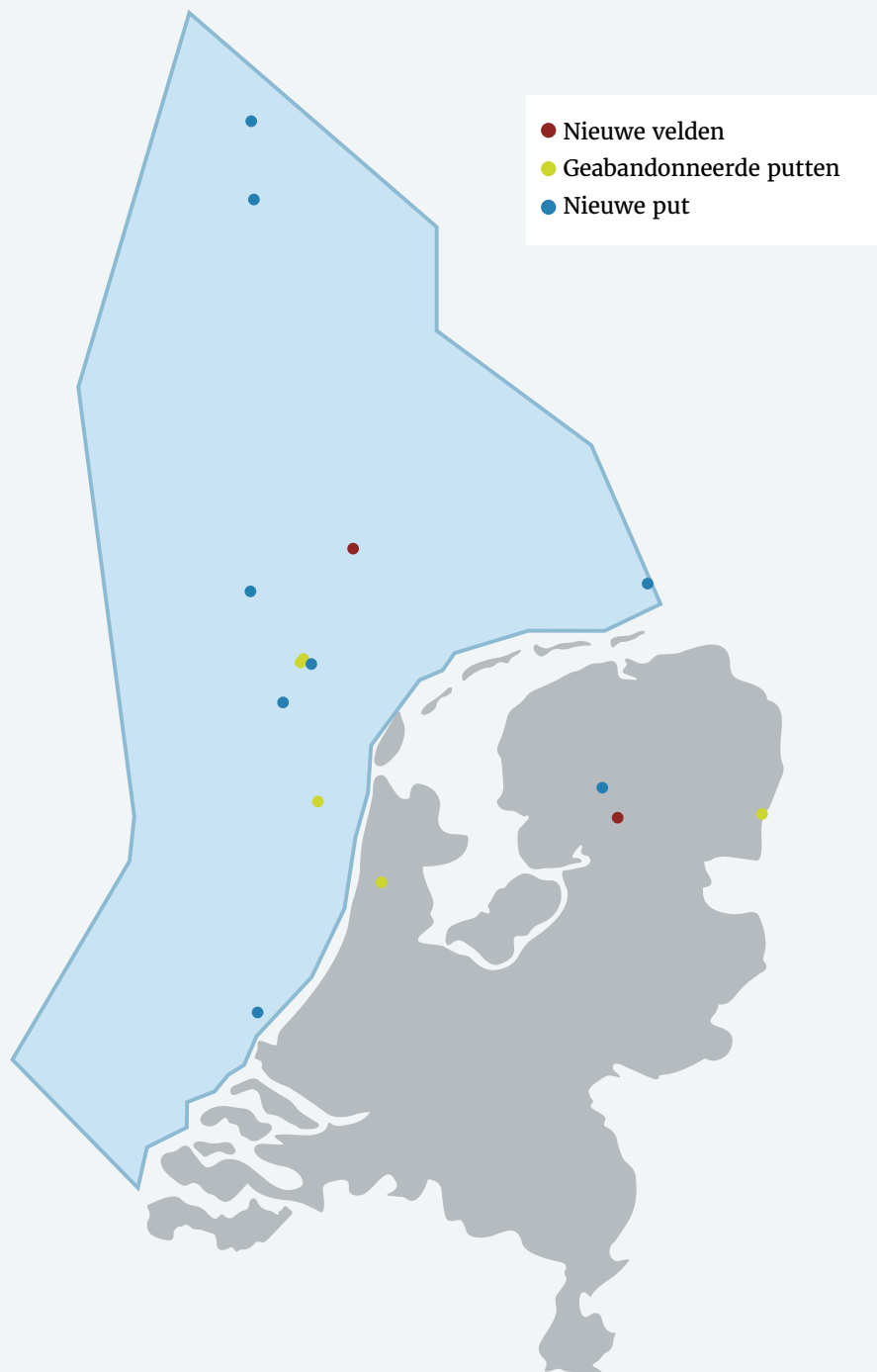

Boringen

Het plan was om in 2017 dertien boringen uit te voeren. Uiteindelijk zijn er elf gerealiseerd: zes exploratie- en evaluatieboringen en vijf productieputten. Afgelopen jaar was het activiteitsniveau door de lage olie- en gasprijzen laag. De elf uitgevoerde boringen leverden in tien gevallen technisch winbaar gas op. Bij één boring werd geen gas of olie aangetroffen. Operationeel gezien zijn alle boringen goed verlopen. Het betrof negen boringen op zee en twee op land.

Olie- en gasproductie

Als reactie op de aardbevingen in de provincie Groningen en de situatie die daardoor is ontstaan, heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat in 2015 besloten het productieplafond voor de gaswinning uit het Groningenveld verder te verlagen. De productie daalde daardoor van 27,6 miljard Nm³ in 2016 naar 23,5 miljard Nm³ in 2017. De kleine velden waarin EBN participeert produceerden in totaal 18,7 miljard Nm³ (2016: 20,6 miljard Nm³).

De gasvoorraden die gedurende de wintermaanden uit de ondergrondse gasopslagen Norg, Grijpskerk en Alkmaar worden geproduceerd, worden normaliter in de zomermaanden weer in de opslagen geïnjecteerd. Dit kalenderjaar is er een kleine onbalans van bijna 0.37 miljard Nm³ tussen Grijpskerk (netto productie) en Norg (netto injectie).

De totale gasproductie voor 2017 komt op 42,2 miljard Nm³ (exclusief de onbalans uit de gasopslagen). Het EBN-aandeel in de gasproductie kwam in 2017 uit op 17,5 miljard Nm³ (2016: 19,9 miljard). De grote focus op kostenbeheersing en de beschikbaarheid van de productie-installaties hebben hieraan bijgedragen. In 2016 nam de productie met acht procent af, in 2017 was dit negen procent. Het aandeel van de kleine velden in de totale gasproductie is iets toegenomen ten opzichte van 2016 (44 procent ten opzichte van 43 procent in 2016). De productie uit kleine velden was in 2017 hoger dan gebudgetteerd. De olieproductie bedroeg 0,68 miljoen Sm³ (Standaard kubieke meter), tegen 0,62 miljoen Sm³ in 2016.

Reserves olie en gas in nederland

In 2017 is de (geschatte) gasreserve, waarin EBN participeert, in de Nederlandse bodem met 44 miljard Nm³ afgenomen naar 702 miljard Nm³. Het aandeel van EBN in deze (geschatte) gasvoorraad bedraagt 283,4 miljard Nm³.

Portfolio olie en gas

Nederland beschikt over een aanzienlijk potentieel aan kleine (olie- en) gasvelden op zee en ook op land. In totaal neemt EBN deel aan de productie van aardgas (en in mindere mate olie) uit circa 290 kleine Nederlandse velden waarvan eruit 240 geproduceerd werd in 2017. In 2017 zijn twee nieuwe velden in productie genomen. Engie E&P Nederland B.V. heeft een veld op zee en Vermilion Energy Netherlands B.V. heeft een veld op land in gebruik genomen.

Seismiek

In 2017 is er tweemaal seismiek geschoten. Op zee werd er 595 km² aan seismiek geschoten en op land was dat 315 km². Het zijn beide 3D-acquisities geweest. In totaal is er in 2017 aan 910 km² aan seismiek geschoten.

HSE benchmark

EBN heeft in 2017 de *Health Safety and Environment* (HSE) benchmark opgezet. Hiermee is het mogelijk om de prestatie op het gebied van gezondheid, veiligheid en milieu van individuele productielocaties en olie- en gasmaatschappijen inzichtelijk te maken, en te sturen op optimaal resultaat. Bij de opzet van deze benchmark zijn er tijdens de eerste fase vierentwintig relevante parameters geselecteerd vanuit de GRI-G4. In het vervolgtraject werd de benchmark verder

uitgebreid naar negenentwintig parameters waarbij de trend over meerdere jaren inzichtelijk is gemaakt per operator. Ook zijn de data, na toestemming van de operators, onttrokken uit de e-MJV (elektronisch – Milieu Jaarverslag) database. In deze database voeren operators jaarlijks hun milieuverslaglegging in. De negentwintig geselecteerde parameters stellen EBN in staat om trends te analyseren en vergelijkingen te maken. Als onderdeel van verdere uitvoering van EBN's duurzaamheidsplan, wordt de HSE benchmark in 2018 ingezet om doelstellingen uit het duurzaamheidsplan te bewerkstelligen.

4.2.4 Doelstellingen voor 2018

Voor de strategische pijler Our Dutch Gas heeft de raad van commissarissen diverse strategische doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen zijn belangrijke indicatoren van de prestatie binnen de strategische pijler 'Our Dutch Gas'. Deze strategische doelstellingen moeten bijdragen aan het behalen van de EBN-doelstellingen (zie pagina 57).

Doelstellingen voor Our Dutch Gas 2018

Onderwerp	Toelichting
DSA en DSMA getekend en geïmplementeerd	In 2018 worden de 'Decommissioning Security Agreement' en de 'Decommissioning Security Monitoring Agreement' ondertekend en geïmplementeerd door alle operators.
Define stage gate elektrificatie Noordzee hub(s)	EBN draagt zorg dat het project met betrekking tot de elektrificatie van Noordzee hub(s) in 2018 in de volgende fase komt.
De ontwikkeling van drie dual play exploratie targets.	EBN heeft tot doel dat in 2018 minimaal drie 'dual play' exploratie targets worden opgewerkt.

Onderwerp	Toelichting	Behaald Resultaat 2017	Meer informatie op pagina
Lancering Nationaal Platform voor Ontmanteling & Hergebruik	EBN wil in 2017 samen met partners uit de industrie een nationaal platform voor ontmanteling en hergebruik lanceren.		45
Organiseren conferentie ontmanteling en hergebruik	EBN organiseert in 2017 een conferentie over ontmanteling en hergebruik		44
Opzetten North Sea Decommissioning Forum (NL, UK, DK, NO)	EBN wil in 2017 een forum voor ontmanteling en hergebruik opzetten, waar buurlanden Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Noorwegen actief bij worden betrokken.		44

 Doelstelling is deels gerealiseerd

 Doelstelling is grotendeels gerealiseerd

 Doelstelling is gerealiseerd

4.3 Return to Nature

EBN neemt regie om in onbruik geraakte olie- en gasplatforms effectief te ontmantelen of te hergebruiken. Steeds meer velden raken aan het eind van hun levensduur. Hierdoor komt de olie- en gasinfrastructuur beschikbaar voor andere toepassingen. De energietransitie biedt een mogelijkheid om bestaande elementen al vóór de uiteindelijke veilige en efficiënte ontmanteling te hergebruiken. Zo kunnen leeg-geproduceerde gasvelden op de Noordzee in de toekomst mogelijk gebruikt worden voor de opslag van CO₂.

4.3.1 Actief opdoen van kennis

Nationale ontmantelingsdatabase

In 2016 heeft EBN samen met NOGEPa en IRO het Masterplan Decommissioning & Re-use vormgegeven. In 2017 heeft dit opvolging gekregen in een Joint Industry Project (JIP) voor de verdere uitwerking

van het plan. Een onderdeel van het JIP Re-use & Decommissioning is het opzetten van een nationale database voor upstream olie- en gasinfrastructuur; putten, installaties en pijpleidingen. Binnen dit project vervulde EBN een voortrekkersrol maar ook operators hebben zeer actief bijgedragen aan de opzet van de database. In 2017 is een eerste versie van de nationale database voor alle offshore infrastructuur voltooid. Het doel van deze database is om met behulp van data transparant te kunnen zijn richting stakeholders, inzicht te bieden aan de service-industrie in de omvang van toekomstige ontmantelingsactiviteiten, operators hulp te verschaffen bij het identificeren van mogelijke gezamenlijke ontmantelingsactiviteiten en operators te kunnen laten benchmarken met betrekking tot de kosten van ontmanteling.

Het delen van best practices

Een belangrijk onderdeel van het ontmantelingsproces is het zorgen dat de leeg-geproduceerde olie- of gasreservoirs, die door middel van putten zijn verbonden aan de oppervlakte, zo worden geïsoleerd dat er geen resterende koolwaterstoffen naar de oppervlakte kunnen ontsnappen. Met Nexstep wil EBN operators stimuleren om best practices op dit gebied te delen, zodat ze kunnen leren van elkaars succes en fouten. Op die manier kunnen toekomstige projecten voor de ontmanteling van putten nog veiliger en efficiënter worden uitgevoerd. Door regelmatig workshops te organiseren, worden relevante lessen vastgelegd in een database. In 2017 heeft EBN twee shared-learning workshops georganiseerd. De database bevat momenteel dertig learnings. Het doel is om jaarlijks drie tot vier workshops te organiseren om nieuwe data aan de database toe te voegen.

Wet- en regelgeving hergebruik en ontmanteling

Binnen het Nationaal Platform voor Hergebruik en Ontmanteling, Nexstep, zijn diverse werkgroepen actief. Deze zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van EBN en de operators. Eén van deze werkgroepen is actief op het gebied van wet- en regelgeving. Die werkgroep streeft efficiënte en effectieve regelgeving na op het gebied van hergebruik en ontmanteling van olie- en gasinfrastructuur. Dit doet zij aan de hand van een lijst van geprioriteerde onderwerpen die in het Masterplan for Decommissioning and Re-use zijn gedefinieerd. In 2017 is de werkgroep gestart met de inbedding van de bestaande industriestandaard voor het ontmantelen van putten in de mijnbouwregelgeving. Tevens is de werkgroep begonnen met het opstellen van een comparative assessment voor offshore pijpleidingen. Er wordt gestreefd naar een generiek systeem voor de beoordeling of een pijpleiding, nadat deze buiten gebruik gesteld is, kan blijven liggen of dient te worden verwijderd.

Transport en opslag van CO₂

Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft EBN in 2017 samen met Gasunie een inventariserende studie uitgevoerd naar de mogelijkheden en kosten van transport en opslag van CO₂ in Nederland. Daarbij zijn enkele scenario's uitgewerkt waarin verschillende hoeveelheden in

Nederland jaarlijks af te vangen CO₂ wordt opgeslagen in lege offshore gasvelden. Eén van de conclusies is dat er in alle scenario's voldoende offshore opslagruimte is tot na 2060. Kosten kunnen bespaard worden wanneer een deel van de offshore infrastructuur (platforms en putten) wordt herbruikt voor CCS. Het rapport van deze studie is in december 2017 opgeleverd. Het wordt onder andere gebruikt als input voor het traject Routekaart CCS van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

CO₂-opslagproject

Opslag van CO₂ in leeg-geproduceerde offshore gasvelden wordt gezien als een goede mogelijkheid om CO₂-emissies terug te dringen. EBN wil een bijdrage leveren aan het behalen van de Nederlandse CO₂-reductiedoelstellingen. Daarom onderzoekt EBN samen met Gasunie en het Havenbedrijf Rotterdam de mogelijkheden om een basisinfrastructuur te realiseren voor het verzamelen en het transporteren van CO₂ in het Rotterdamse havengebied, dat vervolgens opgeslagen kan worden in leeg-geproduceerde offshore gasvelden. Het idee is om een transportleiding en opslaginfrastructuur op te zetten als 'collectieve voorziening'. Daardoor zijn er belangrijke kostenvoordelen en kunnen meerdere partijen CO₂ gaan afvangen en opslaan.

4.3.2 Actief brengen van kennis

Offshore energy exhibition & conference

Naast de lancering van Nexstep (zie pagina 45 voor meer informatie) is tijdens de Offshore Energy Exhibition & Conference een ontbijtsessie georganiseerd waarin de stand van zaken ten aanzien van ontmanteling en hergebruik is gepresenteerd. EBN presenteerde een overzicht van de toekomstige ontmantelingsopgave op de Noordzee en de potentie van mogelijk hergebruik van olie- en gasinfrastructuur.

North sea decommissioning forum

Op 11 oktober 2017 werd het North Sea Decommissioning Forum georganiseerd in de Amsterdam RAI. Tijdens dit besloten evenement wisselden Nederlandse, Deense, Engelse en Ierse stakeholders informatie uit over nationale en internationale ontwikkelingen omtrent hergebruik en ontmanteling van olie- en gasinfrastructuur op de Noordzee. EBN en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat waren namens Nederland aanwezig op dit forum. Dit forum was een eerste stap naar een internationale samenwerking, onder meer ten aanzien van regelgeving.

4.3.3 Resultaten 2017

Stand van zaken ontmanteling en hergebruik

In 2017 zijn geen platforms volledig ontmanteld of verwijderd. Wel is gestart met voorbereidingen voor de verwijdering van tien platforms en hun bijbehorende pijpleidingen. Tevens is gestart met de voorbereidingen voor het hergebruik van een Self Installing Platform (SIP) waarvan de productieput in 2018 wordt verlaten.

In 2017 zijn negen offshore productieputten en drie exploratieputten permanent verlaten. Voor het boren van een exploratieput is een offshore productieput verlaten maar de well slot hergebruikt. Op land zijn negen putten definitief verlaten.

Lancering nationaal platform voor hergebruik en ontmanteling

Op 10 oktober 2017 is Nexstep, Nationaal Platform voor Hergebruik en Ontmanteling gelanceerd tijdens de Offshore Energy Exhibition & Conference in de Amsterdam RAI. Nexstep is een vereniging waarin de Nederlandse Staat (EBN) en de olie en gasindustrie (NOGEPA) vertegenwoordigd zijn. Nexstep heeft als doel om de toekomstige ontmanteling en hergebruik van olie- en gasinfrastructuur (putten, installaties en pijpleidingen) in Nederland te faciliteren en organiseren. De komende decennia staat het optimaal herge-

Doelstellingen voor Return to Nature 2018

Onderwerp	Toelichting
Nexstep innovatie-programma 2019	EBN wil in 2018 starten met de opzet van een innovatieprogramma op het gebied van hergebruik en ontmanteling.
CCS project Rotterdam	In 2018 wil EBN samen met partners bijdragen aan de ontwikkeling van het CCS project Rotterdam.

bruik van deze infrastructuur ten bate van de energietransitie centraal. Onderwerpen op de agenda van Nexstep zijn: het delen van kennis en ervaringen, innovatie, en verbeterde regelgeving op het gebied van hergebruik en ontmanteling van olie- en gasinfrastructuur.

4.3.4 Doelstellingen voor 2018

Voor de strategische pijler Return to Nature heeft de raad van commissarissen diverse strategische doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen zijn belangrijke indicatoren van de prestatie binnen de strategische pijler 'Return to Nature'. Deze strategische doelstellingen moeten bijdragen aan het behalen van de EBN doelstellingen (zie pagina 57).

4.4 New energy

Om in 2050 een CO₂-neutrale energievoorziening te kunnen realiseren in Nederland, moet onder andere de Nederlandse warmtevoorziening worden verduurzaamd. EBN zet haar kennis van de diepe ondergrond in voor de ontwikkeling van geothermie in Nederland. Dit doet zij bijvoorbeeld door middel van de play- en portfoliobenadering. Hierbij wordt het potentieel van de Nederlandse ondergrond op een veilige, verantwoorde, kosteneffectieve en risico-reducerende manier ontwikkeld.

Onderwerp	Toelichting	Behaald Resultaat 2017	Meer informatie op pagina
Studie ondergrondse energieopslag	EBN voert in 2017 een studie uit naar de mogelijkheden van ondergrondse energieopslag in Nederland.		46
Website hoewerктаardwarmte.nl	EBN zet in 2017 in samenwerking met Stichting Platform Geothermie, DAGO (Dutch Association Geothermal Operators) en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat de website www.hoewerктаardwarmte.nl op.		47
Bepalen virtuele CO₂-prijs voor investeringsvoorstellen	Voor investeringsvoorstellen wil EBN in 2017 een virtuele CO ₂ -prijs bepalen.		39

Doelstelling is deels gerealiseerd

Doelstelling is grotendeels gerealiseerd

Doelstelling is gerealiseerd

4.4.1 Het actief opdoen van kennis

Synergie geothermie en olie en gas

EBN heeft in 2017 bijgedragen aan studies naar synergie tussen olie, gas en geothermie. De olie- en gassector heeft veel kennis en ervaring op het gebied van de diepe ondergrond. Deze kennis en ervaring kan worden toegepast voor de ontwikkeling van geothermie in Nederland. EBN heeft in 2017 deelgenomen aan de verkenningstafel 'Samenwerking en synergie in de ondergrond voor duurzame warmte'. Deze verkenningstafel is een initiatief van de KVG (Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland). Thema's die binnen deze bijeenkomsten worden besproken zijn: vervroegd ontsluiten van confidentiële olie/gas ondergrondinformatie ten behoeve van de geothermie sector, hergebruik mogelijkheden van uitgewaterde olie- en gasputten als geothermieput, dual play exploratie, en veiligheid en verantwoorde ondergrondafstemming.

Opschaling geothermie in warmtenetten

In december 2017 is de studie 'Opschaling Geothermie in Warmtenetten' van start gegaan. De analyse wordt uitgevoerd door IF Technology, CE Delft en Berenschot. EBN brengt de kennis en ervaring in van het ondernemen in de ondergrond en de play- en portfoliobenadering. Samen met Gasunie brengt EBN de potentie van de Nederlandse ondergrond en de bovengrondse warmtevraag in kaart. Er wordt geïdentificeerd in welke gebieden het aanbod op de vraag aansluit. Op basis van deze kennis wordt een strategie bepaald voor een optimale ontwikkeling van geothermie en warmtenetten in Nederland, die efficiënt, veilig en verantwoord is. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de play- en portfoliobenadering. Het eindresultaat van deze studie zal een bijdrage leveren aan de versnelling en verbetering van de ontwikkeling van geothermie in Nederland.

Ondergrondse energieopslag

EBN had zich voorgenomen voor 2017 een studie uit te voeren naar de mogelijkheden van ondergrondse energieopslag in Nederland. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verzocht EBN na de zomer om samen met TNO een studie uit te voeren die de basis gaat vormen voor een visie op ondergrondse opslag in Nederland. Zo'n beleidsvisie zal toezien op alle vormen van ondergrondse opslag, waaronder energieopslag. In het derde kwartaal van 2017 is het project aangevangen, het zal medio 2018 worden afgerond. Van belang is dat de technische mogelijkheden en het aanbod van de ondergrondse ruimte 'gematcht' worden met de bovengrondse vraag naar opslag. Het doorrekenen van realistische opslagscenario's in termen van zowel energie-efficiëntie als kosten en opbrengsten maakt deel uit van deze studie. De resultaten van de studie zullen de overheid

beter in staat stellen om af te wegen welke ondergrondse ruimte het best voor welke toepassing gebruikt kan worden.

4.4.2 Het actief brengen van kennis

Lancering website hoewerktaardwarmte.nl

EBN heeft in november 2017 de website hoewerktaardwarmte.nl gelanceerd. Deze website is tot stand gekomen in samenwerking met Stichting Platform Geothermie, DAGO (Dutch Association Geothermal Operators) en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Op de website worden procedures, technieken, en omgevingseffecten en eventuele risico's van de verkenning, opsporing en winning van aardwarmte beschreven. Het doel van deze website is om belanghebbenden goed en transparant te informeren. De informatie op de website is ontwikkeld in overleg met verschillende experts vanuit organisaties die specifieke kennis hebben over aardwarmte, zoals gemeenten, provincies, natuur- en milieuorganisaties, de Rijksoverheid, producenten van aardwarmte, de toezichthouder en TNO.

Exploratie werk programma UDG

EBN en TNO bieden op basis van afspraken in de Green Deal Ultradiepe Geothermie (zie pagina 47) ondersteuning aan consortia, door hun kennis en expertise beschikbaar te stellen in een Exploratie

Werk Programma dat gericht is op gecoördineerd geologisch onderzoek in de drie geïdentificeerde regio's. Het Exploratie Werk Programma (EWP) beschrijft de studie activiteiten voor de Dinantien kalksteen. Deze zijn nodig voor elk van de zeven projecten van de Green Deal UDG. Het programma biedt een kickstart aan deze zeven projecten en creëert tegelijkertijd meerwaarde voor potentiële toekomstige projecten. In de tweede helft van 2017 is het programma onder regie van EBN en in nauwe samenwerking met de consortia en TNO opgesteld.

4.4.3 Resultaten 2017

Toetreding Green Deal ultradiepe geothermie

In juni 2017 is de Green Deal Ultradiepe Geothermie getekend door Hydreco GeoMEC, Huisman Equipment, Havenbedrijf Rotterdam, ASR, Parenco, Vermilion en FrieslandCampina, namens zeven consortia, elk bestaande uit meerdere bedrijven, samen met EBN, TNO, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De Green Deal Ultradiepe Geothermie (UDG) is een samenwerkingsprogramma gericht op het vergroten van het inzicht in de kansen van geothermie op grote diepte (vanaf vier kilometer) met als doel een belangrijke bijdrage te leveren aan een duurzame energievoorziening. De temperatuur van de huidige geothermieprojecten is onvoldoende voor de levering

van warmte aan de procesindustrie. Vooral voor de warmtelevering van temperaturen boven de 130 graden Celsius wordt verwacht dat ultradiepe geothermie potentieel een grote bijdrage kan leveren.

Toetreding Green Deal Geothermie Brabant

EBN is op verzoek van de partners op 28 juni toegetreden tot de Green Deal Geothermie Brabant. Met deze toetreding kan EBN haar kennis en expertise inzetten om de ontwikkeling van het potentieel aan geothermie in Noord-Brabant samen met de andere partijen sterk te versnellen. Het doel van deze Green Deal is verduurzaming van de energiemix in Brabant door het professionaliseren van de sector en behalen van economische schaalvoordelen door opschaling en krachtenbundeling. EBN geeft hier door middel van haar portfoliobenadering een concrete invulling aan.

Toetreding Geothermie Alliantie Zuid-Holland

Tijdens het congres 'Energietransitie en Geothermie' in de gemeente Westland op 9 november 2017 is de Geothermie Alliantie Zuid-Holland gesloten. Dit is een samenwerkingsverband tussen de Provincie Zuid-Holland, DAGO (Dutch Association Geothermal Operators), Eneco, HVC, Hydreco GeoMEC, Gemeente Westland en EBN. Deze partijen hebben als doel om de winning en het gebruik van geothermie in de provincie Zuid-Holland te bevorderen. Er zal een visie

ontwikkeld worden voor de optimale ontwikkeling van geothermie in Zuid-Holland. Deze visie proberen zij te concretiseren in plannen om geothermie systematisch, maatschappelijk verantwoord en veilig te kunnen winnen met passende aansluiting op bestaande en toekomstige wet- en regelgeving.

4.4.4 Doelstellingen 2018

Voor de strategische pijler New Energy heeft de raad van commissarissen diverse strategische doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen zijn belangrijke indicatoren van de prestatie binnen de

strategische pijler 'New Energy'. Deze strategische doelstellingen moeten bijdragen aan het behalen van de EBN-doelstellingen (zie pagina 57).

4.5 Financiële resultaten

4.5.1 Financiële gang van zaken

De omzet over 2017 is met 3 procent gedaald naar EUR 3,0 miljard, vergeleken met EUR 3,1 miljard in 2016.

De daling van de omzet werd vooral veroorzaakt door een lager gerealiseerde afzet (-16 procent) wat gecompenseerd werd door hogere gerealiseerde prijzen (+13 procent). Het nettoresultaat is uitgekomen

op EUR 556 miljoen. De operationele kosten bedroegen EUR 962 miljoen (2016: EUR 982 miljoen). De afschrijvingen, inclusief bijzondere waardeverminderingen, kwamen uit op EUR 0,5 miljard (2016: 0,8 miljard). De totale afdracht aan de Nederlandse Staat, inclusief heffingen, bedroeg EUR 1,5 miljard (2016: 1,3 miljard).

Vanwege aanzienlijke en robuuste positieve kasstromen uit bedrijfsactiviteiten, die hoger zijn dan de investeringsuitgaven, genereert EBN jaarlijks een aanzienlijke vrije kasstroom. Dit zal naar verwachting ook in 2018 het geval zijn. Hierdoor wordt de solvabiliteit als uitstekend beschouwd, ook al is de solvabiliteitsratio cijfermatig laag. Dit laatste wordt veroorzaakt doordat tot 2016 de financiële resultaten volledig werden uitgekeerd aan de aandeelhouder. Vanaf het boekjaar 2016 wordt van het jaarlijkse nettoresultaat, dat resteert na uitkering van de bijzondere winstuitkeringen, 60% toegevoegd aan het eigen vermogen en 40% als dividend aan de aandeelhouder uitgekeerd. Deze toevoeging aan het eigen vermogen vindt in beginsel plaats tot EBN een solvabiliteit van 10% bereikt heeft. De goede solvabiliteit van EBN komt ook tot uitdrukking in de lange termijn credit ratings, zijnde Aaa bij Moody's en AA bij Standard & Poor's.

Doelstellingen voor New Energy 2018

Onderwerp	Toelichting
Executie van Exploratie Werk (EWP) Programma	Het EWP en de bijbehorende samenwerkingsovereenkomst zullen begin 2018 worden ondertekend. Aan het einde van het EWP wordt op basis van de resultaten en een exploratiestrategie per regio een goed onderbouwde business case opgesteld en kan een consortium besluiten of het wel of niet door wil gaan met de realisatie van een pilotproject.
1 workshop per maand voor provincie/gemeente/waterschap	EBN geeft iedere maand een workshop bij een provincie, gemeente of waterschap op het gebied van de ontwikkeling van (ultradiepe) geothermie in Nederland.
Aanwezigheid op VNG congres	EBN neemt deel aan het aan het VNG congres in 2018.

De stand van de liquide middelen ultimo 2017 was EUR 2.004 miljoen (2016: EUR 1.566 miljoen). Vanwege deze positie, en door de aanzienlijke jaarlijkse vrije kasstromen die ook in 2018 worden verwacht, is EBN uitstekend in staat om aan de uitstaande kortlopende financiële verplichtingen te voldoen. In 2018 vervalt er geen langlopende lening. EBN beschikt over een commercial paper programma van EUR 2 miljard. Tevens beschikt EBN over een gecommiteerde

doorlopende kredietfaciliteit met drie gerenommeerde banken, die EBN de mogelijkheid biedt om tot EUR 400 miljoen krediet voor algemene bedrijfsdoeleinden op te nemen. Deze kredietfaciliteit loopt tot augustus 2022. Per jaareinde 2017 is van beide instrumenten geen gebruik gemaakt. De liquiditeitspositie is hiermee uitstekend, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de korte termijn credit ratings, zijnde P-1 bij Moody's en A-1+ bij Standard & Poor's.

4.5.2 Investerings

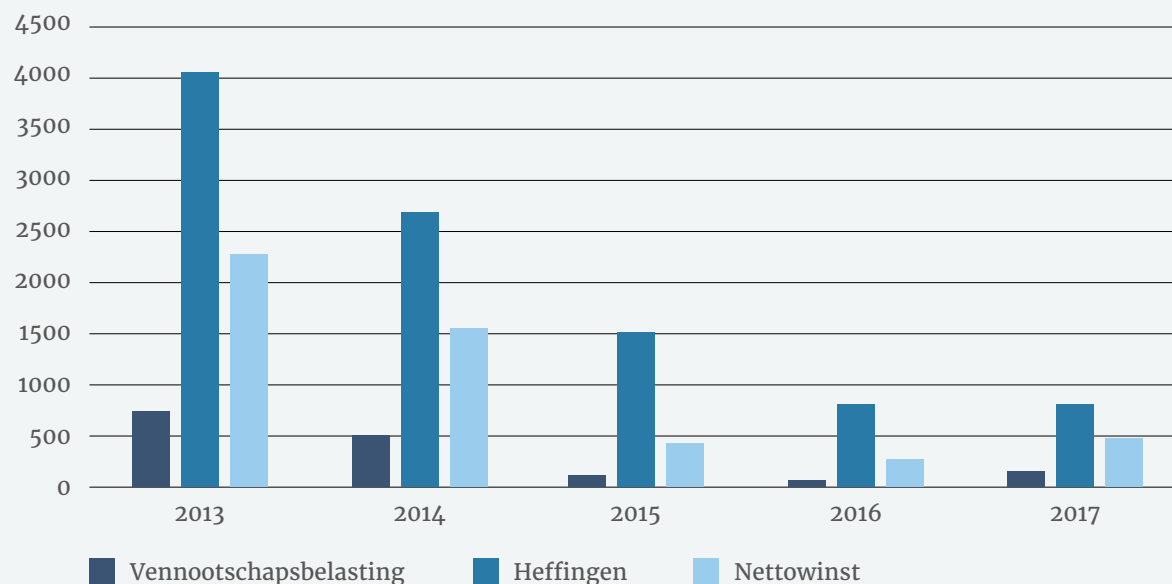
De investeringen in de winnings- en opslagvergunningen zijn 44 procent afgenomen: van EUR 281 miljoen in 2016 naar EUR 156 miljoen in 2017. Dit is een zorgelijke ontwikkeling. Het is namelijk van belang offshore velden te blijven ontwikkelen en nieuwe reserves toe te voegen om de productie zoveel mogelijk op peil te houden. Zonder voldoende investeringen zal de gasproductie uit kleine velden sterk afnemen. Het dieptepunt van de neerwaartse trend van de afgelopen jaren lijkt in 2017 te zijn gerealiseerd. We verwachten dat de investeringen in 2018 zullen toenemen.

4.5.3 Verkopen

Gas en opslagcapaciteit

Door een relatief koude winter in 2017 en een aantrekkende vraag naar gas op de wereldmarkt, zijn de gasprijzen in Nederland twintig procent hoger uitgekomen dan in 2016: gemiddeld 17 EUR/MWh. De prijzen op de Title Transfer Facility (TTF), één van de meest liquide virtuele handelsplaatsen voor gas in Noordwest-Europa, piekten in februari op ruim 22 EUR/MWh, maar in de zomer werd conform het reguliere seizoenspatroon gas verkocht onder 15 EUR/MWh.

Afdrachten aan de Staat

De volume gewogen gemiddelde opbrengstprijis voor het EBN-gasportfolio is vijftien procent hoger uitgekomen dan in 2016: op 16 EUR/MWh. De totale afzet kromp met zestien procent tot minder dan 17 miljard Nm³. Dit was het gevolg van de verdere productiebeperking van het Groningenveld en de natuurlijke terugloop van productie uit kleine velden.

Er is in 2017 geen gasopslagcapaciteit uit de ondergrondse opslag Bergermeer geveild. De beschikbare 5 TWh is verkocht via zogenaamde optimisation agreements, een nieuw verkoopconcept dat de Bergermeer Capacity Marketing Company in staat stelt om te profiteren van tussentijdse prijsschommelingen. Het portfolio bevat nu gasopslagcapaciteit die verkocht is

op basis van multipliers (18 TWh), op basis van een vaste prijs (3 TWh) en via optimisation agreements.

Olie, condensaat en lpg

Door de productiebeperkende maatregelen van OPEC, en de andere olie exporterende landen, en een aantrekkelijke vraag kwam de gemiddelde prijs voor een vat ruwe olie (Dated Brent) in 2017 uit op EUR 48. Dat is ongeveer twintig procent meer dan het jaar ervoor. De prijs bewoog zich gedurende het jaar binnen de bandbreedte van EUR 40 tot EUR 55 per vat.

De gewogen gemiddelde opbrengstprijis voor het olie- en condensaatportfolio van EBN kwam in 2017 uit op circa EUR 45 per vat, wat ruim twintig procent

meer is dan in 2016. Het verschil ten opzichte van de prijs voor een vat Dated Brent is te verklaren door kwaliteitsverschillen (hogere zuurgraad, slechtere viscositeit, en hogere kwikconcentraties), hetgeen leidt tot een afslag ten opzichte van Dated Brent. De totale afzet van olie en condensaat over 2017 is uitgekomen op ruim 2,5 miljoen vaten, zes procent minder dan in 2016. De olievelden Amstel en De Ruyter produceerden beter dan verwacht en ook de opbouw van productie uit het Schoonebeek olieveld verloopt voorspoedig.

4.6 Maatschappelijke resultaten

4.6.1 Onze belanghebbenden

EBN wil transparant rapporteren over haar belanghebbenden: wie ze zijn, hoe we de interactie vormgeven en welke onderwerpen worden besproken. Voor het woord 'belanghebbenden' hanteren we de definitie van 'stakeholders' in de Global Reporting Initiative, vrij vertaald: enerzijds zijn stakeholders entiteiten of individuen die significante effecten kunnen ondervinden van onze activiteiten, producten en diensten; anderzijds kunnen de acties van stakeholders effect hebben op het bereiken van de strategische doelstellingen van EBN.

Interactie met belanghebbenden 2017

EBN houdt in de bepaling van haar strategie en bedrijfsvoering niet alleen rekening met trends en ontwikkelingen, maar ook met de belangen van haar stakeholders. Als beleidsdeelneming dient EBN een maatschappelijk belang: bijdragen aan een onafhankelijke, betrouwbare energievoorziening in Nederland. De belangen van onze stakeholders lopen uiteen. Op reguliere basis en op verscheidene niveaus hebben we contact met onze stakeholders over diverse materiële onderwerpen. De tabel op pagina 154 in beschrijft wie onze belanghebbenden zijn, welke vorm de interactie met deze partijen heeft en wat de besprekpunten waren in 2017. Hieronder zetten we een aantal bijzondere activiteiten centraal die in 2017 plaatsvonden.

Interactie in het kader van de implementatie strategie

Voor de implementatie van de herziene strategie in 2016 is een traject van start gegaan om de nieuwe strategie in de organisatie van EBN te implementeren. In november 2016 is gestart met het maken van een nieuw ontwerp voor de organisatie. Dit kreeg in 2017 vervolg. Bij het maken van dit nieuwe ontwerp zijn veel interne EBN stakeholders betrokken geweest: de directie, een selectie van medewerkers voor een zogeheten praktijktoets, kwartiermakers van de thema's en leden van het transitieteam. Om de transitie van de nieuwe organisatiestructuur te verwezenlijken, is een transitieteam samengesteld om samen met de directie en de OR het traject te doorlopen. In mei 2017 werd het besluit van de organisatiewijzing aan alle EBN medewerkers gepresenteerd en kon de implementatie van de nieuwe organisatie van start gaan. Vanaf 1 september 2017 is werken volgens de nieuwe structuur ingegaan. Voorafgaand vonden zogenoemde 'onboarding dagen' plaats, waarbij de organisatiewijziging de rode draad was.

Publicatie Focus on Energy 2017

EBN heeft 19 juni het rapport Focus on Energy gepresenteerd voor een grote groep belanghebbenden. Tijdens deze bijeenkomst waren partners uit de sector en diverse NGO's en beleidsmakers aanwezig. In drie interactieve deelsessies gingen belanghebbenden met

elkaar in dialoog over verschillende stellingen en topics waarin EBN's strategische thema's 'Our Dutch Gas', 'Return to Nature' en 'New Energy' centraal stonden. Tevens werd de Green Deal Ultra-diepe Geothermie getekend door de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat, EBN, TNO en zeven consortiapartijen.

KVGN

Als bedrijfslid van KVGN (Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland) hebben we ons ingezet om de verduurzaming van de Nederlandse gassector vorm te geven en hierover in dialoog te treden met overheid en andere stakeholders. In het kader van het project 'Gas in een Langetermijn Duurzame Energiehuishouding' (GILDE), lanceerde KVGN tijdens een werkbijeenkomst begin 2017 officieel de visie 'Gas-op-maat' en de bijbehorende GILDE agenda. In de GILDE agenda staan concrete projecten om bij te dragen aan een klimaatneutrale energievoorziening. EBN is binnen de GILDE agenda verantwoordelijk voor de thema's Geothermie en CCS. 'Gas-op-maat' en de GILDE agenda zijn tot stand gekomen in overleg en samenwerking met stakeholders van binnen en buiten de gassector, zoals NGO's. Daarnaast organiseerde de KVGN een serie symposia waarin het onderwerp Energietransitie centraal stond.

Deelname transitiepaden sessies

In de Energieagenda van 2016 is een beleidstraject van vijf verschillende transitiepaden gelanceerd. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat organiseerde verschillende stakeholderbijeenkomsten. Deze hadden als doel: informatie op halen over hoe de transitiepaden naar 2030 eruit zouden kunnen zien om beleidsdoelstellingen te behalen. EBN heeft meegedacht aan verschillende bijeenkomsten deelgenomen.

TransitieCoalitie

De TransitieCoalitie is een initiatief van meer dan zestig organisaties met een belang in de energievoorziening. Deze coalitie maakt zich hard voor een

versnelling van de energietransitie, waarbij de economische en ecologische kansen optimaal worden benut. De TransitieCoalitie wil onder meer:

- een klimaatwet die de doelstellingen van Parijs (COP21) realiseert, inclusief tussendoelen in 2030 en 2040 die hiermee in lijn zijn;
- een borgingsmechanisme die de partijen verbindt en aanspreekt op een voortvarende en consistente uitvoering, en gemaakte afspraken onafhankelijk over kabinetten heen borgt;

EBN is sinds 2016 aangesloten bij de TransitieCoalitie, en neemt deel aan bijeenkomsten op CEO-, communicatie- en Young Professionalsniveau. Voor meer informatie: www.transitie-coalitie.nl

Lancering Nexstep – Offshore Energy

Samen met NOGEPA lanceerde EBN lanceerde tijdens de Offshore Energy Exhibition & Conference in oktober 2017 het Nationaal Platform voor Hergebruik en Ontmanteling, Nexstep. Nexstep is een ledenorganisatie die samenwerking tussen belanghebbenden wil stimuleren en faciliteren. Het is een concretisering naar aanleiding van aanbevelingen in het zogeheten Masterplan for Decommissioning & Re-use in november 2016.

Gesprekken met lokale en regionale overheden op het gebied van geothermie

Diverse gemeenten en provincies zijn betrokken bij de Green Deal Brabant en de Geothermie Alliantie

Zuid-Holland. EBN wordt regelmatig door lokale en regionale overheden gevraagd om als kennispartner aan te schuiven in verkennende gesprekken op het gebied van geothermie.

Workshops ultradiepe geothermie

De Green Deal Ultradiepe Geothermie (UDG) is een samenwerkingsprogramma tussen overheid, EBN, TNO en zeven consortia. Het programma richt zich op het vergroten van het inzicht in de kansen van geothermie op grote diepte (vanaf vier kilometer). Het doel is een belangrijke bijdrage leveren aan een duurzame energievoorziening, aanvullend aan de geothermie op geringere dieptes die in Nederland al vaker plaatsvindt. In het programma bundelen zeven consortia, de ministeries van IenW en EZK, TNO en EBN hun kennis en expertise om tot deze ontwikkeling te komen. In 2018 worden verschillende stakeholderbijeenkomsten georganiseerd. Voor een bredere groep geïnteresseerden is er daarnaast een publieksseminar. Tijdens deze bijeenkomsten worden deelnemers uitgenodigd om in gesprek te gaan over deze ontwikkelingen.

4.6.2 Duurzaamheid

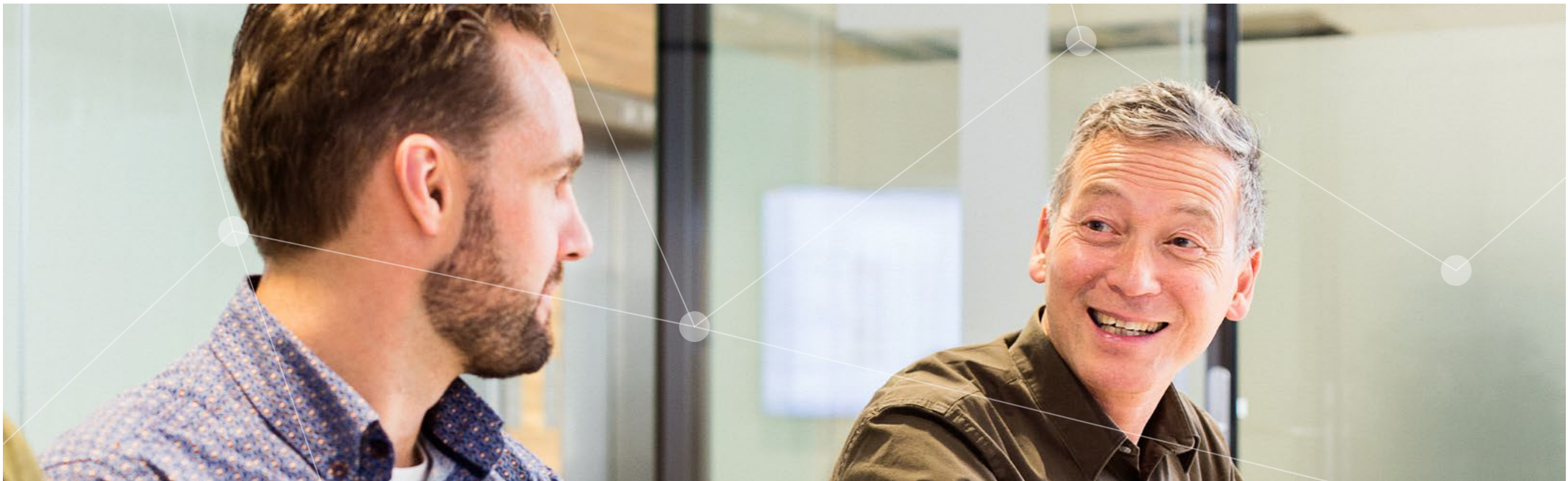
Binnen de olie- en gasindustrie valt op het gebied van verduurzaming van de keten nog veel winst te behalen. Waar mogelijkheden zijn om stappen

voorwaarts te zetten, blijven we samen met onze partners inventariseren. In 2017 hebben we ons duurzaamheidsbeleid vormgegeven. Binnen onze beleidskaders hebben we onze bijdrage aan de energietransitie en het verduurzamen van onze activiteiten geconcretiseerd. In dit duurzaamheidsbeleid heeft EBN korte termijnacties geformuleerd, zogeheten duurzaamheidsdoelstellingen. In 2017 zijn

deze korte termijnacties uit het duurzaamheidsbeleid binnen de organisatie geïmplementeerd. In 2018 zullen de duurzaamheidsdoelstellingen worden geactualiseerd op basis van het duurzaamheidsbeleid, en worden uitgevoerd. Om inzicht te geven in ons duurzaamheidsbeleid hebben we in 2017 het Duurzaamheidsrapport 2016/2017 gepubliceerd. Hierin rapporteren we onder andere over onze operationele

Operationele prestatie-indicatoren tot en met 2016 ²	2016	2015
Energieverbruik	18,2 PJ	20,2 PJ
Energie-efficiency verbetering (resultaat vs doel)	12,8 vs 15,1%	10,5 vs 15,1%
Energieverbruik als percentage van de energetische koolstofproductie	2,72%	2,8%
CO₂-emissie	655 Kton	772 Kton
Methaanemissie	5,0 Kton	6,0 Kton
Dodelijke ongevallen	0	0
Arbeidsongevallen die hebben geleid tot verzuim	20	27
Arbeidsongevallen die niet hebben geleid tot verzuim	17	22

²Operationele prestatie-indicatoren worden gerapporteerd op basis van opgave door operators en geconsolideerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Deze cijfers hebben betrekking op het berekende EBN-aandeel in de Nederlandse gasproductie en jaarlijkse booractiviteiten. De cijfers over 2017 zijn pas later dit jaar beschikbaar en zullen worden gepubliceerd in het EBN duurzaamheidsrapport 2017/2018.

prestatie-indicatoren, dat wil zeggen de duurzaamheidsprestaties van onszelf en van de sector. Het Duurzaamheidsrapport 2016/2017 is te vinden op www.ebn.nl/publicaties. In 2018 zullen we de voortgang van ons duurzaamheidsbeleid rapporteren in het Duurzaamheidsrapport 2017/2018. Daar betrekken we onze stakeholders bij om ervoor te zorgen dat EBN's duurzaamheidsbeleid in lijn ligt met de verwachtingen van onze belanghebbenden. Het duurzaamheidsrapport wordt in de zomer gepubliceerd. We rapporteren hierbij volgens de GRI-richtlijnen. Voor een overzicht van de belangrijkste onderwerpen voor EBN en haar ketenpartners en de bijbehorende GRI-indicatoren, verwijzen we naar de GRI-tabel in tabel op pagina 165.

4.6.3 De mensen van EBN

EBN is een 'Great Place to Work'. De resultaten van het Great Place to Work-onderzoek in 2017 zijn bij de ondersteunende afdelingen wel licht gedaald ten opzichte van 2015. Op 1 september 2017 is een organisatiewijziging doorgevoerd. Dit heeft mogelijk invloed gehad. EBN beschouwt de uitkomsten van het tevredenheidsonderzoek van 2017 dan ook als een nulmeting. In 2018 zal er aandacht worden gegeven aan de uitkomsten van het tevredenheidsonderzoek, deze worden gebruikt als inbreng voor onze directie en het management, voor de verbetering in de bedrijfsvoering en een stijging van de medewerkerstevredenheid. EBN heeft besloten om eind 2018 opnieuw deel te nemen aan het Great Place to

Work-onderzoek om de resultaten van de inspanningen in 2018 te monitoren.

Opleiding en ontwikkeling

Bij EBN werken 82 medewerkers. Ook in 2017 investeerde EBN in de ontwikkeling van haar medewerkers. In 2017 vonden verschillende bedrijfsbrede trainingen plaats. Die trainingen sloten aan op de eisen van de veranderende markt en de nieuwe strategische doelstellingstellingen. De uren die medewerkers aan opleiding en ontwikkeling (training, seminars, cursussen en conferenties) hebben besteed, zijn ten opzichte van 2016 gedaald van 45 naar 38 opleidingsuren gemiddeld per medewerker. We stimuleren medewerkers passende trainingen en cursussen te volgen. In 2018 zal dit door

een herijking van het strategisch opleidingsbeleid en de focus van Principals (functioneel leidinggevende van vakgebieden) meer nadruk en sturing krijgen.

Naast kennisontwikkeling investeert EBN in coaching en trainingen voor persoonlijke ontwikkeling. Bijvoorbeeld op het gebied van communicatievaardigheden, energiemangement en persoonlijk leiderschap. Daarnaast investeren we in vakinhoudelijke ontwikkeling, door medewerkers gedurende enkele maanden opdrachten uit te laten voeren bij een van onze partners. Sinds 1 juni 2017 is een medewerker van EBN fulltime gedetacheerd bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Een andere medewerker heeft een externe opdracht uitgevoerd bij Petrogas E&P Netherlands B.V.

Organisatiewijziging

Medio 2017 heeft een organisatiewijziging plaatsgevonden. De organisatie wordt nu thematisch aangestuurd, met scheiding van managementtaken in operationele, functionele en hiërarchische managementtaken. Het primaire proces is ingericht met multidisciplinaire teams. Deze teams zijn verdeeld over zes thema's die onder leiding staan van programme managers. Met deze aanpassing beoogt EBN haar doelstellingen met meer slagvaardigheid en focus te realiseren.

HR-doelstellingen

Onderwerp	Doelstelling	Resultaat 2017
Totaal ziekteverzuim (kort, midden, lang)	EBN streeft naar een totaal ziekteverzuimcijfer (kort, midden lang) van minder dan 3 procent	Het ziekteverzuim lag op 4 procent
Kort en middellang ziekteverzuim	Het kort en middellang ziekteverzuim is minder dan 2,5 procent	Het kort en middellang ziekteverzuim kwam uit op 1,4 procent
Medewerkers-tevredenheid	EBN is een Great Place to Work	De resultaten voor 2017 zijn nog niet bekend. Om die reden wordt over 2016 gerapporteerd.*
Loopbaanbegeleiding	Alle medewerkers krijgen jaarlijks een beoordelings- en ontwikkelgesprek	Alle medewerkers kregen in 2017 een beoordelingsgesprek. Niet alle medewerkers hebben een ontwikkelgesprek gehad in 2017 vanwege de reorganisatie.
Diversiteit	EBN streeft naar een meer evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen. Hierbij blijft EBN streven naar een man-vrouwverdeling van minimaal 65/35 procent	32,9 procent van alle medewerkers is vrouw

**Ontwikkelgesprekken vinden normaliter plaats in de zomermaanden van het jaar, maar in de zomer van 2017 zat EBN midden in de reorganisatie die per 1-9-2017 effectief is geworden. Ontwikkelgesprekken hebben daardoor niet allemaal plaatsgevonden.*

Alle EBN-medewerkers worden jaarlijks beoordeeld door hun hiërarchisch leidinggevende. Dit doen zij op basis van input van de operationeel leidinggeven en teamleden. EBN-medewerkers hebben daarnaast jaarlijks een ontwikkelgesprek met hun functioneel leidinggevende. Daarin bespreken zij hun korte- en

lange termijn doelstellingen op het gebied van (loopbaan)ontwikkeling.

EBN kernwaarden

Tijdens de organisatiewijziging zijn tevens de kernwaarden van EBN geëvalueerd. Er is een afweging

gemaakt in hoeverre de kernwaarden aantoonbaar een bijdrage leveren aan de realisatie van de strategische doelstellingen. De nieuwe kernwaarden luiden:

Kernwaarden

- Wij staan voor de publieke zaak
- Wij voegen waarde toe
- Wij durven voorop te lopen
- Wij creëren verbinding
- Wij doen wat we beloven

EBN-medewerkers

In 2016 was de gemiddelde leeftijd 43,7 jaar, in 2017 was dit 44,5 jaar. EBN probeert een verjonging van haar personeelsbestand te bewerkstelligen door de instroom van jonge en ambitieuze professionals. EBN investeert in de ontwikkeling van jong talent. We bieden hen een driejarig traineeship aan op technische en commerciële functies. We zetten in op de ontwikkeling van een nieuwe generatie ambitieuze jonge mensen, die bewust kiezen voor een toekomst in de energiesector en willen bijdragen aan de energietransitie.

Afgelopen jaar is het gemiddeld aantal FTE binnen EBN gestegen. In 2016 was dit 74,8 FTE en in 2017 was dit 77,66 FTE. Vrouwelijke medewerkers maken drieëndertig procent uit van de bezetting. Vrouwelijke

medewerkers zijn werkzaam op alle niveaus, van management tot RvC, met uitzondering van het directieteam. 21 procent van de leidinggevende en/of senior-professionalrollen worden ingevuld door vrouwelijke medewerkers.

Door een aantal langdurig zieke medewerkers het verzuimcijfer in 2017 aan de hoge kant, maar wel duidelijk gedaald ten opzichte van 2016. In 2016 was het verzuimcijfer over het hele jaar 4,9 procent. In 2017 is het gedaald naar 4 procent. Het kort- en middellange ziekteverzuim is licht toegenomen van 1,2 procent naar 1,4 procent in 2017. EBN begeleidt de zieke medewerkers door zorgvuldige re-integratietrajecten, inzet van expertisebureaus, externe multidisciplinaire begeleiding, en persoonlijke begeleiding door HR, leidinggevenden en collega's. In het kader van preventie heeft EBN in 2017 voor alle medewerkers een training energiemangement en stresspreventie verzorgd en voor leidinggevenden een training verzuimgesprekken. Daarnaast investeert EBN in individuele coachingtrajecten, sportinstructie op locatie, stoelmassage en op regelmatige basis werkplekonderzoeken.

4.6.4 Medezeggenschap

In 2017 heeft de OR vier keer formeel overleg gevoerd met de bestuurder. Bij twee van deze vergaderingen

was ook een lid van de raad van commissarissen aanwezig. Naar aanleiding van de implementatie van de nieuwe strategie, vonden er in het eerste kwartaal naast de reguliere vergadering, diverse overleggen over de organisatiewijziging plaats. Op 28 maart ontving de OR een adviesaanvraag over de organisatiewijziging en op 5 mei heeft de OR zijn advies uitgebracht. De OR heeft positief geadviseerd, onder voorbehoud van een aantal voorwaarden. De OR heeft zijn advies in twee sessies toegelicht met de achterban. Op 22 mei heeft de OR een tweede adviesaanvraag ontvangen: 'Adviesaanvraag Support naar aanleiding van Implementatie Strategie'. Op 2 juni heeft de OR positief geadviseerd en daarbij een aantal concrete adviezen aan de bestuurder meegegeven. Na het uitbrengen van deze adviezen, was de OR in het tweede kwartaal betrokken bij het implementatie traject. Dit was geen onderdeel van de adviesaanvraag.

Het reguliere overleg betrof een WOR artikel 24-vergadering. Daarin is de algemene gang van zaken besproken, in aanwezigheid van RvC-lid Jaap Huijskes. Verder zijn tijdens de vergadering de nieuwe regelingen ziekteverzuim en thuiswerken besproken. In het reguliere overleg van het derde kwartaal heeft de bestuurder het onderzoek toegelicht dat is uitgevoerd met betrekking tot facilitaire zaken, en is het voornemen om een tijdregistratiesysteem te implementeren

aan bod gekomen. Verder zijn de verwachtingen met betrekking tot de financiële resultaten van EBN dit jaar besproken. Met betrekking tot de implementatie van de nieuwe organisatiestructuur heeft er een drietal overleggen plaatsgevonden. Hierin zijn onder andere de eerste bevindingen over de nieuwe manier van werken besproken.

Bij het laatste reguliere overleg van het jaar was RvC-voorzitter Hein van Oorschoot aanwezig. Een belangrijk onderwerp van gesprek waren de resultaten van het Great Place To Work-onderzoek en de enquête over de nieuwe organisatiestructuur die de OR onder medewerkers heeft gehouden. Daarnaast zijn onder andere de strategische doelstellingen en directiedoelstellingen besproken. In december heeft de OR tevens een instemmingsverzoek Regeling Ziekteverzuim, Beperkte Urenregistratie en Reglement Performance Management ontvangen.

4.7 Vooruitzicht 2018

De raad van commissarissen heeft een aantal algemene EBN-doelstellingen vastgesteld voor 2018. Deze doelstellingen zijn belangrijke indicatoren van de prestatie van EBN. Daarom zijn zij ook het uitgangspunt voor remuneratie. Kijk voor meer informatie op pagina 161. Om de EBN-doelstellingen te behalen, formuleert het directieteam de strategische doelstellingen. Deze doelstellingen bevatten over het algemeen concrete

EBN-doelstellingen voor 2018

Onderwerp	Toelichting	Doel
Winst EBN na belasting	De winst van EBN weergegeven in miljoen EUR	≥ 300
Beheerkosten	EBN's kosten voor personeel, inhuur van expertise, kantoor, etc. weergegeven in miljoen EUR	$\leq 19,8$
Reserves maturatie kleine velden	De netto aanvulling (maturatie) van ontwikkelde gasreserves in Nederland in GNM ³ GE.	$\geq 7,2$
Offshore Boringen	Het aantal boringen op zee	≥ 18
Define stage project Porthos bereikt	Het CCS project Porthos in Rotterdam komt in 2018 in de <i>define stage</i> .	Ja
Financiële deelname EBN in geothermie	EBN draagt ook financieel bij aan de ontwikkeling van geothermieprojecten in Nederland	2

projecten die moeten bijdragen aan het behalen van de EBN-doelstellingen. De strategische doelstellingen zijn per strategische pijler terug te vinden bij de resultatenparagrafen. Gedurende het jaar zal de voortgang van de strategische doelstellingen worden gemonitord en in het jaarverslag over 2018 wordt hierover gerapporteerd.

Noordzee als powerhouse van Noordwest Europa

“Bijna 50 jaar geleden werd IRO opgericht als branchevereniging voor de service-bedrijven in de olie- en gassector. Inmiddels telt IRO 450 leden en zijn zo’n beetje alle leden ook betrokken bij duurzame energie. Voorzitter Pieter van Oord, tevens bestuursvoorzitter van Van Oord, en Eric Kreft namens EBN (program manager van Nexstep), wisselen van gedachten over de toekomst van de Noordzee. Welke rol speelt de Noordzee in de energietransitie? En hoe kan Nexstep – het initiatief van EBN en de Nederlandse olie- en gasindustrie gericht op het hergebruik en ontmanteling van olie- en gasinfrastructuur, bijdragen aan de omslag naar duurzaam?”

Interview

Van Oord: “In de jaren zeventig was de Noordzee de kraamkamer voor de offshore gas en olie-industrie. Dankzij de unieke mogelijkheden van de Noordzee heeft zich een disproportionele offshore sector ontwikkeld. Kijk naar de IRO leden, allemaal werken we internationaal. Alle kennis en expertise die we in de afgelopen 50 jaar hebben opgebouwd – van platformen en pijpleidingen tot boortechneken – kunnen we benutten voor de nieuwe toekomst van de Noordzee. Een toekomst met minder gas- en olieproductieplatformen, maar met veel meer duurzame energiebronnen. Nexstep is dan ook een goed initiatief. Alleen al vanwege het feit dat heel goed wordt nagedacht over mogelijke synergiën. De combinatie met wind op zee is er natuurlijk een, maar er zijn zoveel andere mogelijkheden om de infrastructuur op een andere wijze in te zetten. Tegelijkertijd staan aannemers nog afwachtend tegenover decommissioning. Hoe bouw je als aannemer een business case op decommissioning? Je weet niet wat je tegen gaat komen en de kans op kostenoverschrijdingen is groot. Nexstep moet hier grip op zien te krijgen.”

“Daarom is gezamenlijke kennisontwikkeling een van de speerpunten van Nexstep” zegt Kreft. “De infrastructuur van de Noordzee biedt mogelijkheden voor de productie, de opslag en het transport van duurzame energie. Maar het is geen eenvoudige opgave. Kijk alleen al naar de infrastructuur, om die ook in de nieuwe situatie te kunnen gebruiken zijn aanpassingen

noodzakelijk en moeten de verschillende eigenaren onderhoud blijven plegen. Wie regelt dat? Wie betaalt dat? Et cetera. We hebben te maken met veel partijen, er spelen veel verschillende belangen en er zijn forse investeringen mee gemoeid. De decommissioning van de hele Noordzee is berekend op 100 miljard, het Nederlandse deel op 6,7 miljard.

Nexstep wordt vooralsnog gevormd door EBN en de operators. Binnen Nexstep vormen we stuurgroepen die zich richten op de verdere ontwikkeling van specifieke disciplines; van putten en pijpleidingen tot offshore platforms en onshore productielocaties. We delen kennis en ervaring, stimuleren innovatie en bevorderen effectieve en efficiënte regelgeving. Ook de servicebedrijven kunnen een waardevolle bijdrage leveren. IRO is dan ook van harte uitgenodigd deel te nemen aan Nexstep. Gedeeld leren is belangrijk.”

Repeatability is het toverwoord

Van Oord: “Zeker, het is als met een kast van Ikea. Moet je er vier in elkaar zetten dan weet ik zeker dat je de vierde kast sneller in elkaar hebt dan de eerste. Repeatability is het toverwoord. Voor decommissioning, maar ook voor CO₂-opslag. Zonder CO₂-opslag gaan we de doelstellingen van 2030 uit het regeerakkoord niet halen. Ook daar moeten we gezamenlijk kennis over ontwikkelen. De interactie tussen CCS en de Noordzee is razend interessant.

Pieter van Oord

Bestuursvoorzitter van Van Oord

Eric Kreft

EBN – Program manager Nexstep

Maar zover zijn we nog niet. We zitten nog in de wachtkamer. Zodra de industrie haar cynisme laat varen en zich voorbereidt, zijn er materialen nodig en komen ook de servicebedrijven in actie.” Kreft: “Het is een puzzel. De wisseling van de wacht is aanstaande, maar hoe het tijdspad eruit ziet en wanneer de overgang van bijvoorbeeld gas naar wind realiteit is, is nog niet duidelijk. De energieakkoorden die eraan komen zullen richting aan geven.”

Powerhouse van Noordwest Europa

“Laten we de noodzakelijke overgang van gas en olie naar duurzame energie zien als een kans”, vervolgt Van Oord. “We realiseren een nieuwe arbeidsintensieve industrie. Vanaf 2020 werken er meer mensen in de duurzame energievoorziening dan in de olie en gasindustrie. Innovatie en kennisontwikkeling krijgen een boost. Er ontstaan compleet nieuwe disciplines zoals onderhoud van windmolens. En net als in de jaren zeventig hebben we, dankzij de Noordzee, de kans om het in de thuismarkt te leren, vervolgens te standaardiseren en te exporteren naar de rest van de wereld. Niet dat we wereldwijd de eerste zijn, maar de Noordzee is wel een uniek gebied; ondiep, zanderig en er staat altijd wind. De Noordzee wordt niet leger, maar kan als we het goed doen, uitgroeien tot de powerhouse van Noordwest Europa. De Saoediërs hebben olie, wij hebben de Noordzee.”

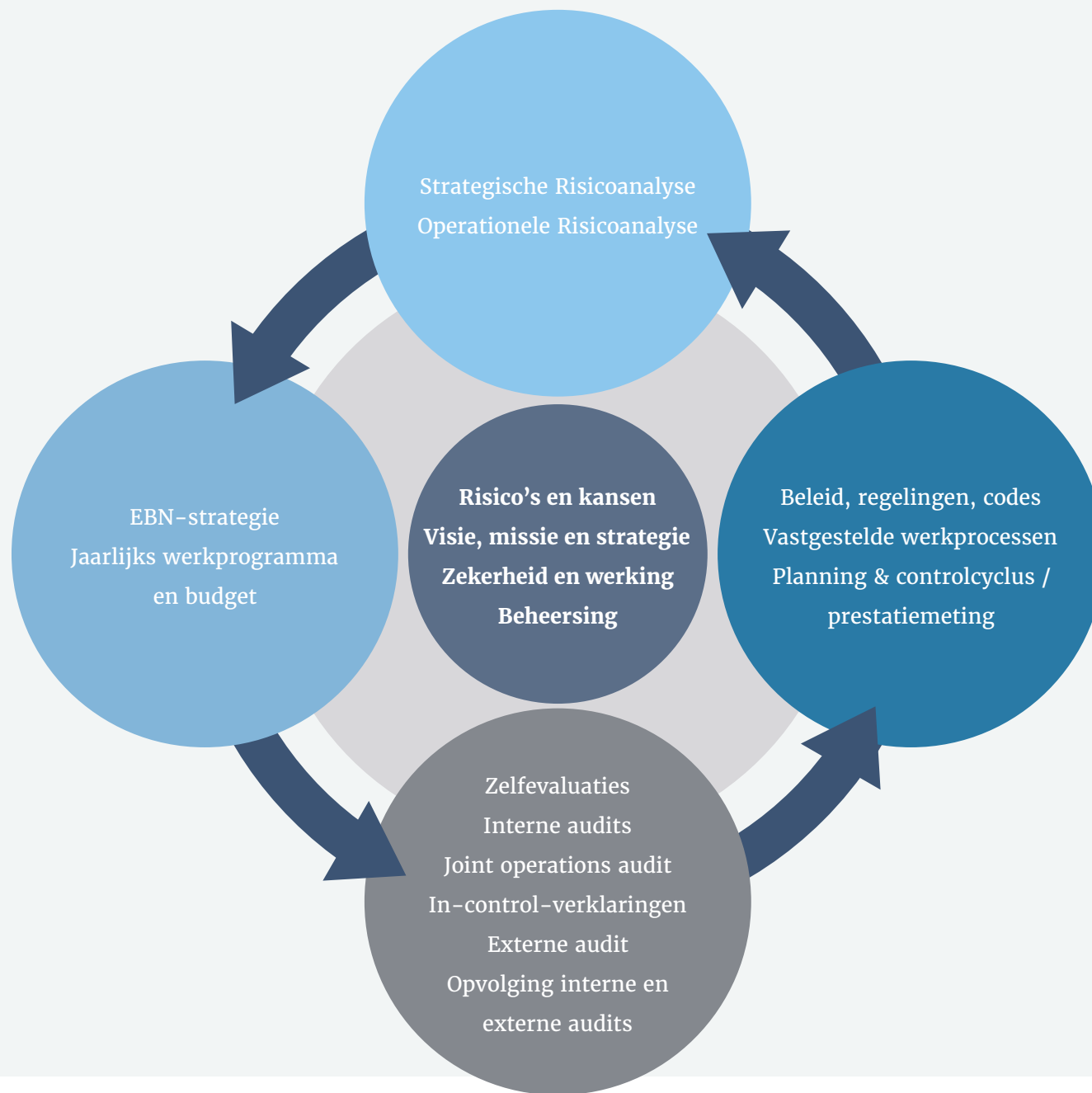
An abstract geometric design consisting of several thin, light gray lines connecting small gray circular dots. The dots are positioned at various points across the page, creating a network-like structure. One dot is near the top right, another near the center left, and others are scattered towards the bottom and right edges.

5. Governance en Risico

5.1 Risicomanagement

5.1.1 Risicomanagementsysteem

Het risicomanagementsysteem van EBN kreeg afgelopen anderhalf jaar veel aandacht van de directie en de raad van commissarissen. Enerzijds vanwege de ontwikkeling van de nieuwe strategische thema's 'Return to Nature' en 'New Energy' en anderzijds door de ontwikkelingen inzake de aardbevingsproblematiek.

Als beleidsdeelneming van de Staat ziet EBN het als een zeer belangrijke taak om de risico's op de meest effectieve wijze te beheersen binnen de kaders die de Nederlandse Staat heeft gesteld. Ook heeft het management in het afgelopen jaar extra aandacht besteed aan de evaluatie van de risicobereidheid van EBN en aan het versterken van de risicocultuur in de gehele onderneming.

Het risicomanagementsysteem, gebaseerd op het COSO model, bestaat uit vier afzonderlijke pijlers, waarbinnen we verschillende activiteiten hebben benoemd die in samenhang worden uitgevoerd.

Het identificeren, beoordelen en beheersen van risico's helpt ons op een verantwoorde wijze: doelstellingen te bereiken, te voldoen aan wet- en regelgeving, en continu de beheersing van de risico's te monitoren en waar nodig in te spelen, bij te sturen en te verbeteren.

De directie is eindverantwoordelijk voor de inrichting van en het toezicht op een effectief intern risicobeheersings- en controlesysteem. Om risico's effectief te kunnen beheersen, ontplooiën we verschillende activiteiten. Tijdens jaarlijkse sessies worden strategische risico's door het directieteam geactualiseerd en vastgesteld, wat uitmondt in de Strategische Risico Analyse (SRA).

Op afdelingsniveau worden jaarlijks strategische risico's gekoppeld aan afdelingsdoelstellingen, en wordt jaarlijks een Operationele Risico Analyse opgesteld (ORA) opgesteld. Sinds 2017 zijn de ORA's gestructureerd aan de hand van de aan strategische thema's verbonden bedrijfsprocessen. Tijdens deze sessies vindt een zelfbeoordeling van de risico's en van de opzet en werking van de geïdentificeerde beheersmaatregelen plaats. Op basis daarvan worden actiehouders binnen de afdelingen/thema's aangewezen en worden afdelings- en themadoelstellingen eventueel bijgesteld. De resultaten worden besproken met de betreffende portefeuillehouder in het directieteam en verankerd in de betreffende afdelingsplannen.

De beheersing van risico's vindt doorlopend plaats aan de hand van de planning- en controlecyclus, op basis van vastgesteld beleid, (werk)processen en door individuele doelstellingen te koppelen aan het beheersen van risico's.

Medewerkers zijn de belangrijkste succesfactor voor een effectief risicomanagementsysteem. Om het risicobewustzijn te vergroten, betrekken we medewerkers van alle niveaus bij ORA-sessies. Dit draagt ook bij aan het verstevigen van een professioneel kritische houding binnen EBN. We streven naar een juiste balans tussen structuurelementen en cultuuraspecten

zoals ongeschreven regels, gedrag, saamhorigheid en beleving binnen de organisatie. In 2017 zijn de kernwaarden opnieuw gedefinieerd met input van alle medewerkers. In 2018 zullen we voor alle medewerkers specifieke dialoogsessies faciliteren over de ongeschreven cultuuraspecten. Hiermee willen we onze risicobewuste cultuur verder versterken met een focus op waardecreatie op lange termijn.

Binnen de planning- en controlecyclus hanteert EBN een systematiek voor prestatiemeting. Deze is in 2013 ingevoerd en in 2016 herijkt. We werken met rapportages waarin we de prestaties van de samenwerkingsverbanden en de afdelingen periodiek effectief volgen aan de hand van vastgestelde prestatie-indicatoren. Acties uit de SRA en ORA, en de opvolging van relevante interne en externe auditbevindingen zijn hier integraal onderdeel van. De directie volgt de prestaties van EBN als geheel op basis van maandelijkse rapportage, en stuurt waar nodig bij. De verschillende rapportages worden op regelmatige basis in de diverse organisatieonderdelen besproken en intern gepubliceerd. Daarnaast wordt ieder kwartaal gerapporteerd aan de Raad van Commissarissen en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De laatste rapportage van 2017 was voor het eerst gestructureerd aan de hand van de strategische thema's.

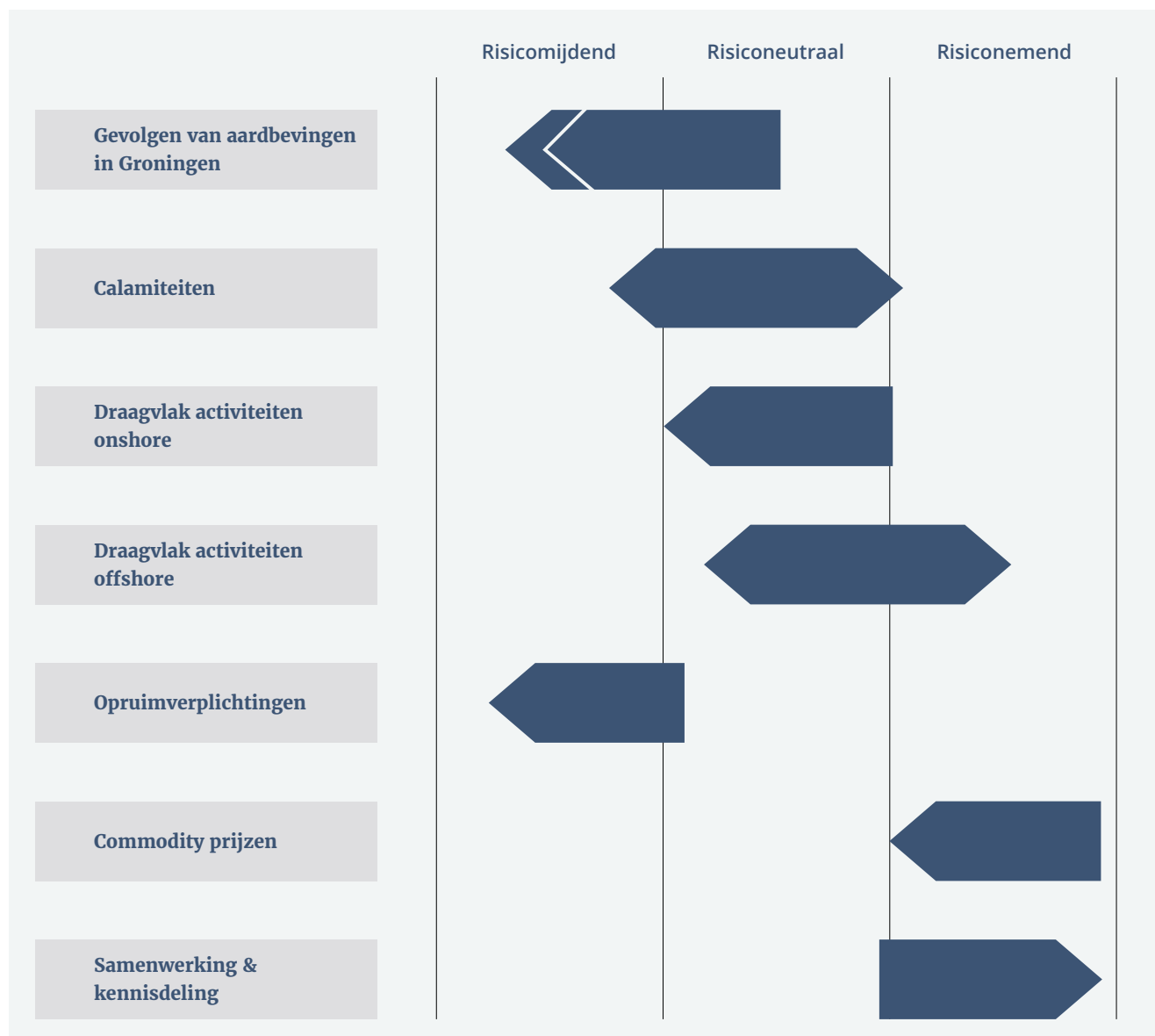

5.1.2 Risicoprofiel

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste strategische risico's van EBN toegelicht, inclusief de risicobereidheid, getroffen beheersmaatregelen, en waar relevant ook een algemene beschrijving van de gevoeligheid van de resultaten voor materiële externe gebeurtenissen (zoals bijv. commodity-prijzen of incidenten bij derde partijen). Financiële risico's zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Beleid om financiële risico's te beheersen' op pagina 125. Operationele risico's en risico's op het gebied van compliance zijn opgenomen in de overige hoofdstukken.

Het hiernaast weergegeven figuur geeft de belangrijkste strategische risico's voor EBN weer, inclusief de relatieve ontwikkeling ten opzichte van een jaar geleden. De risico's ten aanzien van commodity-prijzen, het nakomen van onze opruimverplichting, samenwerking en kennisdeling zijn dit jaar afgenomen. Daarentegen zijn de risico's met betrekking tot productie in Groningen en het draagvlak voor onshore activiteiten significant toegenomen. In de volgende paragrafen lichten we de betreffende risico's nader toe, inclusief de acties die EBN onderneemt om de blootstelling binnen de risicobereidheid te houden.

5.2 Risicobereidheid

Vorig jaar werd risicobereidheid in het EBN jaarverslag geïntroduceerd per thema. Dit jaar is hier verdere invulling aan gegeven door de risicobereidheid te specificeren per risico. Het hiernaast weergegeven figuur geeft de risicobereidheid weer voor de belangrijkste strategische risico's. De risicobereidheid voor financiële en operationele risico's die in overige hoofdstukken zijn opgenomen is neutraal. Voor compliance risico's is deze risicomijdend.

5.3 Belangrijkste strategische risico's

Gevolgen van aardbevingen in groningen

Risico

Door de productie van gas uit het Groningenveld (met als operator NAM) treden aardbevingen op, met als gevolg schade aan huizen en gebouwen. Versterkingsprogramma's om voorbereid te zijn op eventuele toekomstige bevingen zijn en worden gedefinieerd. Calamiteiten in de vorm van persoonlijke ongelukken (letselschade) ten gevolge van bijvoorbeeld instorting, zijn niet geheel uit te sluiten. EBN heeft een 40%-belang in de maatschap Groningen en zal naar evenredigheid de kosten van de gevolgen van aardbevingen dragen.

Als gevolg van de door de aardgaswinning geïnduceerde aardbevingen in Groningen heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat de productie van aardgas uit het Groningenveld beperkt. Deze productiebeperking ligt vast in een instemmingsbesluit waarin is vastgelegd wanneer, waar en hoeveel aardgas er mag worden geproduceerd uit het Groningenveld.

Risicobereidheid

De Minister bepaalt zijn instemmingsbesluit op basis van onder andere een veiligheidsoordeel van Staatstoezicht op de Mijnen. NAM produceert niet meer dan het instemmingsbesluit en monitort actief de seismiciteit in het Groningenveld. EBN probeert om de gevolgen van dit besluit zo goed mogelijk in te schatten en waar mogelijk voorafgaand aan besluitvorming invulling te geven aan haar adviesrol richting het ministerie en richting NAM. EBN volgt met haar risicobereidheid de positie van het ministerie en is daarmee risicomijdend.

Beheersmaatregelen

Binnen het thema Groningen heeft EBN een speciaal team samengesteld dat onderzoek doet naar en publiceert over de beweging in de ondergrond van het Groningenveld bij verschillende productiescenario's. De uitkomsten van deze studies worden uitgebracht in het grote geheel van studies door o.a. NAM, KNMI, SodM en TNO. Het uiteindelijke doel daarvan is dat er een wetenschappelijk gebaseerd beeld ontstaat over de veiligheid van de gaswinning uit het Groningen veld. Op deze manier draagt EBN 'indirect' bij door kennisverschaffing en samenwerking met de operators aan een betere besluitvorming inzake de veiligheid.

Calamiteiten

Risico

Tijdens de operaties van onze operators kunnen calamiteiten op het vlak van veiligheid en milieu optreden. Bijvoorbeeld blow out, aanvaringen, lekkages, emissies en overige veiligheidsincidenten, met mogelijk letsel als gevolg. Calamiteiten kunnen maatschappelijke weerstand veroorzaken tegen de activiteiten die de samenwerkingsverbanden waarin EBN een belang heeft uitvoeren. Dit kan eveneens leiden tot weerstand tegen de rol die EBN, als onderdeel van haar wettelijke taak, uitvoert. De uiteindelijke consequentie zou kunnen zijn dat EBN deze activiteiten zal moeten beëindigen.

Risicobereidheid

Een belangrijke taak van EBN is het realiseren van waarde uit geologische energiebronnen op een veilige, duurzame en economisch verantwoorde manier. Veiligheid staat voorop. E&P activiteiten gaan gepaard met relatief hoge technische risico's. Dit heeft geleid tot een hoogontwikkelde veiligheidscultuur in de E&P industrie. De laatste jaren zijn de niet-technische risico's gegroeid. Niet-technische risico's ontstaan door interactie met de omgeving en belanghebbenden. Het afwegen van alle risico's en op een verantwoorde manier met deze risico's omgaan is inherent aan deze taak. We houden hierbij rekening met de veiligheid, gezondheid en het milieu (VGM). Afhankelijk van de situatie is EBN bereid minder of meer risico's te nemen. Gemiddeld genomen is de risicobereidheid van EBN op dit thema risiconeutraal tot risiconemend.

Voor alle winningsactiviteiten ontwikkelt EBN een VGM-benchmark. Het doel daarvan is om nadrukkelijk in gesprek te gaan met operators over de veiligheid en de omgevingseffecten van gaswinning. En om, als grote partner, een middel te hebben om de VGM- prestaties van onze operators te beoordelen en positief te beïnvloeden.

Beheersmaatregelen

Het belang van veiligheid en de nadruk die we daarop willen leggen, vereist dat de communicatie rondom calamiteiten een essentieel onderdeel is van de risicomitigatie. In geval van calamiteiten streeft EBN ernaar zo transparant mogelijk te communiceren.

Voor nieuwe activiteiten, zoals geothermie, geldt dat de industrie nog in een beginstadium verkeert in vergelijking met olie- en gaswinning. Deze industrie kan in het kader van de energietransitie een belangrijke bijdrage leveren. De technische en veiligheidsrisico's zijn veelal vergelijkbaar met die van de gaswinning op land. De mogelijke operators en partners van EBN (bij deelname) in de toekomst hebben minder kennis van en ervaring met de ondergrond. Dit gegeven vraagt initieel een hogere risicobereidheid van EBN. En om de risico's te beheersen vraagt het vervolgens een meer nadrukkelijke betrokkenheid van EBN bij activiteiten zoals seismisch onderzoek, boringen en de warmteproductie zelf.

Draagvlak activiteiten onshore

Risico

Door de aardbevingsproblematiek, en daarmee samenhangend de veiligheid van de inwoners van Groningen, staat de reputatie van de E&P sector in Nederland in het algemeen onder druk. Lange termijn milieudoelstellingen spelen een belangrijke rol in het maatschappelijke debat en voorzien een fors verminderd gasverbruik in de verdere toekomst. Deze risico's beïnvloeden de activiteiten van EBN en de operators. Er worden namelijk productiebeperkingen doorgevoerd (Groningen) en verdere ontwikkelingen van kleine velden worden bemoeilijkt (stop exploratievergunningen onshore). Het is niet uitgesloten dat dit uitstraalt in de vorm van maatschappelijke weerstand tegen andere onshore projecten. Bijvoorbeeld die voor geothermie, de onderdelen van CO₂-projecten die op land worden uitgevoerd, vergunningstrajecten met een lange doorlooptijd, strengere wet- en regelgeving die wordt ingevoerd en de activiteiten omtrent productie en abandonnering die onder strenger toezicht komen.

Risicobereidheid

Voldoende draagvlak voor de onshore activiteiten is vanzelfsprekend zeer wenselijk. Door de aardbevingsproblematiek maar ook door andere factoren is het draagvlak zeer gering. EBN heeft hierin een 'volgende' rol. EBN volgt met name het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Dat is dan ook de reden dat EBN een risiconeutrale tot risicomijdende positie inneemt.

Beheersmaatregelen

EBN blijft in nauw contact met het ministerie inzake de officieel te volgen lijn. EBN adviseert daar waar mogelijk en nodig, zodat in Den Haag een optimale besluitvorming plaatsvindt, met oog voor de belangen van alle stakeholders. EBN heeft contacten met andere industriepartijen om zeker te stellen dat de berichtgeving over de gaswinning in Nederland feitelijk juist is en neutraal wordt gebracht.

Het belang van veiligheid en de nadruk die we daarop leggen, vereist dat de communicatie rondom calamiteiten een essentieel onderdeel is van de risicomitigatie.

Met betrekking tot geothermie en CO₂-opslag worden alle betrokken partijen zo vroeg mogelijk in het proces geïnformeerd en actief betrokken. Op deze wijze worden voldoende waarborgen voor maatschappelijke acceptatie ingebouwd.

Draagvlak activiteiten offshore

Risico

Risico's met betrekking tot offshore activiteiten behelzen met name de klimaatverandering en daarmee het steeds sterkere geluid tegen het gebruik van fossiele energiebronnen, de relatief beperkte ruimte op de Noordzee, en de sterke concurrentie van bijvoorbeeld windparken, zandwinning en natuurgebieden. Door afnemende productie bij gelijkblijvende of toenemende kosten, neemt het risico van versnelde beëindiging van deze activiteiten toe.

Risicobereidheid

EBN is van mening dat het gas dat nog te winnen is op de Noordzee een belangrijke bijdrage kan leveren aan de versnelling van de energietransitie. Hierin is EBN wel mede afhankelijk van andere partijen. Waar mogelijk neemt EBN het risico om het belang van de Noordzee over de Bühne te brengen. Ook hierin is EBN veelal afhankelijk van de visie van het ministerie van EZK. Het risico dat EBN neemt kan dan ook het beste worden beschreven als neutraal.

EBN heeft haar strategie herijkt met actieve participatie en nauwe samenwerking met een brede groep stakeholders, zowel intern als extern. Dit verhoogt het draagvlak.

Beheersmaatregelen

EBN stelt zich proactief op richting operators, zodat ze ook als non-operator invloed heeft in de sector. Tijdens de herijking van de strategie was er een intensieve samenwerking en participatie tussen EBN en haar stakeholders. EBN laat zich steeds meer zien tijdens symposia, congressen en beurzen. Het doel daarvan is de bekendheid vergroten, bezoekers informeren en daarmee kennis delen en het maatschappelijk draagvlak vergroten.

Met de infographic 'Energie in Nederland' helpt EBN een geïnformeerde dialoog op gang te brengen. Enerzijds om kennis over te dragen, anderzijds om het begrip van en daarmee de acceptatie van gas te vergroten.

Om transparantie over de activiteiten van de industrie te bieden, rapporteren we in ons jaarverslag, in het jaarlijkse rapport Focus on Energy en op onze website over onze eigen activiteiten en die van onze partners. In 2017 heeft dit bijgedragen aan meer transparantie over onze activiteiten en over gaswinning in Nederland in het totaal.

Opruimverplichtingen

Risico

Het risico bestaat dat hergebruik en ontmanteling suboptimaal wordt uitgevoerd, zowel technisch als financieel. Het technische risico betreft vooral onvoldoende onderlinge afstemming en kennisdeling hierover tussen vergunninghouders. Het financieel risico betreft de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen en cashflow bij alle partners om in de toekomst te kunnen voldoen aan de verplichtingen ten aanzien van de ontmanteling van niet meer in gebruik zijnde infrastructuur.

Risicobereidheid

In de komende jaren is het voor EBN zaak om een voortrekkersrol te nemen in ontmantelingsactiviteiten op de Noordzee, omdat deze in aantal toenemen. Vanwege het opkomende doch dringende karakter van het thema is de risicobereidheid risicomijdend.

Beheersmaatregelen

Na het 'Masterplan Decommissioning and Re-use' in 2016 heeft EBN in 2017 in samenwerking met NOGEPA een nationaal platform voor hergebruik en ontmanteling gelanceerd onder de naam 'Nexstep'. De missie van Nexstep is om te dienen als een inclusieve en op samenwerking gerichte koepelorganisatie, die de dialoog over de hergebruik- en ontmantelingsagenda voor de olie- en gasinfrastructuur in Nederland coördineert en faciliteert. De E&P operators, verenigd in NOGEPA, hebben in 2017 samen met EBN een financiële garantiesystematiek ontworpen. Via deze systematiek zullen de deelnemende partners elkaar per vergunning onderling financiële garanties verstrekken voor de opruimverplichtingen. In het geval dat er in de toekomst in een bepaalde vergunning geen vergunninghouder meer is die in staat is om aan de opruimverplichtingen te voldoen, wordt de Staat begunstigde van deze financiële garanties. In 2018 wordt deze systematiek geformaliseerd. Het streven is per 1 januari 2019 de afspraken te hebben geïmplementeerd.

'Commodity' prijzen

Risico

Het risico is dat structureel lage olie- en gasprijzen of zelfs verdere daling van de olie- en gasprijzen het investeringsklimaat negatief beïnvloeden. Of dat investeringen en/of onderhoudswerkzaamheden worden uitgesteld, waardoor het ondergrondse potentieel van Nederland niet volledig benut wordt en infrastructuur sneller veroudert. Lage prijzen en onzekerheid over investeringsklimaat en kosten kunnen zowel de huidige operators als potentiële nieuwe partijen ontmoedigen om in Nederland te investeren. Uiteindelijk kan dit resulteren in een lagere omzet voor EBN, minder inkomsten voor de Staat en kan dit zelfs leiden tot bijzondere waardeverminderingen.

Risicobereidheid

EBN heeft het beleid niet te hedgen en dekt zich diensgevolge bewust niet in tegen neerwaartse prijstrends. De risicobereidheid kan daardoor getypeerd worden als risiconemend.

Beheersmaatregelen

EBN heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in 2016 geadviseerd over fiscale maatregelen. Daarnaast stimuleert EBN kennisdeling. Dat doen we bijvoorbeeld via het organiseren van workshops op het gebied van low cost development, door ons NOV-management binnen het thema Kleine Velden in te zetten om operators te beïnvloeden, en door de OPEX Offshore benchmark uit te brengen. Voor de langere termijn voert EBN eigen studies uit binnen de thema's Exploratie, Hergebruik & Ontmanteling, Geo-Energie en Advies & Innovatie. Die studies dragen bij aan het optimaal benutten van de Nederlandse ondergrond. Voor alle thema's is een meerjarendoelstelling en actieplan vastgelegd. EBN draagt hiermee bij aan de toekomstbestendigheid van operators.

Samenwerking & kennisdeling

Risico

Partijen die betrokken zijn bij de olie en gaswinning in Nederland zijn sterk gebaat bij samenwerking en het delen van data en kennis. Dit is temeer het geval ten tijde van complexe besluitvormingsprocessen inzake ontmanteling waarbij meerdere partijen (operators) soms in een cluster moeten opereren. Maar ook bij het aangaan van nieuwe exploratieactiviteiten waarbij deels gebruik moet worden gemaakt van bestaande infrastructuur van andere operators. Specifieke domeinen zijn onder andere kostenbesparing door samenwerking, innovatie en digitalisatie, zowel bij olie- en gaswinning en ontmanteling, als bij nieuwe activiteiten gerelateerd aan de energietransitie. Het risico is dat er onvoldoende coördinatie en kennisdeling plaatsvindt vanuit EBN en/of tussen de industriepartijen onderling, waardoor er inefficiënties en onduidelijkheden ontstaan.

Risicobereidheid

EBN speelt ook een rol in de dialoog rondom de energietransitie: ze is een beleidsdeelneming en beschikt over ruime kennis van en ervaring in het ondernemen in de ondergrond. Bijdragen aan het versterken, verbeteren en ontwikkelen van nieuwe energiebronnen zoals geothermie en andere vormen van het benutten van de ondergrond vormen nieuwe strategische prioriteiten van EBN. Hierdoor is de risicobereidheid risiconemend waar dit past binnen het beleid dat de overheid aan het ontwikkelen is rond de energietransitie.

Beheersmaatregelen

EBN participeert actief en vaak leidend in samenwerkingsverbanden, op conferenties en symposia, in Joint Industry Projects (bijvoorbeeld in TKI-verband en in de New Energy Coalition) maar ook in het buitenland, zoals Prospex. EBN organiseert zelf ook thematische workshops met operators en stakeholders. EBN heeft voor alle thema's studies uitgevoerd en daarin meerjarendoelstellingen en actieplannen vastgelegd. Ook stelt EBN het rapport BOON (benchmark OPEX Offshore NL), een duurzaamheidsrapport en een HSE benchmark op. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een CAPEX benchmark. Ook is na het opstellen van een Masterplan in 2016, Nexstep, het National Platform voor decommissioning and re-use in oktober 2017 gelanceerd.

Daarnaast heeft EBN frequent overleg met NOGEPa en haar leden, is er een actieve deelname in KVGn en Gilde en worden er goede contacten onderhouden met de Universiteiten (o.a. Delft, Utrecht en Groningen). Ook wordt discussie gestimuleerd door de EBN publicatie FOCUS en door de jaarlijks te actualiseren energie-infographics. Voor goede en transparante communicatie over de energietransitie, is in 2017 de website van EBN herzien en een informatieve website op hoewerktaardwarmte.nl gelanceerd.

Deze beheersmaatregelen dragen gezamenlijk bij aan een betere kennisdeling binnen de sector.

In 2016 was verandermanagement opgenomen in de risicomatrix als een van de strategische risico's. Op basis van de getroffen maatregelen en evaluatiecriteria (waarschijnlijkheid, effect, snelheid van voordoen) is de directie tijdens haar SRA tot de conclusie gekomen dat dit risico niet in de gepresenteerde risicomatrix hoort. Operationeel is er onverminderd aandacht om de verandercapaciteit van EBN te optimaliseren.

5.3.1 Reviews en audits

In 2017 zijn op basis van ons audit-jaarplan diverse interne audits uitgevoerd. Deze zijn gericht op het beoordelen van de kwaliteit en effectiviteit van de belangrijke werkprocessen en op een aantal specifieke thema's binnen die werkprocessen. Het betreft audits op treasury, op de bepaling van de lange termijn commerciële uitgangspunten en IT governance. Op basis van de bevindingen hebben we acties vastgesteld die zijn toegewezen aan eigenaren. De bevindingen worden aan de directie gepresenteerd en toegelicht. De belangrijkste daarvan worden eveneens besproken met de auditcommissie van de raad van commissarissen. De directie volgt de uitvoering van de acties op kwartaalbasis.

Naast de interne audits heeft EBN ook in 2017 via de zogenoemde 'joint venture audits' een financiële audit uitgevoerd op de kosten die in het kader van de

diverse samenwerkingsverbanden aan onze organisatie worden doorbelast. De bevindingen van de joint venture audits zijn besproken met de partners en waar nodig worden aanpassingen doorgevoerd.

Tevens vindt jaarlijks een externe review plaats van het proces voor de vaststelling van de olie- en gas-reserves en resources. Hierbij wordt een gedetailleerde review uitgevoerd op negen velden die materiële wijzigingen hebben ondergaan en/of materieel zijn in de portfolio van EBN. De aanbevelingen uit de review worden geïmplementeerd en opgevolgd om een continue verbetering van dit proces te borgen. Naast de geïdentificeerde verbeterpunten voortkomend uit interne en externe Audits, en reviews met betrekking tot processen inclusief IT, zijn er geen significante tekortkomingen geconstateerd in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.

5.3.2 In-Control verklaring

De directie ziet via haar dagelijkse toezicht en periodieke rapportages toe op de effectieve werking van het interne risico- en controle systeem. Deze rapportages omvatten onder andere de resultaten van de SRA, ORA's, interne en externe reviews en audits, en eventuele klachten en klokkenluidersmeldingen. De belangrijkste resultaten worden door de directie besproken met de auditcommissie en raad van commissarissen.

Op basis van haar eigen observaties, en aanvullende zekerheid ontleend uit interne en externe reviews en audits, verklaart de directie dat:

- het jaarverslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de (niet-) financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis;
- in het jaarverslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

5.4 Corporate Governance

Aandeelhouder

Algemeen

EBN is een besloten vennootschap met de Nederlandse Staat als enige aandeelhouder. Het beheer van de aandelen is ondergebracht bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. EBN is een beleidsdeelneming. Het aandeelhouderschap en de rol van beleidsmaker berusten bij hetzelfde ministerie.

Het geplaatst en volgestort kapitaal van EBN bedraagt EUR 128.137.500 en is verdeeld in 284.750 gewone aandelen met een nominale waarde van EUR 450 per aandeel.

De aandeelhouder benoemt de bestuurder en de commissarissen van EBN. De raad van commissarissen doet aan de aandeelhouder een voordracht voor de benoeming van de bestuurder. De minister van Economische Zaken en Klimaat dient deze voordracht vooraf goed te keuren. De aandeelhouder benoemt een commissaris op voordracht van de raad van commissarissen. De aandeelhouder benoemt een voorzitter uit de leden van de raad van commissarissen.

In de statuten van EBN is opgenomen dat de bestuurder voor bepaalde besluiten de voorafgaande goedkeuring van de RvC of van de aandeelhouder nodig heeft. Voor wat betreft de goedkeuring van de RvC verwijzen we naar pagina 76. De goedkeuring van de aandeelhouder betreft bijvoorbeeld:

- Het aangaan of verbreken van een duurzame samenwerking of investeringen met een waarde van meer dan EUR 200 miljoen;
- Het sluiten van het bedrijf of het opheffen van de vennootschap of van een dochtermaatschappij of van een belangrijk onderdeel van het bedrijf;
- Besluiten van de directie over een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap. Daaronder valt nemen of afstoten

van een substantiële deelneming in het kapitaal van een ander vennootschap en de overdracht van de onderneming aan een derde.

Aandeelhoudersvergadering

In maart 2017 is de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering gehouden. De bestuurder, de Director Finance en de raad van commissarissen zijn bij deze aandeelhoudersvergadering aanwezig geweest.

Tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering worden in elk geval de volgende onderwerpen geagendeerd:

- De behandeling van het schriftelijk jaarverslag van de bestuurder over de zaken van de vennootschap en het gevoerde bestuur;

- De vaststelling van de jaarrekening en de bepaling van de winstbestemming;
- De decharge van de bestuurder voor haar bestuur over het afgelopen boekjaar;
- De decharge aan de commissarissen voor hun toezicht over het afgelopen boekjaar.

De jaarrekening 2016 is vastgesteld en decharge is verleend aan de directie en de commissarissen.

Informeel overleg

Naast de aandeelhoudersvergadering voeren de aandeelhoudervertegenwoordigers van het ministerie en de Director Finance van EBN regelmatig informeel overleg: in 2017 vier keer. Dit informele overleg is bedoeld om de aandeelhouder tijdig alle relevante financiële informatie te verschaffen die de aandeelhouder nodig heeft voor de uitoefening van zijn bevoegdheden. De directie is verplicht de relevante informatie te verschaffen.

Ook met de beleidsmaker voeren we op regelmatige basis informeel overleg. Er zijn vaste overlegmomenten, zoals het strategisch overleg, het directieoverleg en het mijnbouw- en gasgebouwoverleg. In deze vaste overlegvergaderingen wisselen we informatie uit over ontwikkelingen binnen de beide organisaties, eventuele wijzigingen van het energiebeleid en relevante ontwikkelingen op het gebied van de taken en

activiteiten van EBN. Naast leden van het directieteam zijn bij deze overleggen ook andere medewerkers van EBN aanwezig. Bij het strategisch overleg is naast de directeur ook de voorzitter van de raad van commissarissen aanwezig.

Raad van commissarissen

De raad van commissarissen is belast met het toezicht op het (maatschappelijke) beleid van de directie en de algemene gang van zaken binnen EBN en staat waar nodig en gewenst de directie met raad bij. Op haar beurt voorziet de directie de raad van alle benodigde en relevante informatie, zodat de raad optimaal invulling en uitvoering kan geven aan zijn taken en verantwoordelijkheden. In de statuten van EBN is opgenomen dat de directie voor bepaalde besluiten de voorafgaande goedkeuring van de raad nodig heeft.

Bijvoorbeeld bij:

- het vaststellen en wijzigen van het exploitatie- budget en het investerings- en financieringsplan;
- het aanstellen van procuratiehouders;
- het verrichten van (des)investeringen;
- het verrichten van andere rechtshandelingen met een waarde van meer dan EUR 50 miljoen.

De samenstelling van de raad van commissarissen is in 2017 gewijzigd door de benoeming van de heer de

Vries per 1 maart 2017, het aftreden van de heer Gratama van Andel tijdens de aandeelhoudersvergadering in maart 2017, het aftreden van de heer van Oorschot per 22 maart 2018, de opvolging van het voorzitterschap door de heer Huijskes per 22 maart, en door de benoeming van de heer Samsom per 22 maart 2018.

Het reglement van de raad van commissarissen in 2017 gewijzigd om de bepalingen in lijn te brengen met de corporate governance code 2016.

Directie

De directie van EBN bestaat uit één statutair directeur. De directie is verantwoordelijk voor het algemene beleid en de strategie met het bijbehorende risicoprofiel van de onderneming. De directie is tevens verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen van de vennootschap, de resultaatsontwikkeling en de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen. Waar nodig legt de directie besluiten ter goedkeuring voor aan de aandeelhouder of aan de raad van commissarissen. Daarnaast draagt ze zorg voor een goed werkend intern risicobeheersing- en controlesysteem.

Directieteam

De directie wordt bijgestaan door twee titulaire directeuren die samen met de statutair directeur het directieteam vormen. De statutair directeur is de voorzitter van het directieteam. Het huidige directieteam bestaat naast de statutair directeur Jan Willem van Hoogstraten (CEO) uit de volgende personen: de heer Scheffers (Director Strategy & Technology) en de heer Boekelman (Director Finance). Het organogram is weergegeven op bladzijde 9.

Tot 1 september 2017 bestond het directieteam uit de statutair directeur en drie titulaire directeuren. Vanwege de inrichting van de organisatie van EBN in thema's (zie ook bladzijde 55) is de functie van de Director Asset Management komen te vervallen. Het directiereglement is hierop, met goedkeuring van de raad van commissarissen, aangepast per 1 september 2017. Het directiereglement is ook gewijzigd om te voldoen aan de code corporate governance.

In het directiereglement is opgenomen hoe de taken binnen het directieteam zijn verdeeld. Het directieteam functioneert vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Binnen die gezamenlijke verantwoordelijkheid is er een taakverdeling naar functionele gebieden. Deze specifieke taakverdeling is schriftelijk vastgelegd.

Elk lid van het directieteam is binnen zijn eigen werkgebied verantwoordelijk voor de voorbereiding van beleidsaangelegenheden en besluiten. Na besluitvorming binnen het directieteam zorgen de leden van het directieteam voor de tijdige uitvoering van de genomen besluiten. Het directieteam vergadert in beginsel elke twee weken.

In het jaarverslag beschrijft de directie de voornaamste risico's die zijn gerelateerd aan de strategie van EBN, en de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. De directie geeft ook aan welke significante wijzigingen zijn aangebracht en welke belangrijke verbeteringen zijn voorgenomen. Zie pagina 61 voor de beschrijving hiervan.

Bezoldiging

De aandeelhouder stelt het beleid voor de bezoldiging van de directie vast. Binnen de kaders van dat beleid bepaalt de raad van commissarissen de daadwerkelijke beloning van de directie, inclusief de variabele beloning van de directie. In het remuneratierapport van de raad van commissarissen wordt de beloning van de directie toegelicht.

Governancetabel

In de governancetabel in bijlage 159 zijn van het directieteam en de raad van commissarissen de

volgende gegevens opgenomen: leeftijd, nevenfuncties, termijnen, profielen/specifieke kennis en taak binnen EBN.

Belangenverstrengeling

EBN onderschrijft principe 2.7 van de Corporate Governance Code (zie hieronder 'Toepassing Corporate Governance Code') dat elke vorm van belangenverstrengeling tussen de vennootschap en de directie of commissarissen dient te worden vermeden. De statuten, het directiereglement en het reglement van de raad van commissarissen bevatten een regeling over (potentieel) tegenstrijdige belangen tussen de vennootschap en de directie of commissarissen. Elk (potentieel) tegenstrijdig belang dat van materiële betekenis is voor de vennootschap of de desbetreffende bestuurder of commissaris, dient onmiddellijk aan de voorzitter van de raad van commissarissen te worden gemeld. Er zijn in 2017 geen meldingen gedaan door de bestuurder of door een commissaris.

Externe accountant

De aandeelhouder benoemt de externe accountant, waarvoor de raad van commissarissen een voordracht kan doen. De aandeelhouder heeft in 2015 op voordracht van de raad van commissarissen PwC als accountant benoemd voor de jaren 2016, 2017 en 2018 (met een verlengingsmogelijkheid voor 2019).

Toepassing Nederlandse Corporate Governance Code
EBN hecht grote waarde aan een goed ondernemingsbestuur ('corporate governance'). Om die reden onderwerpt EBN zich vrijwillig aan de principes en 'best practice'-bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code (voor zover deze toepasbaar zijn op EBN). Hiermee volgt EBN het beleid van de overheid ten aanzien van staatsdeelnemingen en de Code. De Nederlandse Corporate Governance Code en informatie hierover zijn te vinden op:
<http://commissiecorporategovernance.nl>.

EBN heeft in een rapport per principe en best practice-bepaling uiteengezet hoe EBN deze toepast. Dit implementatierapport is te vinden op:
www.ebn.nl/ebn-over/corporate-governance/.

EBN zal het implementatierapport agenderen voor de aandeelhoudersvergadering in 2018 conform de aanbeveling van de commissie corporate governance.

Diversiteitsbeleid

De raad van commissarissen heeft in overleg met het directieteam eind 2017 een diversiteitsbeleid opgesteld voor de samenstelling van de raad van commissarissen en het directieteam. EBN streeft ernaar een goede afspiegeling te zijn van de Nederlandse samenleving. Diversiteit binnen een organisatie draagt bij aan een

gezonde bedrijfscultuur, veerkracht en creativiteit. Dat geldt ook voor de samenstelling van de raad van commissarissen en het directieteam. Bij het bepalen van de doelstellingen van het diversiteitsbeleid zijn de volgende aspecten meegenomen: nationaliteit, leeftijd, geslacht en achtergrond inzake opleiding en beroepservaring.

Aangezien EBN één bestuurder heeft, is het momenteel niet zinvol om een specifieke doelstelling op te nemen voor deze persoon. Een (her)benoeming is pas vanaf 2020 relevant. Op dat moment zal gekeken worden naar de samenstelling van het directieteam, en naar de aspecten nationaliteit, leeftijd, geslacht en achtergrond.

Het directieteam (exclusief de bestuurder) bestaat nu uit twee titulaire directeuren (met dezelfde nationaliteit, geslacht en leeftijdscategorie). Bij de werving van een nieuwe directeur zal mede gekeken worden naar variatie in nationaliteit, leeftijd, geslacht en achtergrond (culturele diversiteit).

Aangezien het diversiteitsbeleid eind 2017 is vastgesteld, kan er nog niet gerapporteerd worden over de wijze waarop het beleid in 2017 is uitgevoerd. Dat geldt ook voor eventuele resultaten in het afgelopen boekjaar.

De raad van commissarissen heeft de volgende doelstellingen bepaald:

	2019-2023
Raad van commissarissen	Minimaal 2 vrouwelijke leden, minimaal 2 mannelijk leden, twee leden < 55 jaar bij benoeming, maximaal 2 leden met E&P ervaring, maximaal 2 leden met ervaring bij overheidsorganisaties
Bestuur	Vanaf 2020 relevant
Directieteam	Minimaal 1 vrouw, gemiddelde leeftijd of leeftijd nieuw directieteamlid < 50 jaar

De raad van commissarissen bestaat uit vier mannen en één vrouw. Het percentage vrouwelijke commissarissen bedraagt twintig procent en is gedurende het boekjaar 2017 gelijk gebleven. Daarmee voldoet EBN nog niet aan een evenwichtige verdeling van zetels, waarbij ten minste 30 procent van de zetels door vrouwen en ten minste 30 procent van de zetels door mannen wordt bezet. De raad besteedt bij de werving van iedere nieuwe commissaris aandacht aan de evenwichtige verdeling van zetels. De raad constateert dat zij bij de werving van de meest recente commissaris hierin niet is geslaagd.

5.4.1 Integriteit **Gedragscode, klachtencommissie en** **vertrouwenspersoon**

Waar we extern hechten aan transparantie en duidelijkheid, geldt dat ook binnen de muren van onze organisatie. Integriteit is één van de duurzaamheidsthema's van EBN. De aandachtsgebieden die EBN bij het thema integriteit onderscheidt zijn: mensenrechten, non-discriminatie, anti-corruptie, mededinging en transparantie. EBN geeft onder andere door middel van haar gedragscode invulling aan haar streven om op integere en verantwoorde wijze te handelen. De gedragscode is op alle medewerkers van toepassing en voor allen toegankelijk. Deze vormt een leidraad bij

het maken van persoonlijke keuzes en het nemen van individuele beslissingen. Daarnaast gebruiken we de gedragscode om het daadwerkelijke gedrag van onze onderneming en medewerkers te toetsen. Om de naleving van het mededingingsrecht te waarborgen, worden op regelmatige basis trainingen gegeven. Als medewerkers interne klachten hebben, kunnen ze hiermee terecht bij een vertrouwenspersoon of bij de klachtencommissie. De klachtencommissie heeft in 2017 geen klachten ontvangen of in behandeling genomen. De vertrouwenspersoon heeft in 2017 met 2 medewerkers gesprekken gevoerd. De gedragscode is beschikbaar op:
www.ebn.nl/ebn-over/corporate-governance.

Het EBN inkoopbeleid heeft als algemene doelstellingen: het verminderen van inkoopkosten, het verminderen van toeleveringsrisico's, het verhogen van product- en leverancierskwaliteit, en het verbeteren van de inkoopfunctie. Het inkoopbeleid is gebaseerd op de volgende inkoopvisie: 'EBN gaat op professionele wijze om met inkoop en leveranciers. EBN koopt in tegen de juiste prijs- kwaliteitverhouding, tegen beheerste risico's, en op een transparante wijze. Tegenover (potentiële) leveranciers wil EBN een betrouwbare en zorgvuldige partner zijn, die eerlijke en gelijke kansen biedt.' Coördinatie van de inkoop gebeurt door een inkoopmanager en voor de inkopen geldt een aanbestedingsprocedure afhankelijk van de financiële waarde. Als onderdeel van het inkoopbeleid hanteert EBN algemene inkoopvoorwaarden. Deze worden zo veel mogelijk van toepassing verklaard op de goederen of diensten die EBN inkoopt. Deze inkoopvoorwaarden zijn te vinden op de website onder <https://www.ebn.nl/over-ebn/juridisch/>. Indien een leverancier niet conform deze inkoopvoorwaarden handelt, wordt hij hierop actief aangesproken.

Klokkenluidersregeling

Op basis van de klokkenluidersregeling kunnen medewerkers vermeende misstanden in de onderneming melden aan de directie of aan de raad van commissarissen. De huidige klokkenluidersregeling is beschikbaar op: www.ebn.nl/ebn-over/corporate-governance/.

Internationale conventies en richtlijnen

EBN houdt zich als beleidsdeelneming vanzelfsprekend aan conventies en richtlijnen die de Nederlandse Staat onderschrijft, waaronder de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

Focus op geothermie

“De trein rijdt, we gaan steeds harder, er stappen meer passagiers in en de trein is niet meer te stoppen. De energietransitie is in volle gang en geothermie is één van de pijlers.” Saskia Hagedoorn, directeur van Hydreco Geomec, gelooft in de waarde van geothermie voor een duurzame energievoorziening. In een gesprek met Eveline Rosendaal, programme manager Geo-Energie bij EBN, passeren de kansen en uitdagingen van geothermie de revue.

Interview

“Onze ambitie is duidelijk; we willen één van de grootste zijn als het gaat om geothermie in Nederland”, aldus Hagedoorn. “Qua personeel zijn we dat al, nog dit jaar groeien we door naar 20 fte’s. En ook qua projecten zijn we één van de koplopers; momenteel werken we aan de ontwikkeling van twaalf concrete projecten. Ultradiepe geothermie zal nog een paar jaar voorbereiding vergen, maar ook daarvoor ligt de basis er. Bij al onze geothermie-projecten volgen we een portfolio aanpak omdat we geloven dat we daarmee de kosten en het risicoprofiel van projecten kunnen verlagen en het tempo en de kwaliteit kunnen verhogen. Samen met EBN kijken we hoe we de ontwikkeling van geothermie kunnen versnellen. EBN heeft relevante kennis, is gewend aan geologische risico’s en aan projecten die vragen om lange termijn denken. We spreken elkaars taal. Daarnaast is geothermie kapitaalintensief en is een aandeel van EBN van 30 à 40 procent zeer welkom. Ondanks de potentie voor de langere termijn, hebben we vooralsnog te maken met forse investeringen en onzekerheden. Maar dat geothermie een significante bijdrage aan de energietransitie kan leveren staat buiten kijf.”

De industrie kan het verschil maken

“Klopt, ook wij zien een grote toekomst voor geothermie”, vult Rosendaal aan. “Om dat te bereiken is samenwerken en kennis delen essentieel.

Daarom is het ook goed dat we voor UDG met zeven consortia, overheid en kennisinstituten samenwerken binnen de Green Deal Ultradiepe Geothermie (UDG), met als doel het inzicht in de kansen van geothermie op minimaal vier kilometer diepte te vergroten. “Helemaal eens” vervolgt Hagedoorn. “Binnen de Green Deal zijn de partijen niet alleen bezig met hun eigen project. Alle deelnemers snappen dat UDG alleen van de grond komt als we het als collectief aanpakken. We zijn een lerende sector. Je zou kunnen zeggen dat we in de puberfase zitten. Er zijn al veel lessen getrokken, maar er is ook nog veel te leren tot er sprake is van een volwassen geothermie branche. Dat geldt voor de industrie, maar ook voor het bevoegd gezag. Hoe geeft de toezichthouder invulling aan haar rol? Welke spelregels gelden? Ook dat is volop in beweging. Soms is het roeien tegen de stroom in, maar dat demotiveert mij zeker niet. Ik wist al tijdens mijn studie geologie dat ik me wilde inzetten voor duurzame energie.

In 2005 heb ik me in IJsland en Italië verdiept in geothermische elektriciteitsproductie. Toen nam ik me voor: als geothermie in Nederland iets gaat betekenen, dan wil ik me daar vol voor inzetten en mijn bijdrage leveren aan de realisatie van deze duurzame Gigajoules. Ik ben blij dat ik dat kan en ik ben ervan overtuigd dat de industrie het verschil kan maken.

Saskia Hagedoorn

Directeur van Hydreco Geomec.

Eveline Rosendaal

Programme manager Geo-Energie bij EBN.

Interview

De bal ligt bij ons. Vervolgens moeten we in samenwerking met de overheid de verandering realiseren.”

“Innoveren en leren is inherent aan de transitie”, aldus Rosendaal. “Dat zie je ook bij de andere energiebronnen die deel uitmaken van een toekomstige duurzame energiemix. Windenergie zonder subsidie was tot voor kort ondenkbaar. Voor de ontwikkeling van de sector is het goed dat er partijen als Hydreco Geomec zijn met praktijkervaring en focus op de professionalisering en versnelling van geothermie. Kijk naar het kwaliteit-, veiligheid-, gezondheid- en milieumanagementsysteem dat jullie specifiek voor geothermie hebben opgezet en geïmplementeerd conform de eisen van Staatstoezicht op de Mijnen. Voor jullie is geothermie niet iets wat jullie ‘erbij’ doen.”

“Andersom is het voor ons prettig om met een onafhankelijke partij als EBN de uitdagingen van aardwarmte aan te kunnen gaan. EBN heeft visie en voegt de daad bij het woord.”

6. Verslag van de raad van commissarissen

6.1 Algemeen

De raad van commissarissen (de Raad) vervult de rol van werkgever naar de bestuurder en houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken binnen EBN. In dit verslag licht de Raad toe hoe ze haar toezicht heeft vormgegeven en de directie met advies terzijde heeft gestaan.

Conform de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 past EBN de Corporate Governance Code toe. In het hoofdstuk Corporate Governance en risicomanagement van dit jaarverslag wordt nader ingegaan op de toepassing van de Corporate Governance Code. In december 2017 is een herziene Code Corporate Governance gepubliceerd. Deze is in september 2017 veranderd in het Burgerlijk Wetboek. EBN rapporteert in dit jaarverslag over de toepassing van deze herziene Code Corporate Governance door EBN.

6.2 Samenstelling van de Raad

In de samenstelling van de Raad vonden in 2017 de volgende wijzigingen plaats.

- Met ingang van 30 maart 2017 is de heer Gratama van Andel afgetreden als commissaris. De Raad dankt de heer Gratama van Andel voor zijn langdurige en intensieve betrokkenheid bij EBN als commissaris. Zijn kennis over de historie van EBN in DSM-verband was onmisbaar.
- De heer De Vries is per 1 maart 2017 door de aandeelhouder benoemd als commissaris en de Raad heeft de heer De Vries vanwege het aftreden van de heer Gratama van Andel benoemd tot voorzitter van de auditcommissie.
- Per 22 maart 2018 is de heer Huijskes benoemd als voorzitter van de Raad vanwege het aftreden van

de heer van Oorschot. De heer Samsom is per 22 maart 2018 door de aandeelhouder benoemd als commissaris

Voor vacatures in de Raad wordt gebruikgemaakt van de profielen uit de profielschets, zoals goedgekeurd door de algemene vergadering van aandeelhouders in juni 2015. De profielschets is ook op de website van EBN gepubliceerd: <https://www.ebn.nl/ebn-over/rvc/>.

In de profielschets is aangegeven over welke kenmerken de leden individueel en de Raad gezamenlijk dienen te beschikken. De Raad dient zodanig te zijn samengesteld dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren ten opzichte van elkaar, het bestuur en elk deelbelang. Bij de samenstelling van de Raad wordt rekening gehouden met de aard van de activiteiten van EBN, haar missie en doelstelling, de taakstelling van de Raad en de deskundigheid van de overige leden van de Raad.

De voorzitter van de Raad, de heer Van Oorschot, is het eerste aanspreekpunt voor de directie van EBN. De volledige Raad heeft een collegiale verantwoordelijkheid. Alle leden van de Raad zijn lid van de auditcommissie en de bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie (hierna: remuneratiecommissie). In de governancetabel op pagina 159 zijn het

lidmaatschap en voorzitterschap van de Raad en de commissies weergegeven.

De leden van de Raad onderhouden geen andere zakelijke relaties met de vennootschap. Er is geen tegenstrijdig belang gebleken tussen de vennootschap en leden van de Raad. De Raad voldoet aan de eisen voor onafhankelijkheid zoals vermeld in de Corporate Governance Code (best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9).

De personalia, de actuele nevenfuncties van de leden van de Raad en het rooster van aftreden worden gepubliceerd op de website van de vennootschap onder Corporate Governance – raad van commissarissen (www.ebn.nl/over-ebn/raad-van-comissarissen/). Personalialia, nevenfuncties, taken binnen EBN, aanstellingstermijnen en leeftijden zijn te vinden in de governancetabel op pagina 159.

6.3 Samenstelling van de directie

Per 1 maart 2016 is de heer Van Hoogstraten door de algemene vergadering van aandeelhouders benoemd als bestuurder. De Raad heeft de voorafgaande benoemingsprocedure in overleg met de aandeelhouder gevoerd, en de ondernemingsraad was betrokken bij deze procedure. Gelijktijdig met de benoeming van de heer Van Hoogstraten heeft de aandeelhouder het

bezoldigingsbeleid van de bestuurder vastgesteld. Met inachtneming van het bezoldigingsbeleid heeft de Raad de bezoldiging en de verdere arbeidsvoorwaarden van de heer Van Hoogstraten vastgesteld. De ondernemingsraad heeft advies uitgebracht over het bezoldigingsbeleid.

In het onderdeel Corporate Governance van dit jaarverslag wordt nader ingegaan op de samenstelling en taakverdeling van de directie.

6.4 Vergaderingen van de Raad

De Raad is vijf keer bijeengekomen. Drie vergaderingen vonden plaats op het kantoor van EBN in Utrecht; één vergadering is op een externe locatie gehouden, en één vergadering is telefonisch gehouden. Naast de leden van de Raad waren de leden van het directieteam van EBN aanwezig bij deze vergaderingen.

De externe accountant was aanwezig tijdens de eerste vergadering van 2017. In die vergadering zijn de jaarrekening en de jaarlijkse rapportage over de administratieve organisatie en interne controle van de externe accountant besproken. Op verzoek van de Raad waren

in een aantal vergaderingen ook EBN-medewerkers aanwezig om projecten toe te lichten waarbij deze medewerkers betrokken zijn. De Raad leert hierdoor de organisatie van EBN steeds beter kennen. De Raad heeft in 2017 twee overlegvergaderingen van de directie en de ondernemingsraad bijgewoond.

In onderstaande tabel is de aanwezigheid van de commissarissen per vergadering vermeld. Voor iedere commissaris geldt een aanwezigheidspercentage van 100 procent van de vergaderingen van de raad zelf en van de commissies.

Vergadering	Dhr. Van Oorschot	Dhr. Huijskes	Mw Kneppers-Heijnert	Dhr De Vries	Dhr Weck
AC maart 2017	X	X	X	X	X
RvC maart 2017	X	X	X	X	X
Remuneratie maart 2017	X	X	X	X	X
RvC juni 2017	X	X	X	X	X
Remuneratie juni 2017	X	X	X	X	X
AC september 2017	X	X	X	X	X
RvC september 2017	X	X	X	X	X
RvC december 2017	X	X	X	X	X
Remuneratie december 2017	X	X	X	X	X
RvC januari 2018	X	X	X	X	X

6.5 Goedkeuringen door de Raad

De Raad heeft in 2017 aan de volgende zaken goedkeuring verleend:

- In maart 2017 heeft de Raad het positieve advies van de auditcommissie over de jaarrekening 2016 overgenomen en heeft de Raad de aandeelhouder geadviseerd de jaarrekening over 2016 vast te stellen en decharge te verlenen aan de directie voor het gevoerde beleid en voor de Raad voor het uitgeoefende toezicht.
- De Raad heeft goedkeuring verleend aan een aangepaste versie van de autorisatie- en procuratieregeling. De aanpassingen zijn gemaakt vanwege de andere inrichting van de organisatie van EBN per 1 september 2017.
- Een aanpassing van het Treasury Statuut van EBN is door de Raad goedgekeurd.
- De Raad heeft het werkprogramma en budget van EBN en EBN Capital voor 2018, inclusief het financieringsplan, goedgekeurd.
- EBN vraagt de Raad om goedkeuring voor investeringsvoorstellen waarvan het EBN-aandeel EUR 50 miljoen of meer bedraagt. EBN heeft in 2017 voor twee investeringsvoorstellen deze goedkeuring gevraagd; de Raad heeft beide voorstellen goedgekeurd.

In paragraaf 6.8.4 zijn de goedkeuringen en besluiten vermeld als gevolg van de implementatie van de corporate governance code.

6.6 Samenwerking EZK-EBN

EBN en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat hebben op regelmatige basis overleg met elkaar. Onderscheid wordt gemaakt tussen onderwerpen die het aandeelhouderschap betreffen en beleidsmatige energieonderwerpen. Over beide contacten informeert EBN de Raad.

De voorzitter van de Raad en de directievoorzitter hebben in 2017 op het ministerie van Economische Zaken en Klimaat twee keer een het zogeheten strategisch overleg gevoerd met de directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging en andere medewerkers van het ministerie. Het strategisch overleg is gericht op informatie-uitwisseling en afstemming over strategische vraagstukken en ontwikkelingen op het terrein van het energiebeleid in het algemeen. Ook de (beleids)doelstellingen en prioriteiten van het ministerie en EBN voor het komende jaar worden in dit overleg besproken. Het ministerie heeft het regeerakkoord en de consequenties hiervan voor de activiteiten van EBN toegelicht. De Raad hecht veel waarde aan een goede relatie met het ministerie; de bezoeken aan het ministerie acht

de Raad van belang om de goede relatie te kunnen behouden.

6.7 Strategie EBN

De Raad heeft in 2016 een gewijzigde strategie van EBN goedgekeurd. Onderdelen van de strategie van EBN komen iedere vergadering van de Raad ter sprake. Zo heeft de Raad in 2017 iedere vergadering kennis genomen van ontwikkelingen op het gebied van geothermie. Het onderwerp geothermie komt in paragraaf 6.8.3 verder aan de orde en voor het onderwerp strategie verwijst de Raad naar pagina 21.

6.8 Besproken onderwerpen 2017

De directie heeft de Raad aan de hand van kwartaalverslagen geïnformeerd over de relevante ontwikkelingen binnen EBN. Deze kwartaalverslagen worden voorafgaand aan de kwartaalvergaderingen verzonden. De Raad besteedt in deze vergaderingen in elk geval aandacht aan maatschappelijke ontwikkelingen, de productie van gas, olie en condensaat in het betreffende kwartaal, de recente prijsontwikkelingen en de ontwikkeling van de omzet en nettowinst. Verder geeft EBN in haar kwartaalverslagen een overzicht van het niveau van de investeringen. In de kwartaalverslagen komen ook de ontwikkelingen in de samenwerkingsverbanden van EBN aan bod.

6.8.1 Aardbevingen Groningen

De Raad is in alle vergaderingen in 2017 geïnformeerd over de ontwikkelingen in Groningen, waaronder recente bevingen, het aantal schademeldingen en de afhandeling hiervan, de versterkingsopgave en de veranderingen in het schade-afhandelingsproces (NAM op afstand). EBN heeft de Raad geïnformeerd over de belangrijkste juridische procedures tegen NAM, zoals de procedures waarin partijen vergoeding vorderen van (immateriële) schade en waardedaling van woningen als gevolg van aardbevingen in Groningen. De uitspraak van de Raad van State van 17 november 2017 over het instemmingsbesluit en het gewijzigde instemmingsbesluit van de Minister over de maximale toegestane productie uit Groningen is ook aan de orde gekomen. Ten slotte is de Raad betrokken bij de invulling door EBN van haar posities in de colleges van het gasgebouw.

6.8.2 Ontmanteling en hergebruik

In meerdere vergaderingen heeft EBN de Raad geïnformeerd over het verwijderen van infrastructuur en de systematiek die in ontwikkeling is waarbij vergunninghouders op basis van modelovereenkomsten financiële zekerheden zullen verschaffen vanwege de opruimverplichtingen in de bestaande winningsvergunningen. De oprichting van de vereniging Nexstep als nationaal platform voor ontmanteling

en hergebruik is ook met de Raad besproken. De Raad verwijst naar bladzijde 43 van het jaarverslag voor verdere informatie over dit onderwerp.

6.8.3 Geothermie

Het onderwerp geothermie is in alle vergaderingen van de Raad aan de orde gekomen. Er is onder meer gesproken over de green deals UDG en Brabant waar- aan EBN deelneemt, de mogelijke rol van EBN bij de ontwikkeling van geothermie als energiebron, de technische en financiële aspecten van geothermieprojecten, en de risico's en de maatschappelijke aspecten van deze projecten. De Raad heeft kennisgenomen van het rapport van Staatstoezicht op de Mijnen over de staat van de sector. In september heeft de Raad een werkbezoek aan een geothermieproject gebracht.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is een verkenning gestart naar een mogelijke rol van EBN in de versnelling van de ontwikkeling van geothermie als duurzame energiebron. EBN en EZK hebben een aantal workshops georganiseerd. De Raad verwijst naar bladzijde 46 van het jaarverslag voor verdere informatie over geothermie.

6.8.4 Overig/corporate governance code 2016

De implementatie van de corporate governance code 2016 heeft voor de Raad tot onder meer de volgende acties geleid:

- Het reglement van de raad van commissarissen is in 2017 gewijzigd om de bepalingen in lijn te brengen met de corporate governance code 2016.
- De Raad heeft goedkeuring verleend aan een gewijzigde versie van het directiereglement. Het directiereglement is gewijzigd om de bepalingen in lijn te brengen met de corporate governance code 2016 en vanwege de andere samenstelling van het directieteam per 1 september 2017.
- De Raad heeft in overleg met het directieteam van EBN een diversiteitsbeleid vastgesteld voor de Raad zelf en voor het directieteam. Zie het onderdeel corporate governance (blz. 74) voor een nadere toelichting.
- De Raad heeft kennisgenomen van de nieuwe kernwaarden van EBN (zie blz. 56 voor een nadere toelichting).
- De Raad heeft de nevenfuncties van de Raad en het directieteam besproken (zie blz. 159 voor de actuele nevenfuncties).
- Met positief advies van de auditcommissie heeft de Raad goedkeuring verleend aan EBN's benoeming van de internal audit manager.

6.9 Evaluatie directie en zelfevaluatie

De Raad heeft buiten aanwezigheid van het directie-team zijn eigen functioneren, en het functioneren van de afzonderlijke commissies van de raad en dat van de individuele commissarissen geëvalueerd. Deze evaluatie vond plaats aan de hand van individuele vragenlijsten; de HR manager heeft de terugkoppeling op basis van de individuele lijsten verzorgd. Op basis hiervan zijn de conclusies besproken verbonden aan de evaluatie. Bij het bespreken van de conclusies is ook de directie aanwezig geweest, aangezien de evaluatie ook de samenwerking tussen de directie en de Raad betrof.

De conclusies van de evaluatie zijn in de Raad besproken; de verschillen en overeenkomsten tussen de leden van de Raad bij de beantwoording van verschillende onderwerpen zijn besproken. Er zijn ook een aantal concrete verbeterpunten vastgesteld (van diverse aard) waarmee de Raad direct is gestart.

6.10 Vergaderingen van de auditcommissie

De taken en werkwijze van de auditcommissie zijn vastgelegd in het 'Reglement van de Audit Commissie van de RvC'. Tot de taken van de auditcommissie behoren onder meer het houden van toezicht en

controle op en het adviseren van de directie over de werking van interne risicobeheersings- en controle-systemen, en het houden van toezicht op de financiële informatieverstopping door de vennootschap.

De auditcommissie is in 2017 tweemaal bijeengekomen. Naast de leden van de auditcommissie zijn bij deze vergaderingen vanuit EBN ook het directieteam, de controller en de secretaris aanwezig geweest. De externe accountant heeft beide vergaderingen bijgewoond. De auditcommissie heeft in de eerste vergadering met name aandacht besteed aan het

jaarverslag, de jaarrekening en de accountantscontrole over het jaar 2016. Het accountantsverslag is uitgebreid besproken met de externe accountant. Na de bespreking van de jaarrekening en het jaarverslag heeft de auditcommissie de Raad geadviseerd het jaarverslag over 2016 inclusief jaarrekening goed te keuren.

Daarnaast is het internal auditplan voor 2017 (inclusief de bevindingen van de internal audits uitgevoerd in 2016) besproken. Suggesties van de auditcommissie zijn verwekt in het finale internal auditplan. In 2016 zijn de volgende audits uitgevoerd: nieuwe verkoop- en balanceringsovereenkomsten, cash management en juridische risico rapportage. De auditcommissie is geïnformeerd over de resultaten van de uitgevoerde audits, de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen, en de opvolging van de audits. In de tweede vergadering van 2017 heeft de auditcommissie aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: het functioneren van de externe accountant inclusief de uitvoering van de joint venture audits door de externe accountant, de rendementseisen van EBN voor haar activiteiten en de post investment review. EBN hanteert voor het bepalen van de economische waarde van investeringsprojecten een rendementseis die is gebaseerd op de WACC (weighted average cost of capital). De WACC wordt jaarlijks vastgesteld en de uitkomst hiervan wordt met de auditcommissie besproken.

In deze vergadering is de halfjaarrapportage van EBN besproken in aanwezigheid van de externe accountant. De externe accountant heeft een toelichting gegeven op het beoordelingsverslag en de bijbehorende review. De auditcommissie heeft een positief advies uitgebracht over de kerncijfers van EBN over het eerste half jaar van 2017. Dit positieve advies is door de Raad overgenomen.

De externe accountant, PwC, heeft ook in deze vergadering een toelichting gegeven op het auditplan 2017 (het controleplan voor de controle van de jaarrekening van EBN over boekjaar 2017). PwC heeft het concept auditplan met het directieteam besproken, voordat het auditplan aan de auditcommissie is voorgelegd. PwC heeft het auditplan met de auditcommissie besproken, waarbij in het bijzonder aandacht is besteed aan de reikwijdte, de materialiteit van het auditplan, het honorarium van de accountant en de belangrijkste risico's van de jaarverslaggeving die de externe accountant heeft benoemd in het auditplan. De auditcommissie heeft de Raad voorgesteld om de opdracht voor de controle van de jaarrekening conform het auditplan vast te stellen. De Raad heeft conform het voorstel van de auditcommissie deze opdracht vastgesteld.

PwC als accountant

De algemene vergadering van aandeelhouders heeft in 2015 aan PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. opdracht verleend voor het uitvoeren van de controle op de jaarrekening van EBN voor de boekjaren 2016–2018 met een verlengingsmogelijkheid voor de duur van één jaar. De werkzaamheden van PwC zijn in 2016 gestart.

Credit rating EBN

EBN heeft de Raad in 2017 geïnformeerd over de credit rating van EBN door Moody's en Standard & Poor's. Moody's heeft per 6 juli 2017 de credit rating van EBN op Aaa/P-1 bepaald (met het vooruitzicht 'stabiel'). Per 14 juni 2017 heeft Standard & Poor's de credit rating van EBN op AA / A-1+ gehandhaafd (met het vooruitzicht 'negatief').

Verklaring directie

De Raad heeft de directie verzocht om over 2017 een verklaring aan de Raad af te geven ter ondersteuning van de gebruikelijke rapportages aan de directie. Deze verklaring heeft de directie afgegeven en dient ter ondersteuning van bepaling 1.4.3 van de Corporate Governance Code. Conform deze bepaling heeft de Raad met de directie de volgende onderwerpen besproken: de strategie, de voornaamste risico's verbonden aan de onderneming en de uitkomsten

van de beoordeling door de directie van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Dit onderwerp wordt verder toegelicht in het hoofdstuk Corporate Governance en Risicomanagement.

6.11 Vergaderingen van de beloningscommissie/ selectie- en benoemingscommissie

De taken en werkwijze van de beloningscommissie zijn vastgelegd in het 'Reglement van de Beloningscommissie' en de taken en werkwijze van de selectie- en benoemingscommissie zijn vastgelegd in het 'Reglement van de Selectie- en benoemingscommissie van de RvC'. Tot de taken van deze commissies behoren onder meer het doen van een voorstel aan de Raad voor de beloning van de bestuurder, het opstellen van selectiecriteria en benoemingsprocedures voor de bestuurder en commissarissen en de periodieke evaluatie van het functioneren van de bestuurder en commissarissen. De vergaderingen van deze commissies vinden gecombineerd plaats en worden dan aangeduid als vergaderingen van de remuneratiecommissie.

De remuneratiecommissie heeft in 2017 vier keer vergaderd in het bijzijn van de directie, de secretaris en de HR manager. In 2017 heeft de commissie zich beziggehouden met onder meer het vaststellen van de te behalen

doelstellingen voor EBN en voor het directieteam over 2017, de realisatie van de doelstellingen over 2016 voor EBN en het directieteam, het actualiseren van de taakverdeling van het directieteam en de werving en selectie van een nieuwe commissaris. De organisatiewijziging van EBN per 1 september 2017, waaronder de opzet van de thema's, het overleg hierover met de ondernemingsraad en de selectie van de programme managers, is meerdere keren aan de orde gekomen.

Gelijktijdig met de benoeming van de heer Van Hoogstraten per 1 maart 2016 heeft de algemene vergadering van aandeelhouders het bezoldigingsbeleid voor de directie vastgesteld. In het remuneratierapport wordt het bezoldigingsbeleid verder besproken.

6.12 Jaarrekening

De Raad heeft kennisgenomen van het jaarverslag, de jaarrekening en de verklaring en managementletter van de accountant PwC. De Raad kan zich met deze stukken verenigen en beveelt de algemene vergadering van aandeelhouders aan de jaarrekening overeenkomstig vast te stellen. De Raad adviseert de algemene vergadering van aandeelhouders decharge te verlenen aan de directie voor het gevoerde beleid en aan de Raad voor het uitgeoefende toezicht.

Raad van commissarissen, Utrecht, 14 maart 2018

De heer H.M.C.M. van Oorschot (voorzitter)

De heer J. Huijskes

Mevrouw E.M. Kneppers-Heijnert

De heer W.S. de Vries

De heer J.W. Weck

7. Over dit verslag

EBN legt in dit jaarverslag over het boekjaar 2017 verantwoording af over financiële en niet-financiële prestaties. Het verslag is bedoeld voor alle belanghebbenden die direct of indirect betrokken zijn bij onze activiteiten. In de paragraaf 'Onze Belanghebbenden' op pagina 51 gaan we dieper in op wie we tot onze kring van belanghebbenden rekenen en op welke wijze we de dialoog met hen voeren over relevante thema's.

Verslaggevingsbeleid

Jaarlijks rapporteert EBN over haar financiële prestaties conform IFRS en haar maatschappelijke en duurzaamheidsprestaties in overeenstemming met de daarvoor geldende richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI). Hiermee bieden we de transparantie die ook onze aandeelhouder wenst en verduidelijken we onze maatschappelijke rol. Om te blijven voldoen aan de GRI-richtlijnen, rapporteert EBN sinds het verslag over 2014 volgens de GRI G4-richtlijnen op toepassingsniveau Core. We hanteren eveneens het sectorsupplement Olie en Gas.

Het jaarverslag is opgezet als een integraal verslag, waarbij we aantekenen dat we op dit punt een ontwikkeling doormaken. In het jaarverslag over 2015 is voor het eerst een waardecreatiemodel opgenomen, gebaseerd op zes kapitalen van het IR-framework van het International Integrated Reporting Council. Dit model stelt ons in de gelegenheid om samenhang van onze strategie, risico's, omgevingsfactoren, resultaten en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke impact inzichtelijk te maken. In het jaarverslag over 2016 hebben we een overzicht toegevoegd van de koppeling tussen de trends die we in onze omgeving signaleren, welke kansen en risico's deze bieden en hoe we hier met onze strategie op inspelen. Onze ambitie voor het jaarverslag 2017 is om verdere stappen te zetten om

de structuur en onderlinge samenhang van informatie te verhogen. Om de samenhang bijvoorbeeld inzichtelijker te maken is dit jaar een connectiviteitsmatrix toegevoegd.

Verslagleggingsproces

Het verslaggevingsproces is als volgt opgebouwd:

Totstandkoming directieverslag

Het proces met betrekking tot het niet-financiële deel van het jaarverslag is als volgt in zijn werk gegaan. Begin oktober 2017 heeft een kick-off meeting plaatsgevonden. De jaarverslagcommissie van EBN informeerde de directie over het thema, de wijze van publicatie en de planning. Een maand later zijn ook betrokken EBN-medewerkers geïnformeerd over de planning van het verslag, de benodigde informatie

Strategische review	Directie
Risicoanalyse	Afdelingen
Materialiteitsanalyse	Interne en externe belanghebbenden
Vastellen materiële onderwerpen	Directie en medewerkers
Bepalen sturingskader	Directie
Check op validiteit proces/data	Internal audit
Dataverzameling	Onderwerpeigenaren/afdelingen
Opstellen synopsis	Jaarverslagcommissie
Rapportage statisch deel	Jaarverslagcommissie
Rapportage dynamisch deel	Jaarverslagcommissie
Assurance	Externe accountant

en het thema. Hierna vond de dataverzameling plaats door middel van een interne uitvraag. Betrokken EBN-medewerkers werden verzocht informatie aan te leveren voor het verslag. Tegelijkertijd werd het thema van het jaarverslag uitgewerkt in de vorm van vier interviews. In deze interviews gingen vier EBN'ers in gesprek met vertegenwoordigers van verschillende organisaties. Ook dit jaar is het jaarverslag gesplitst in een statisch deel (waarvoor geen jaareinddata benodigd zijn) en een dynamisch deel (waarvoor wel eindejaardata nodig zijn). Zowel voor het statische deel als het dynamische deel vond een interne uitvraag plaats. Het jaarverslag werd door de jaarverslagcommissie geschreven. De directie en de aandeelhouder hebben op meerdere momenten inzage

gekregen in de teksten en konden daarop reageren. Uiteindelijk werden de statische en dynamische delen van het jaarverslag samengevoegd tot een compleet verslag. De niet-financiële materiele onderwerpen in het jaarverslag zijn voor Assurance door een externe accountant beoordeeld. De jaarrekening is van een goedkeurende controleverklaring voorzien. Daarna werd het jaarverslag voorgelegd aan de raad van commissarissen. Ten slotte werd het verslag tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (financiële en niet-financiële deel) definitief vastgesteld.

Materialiteitsanalyse

In zowel het IR-framework als de GRI-richtlijnen staat het materialiteitsprincipe centraal. Materialiteit

volgens het IR-framework heeft een bredere context dan alleen het jaarverslag, het gaat ook over de besturing van de organisatie op onderwerpen die impact vol zijn. Nadruk op de materiele onderwerpen zou volgens het <IR> raamwerk interne en externe besluitvorming moeten verbeteren. De GRI-richtlijnen vereisen dat een organisatie nagaat wat vanuit maatschappelijke optie de belangrijkste (materiële) aspecten zijn om over te rapporteren. Bij dit proces vraagt GRI nadrukkelijk te beschouwen waar in de keten bepaalde aspecten zich voordoen en hoe de rapporterende organisatie daar invloed op heeft. Voor EBN betekent dit dat wordt gekeken naar de materialiteit van aspecten voor de eigen organisatie, maar ook naar haar rol en invloed ten opzichte van de operators, partners en afnemers.

In het businessmodel op pagina 9 geven we een beschrijving onze kernactiviteiten en onze positie in de energieketen. Op pagina 153 laten we aan de hand van een grafiek zien met welke stakeholders we te maken hebben en op welke materiële aspecten EBN direct invloed heeft en op welke indirect.

Omdat EBN voor een significant deel financieel participeert in olie- en gasactiviteiten en het verhandelen van koolwaterstoffen, dienen de materiële aspecten van deze activiteiten in de verslaglegging van EBN een plaats te krijgen. Wel teken we daarbij aan dat EBN niet de uitvoerende partij is in de olie- en gaswinning; dat zijn de olie- en gasmaatschappijen waarmee we samenwerken.

Materialiteitsbepaling

De jaarlijkse materialiteitsbepaling vormt de basis voor het bepalen van de inhoud van ons jaarverslag. We geven in ons jaarverslag een toelichting op de onderwerpen die wij van materieel belang achten voor de waardeketen waarbinnen wij opereren en onderwerpen waarvan onze stakeholders hebben aangegeven dat ze van materieel belang voor EBN zijn. In 2016 hebben wij een uitgebreide materialiteitsanalyse uitgevoerd. In 2017 heeft een herijking plaatsgevonden van de materialiteitsanalyse. We

hebben daarin de volgende stappen gezet waarbij medewerkers nadrukkelijk zijn betrokken:

Stap 1: actualisatie van materiële onderwerpen

In 2017 heeft een actualisatie van de materiële onderwerpen en hun definities plaatsgevonden. Er is onderzocht of de beschrijving van de materiële onderwerpen nog voldeed. Tevens is onderzocht of er onderwerpen niet meer relevant waren voor EBN en of er onderwerpen ontbraken die mogelijk materieel zijn voor EBN. Op basis van deze actualisatie zijn er geen materiële onderwerpen komen te vervallen en geen nieuwe materiële onderwerpen bijgekomen. Wel zijn de beschrijvingen van de onderwerpen en hun definities aangescherpt op basis van een interne consultatie onder medewerkers.

Stap 2: Ranking van de materiële onderwerpen

De belangrijkheid van de materiële onderwerpen voor onze belanghebbenden hebben we in 2016 bepaald op basis van een stakeholdersurvey waaraan diverse stakeholdergroepen hebben deelgenomen. In 2017 is de prioriteit van de materiële onderwerpen voor onze organisatie herijkt op basis van een interne toetsing door middel van een desktop analyse en gesprekken met onze directie. De interne en externe scores zijn in deze analyse even zwaar meegewogen.

Stap 3: Opstellen van materialiteitsmatrix

Op basis van deze herijking is de materialiteitsmatrix aangepast. De resultaten zijn weergegeven op pagina 27 en 28. De onderwerpen uit deze matrix vormen de basis van dit geïntegreerde jaarverslag. De nieuwe materialiteitsmatrix is voorgelegd en goedgekeurd door de directie.

Verschuivingen 2017

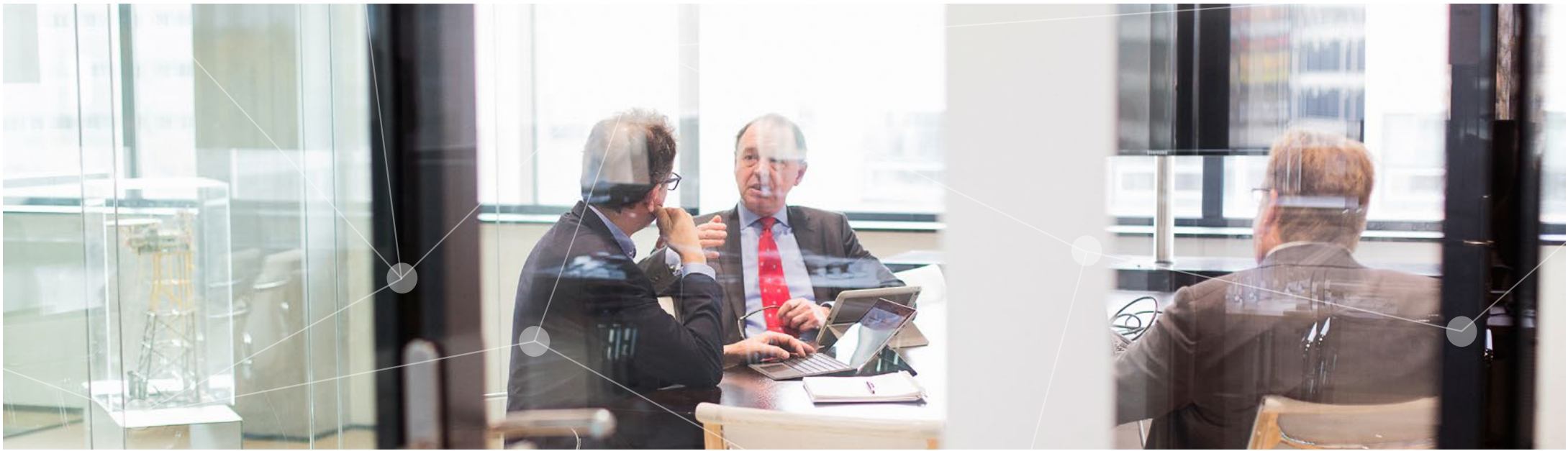
In 2017 is een interne ranking gedaan waardoor de materiele onderwerpen enkel op de x-as van de materialiteitmatrix zijn verschoven. In vergelijking met 2016 zijn de materiële onderwerpen in 2017 meer gecentreerd. Het stimuleren van doelmatige opsporing en winning van olie en gas en effectieve ontmanteling en hergebruik blijven onverminderd van belang voor onze organisatie, en laten een hoge score zien. Andere materiële onderwerpen laten een verschuiving zien ten opzichte van 2016. Een grote 'stijger' is ontwikkeling van nieuwe energie. Dit is grotendeels te verklaren doordat EBN meer is gaan inzetten op deze strategische prioriteit. Ook het sturen en coördineren van innovatie is gestegen ten opzichte van 2016. Innovatie is voor EBN en haar partners binnen de olie- en gasindustrie van groot belang, mede vanwege de financiële druk op de industrie. De onderwerpen halen en brengen van kennis, en effectief advies en beïnvloeding zijn

gedaald. Dit is mede te verklaren door het feit dat EBN in een aantal gevallen geen directe invloed heeft en alleen op indirecte wijze (via derden) haar invloed kan aanwenden. Ook bijdragen aan de energietransitie is gedaald. Een verklaring hiervoor is dat dit onderwerp ten opzichte van 2016 is aangepast van een actieve bijdrage leveren aan de discussie over de energietransitie naar een bijdrage leveren aan de energietransitie. De lading van het onderwerp is hierdoor veranderd. EBN kan mogelijk minder invloed hebben op de gehele energietransitie dan op de discussie.

Onderwerpkeuze

In dit verslag behandelen we in elk geval de onderwerpen die voor zowel belanghebbenden als voor EBN hoge prioriteit hebben. In 2016 hebben we onze materialiteitmatrix geheel herzien om deze te laten aansluiten op de herziene strategische prioriteiten. Dit jaar is een herijking van de materialiteitsmatrix uitgevoerd. Er zijn dit jaar geen nieuwe onderwerpen geselecteerd voor onze matrix. De definiëring en formulering van verschillende onderwerpen is echter wel aangescherpt (zie ook tabel definities materiele onderwerpen op pagina 96). De onderwerpkeuze voor het jaarverslag 2017 is beschreven in de GRI-index in bijlage 165.

Stimuleren van doelmatige opsporing en winning van olie en gas	Het stimuleren van doelmatige opsporing en winning van olie en gas (inclusief optimalisatie van infrastructuur) middels inzet van NOV-management en eigen onderzoeken.
Effectieve ontmanteling en hergebruik	Het faciliteren en stimuleren van effectieve hergebruik en ontmanteling van bestaande olie- en gasinfrastructuur, onder andere door het ontwikkelen en uitvoeren van een masterplan.
Het halen en brengen van kennis	Het actief delen van kennis in samenwerkingsverbanden en kennisnetwerken, o.a. door studies zoals BOON, en Focus on Energy; het ophalen van kennis bij ketenpartners via samenwerkingsverbanden en kennisnetwerken.
Effectief advies en beïnvloeding	Het stimuleren van medewerkers om de operators (middels NOV-management), partners en overige belanghebbenden middels dialoog en advisering te beïnvloeden.
Sturen en coördineren van innovatie	Het slimmer en duurzamer ontwikkelen van bestaand en nieuw potentieel, door eigen onderzoek en door samenwerking met partners en kennisinstellingen.
Verduurzaming in de waardeketen	Het sturen op milieu-impact van gas, waaronder emissies en lekkages.
Ontwikkeling nieuwe energie	Het generen van inzichten in kansen en mogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe energie en opslag daarvan, zoals geothermie, CAES, en CCS.
Creëren van economische waarde	Optimaliseren van financiële resultaten, zoals nettoresultaat, aardgasbaten, omzet, investeringen en afschrijvingen.
Talent aantrekken en ontwikkelen	Het vinden en aannemen van talentvolle medewerkers, hen goede ontwikkelmogelijkheden aanbieden en hen inspireren.
Draagvlak voor onze werkzaamheden	Het werken aan draagvlak voor onze werkzaamheden. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van EBN uitdragen door o.a. omgevingsmanagement, en projecten binnen en buiten de gassector.
Borgen van (externe) veiligheid	Het stimuleren van een goede veiligheidscultuur, waardoor veiligheidsrisico's zoals aardbevingen, lekkages en ontploffingen beperkt worden.
Bijdragen aan de energietransitie	Een constructieve bijdrage leveren aan de versnelling van de energietransitie door middel van het inzetten van kennis en expertise van de ondergrond.

In de materialiteitsmatrix staan ook onderwerpen die betrekking hebben op de activiteiten van de operators en waarop EBN geen of maar deels invloed kan uitoefenen. Over de meeste sociale- en milieuaspecten rapporteren we in de separate publicatie ‘EBN Duurzaamheidsrapport’. Die publiceren we op onze website.

Transparantiebenchmark

EBN doet jaarlijks mee aan de transparantiebenchmark, een (vanaf 2018) tweejaarlijks onderzoek naar de inhoud en kwaliteit van maatschappelijke verslaggeving. In 2017 (voor het jaarverslag 2016) behaalde EBN een score van 185 punten van de mogelijke 200. In 2019 zal EBN weer mee doen aan de transparantiebenchmark over het verslag van 2018.

Taken en verantwoordelijkheden

In 2016 is een begin gemaakt met het borgen van de verantwoordelijkheden voor G4-vereiste aspecten, indicatoren en doelstellingen in onze organisatie. In 2017 hebben we dit verder vorm gegeven. De directie is eindverantwoordelijk voor alle materiële aspecten die van invloed zijn op de strategie en het maatschappelijk beleid van EBN. De directie heeft verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid en heeft de dataverzameling per onderwerp aan verschillende afdelingen toegekend in 2016. Dit proces is in 2017 nog niet helemaal afgerond en zal daarom begin 2018 vervolg krijgen. Tevens zal EBN in 2018 overgaan van GRI-G4 naar de GRI Standards.

De rapportage over de niet-financiële prestaties van EBN zal in 2018 verder vorm krijgen. De significante indicatoren die met de materialiteitsanalyse zijn geselecteerd, zullen in een aantal thema's worden ondergebracht. Voor elk thema zullen we vervolgens relevante doelstellingen formuleren die deels generiek en deels specifiek richting geven aan de verschillende indicatoren. Het geheel zal resulteren in een duurzaamheidsplan dat in nauwe samenspraak met de sector tot stand komt. Het blijft ons doel meer duidelijkheid te creëren bij onze partners over het belang van rapporteren volgens de GRI-richtlijnen.

Scope en reikwijdte

EBN heeft alleen activiteiten in Nederland. De (indirecte) economische prestaties betreffen EBN en het aandeel

in haar deelnemingen. In het hoofdstuk Resultaten 2017 en in de Jaarrekening leggen we hierover verantwoording af. De sociale prestaties betreffen primair EBN. In meer detail worden deze prestaties beschreven in het hoofdstuk 'De mensen van EBN'.

De milieuprestaties inzake emissies, energieverbruik, afval, lozingen en compliance betreffen voornamelijk onze olie- en gasdeelnemingen (de milieuprestaties van EBN zijn gezien de geringe omvang van onze organisatie niet materieel); ze zijn gerelateerd aan de prestaties van de gehele sector die actief is op Nederlands grondgebied. Als leidraad gelden de individuele milieurapportages die operators in het kader van de 'Intentieverklaring uitvoering milieubeleid olie- en gaswinningsindustrie' van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat jaarlijks hebben opgesteld. De Nederlandse operators voegen de milieu- en energieprestaties toe in het zogeheten elektronisch MilieuJaarVerslag (eMJV). Deze data vormt de basis voor prestaties, zoals gepresenteerd in dit verslag en het EBN Duurzaamheidsrapport 2016-2017. Dit rapport wordt jaarlijks door EBN opgesteld. Daarin verwerkte operationele prestatie-indicatoren worden in opdracht van EBN door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) opgesteld.

Kaders, meetmethoden en definities

Alle beschreven prestaties volgen specifieke kaders. Zo is de relatie van bepaalde indicatoren met de jaarlijkse olie- en gasproductie evident en ligt voor enkele indicatoren de relatie met het aantal boringen voor de hand. Kaders worden echter ook gedefinieerd door wet- en regelgeving. Waar relevant worden deze kaders nader omschreven. De resultaten geven een overzicht van EBN's deel (tenzij anders vermeld) in de prestaties van de gehele olie- en gaswinningsindustrie.

De Nederlandse productie van gas, olie en condensaat betreft de fiscaal gerapporteerde gas-, olie- en condensaatproductiecijfers van de operators. De injectie- en productiehoeveelheden van gas in de gasopslag worden gezien als bedrijfsinterne activiteit. Op het moment dat het gas wordt geleverd aan derden, wordt het fiscaal gerapporteerd.

Het energieverbruik van booractiviteiten is niet meegenomen; de CO₂- en CH₄-emissies van booractiviteiten wel.

Het EBN-deel is berekend als percentage van de gas- condensaat- en olieproductie van EBN op de totale Nederlandse gas, condensaat- en olieproductie in de milieutechnische en economische prestaties. Voor de sociale prestaties die specifiek de activiteiten van

operators betreffen, wordt het aandeel van de gehele industrie (100 procent) gepresenteerd, aangezien het niet relevant is hiervoor een EBN-deel te vermelden. Er zijn in het verslagjaar 2017 geen wijzigingen geweest in meetmethoden en definities. Voor meer informatie verwijzen we naar het rapport EBN Duurzaamheidsrapport 2016/2017 dat in juni 2017 op onze website (www.ebn.nl/publicaties) werd gepubliceerd.

Disclaimer

In dit verslag rapporteren we over inspanningen en realisatie van doelstellingen in 2017. Daarnaast geven we onze plannen en visie voor de toekomst weer. Deze toekomstgerichte informatie is te herkennen aan woorden als continueren, willen, beogen, voorspellen, verwachting, doel, doelstelling, visie, planning, ambitie, scenario, voornemen en voorspelling. Inherent aan toekomstverwachtingen is dat de uitkomsten onderhevig zijn aan risico's en onzekerheden, en dat realisatie ervan dus niet zeker is.

Assurance niet-financiële informatie

EBN heeft PwC verzocht de niet-financiële informatie in de secties Voorwoord, Over EBN en Verslag van de directie in het jaarverslag over 2017 te beoordelen en hierover een assurance-rapport af te geven met een beperkte mate van zekerheid. Het assurance-rapport vindt u op pagina 150.

GRI-index

In bijlage 166 vindt u de GRI-index.

Publicatiedatum jaarverslag 2017

Het jaarverslag van EBN over 2017 is gepubliceerd op 6 april 2018.

8. Jaarrekening

Algemeen

EBN B.V. ('EBN'), gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht (KvK 14026250), Nederland is opgericht op 2 januari 1973 te Maastricht. Alle aandelen van EBN worden gehouden door de Nederlandse Staat.

EBN richt zich op de participatie in activiteiten op het gebied van opsporing en winning van gas en olie in Nederland en het Nederlandse deel van het Continentaal Plat. Daarnaast participeert EBN in ondergrondse gasopslagen en in transport- en gasbehandelingsinstallaties.

De geconsolideerde jaarrekening van EBN over het jaar 2017 is opgemaakt en geaccordeerd door de directie volgens haar besluit van 14 maart 2018. Aansluitend is de jaarrekening voorgelegd aan de raad van commissarissen. Krachtens artikel 19.2 van de statuten geeft de raad ook een preadvies aan de aandeelhouders.

De geconsolideerde jaarrekening van EBN is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) en uitspraken van het International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) zoals van kracht per 31 december 2017 en zoals aanvaard voor gebruik binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

De enkelvoudige winst- en verliesrekening van EBN is op grond van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW op vereenvoudigde wijze opgesteld.

Basis voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de cijfers verwerkt van EBN en van de entiteiten waarover EBN zeggenschap heeft. EBN heeft zeggenschap over een dochteronderneming indien zij op basis van haar betrokkenheid bij de entiteit is blootgesteld aan, dan wel recht heeft op, variabele resultaten en het vermogen heeft die resultaten te beïnvloeden aan de hand van haar zeggenschap over de entiteit. De jaarrekening van de dochteronderneming wordt opgesteld op basis van dezelfde grondslagen als EBN. Alle transacties, saldi, baten en lasten binnen de groep worden bij de consolidatie geëlimineerd. De resultaten van dochterondernemingen die in de loop van het jaar zijn verworven of afgestoten, worden in het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten opgenomen vanaf de datum van verkrijgen van zeggenschap respectievelijk tot de datum van afstoting, al naar gelang van toepassing.

EBN Capital B.V. ('EBN Capital') is de enige dochtermaatschappij van EBN.

Samenwerkingsverbanden

EBN oefent haar activiteiten uit in samenwerkingsverbanden die in contractuele overeenkomsten (overeenkomst van samenwerking of 'Joint Operating Agreement') geregeld zijn. EBN heeft de zeggenschap, stemrechten, rechten en verplichtingen die voortvloeien uit deze overeenkomsten beoordeeld. De conclusie is dat, behalve voor NGT-Extensie, EBN gezamenlijke zeggenschap heeft met één of meer partners in de overeenkomsten en die aanmerken als gezamenlijke bedrijfsactiviteiten ('joint operations'). EBN heeft, samen met de andere partijen in de gezamenlijke overeenkomst, rechten op de activa en verplichtingen voor de schulden die verband houden met de overeenkomsten. In de jaarrekening van EBN is haar belang in die gezamenlijke bedrijfsactiviteiten ('joint operations') verwerkt door de activa, verplichtingen, opbrengsten en lasten voor haar aandeel op te nemen.

Voor het NGT-Extensie samenwerkingsverband heeft EBN geen gezamenlijk zeggenschap als bedoeld in IFRS 11, als gevolg waarvan haar belang wordt verwerkt volgens IAS 28. Omdat feiten en omstandigheden (o.a. door de zeggenschap bij besluitvoering) tot de conclusie leiden dat EBN invloed van betekenis op NGT-Extensie uitoefent, wordt NGT-Extensie volgens de 'equity'-methode verwerkt en als geassocieerde deelneming gepresenteerd.

De belangrijkste gezamenlijke bedrijfsactiviteiten op basis van de boekwaarde van de materiële vaste activa per 31 december 2017 zijn als volgt:

Geassocieerde deelnemingen

EBN neemt voor 40% deel in GasTerra B.V. ('GasTerra') gevestigd in Groningen en met hoofdactiviteit het handelen in aardgas.

Daarnaast heeft EBN een deelname van 45% in NOGAT B.V. ('NOGAT') gevestigd in Zoetermeer en met hoofdactiviteit aardgastransport vanuit de Noordzee.

In overeenstemming met IAS 28 wordt het 12% belang van EBN in het NGT-Extensie samenwerkingsverband verwerkt volgens de 'equity'-methode en gepresenteerd als geassocieerde deelneming. NGT-Extensie is gevestigd in Zoetermeer en heeft als hoofdactiviteit aardgastransport vanuit de Noordzee.

Schattingen en oordelen

Voor het opstellen van de jaarrekening moeten schattingen en beoordelingen worden gemaakt. Deze hebben consequenties voor de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva, inkomsten en uitgaven en de daaraan gerelateerde rapportage van voorwaardelijke activa en passiva op de datum van de jaarrekening. De resultaten kunnen door dergelijke schattingen en beoordelingen worden beïnvloed. In de hierna volgende paragrafen worden de grondslagen toegelicht welke het management het belangrijkste acht en welke vanwege intrinsieke onzekerheid veelal het lastigst te voorspellen zijn. Aanvullend verwijzen wij naar het onderdeel 'Bijzondere waardeverminderingen' waarin eveneens informatie is opgenomen omtrent veronderstellingen en schattingsonzekerheden die ten

Naam	Belang	Operator	Vestigingsplaats operator
Groningen	40%	NAM	Assen
Norg	40%	NAM	Assen
Schoonebeek	40%	NAM	Assen
JDA Unit	40%	NAM	Assen
L05a	40%	Neptune	Zoetermeer
Bergermeer UGS	40%	TOQA	Alkmaar
Noord-Friesland	40%	NAM	Assen
K04b/K05a	50%	Total	Den Haag
K04a	50%	Total	Den Haag
A&B Unit	47%	Petrogas	Rijswijk
K18b	40%	Wintershall	Rijswijk
L09	50%	NAM	Assen
A18a	40%	Petrogas	Rijswijk
K05b	50%	Total	Den Haag
L13	40%	NAM	Assen
Block M7	50%	ONE	Amsterdam

grondslag liggen aan de realiseerbare waarde van een vast actief.

Opruimkosten

De voorziening opruimkosten en de activering van opruimkosten op de balans is gebaseerd op informatie van operators. EBN beoordeelt deze informatie op basis van haar eigen kennis en ervaring en past deze waar nodig aan. De uiteindelijke opruimkosten zijn onzeker en kostenschattingen kunnen variëren als gevolg van verschillende factoren, zoals marktprijzen, veranderingen in wettelijke eisen, nieuwe opruimtechnieken of ervaring. De verwachte timing en omvang van de kosten kunnen veranderen als gevolg van bijvoorbeeld verandering in gas- en oliereserves of veranderingen in wet- en regelgeving of de interpretatie ervan. Bij het vaststellen van de voorziening opruimkosten worden derhalve belangrijke schattingen en aannames gemaakt. Substantiële herzieningen van de voorziening kunnen dus toekomstige resultaten beïnvloeden. Voor een nadere toelichting op het verloop van deze voorziening verwijzen wij naar noot 16.

Reserves

De Unit of Production (UOP) afschrijving is gebaseerd op de schattingen van EBN van de gas- en oliereserves en productieprofielen. EBN bepaalt de gas- en oliereserves volgens de definities zoals ze door de

Society of Petroleum Engineers (SPE), World Petroleum Council (WPC), American Association of Petroleum Geologists (AAPG) en Society of Petroleum Evaluation Engineers (SPEE) zijn vastgelegd in het Petroleum Resources Management Systeem 2007 (PRMS) en de nieuwe richtlijnen ervan uit 2011. De reserves gebruikt voor de afschrijving zijn gebaseerd op de huidige schattingen van EBN van bewezen en waarschijnlijke ontwikkelde reserves (PRMS categorie 1) en daarbij behorende productieprofielen. Schattingen van reserves zijn per definitie onnauwkeurig en gebaseerd op interpretaties die in de tijd kunnen veranderen op basis van nieuwe informatie zoals verkregen uit boringen van nieuwe putten, reservoir productiegedrag of veranderingen in economische factoren (onder andere prijsverwachtingen). Dit kan resulteren in opwaartse of neerwaartse aanpassingen van de reserves. Veranderingen in reserves hebben een effect op de toekomstige afschrijvingen en de realiseerbare waarde van productie activa (zie eveneens toelichting op de grondslagen van de 'Materiele vaste activa').

Voorzieningen als gevolg van aardbevingen

De voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen in de provincie Groningen is gebaseerd op informatie van de operator, publieke informatie en eigen informatie en inzichten. Deze voorziening heeft

vooral betrekking op schadeherstel, bouwkundige versterkingen van gebouwen, versterking van de infrastructuur, compensatiemaatregelen en waarde-daling. De aannames die gebruikt worden voor de schatting voor voorziening zijn gebaseerd op reeds gedane uitkering, ervaring, statistische informatie en modellen en interne of externe onderzoeken en informatie van de operator. De uiteindelijke hoogte van de kosten is onder andere afhankelijk van de omvang van de schade en adviezen, taxatie van experts en/of bilaterale afspraken en kan dus afwijken van de huidige verwachte kosten (zie eveneens noot 16).

Realiseerbare waarde

De berekening van de realiseerbare waarde van activa is mede gebaseerd op schattingen van de reserves, productieprofielen, toekomstige verkoopprijzen, operationele kosten, exploratie potentieel, verwachte investeringen, toekomstige heffingen en aardbeving gerelateerde uitgaven en de disconteringsvoet. Toekomstige gebeurtenissen kunnen een invloed hebben op deze voorspellingen en schattingen waardoor de realiseerbare waarden kunnen veranderen.

Grondslagen voor de waardering en winstbepaling

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten en op 'going concern' basis, tenzij anders vermeld.

Omrekening buitenlandse valuta

De functionele valuta en presentatievaluta van EBN is de euro. Commerciële transacties en opgenomen leningen in vreemde valuta worden in de administratie verwerkt tegen de wisselkoersen die gelden op de dag van de transacties. Monetair balansposten in vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers per balansdatum. Koersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van deze transacties en uit de omrekening van monetaire balansposten worden in het resultaat verwerkt.

Onderscheid tussen activa en verplichting en naar termijnen

Een actief wordt als vlottend aangemerkt als het naar verwachting binnen 12 maanden na balansdatum wordt gerealiseerd. Een verplichting of schuld wordt als kortlopend aangemerkt als deze binnen 12 maanden na balansdatum wordt afgewikkeld. Indien er een onconditioneel recht bestaat om de betaling uit te stellen voor tenminste 12 maanden is er sprake van een langlopende schuld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de aanschafwaarde onder aftrek van afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. Vervangingsinvesteringen worden geactiveerd voor zover wordt voldaan aan de IAS 16 algemene activiteitscriteria.

De geschatte kosten van buitengebruikstelling, ontmanteling en verwijdering van platforms en andere ondergrondse installaties worden geactiveerd, als onderdeel van de aanschaffingswaarde van het betreffende materieel vast actief.

Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer het wordt afgestoten of wanneer er geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht uit het verdere gebruik, of in geval van teruggave van de vergunning. Een eventuele bate of last voortvloeiend uit het niet langer in de balans opnemen van het actief, wordt in het resultaat verwerkt.

Exploratie- en evaluatieactiva

Uitgaven voor onderstaande activiteiten worden geactiveerd als onderdeel van de exploratie- en evaluatieactiva in aanleg: acquisitie van exploratielicenties, exploratieboringen inclusief test, sampling

(monsternamen) en activiteiten in relatie tot evaluatie van de technische en commerciële mogelijkheid om koolwaterstoffen te winnen. Als blijkt dat een exploratieput droog is, worden deze uitgaven vervolgens ten laste van het resultaat gebracht en verantwoord onder afwaarderingen in de operationele kosten (noot 4).

Niet geactiveerd worden uitgaven voor topografisch-, geologisch-, geochemisch- en geofysisch onderzoek, tenzij ze samenhangen met reeds bestaande en aangetoonde velden.

Exploratie- en evaluatiekosten die meer dan 12 maanden op de balans staan worden ten laste van het resultaat (onder afwaarderingen, gerubriceerd onder noot 4 'Operationele kosten') gebracht, tenzij:

- zij zich in een gebied bevinden waar omvangrijke investeringen zijn vereist voordat de productie kan beginnen, of
- commercieel winbare hoeveelheden zijn aangetroffen, of
- verdere exploratie- of evaluatieactiviteiten plaatsvinden, dat wil zeggen additionele exploratieputten worden geboord of daartoe vastomlijnde plannen bestaan voor de nabije toekomst.

EBN beoordeelt regelmatig of activering van de uitgaven voor exploratieboringen nog voldoet aan de hierboven genoemde criteria en of de boringen kunnen worden voortgezet. Exploratieputten die langer dan 12 maanden op de balans staan, worden nog aanvullend beoordeeld om vast te stellen of de feiten en omstandigheden zijn gewijzigd en of bovengenoemde voorwaarden nog van toepassing zijn.

Exploratie- en evaluatiekosten in aanleg en investeringen in aanleg worden gerubriceerd als boringen of productie, transport en opslagfaciliteiten vanaf de start van productie of ingebruikname.

Inbrengvergoedingen

De kosten van betaalde inbrengvergoedingen – ‘farm in’ kosten in exploratie licenties – worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de Unit of Production methode (UOP).

Afschrijvingen

Materiële vaste activa voor de gas- en oliewinning worden afgeschreven op basis van de Unit of Production methode. Deze methode is gebaseerd op de schattingen van EBN van de bewezen ontwikkelde reserves (PRMS categorie 1) en productieprofielen volgens de definities zoals ze door de Society of Petroleum Engineers (SPE), World Petroleum Council

(WPC), American Association of Petroleum Geologists (AAPG) en Society of Petroleum Evaluation Engineers (SPEE) zijn vastgelegd in het Petroleum Resources Management Systeem 2007 (PRMS) en de nieuwe richtlijnen ervan uit 2011.

De UOP-percentages voor het boekjaar geven de verhouding weer tussen de productie over het jaar en de bewezen en waarschijnlijke ontwikkelde reserves (PRMS categorie 1) aan het begin van het jaar. Deze reserves worden bepaald door de reserves ultimo boekjaar te verhogen met de productie over het jaar.

De overige materiële vaste activa worden op lineaire basis afgeschreven over de verwachte gebruiksduur. In eerste instantie wordt daarbij uitgegaan van 20 jaar voor hoofdtransportleidingen en 30 jaar voor faciliteiten voor ondergrondse opslag van aardgas. Voor bedrijfsgebouwen geldt een gebruiksduur van 10 jaar. Op bedrijfsterreinen wordt niet afgeschreven.

De geschatte resterende levensduur van de materiële vaste activa wordt elk jaar getoetst op basis van het toekomstige gebruikspatroon. Indien er wijzigingen optreden wordt de afschrijvingsmethode aangepast om de bijgestelde levensduur en het bijbehorende toekomstige gebruikspatroon weer te geven. Het effect hiervan wordt verwerkt in de winst- en verlies

rekening van de huidige en/of toekomstige perioden (prospectief).

Financieringskosten projecten (‘bouwrente’)

Financieringskosten van projecten worden geactiveerd. Het gehanteerde rentepercentage gedurende het boekjaar wordt gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage voor de langlopende leningen van het boekjaar.

Geassocieerde deelnemingen

Een geassocieerde deelneming is een belang in een geheel waarin EBN invloed van betekenis heeft, maar geen beslissende zeggenschap kan uitoefenen.

De geassocieerde deelnemingen worden verwerkt op basis van de ‘equity’-methode. Dat houdt in dat het aandeel van EBN in een geassocieerde deelneming wordt bepaald op het EBN-aandeel in de netto activa van deze deelnemingen, verminderd met een eventuele bijzondere waardevermindering.

Het belang van EBN bij de winst of het verlies van de geassocieerde deelneming wordt opgenomen in het resultaat. Wanneer het aandeel van EBN in het verlies van een geassocieerde deelneming de boekwaarde van deze deelneming – inclusief eventuele andere lange termijn vorderingen die onderdeel zijn van de netto

investering –overtreft, wordt de boekwaarde tot nihil teruggebracht. Er worden geen verdere verliezen verantwoord, tenzij EBN verplichtingen van de geassocieerde deelneming op zich heeft genomen via een garantie of andere verplichting. Ongerealiseerde winsten en verliezen uit transacties met geassocieerde deelnemingen worden geëlimineerd naar verhouding van het EBN-aandeel in deze deelnemingen.

Bijzondere waardeverminderingen

Jaarlijks wordt op balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de boekwaarde van een vast actief (een materieel of financieel vast actief) boven de realiseerbare waarde (de hoogste van indirecte en directe opbrengstwaarde) ligt. In dat geval wordt overgegaan tot een analyse ter identificatie van een mogelijke benodigde bijzondere waardevermindering ('impairment').

Wanneer een actief niet in ruime mate zelfstandig voor een instroom van kasmiddelen zorgt, wordt de realiseerbare waarde (zie ook paragraaf 'Schattingen en oordelen') bepaald voor de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Voor EBN komt in het algemeen bij de materiële vaste activa een kasstroom genererende eenheid overeen met een verkoopcontract. Daarnaast kunnen 'hubs' (hoofdplatform en satellieten) gehanteerd worden als

kasstroom genererende eenheid. Bij de indirecte opbrengstwaarde methode worden de geschatte toekomstige kasstromen contant gemaakt tegen een disconteringsvoet vóór belastingen, gebaseerd op de marktrente plus een opslag voor de specifieke risico's van het actief. EBN gebruikt hiervoor de WACC (Weighted Average Cost of Capital). Voor midstream activiteiten bedraagt deze 6% (2016: 6%), voor exploratie- en productieactiviteiten bedraagt deze 7% (2016: 8%) na belastingen. Op basis van een iteratieve methode is tevens een disconteringsvoet vóór belastingen bepaald.

Wanneer de realiseerbare waarde van een actief lager is dan de boekwaarde, wordt de boekwaarde afgeboekt tot de realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt, eventueel ten dele, teruggedraaid bij een wijziging in de schatting die van belang is voor de bepaling van de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden op een afzonderlijke regel in het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten opgenomen.

Voor meer detail omtrent de veronderstellingen, schattingsonzekerheden en een sensitiviteitsanalyse met betrekking tot bijzondere waardeverminderingen verwijzen wij naar noot 5.

Voorraden

De voorraden ondergronds gas en voorraden materialen worden gewaardeerd tegen de gemiddelde inkoopprijzen of lagere netto-opbrengstwaarde. De voorraad bovengrondse condensaat en olie wordt gewaardeerd tegen de gemiddelde inkoopprijzen of lagere netto-opbrengstwaarde.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs met een eventuele correctie voor oninbaarheid. De eerste waardering vindt tegen reële waarde plaats.

Liquide middelen

Onder liquide middelen verstaan we kasmiddelen, banksaldi en kortlopende geldmarktinstrumenten die op korte termijn kunnen worden omgezet in geldmiddelen, waarvan het bedrag bekend is.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van EBN bestaat uit aandelenkapitaal en ingehouden winst. De Staat der Nederlanden is de enige aandeelhouder van EBN. De bijzondere winstuitkering die aan de aandeelhouder moet worden uitgekeerd, wordt als verplichting opgenomen in de periode waarover deze is verschuldigd, conform de statuten van EBN. Uitzondering daarop vormt het

voorgestelde slotdividend. Dat wordt pas opgenomen als een verplichting na vaststelling door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Voorzieningen

Voorzieningen worden in de balans opgenomen wanneer aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- er is een juridische of feitelijke verplichting als gevolg van een gebeurtenis uit het verleden, en
- het is waarschijnlijk dat middelen aan de onderneming zullen worden onttrokken om aan de verplichting te voldoen, en
- er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van het bedrag van de verplichting.

Als het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, worden voorzieningen bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een rentevoet vóór belastingen.

Als een contante waarde is berekend, wordt de toename van de voorziening door het verloop van de tijd beschouwd als rentelast.

De voorziening voor opruimkosten is bedoeld voor de voorziene geschatte kosten van buitengebruikstelling, ontmanteling en terreinherstel gebaseerd op de huidige eisen, technologie en schattingen. De hoogte van deze

voorziening is gebaseerd op opgaven van de operators, en wijzigingen hierin zullen, na een eigen beoordeling door EBN, doorgaans leiden tot een overeenkomstige aanpassing van de geactiveerde opruimkosten van de betreffende materiële vaste activa. De voorziening voor bodemdaling richt zich op bepaalde bijkomende verplichtingen die ontstaan tijdens de winningsfase.

De voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen in de provincie Groningen is gebaseerd op informatie van de operator, publieke informatie en eigen informatie en inzichten. Deze voorziening heeft vooral betrekking op schadeherstel, bouwkundige versterkingen van gebouwen, versterking van de infrastructuur, compensatiemaatregelen en waardedaling. De hoogte van deze is gebaseerd op reeds gedane uitkering, ervaring, statistische informatie en modellen, interne of externe onderzoeken en informatie van de operator.

Schulden

Opgenomen leningen worden tegen geamortiseerde kostprijs verantwoord. De eerste waardering vindt plaats tegen reële waarde onder aftrek van kosten. De leningen in vreemde valuta worden op balansdatum tegen de dan geldende koers geherwaardeerd. De interestlasten worden toegerekend aan het resultaat

van de periode waarop zij betrekking hebben volgens de effectieve interestmethode.

Pensioenen

De pensioenverplichtingen van EBN zijn ondergebracht bij het pensioenfonds: Stichting Pensioenfonds ABP ('ABP').

In lijn met IFRS kan deze regeling geclassificeerd worden als een toegezegde-bijdrageregeling van meerdere werkgevers. Omdat het pensioenfonds niet in staat is het aandeel van EBN in de onderliggende pensioenverplichting, fondsbeleggingen en kosten van de regeling op consistente en betrouwbare wijze uit te splitsen, worden de toegezegd-pensioenregelingen verantwoord als toegezegde bijdrage regelingen.

De verschuldigde pensioenpremie bedraagt een percentage van de premiegrondslag. De premiegrondslag is het pensioengevend inkomen verminderd met een franchise. De premies worden door ABP bepaald conform de daarvoor geldende regelgeving op de wijze zoals omschreven in de actuariële en bedrijfs-technische nota ('ABTN') en op een kostendekkend niveau vastgesteld.

Heeft ABP een lagere beleidsdekkingsgraad dan 128%, dan is sprake van een tekort. In dit geval moet ABP

een herstelplan opstellen en indienen bij de toezicht-
houder (De Nederlandse Bank). Uit dit herstelplan
moet blijken dat binnen maximaal 10 jaar de financiële
positie verbetert en de dekkingsgraad weer boven
128% ligt. Een eventuele bijstelling van pensioen-
premies (opslag) als gevolg van dit herstelplan
worden prospectief en binnen een beperkte band-
breedte toegepast.

De dekkingsgraad van ABP per 31 december 2017
bedraagt 104,4% uit (91,7%).

Voorwaardelijke activa en passiva

Voorwaardelijke activa en passiva worden niet in de
balans opgenomen.

Omzet

De omzet uit de verkoop van gas, olie en condensaat
wordt verantwoord op moment van levering. Dat is
het moment waarop het eigendom en de risico's van
de geleverde goederen overgaan op de afnemer.

De opbrengsten uit de gas- en oliewinning door
middel van activa waarin EBN samen met andere
producenten deelneemt, worden opgenomen op basis
van het relatieve belang van EBN hierin.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden opgenomen op
basis van de effectieve interestmethode. Daarnaast
worden onder deze post de interestkosten in verband
met oprenting van voorzieningen opgenomen.

Resultaat geassocieerde deelnemingen

Het aandeel in het resultaat financiële vaste activa
wordt bepaald op een deel van de resultaten over het
verslagjaar dat overeenkomt met het belang van EBN,
na aftrek van de belastingen daarop.

Belastingen

De winstbelasting wordt bepaald volgens de
'balansmethode'. Belastinglasten worden opgenomen
in het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en
niet- gerealiseerde resultaten behalve voor zover zij
betrekking hebben op een post die rechtstreeks is
opgenomen in de overige ongerealiseerde resultaten.

Actuele belastingen zijn de belastingen die naar
verwachting moeten worden betaald over de fiscale
winst over het jaar, op basis van de belastingtarieven
per balansdatum, en eventuele aanpassingen in de te
betalen belastingen over voorgaande jaren.

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen
worden opgenomen op basis van de verwachte fiscale

consequenties van tijdelijke verschillen tussen de
fiscale en de commerciële boekwaarde van activa en
passiva die betrekking hebben op de voorziening
bodemdaling en opruimkosten. De latente belasting-
vorderingen en -verplichtingen worden berekend
tegen de per balansdatum geldende of materieel
vastgestelde belastingtarieven en -wetten die naar
verwachting van toepassing zijn wanneer de betref-
fende latente belastingvorderingen en -verplichtingen
worden afgewikkeld.

Financiële derivaten

Financiële derivaten worden initieel in de balans
opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens op
elke balansdatum gewaardeerd tegen de actuele reële
waarde. De actuele reële waarde wordt berekend met
het waarderingsmodel van Reuters gebruikmakend
van yields van Reuters. De daaruit voortvloeiende
baten of lasten worden in het resultaat verwerkt.

Voor nadere informatie over de totstandkoming van
de reële waarden zie noot 19 ('Reële waarde van
financiële instrumenten').

Derivaten welke dienen ter afdekking van langlopende
instrumenten (en zelf derhalve ook langlopend zijn)
zijn geclassificeerd onder de vaste financiële activa of
langlopende passiva.

International Financial Reporting Standards (IFRS)

Nieuwe en gewijzigde IFRS-standaarden en IFRIC-interpretaties waarvan de toepassing van kracht is vanaf boekjaar 2017 zijn verwerkt:

- Annual Improvements 2014–2016 cycle: Amendments to IFRS 12
- Amendments to IAS 12 Income Taxes – Recognition of Deferred Tax Assets for Unrealised Losses
- Amendments to IAS 7 Statement of Cash Flows – Disclosure Initiative

De implementatie van deze standaarden heeft geen significante invloed op de jaarrekening.

De volgende standaarden, aanpassingen van standaarden en interpretaties, die nog niet van kracht zijn of nog niet door de Europese Unie zijn bekrachtigd worden door EBN nog niet toegepast:

- IFRS 9 Financial Instruments
- IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers
- IFRS 16 Leases
- IFRS 17 – Insurance contracts
- Interpretation 22 Foreign currency Transactions and advance Consideration
- Amendments to IFRS 2 – Classification and Measurement of Share-based Payment Transactions
- Amendments to IFRS 4– Applying IFRS 9 Financial Instruments with IFRS 4 Insurance Contracts

- Annual improvements 2014–2016 cycle
- Amendments to IAS 40 – Transfers of Investment Property
- Amendments to IFRS 10 and IAS 28 – Sale or contribution of assets between an investor and its associate or joint venture

IFRS 9 – Financial Instruments

De nieuwe gepubliceerde IFRS 9 standaard dient verplicht toegepast te worden per 1 januari 2018 en is nog niet verplicht toe te passen voor de jaarrekening over 2017. EBN heeft deze standaard niet al vervroegd in 2017 toegepast. IFRS 9 heeft betrekking op de classificatie en waardering van financiële activa en introduceert een nieuw impairment model voor financiële activa en nieuwe regels voor de toepassing van hedge accounting.

EBN zal IFRS 9 prospectief toepassen, met aanpassing van effecten rechtstreeks via het eigen vermogen. Gebaseerd op een hieronder toegelichte beoordeling wordt geconcludeerd dat de effecten op het eigen vermogen zeer beperkt zullen zijn.

EBN heeft een beoordeling gemaakt van de effecten en consequenties van deze nieuwe standaard. Deze beoordeling wordt onderstaand toegelicht:

- Implementatie van de nieuwe standaard zal geen invloed hebben op de classificatie van de financiële activa en passiva.
- EBN heeft tevens de mogelijke impact van het nieuwe impairment model bepaald voor handelsdebiteuren en overige vorderingen. EBN zal een matrix voor berekening van een eventuele voorziening gaan hanteren, waarbij historische gerealiseerde kredietverliezen worden gebruikt voor het inschatten van toekomstige te verwachten kredietverliezen op niet-individuele basis. In de afgelopen jaren zijn er geen kredietverliezen op debiteuren en overige vorderingen opgetreden. Derhalve wordt er voor de waardering van handelsdebiteuren en overige vorderingen geen effect verwacht.
- De nieuwe regels voor hedge accounting hebben geen effect, omdat EBN geen hedge accounting toepast.

IFRS 15 – Revenue from Contracts with Customers

De nieuwe gepubliceerde IFRS 15 standaard dient verplicht toegepast te worden per 1 januari 2018 en is nog niet verplicht toe te passen voor de jaarrekening over 2017. EBN heeft deze standaard niet al vervroegd in 2017 toegepast. IFRS 15 heeft betrekking op het verwerken en toelichten van opbrengsten en komt in plaats van IAS 18 en IAS 11 en gerelateerde interpretaties.

De standaard biedt één vijfstappenmodel dat moet worden toegepast op contracten met klanten die goederen of diensten leveren in het kader van de normale bedrijfsvoering:

1. Identificatie van contracten met klanten
2. Identificatie van de prestatieverplichtingen in de contracten
3. Vaststelling transactieprijs
4. Allocatie transactieprijs aan prestatieverplichtingen
5. Opbrengstverantwoording op het moment dat prestatieverplichting wordt vervuld.

EBN heeft een beoordeling gemaakt van de effecten en consequenties van deze nieuwe standaard. Deze beoordeling wordt onderstaand toegelicht.

EBN heeft voor de verschillende omzet stromen contracten, waar EBN zelf contractpartij is, met vergelijkbare kenmerken geïdentificeerd en stappen 2 tot en met 5 doorgelopen.

Voor haar 'eigen' contracten wordt het transport van aardgas gezien als onlosmakelijk verbonden met de levering van gas waardoor beide verplichtingen worden dus als een prestatieverplichting worden behandeld. Prijscorrecties achteraf en verrekening van meer/minder levering kunnen worden beschouwd als

een variabele component maar worden niet anders verwerkt volgens IFRS 15 dan volgens IAS 18. De transactie prijs is inclusief transportkosten (net) en de omzet wordt zowel onder IAS 18 als IFRS 15 netto gepresenteerd. De levering van aardgas kenmerkt zich door overdracht op specifieke momenten, derhalve worden de baten uit hoofde van de verkoop van gas zowel onder IAS 18 als onder IFRS 15 verantwoord op moment van levering.

Voor contracten waar EBN zelf geen contractpartij is maar waarbij de omzet volgens de samenwerkingsovereenkomst in lijn met IFRS 11 wordt verwerkt, heeft EBN geen impact analyse uitgevoerd.

IFRS 16 – Leases

De nieuwe gepubliceerde IFRS 16 standaard dient verplicht toegepast te worden per 1 januari 2019. IFRS 16 heeft betrekking op lease. EBN onderzoekt momenteel de gevolgen van deze standaard. Op basis van de voorlopige uitkomsten verwacht EBN dat deze nieuwe standaard van toepassing is op lease contracten waarin EBN zelf partij is beperkte gevolgen zal hebben voor de jaarrekening van de onderneming in de toekomstige jaren.

Voor contracten waar EBN zelf geen contractpartij is maar waarbij de activa en verplichtingen volgens de

samenwerkingsovereenkomst in lijn met IFRS 11 wordt verwerkt, heeft EBN nog geen impact analyse uitgevoerd.

Overige

De overige standaarden, aanpassingen van standaarden en interpretaties zijn niet van toepassing op EBN of hebben beperkte gevolgen voor de jaarrekening van de toekomstige jaren.

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

in EUR mln

	<i>noot</i>	2017	2016
omzet	2	3.015	3.094
heffingen	3	826	848
operationele kosten	4	962	982
bijzondere waardeverminderingen	5	35	299
afschrijvingen	5	434	490
bedrijfslasten		2.257	2.619
bedrijfsresultaat		758	475
financiële baten	6	121	24
financiële lasten	6	-183	-105
resultaat geassocieerde deelnemingen	7	34	35
resultaat voor belastingen		730	429
belastingen	8	-174	-96
nettoresultaat	9	556	333
overige niet-gerealiseerde resultaten		-	-
totaal resultaat na belastingen		556	333

Geconsolideerde balans

in EUR mln

activa	noot	31 december 2017	31 december 2016
vaste activa			
materiële vaste activa	10	2.841	3.292
financiële vaste activa	11	107	108
latente belastingverplichtingen	8	80	11
derivaten	19	88	188
		3.116	3.599
vlottende activa			
voorraden	12	29	27
vorderingen	13	383	422
belastingvorderingen	13	16	-
derivaten	19	-	22
liquide middelen	14	2.004	1.566
		2.432	2.037
totaal		5.548	5.636

passiva	noot	31 december 2017	31 december 2016
eigen vermogen	15		
aandelenkapitaal		128	128
ingehouden winst		89	50
		217	178
voorzieningen			
voorzieningen	16	3.284	3.238
		3.284	3.238
langlopende schulden			
opgenomen leningen	17	1.078	1.173
derivaten	19	6	-
		1.084	1.173
kortlopende schulden			
opgenomen leningen	17	130	369
belastingsschulden	13	-	54
crediteuren	18	67	67
overige	18	766	557
		963	1.047
totaal		5.548	5.636

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen

in EUR mln

	aandelenkapitaal	ingehouden winst	totaal eigen vermogen
stand per 1 januari 2016	128	56	184
nettoresultaat	-	333	333
overige ongerealiseerde resultaten	-	-	-
totaal resultaat na belastingen	-	333	333
dividend voorgaand jaar	-	-56	-56
bijzondere winstuitkering	-	-283	-283
stand per 31 december 2016	128	50	178
nettoresultaat	-	556	556
overige ongerealiseerde resultaten	-	-	-
totaal resultaat na belastingen	-	556	556
dividend voorgaand jaar	-	-20	-20
bijzondere winstuitkering	-	-497	-497
stand per 31 december 2017	128	89	217

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

in EUR mln

	noot	2017	2016
Kasstroom uit operationele activiteiten			
netto resultaat uit doorlopende activiteiten	9	556	333
herleiding naar netto kasstromen:			
- resultaat deelnemingen	7	-34	-35
- afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	5	469	789
- afwaarderingen	10	54	64
- verlaging geactiveerde opruimkosten	10	84	-
- mutatie voorzieningen	16	158	175
- mutatie reële waarde CCIRS	19	106	26
- mutatie reële waarde afgeloste lening		16	-
- herwaardering afgeloste lening		5	-
- herwaardering opgenomen leningen	17	-95	15
- overige financiële baten en lasten		22	12
- belastingen	8	174	96
- mutatie bedrijfskapitaal			
- ten laste van resultaat gebracht	12	-2	6
- voorraden	13	39	-15
- vorderingen			
- overige verplichtingen (exclusief leningen, schulden aan kredietinstellingen en winstuitkeringen)	18	180	61
- onttrekking voorzieningen	16	-111	-111
- rente		24	3
- ontvangen		-49	-14
- belastingen		-	69
- betaald		-313	-104
		727	1.037
Nettokasstroom uit operationele activiteiten		1.283	1.370
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
materiële vaste activa	10	-156	-281
ontvangen dividend	11	35	36
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten		-121	-245
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
betaalde bijzondere winstuitkeringen en dividend	13, 15, 18	-486	397
terugbetaling uit hoofde van stockdividend		-	-17
mutatie schulden aan verbonden partijen	17	-92	-
mutatie schulden aan kredietinstellingen	17	-146	-601
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten		-725	-221
Mutatie liquide middelen		438	905
Stand liquide middelen per 1 januari	14	1.566	661
Stand liquide middelen per 31 december	14	2.004	1.566

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

(1) Algemene informatie

Alle bedragen in deze toelichting zijn vermeld in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld.

Toelichting op het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

(2) Omzet

De omzet van EBN komt uit één hoofdactiviteit in haar samenwerkingsverbanden, namelijk de exploratie en winning van aardgas en aardolie. De totale omzet is in Nederland gerealiseerd. Ook de activa waar EBN in participeert, bevinden zich in Nederland. Informatie over de belangrijkste debiteuren is opgenomen bij noot 22.

De omzet 2017 uit bedrijfsvoering bedroeg EUR 3.015 miljoen. Ten opzichte van 2016 is dit een daling van EUR 79 miljoen (-3%). Deze daling van de omzet werd veroorzaakt door een lagere gerealiseerde productie (-/- 16%) deels gecompenseerd door hogere prijzen (+13%).

(3) Heffingen

De heffingen kwamen uit op EUR 826 miljoen (2016: 848 miljoen) 3% lager dan in 2016. Dit betrof voor- namelijk de bijzondere afdrachten aan de Staat,

gerelateerd aan de productie uit het Groningenveld in 2017, te weten afdrachten volgens de Meer Opbrengst Regeling (MOR) van EUR 802 miljoen en een staats-aandeel van EUR 17 miljoen. De afname in de afdrachten in 2017 was het gevolg van lagere productie vanuit Groningen.

(4) Operationele kosten

in EUR mln	2017	2016
G&G kosten	16	15
afwaarderingen (niet succesvolle putten)	54	64
aardbeving gerelateerde kosten	349	173
productie, transport- en overige kosten	543	730
totaal	962	982

Geologisch- en geofysische ('G&G') kosten betreffen kosten van geologische, geochemische en geofysische onderzoeken en studies (inclusief seismische onderzoeken).

De aardbeving gerelateerde kosten hebben betrekking op zowel feitelijk gemaakte kosten als dotaties aan de voorziening als gevolg van aardbevingen in de provincie Groningen.

De totale loonkosten zoals opgenomen onder de operationele kosten zijn als volgt:

in EUR mln	2017	2016
bruto lonen	8	8
sociale lasten	1	1
pensioenlasten	1	1
overige kosten	1	1
totaal	11	11

Het aantal FTE ultimo 2017 was 77,7 (2016: 74,8).

(5) Bijzondere waardevermindering en afschrijvingen

Als gevolg van de gedaalde gas- en olieprijsen heeft EBN analyses uitgevoerd ter identificatie van een mogelijke bijzondere waardevermindering van een aantal van haar upstream en midstream activa. De realiseerbare waarde wordt bepaald voor de kasstroom genererende eenheid waartoe het activa behoort. In het geval van EBN komt een kasstroom genererende eenheid in het algemeen overeen met een verkoopcontract. Daarnaast kunnen 'hubs' (hoofdplatform en satellieten) gehanteerd worden als kasstroom genererende eenheid. De realiseerbare waarde is gebaseerd op de hoogste van de directe en indirecte opbrengstwaarde.

De directe opbrengstwaarde is de reële waarde minus kosten van afstoting.

Toekomstige kasstromen worden geschat op basis van de meest recente budgetten en dito prijsscenario's.

Voor de periodes na de beschikbare projecties worden kasstromen geëxtrapoleerd op basis van inflatie.

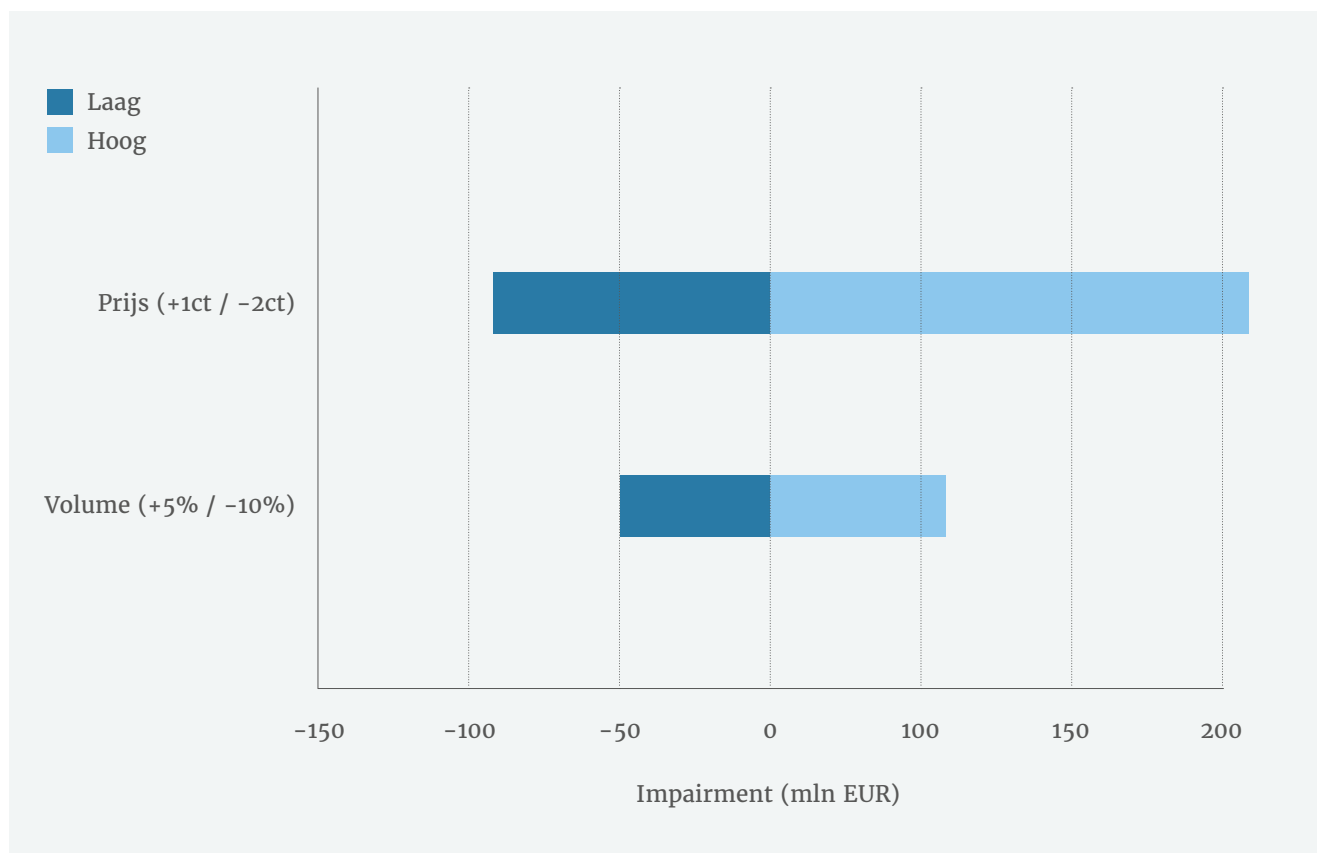
Bij de indirecte opbrengstmethode worden de geschatte toekomstige kasstromen contant gemaakt tegen een disconteringsvoet vóór belastingen, gebaseerd op de WACC (Weighted Average Cost of Capital). Voor midstream activiteiten bedraagt deze 6% (2016: 6%), voor exploratie- en productieactiviteiten bedraagt deze 7% (2016: 8%) na belastingen. Op basis van een iteratieve methode is de disconteringsvoet vóór belastingen bepaald.

Voor 7 upstream gas kasstroom genererende eenheden is de boekwaarde per 31 december 2017 (EUR 390 miljoen) afgeboekt tot de realiseerbare waarde (in totaal EUR 316 miljoen). Hiermee bedraagt de bijzondere waardevermindering in 2017 EUR 74 miljoen. In 2016 bedroeg de bijzondere waardevermindering EUR 299 miljoen voor 11 kasstroom genererende eenheden in upstream olie, upstream gas en midstream.

Voor 2 upstream gas kasstroom genererende eenheden die in eerdere jaren afgewaardeerd zijn, is de boekwaarde per 31 december 2017 (EUR 369 miljoen) teruggeboekt tot de realiseerbare waarde (in totaal EUR 408 miljoen). Hiermee bedraagt het terugdraaien van bijzondere waardevermindering in 2017

EUR 39 miljoen. Het terugdraaien is veroorzaakt door duurzame kostenreducties.

De onderstaande grafiek geeft de sensitiviteit aan, zijnde de impairment last bij veranderingen in aannames die management belangrijk vindt (prijs en volume):

De bijzondere waardeverminderingen kunnen als volgt worden gespecificeerd.

in EUR mln	2017	2016
bijzondere waardeverminderingen	74	299
terugdraaien van bijzondere waardeverminderingen	-39	-
totaal	35	299

De afschrijvingen kunnen als volgt worden gespecificeerd.

in EUR mln	2017	2016
afschrijving materiële vaste activa	314	389
afschrijving materiële vaste activa i.v.m. opruimkosten	120	101
totaal	434	490

(6) Financiële baten en lasten

in EUR mln	2017	2016
rentebaten op derivaten	16	19
herwaarderingsbaten op derivaten	-	4
herwaarderingsbaten op overige financiële instrumenten	101	-
overige financiële baten	4	1
totaal financiële baten	121	24
rentelasten op liquide middelen	-4	-
rentelasten op opgenomen leningen	-16	-19
rentelasten op derivaten	-21	-26
herwaarderingslasten op derivaten	-112	-
herwaarderingslasten op overige financiële instrumenten	-	-14
rentelast op contant gemaakte voorzieningen	-26	-43
overige financiële lasten	-4	-3
totaal financiële lasten	-183	-105
netto financieringslasten	-62	-81

De rentelasten op derivaten zijn EUR 5 miljoen lager dan in 2016 als gevolg van aflossingen en door daling van de variabele rente.

Het saldo van de herwaarderingsbaten en -lasten op derivaten en op overige financiële instrumenten

betreft vooral de herwaarderingsresultaten op de langlopende leningen en de direct daaraan gerelateerde derivaten. In 2017 betreft dit per saldo een negatief resultaat van EUR 11 miljoen (2016: EUR 10 miljoen negatief), waarvan EUR 112 miljoen herwaarderingslasten op derivaten en EUR 101 miljoen herwaarderingsbaten op overige financiële instrumenten. Het saldo van het resultaat op herwaarderingsresultaten van leningen en bijbehorende derivaten is met name het gevolg van ontwikkelingen in de rentecurves van de CHF en JPY ten opzichte van de EUR.

(7) Resultaat geassocieerde deelnemingen

in EUR mln	2017	2016
GasTerra B.V.	14	14
NOGAT B.V.	15	15
NGT-Extensie	5	6
totaal	34	35

(8) Belastingen

in EUR mln	2017	2016
actuele belastingen lopend jaar	245	120
correctie voorgaand jaar	-2	-2
latente belastingen afkomstig van tijdelijke verschillen	-69	-22
totaal	174	96

De effectieve belastingdruk over 2017 bedraagt 25,0% (2016: 24,4%). De lagere effectieve belastingdruk in 2016 was het gevolg van een correctie op het voorgaande jaar. In 2017 bedroeg het nominale tarief van de vennootschapsbelasting in Nederland 25% (2016: 25%).

in EUR mln	2017	2016
totaal belastingen	174	96
resultaat voor belastingen	730	429
resultaat deelnemingen	-34	-35
	696	394
totaal	25,0%	24,4%

Het saldo van latente belastingvorderingen en belastingverplichtingen nam met EUR 69 miljoen toe als gevolg van de volgende wijzigingen:

in EUR mln	2017	2016
stand per 1 januari		
latente belastingvorderingen	131	149
latente belastingverplichtingen	-120	-193
totaal	11	-44
Mutaties als gevolg van :		
- correctie aangifte voorgaande jaren	-	33
- verschil commerciële en fiscale waardering materiële vaste activa 2017	63	73
- verschil commerciële en fiscale waardering voorzieningen 2017	6	-51
stand per 31 december	80	11
Waarvan:		
- latente belastingvorderingen	137	131
- latente belastingverplichtingen	-57	-120
mutatie vordering	6	-18
mutatie verplichting	63	73

Onder de latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden de toekomstige belastingvorderingen en -verplichtingen verstaan die onder meer voortvloeien uit tijdelijke verschillen tussen het vermogen berekend op basis van bedrijfseconomische grondslagen en het vermogen op basis van fiscale grondslagen.

De latente belastingvordering heeft betrekking op de fiscale waardering van de voorziening en de latente belastingverplichting heeft betrekking op de fiscale waardering van de materiële vaste activa

(9) Nettoresultaat

In 2017 resulteert een nettoresultaat uit doorlopende activiteiten van EUR 556 miljoen. Dat is EUR 223 miljoen (67%) hoger dan over 2016.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(10) Materiële vaste activa

	totaal	productie, transport en opslag	boringen	inbreng- vergoedingen	activering opruimkosten	exploratie en evaluatie boringen	investeringen en boringen in aanleg
stand primo 2016							
cumulatieve aanschafwaarde	15.424	7.669	4.086	1.462	1.873	115	219
cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	11.564	6.113	3.072	1.427	946	-	6
boekwaarde primo 2016	3.860	1.556	1.014	35	927	115	213
mutaties in 2016							
aanschafwaarde:							
- investeringen	281	67	67	-	-	60	87
- inbedrijfstellingen	-	107	99	-	-	-17	-189
- activering financieringskosten	-	-	-	-	-	-	-
- activering opruimkosten	4	-	-	-	4	-	-
- afwaarderingen	-64	-	-	-	-	-48	-16
afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen:							
- afschrijvingen	-490	-188	-192	-9	-101	-	-
- bijzondere waardeverminderingen	-299	-159	-131	-11	-4	-	6
stand ultimo 2016							
cumulatieve aanschafwaarde	15.645	7.843	4.252	1.462	1.877	110	101
cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	12.353	6.460	3.395	1.447	1.051	-	-
boekwaarde ultimo 2016	3.292	1.383	857	15	826	110	101
mutaties in 2017							
aanschafwaarde:							
- investeringen	156	31	30	-	-	40	55
- inbedrijfstellingen	-	34	83	-	-	-12	-105
- activering opruimkosten	-84	-	-	-	-84	-	-
- afwaarderingen	-54	-	-	-	-	-52	-2
afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen:							
- afschrijvingen	-434	-155	-156	-3	-120	-	-
- bijzondere waardeverminderingen	-74	-20	-45	-	-9	-	-
- terugdraaien van bijzondere waardeverminderingen	39	39	-	-	-	-	-
stand ultimo 2017							
cumulatieve aanschafwaarde	15.663	7.908	4.365	1.462	1.793	86	49
cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	12.822	6.596	3.596	1.450	1.180	-	-
boekwaarde ultimo 2017	2.841	1.312	769	12	613	86	49

De investeringen in 2017 ad EUR 156 miljoen waren 44% lager dan in 2016 (EUR 281 miljoen). De investeringen op land bedroegen EUR 25 miljoen (2016: EUR 37 miljoen). De investeringen op zee bedroegen EUR 131 miljoen (2016: EUR 244 miljoen).

De afname in de activering van de geschatte opruimkosten van installaties bedroeg in 2017 EUR 84 miljoen (2016: toename EUR 4 miljoen). Voor een verdere toelichting zie noot 16.

In 2017 is een bijzondere waardevermindering verantwoord van EUR 35 miljoen (2016: EUR 299 miljoen). Voor meer details wat betreft de bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de grondslagen (pagina 107) en noot 5.

De cumulatieve aanschafwaarde van de activa welke reeds volledig zijn afgeschreven, maar nog wel in gebruik zijn, bedraagt EUR 1.012 miljoen (2016: EUR 1.118 miljoen).

(11) Deelnemingen

Onder deelnemingen verstaat EBN de deelneming van 40% in GasTerra, de 45% deelneming in NOGAT en de 12% deelneming in het NGT-Extensie samenwerkingsverband.

De geassocieerde deelnemingen worden verwerkt op basis van de 'equity'-methode. Het resultaat wordt jaarlijks uitgekeerd.

in EUR mln	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	2017 totaal	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	2016 totaal
stand per 1 januari	86	13	9	108	86	13	10	109
aandeel in resultaat	14	15	5	34	14	15	6	35
ontvangen dividend	-14	-15	-6	-35	-14	-15	-7	-36
mutatie latente vordering vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-
stand per 31 december	86	13	8	107	86	13	9	108

De volgende tabel geeft samenvattende financiële informatie over de geassocieerde deelnemingen GasTerra, NOGAT en de NGT-Extensie op 100%-basis.

in EUR mln	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	2017 totaal	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	2016 totaal
activa								
kortlopend	1.789	38	-	1.827	1.976	39	-	2.015
langlopend	13	49	65	127	19	49	75	143
passiva								
kortlopend	1.586	35	-	1.621	1.779	37	-	1.816
langlopend	-	24	-	24	-	23	-	-
netto-investering (100%)	216	28	65	309	216	28	75	342
aandeel EBN in geassocieerde deelnemingen	40,0%	45,0%	12,0%	-	40,0%	45,0%	12,0%	
boekwaarde belang in geassocieerde deelneming	86	13	8	107	86	13	9	108

in EUR mln	GasTerra	NOGAT	NGT- Extensie	2017 totaal	GasTerra	NOGAT	NGT- Extensie	2016 totaal
netto omzet	9.601	47	63	9.711	9.865	44	75	9.984
netto resultaat (100%)	36	33	40	109	36	32	50	118
overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (100%)								
totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	36	33	40	109	36	32	50	118
aandeel EBN in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	14	15	5	34	14	14	6	35

(12) Voorraden

in EUR mln	2017	2016
materiaal	24	23
gas	1	1
condensaat en olie	4	3
totaal	29	27

(13) Vorderingen

in EUR mln	2017	2016
vordering op geassocieerde deelneming	105	112
overige handelsdebiteuren	267	299
<i>totaal handelsdebiteuren</i>	<i>372</i>	<i>411</i>
overige vorderingen en transitoria	11	11
totaal	383	422

De vordering op geassocieerde deelneming betreft

GasTerra waarin EBN voor 40% deelneemt.

De handelsdebiteuren zijn met EUR 32 miljoen gedaald voornamelijk als gevolg van lagere volumes.

De belastingvordering van EUR 16 miljoen (2016: belastingschuld EUR 54 miljoen) bestaat voornamelijk uit vennootschapsbelasting.

(14) Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit banksaldi van EUR 306 miljoen (2016: EUR 10 miljoen), bankdeposito's EUR 880 miljoen (2016: EUR 500 miljoen), saldi geplaatst in geldmarktfondsen EUR 249 miljoen (2016: EUR 260 miljoen) en in commercial paper EUR 569 miljoen (2016: EUR 796 miljoen).

(15) Eigen vermogen

in EUR mln	2017	2016
stand per 1 januari	178	184
netto resultaat	556	333
dividend voorgaand jaar	-20	-56
bijzondere winstuitkering	-497	-283
stand per 31 december	217	178

Op grond van artikel 20 lid 2 van de statuten van EBN staat de netto winst van EBN (na vermindering met de wettelijke reserveringen en de bijzondere winstuitkering aan de Staat) ter vrije beschikking van de algemene vergadering. Na aftrek van de bijzondere winstuitkering van EUR 497 miljoen bedraagt in 2017 de te verdelen netto winst EUR 59 miljoen. De Algemene Vergadering wordt voorgesteld de nettowinst zoals bedoeld in artikel 21.2 van de statuten van EBN als volgt te bestemmen: EUR 59 miljoen wordt toegevoegd aan het eigen vermogen en over 2017 wordt geen dividend voorgesteld.

Het maatschappelijke, tevens geplaatste en volgestorte aandelenkapitaal bedraagt in 2017 EUR 128 miljoen (2016: EUR 128 miljoen) en bestaat uit 284.750 aandelen (2016: 284.750 aandelen) met elk een nominale waarde van EUR 450. Het gedeclareerde dividend over voorgaand jaar per aandeel bedroeg EUR 70 per aandeel (2016: EUR 197).

Voorgesteld wordt om geen dividend uit te keren na vaststelling van de jaarrekening door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (2016: EUR 20 miljoen).

Het totaal resultaat over 2017 bedroeg EUR 1.953 per aandeel. Dat is een stijging van 67% ten opzichte van 2016.

(16) Voorzieningen

De voorziening opruimkosten omvat verplichtingen met een looptijd afhankelijk van de levensduur van de velden. De voorziening bodemdaling omvat eveneens verplichtingen met een looptijd afhankelijk van de levensduur van de velden. De looptijd van de voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen die tot balansdatum plaatsvinden hangt af van de snelheid van het indienen van de claims en afwikkeling van de ingediende claims. De voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen heeft naar verwachting een looptijd van 1 tot 5 jaar.

De voorziening opruimkosten is gebaseerd op opgaven van de operators per 31 december 2017 en eigen analyses en wordt bepaald middels een schatting van de kosten op basis van het huidige prijspeil, rekening houdend met een inflatie van 1,4% (2016: 1,0%) en contant gemaakt met een nominale rente van 1,081%

(2016: 0,967%). De tegenhanger van de contant gemaakte voorziening is gerubriceerd onder de materiële vaste activa en wordt afgeschreven op basis van UOP-methode. Voor het oprenten van de voorziening wordt de nominale rente van 0,967% gebruikt (2016: 1,23%).

De voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen in de provincie Groningen is gebaseerd op informatie van de operator, publieke informatie en eigen informatie en inzichten. Deze voorziening heeft betrekking op schadeherstel als gevolg van aardbevingen gerelateerd aan de productie tot en met balansdatum, bouwkundige versterkingen van gebouwen, versterking van de infrastructuur, compensatiemaatregelen en waardedaling.

De voorziening voor schadeclaims is opgebouwd op basis van het aantal openstaande claims per 31 december 2017 en een schatting van de nog te verwachte claims o.b.v. historische informatie en interne modellen. Het verwachte gemiddelde uitkeringsbedrag is gebaseerd op historische data.

De voorziening voor preventief versterken is opgebouwd op basis van specifieke overeengekomen afspraken waarbij een schatting is opgenomen voor verwachte kosten.

De voorziening voor compensatiemaatregelen inclusief waardedaling en compensatie voor immateriële schade en gederfd woongenot is gebaseerd op het verwachte aantal huishoudens dat recht heeft op de compensatie. De schatting van het verwachte compensatiebedrag is gebaseerd op interne en/of externe informatie.

Gezien de bandbreedte van de verschillende scenario's die zouden kunnen leiden tot een mogelijk positief of negatief effect op het bedrag om de verplichtingen af te wikkelen, heeft de EBN beoordeeld dat de voorziening zoals in de jaarrekening opgenomen de meest aannemelijke en onderbouwde uitkomst is op basis van de huidige beschikbare informatie.

Het totaal van de voorzieningen wordt verhoogd met EUR 46 miljoen. Dit is het saldo van de volgende wijzigingen:

in EUR mln	opruimkosten	bodemdaling	aardbevingen	overige	totaal
stand per 31 december 2015	2.679	106	388	1	3.174
dotatie	9	7	106	58	180
onttrekking	-25	-	-68	-18	-111
herziening	-6	-	-43	1	-48
oprenten	43	-	-	-	43
stand per 31 december 2016	2.700	113	383	42	3.238
dotatie	18	4	240	-	262
onttrekking	-37	-	-46	-28	-111
vrijval	-	-	-	-12	-12
herziening	-102	-	-17	-	-119
oprenten	26	-	-	-	26
stand per 31 december 2016	2.605	117	560	2	3.284

De herziening van de voorziening opruimkosten (verlaging EUR 102 mln) wordt onder andere veroorzaakt door een aanpassing van de disconteringsvoet en inflatie. Daarnaast zijn de geschatte kosten voor het ontmantelen en opruimen van installaties geactualiseerd wat heeft geleid tot een afname van de ingeschatte kosten en aangepaste inzichten over de tijdstippen van beëindiging van de productie. De stijging van de voorziening aardbevingen is gerelateerd aan dotaties voor compensatie voor waarde-daling, immateriële schades en nieuwe schadeclaims op basis van nieuwe beschikbare informatie en inzichten.

(17) Opgenomen kortlopende en langlopende leningen

In 2017 is een lening van JPY 10.000 miljoen afgelost. Er zijn geen nieuwe obligatie- of onderhandse leningen aangegaan. Er zijn geen zekerheden verstrekt over de opgenomen leningen. In de overeenkomsten van de obligatie- en onderhandse leningen zijn clausules opgenomen die het stellen van zekerheden beperken. EBN beschikt over een commercial paper programma van EUR 2.000 miljoen. Dat is onveranderd ten opzichte van 2016. Ultimo 2017 staat er, evenals ultimo 2016, geen commercial paper uit.

De kasgeldleningen betreffen deposito's die door GasTerra zijn geplaatst bij EBN. Dit op basis van een Deposit and Loan Facility Agreement die in 2014 samen met Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) is aangegaan met GasTerra. Op basis van deze overeenkomst kan GasTerra aan EBN en NAM (als gezamenlijke partijen) voorstellen om een geldsom voor een termijn van 3 dagen tot 3 maanden als termijndeposito bij EBN en NAM te plaatsen. Ook kan GasTerra op basis van deze overeenkomst een verzoek voor een lening bij EBN en NAM (als gezamenlijke partijen) voor eenzelfde termijn indienen.

Het onderpand op derivaten betreft geld gestort door banken ter grootte van het verschil tussen de marktwaarde van de betreffende portefeuille en het per bank overeengekomen grensbedrag. Dit gestorte onderpand is rentedragend en is opgenomen onder liquide middelen en zal niet worden aangewend voor commerciële doeleinden. Afspraken over het uitwisselen van onderpand zijn vastgelegd in Credit Support Annexes (CSA's) als aanhangsel van de International Swaps and Derivatives Association (ISDA) overeenkomsten met de betreffende banken. Op één bank na zijn met alle banken, waarmee lopende derivaten zijn afgesloten, CSA's overeengekomen en bij één bank vallen niet alle derivaten onder de CSA.

in EUR mln	2017			2016		
	totaal	langlopend deel	kortlopend deel	totaal	langlopend deel	kortlopend deel
beursgenoteerde leningen	1.078	1.078	-	1.173	1.173	-
onderhandse leningen	-	-	-	81	-	81
totaal opgenomen langlopende leningen	1.078	1.078	-	1.254	1.173	81
kasgeldleningen	108	-	108	200	-	200
onderpand op derivaten	22	-	22	88	-	88
totaal	1.208	1.078	130	1.542	1.173	369

Op 18 augustus 2015 is met een groep van drie banken (ING Bank, BNP Paribas en Rabobank) een gecommitteerde doorlopende kredietfaciliteit afgesloten voor een oorspronkelijke periode van 5 jaar. Deze faciliteit biedt EBN de mogelijkheid om trekkingen te doen en hiermee tot EUR 400 miljoen krediet voor algemene bedrijfsdoeleinden op te nemen. Vanaf de start is op deze faciliteit niet getrokken. De rentelast over het eventuele getrokken deel van de kredietfaciliteit is afhankelijk van het voor de betreffende kredietperiode geldende Euribor tarief, verhoogd met een marge. Vanwege de beschikbaar gestelde faciliteit is aan de banken een jaarlijkse commitment fee verschuldigd over het uitstaande en ongebruikte deel van de faciliteit. Er zijn ten behoeve van deze faciliteit aan de banken geen zekerheden verstrekt en de betreffende overeenkomst kent geen financiële ratio-convenanten. Er zijn in de betreffende overeenkomst clausules

opgenomen die het stellen van zekerheden beperken. In zowel 2016 als 2017 is er van een optie tot verlenging gebruik gemaakt en is de faciliteit met tweemaal een jaar verlengd, tot augustus 2022. Er resteren geen verdere verlengingsopties.

De langlopende leningen, inclusief de leningen met vervaldatum binnen 1 jaar, zijn als volgt samengesteld:

in EUR mln					2017	2016
JPY	10.000 mln	1,775%	onderhandse lening	2007/2017	-	81
CHF	325 mln	2,125%	beursgenoteerde lening	2010/2020	278	303
CHF	125 mln	2,125%	beursgenoteerde lening	2010/2020	107	116
CHF	150 mln	1,625%	beursgenoteerde lening	2011/2023	128	140
CHF	235 mln	0,625%	beursgenoteerde lening	2012/2019	201	219
CHF	125 mln	1,125%	beursgenoteerde lening	2012/2024	107	116
CHF	175 mln	0,500%	beursgenoteerde lening	2014/2022	150	163
CHF	125 mln	0,875%	beursgenoteerde lening	2014/2026	107	116
					1.078	1.254

Naast de aflossing van de onderhandse lening van JPY 10.000 miljoen, bestaat het verschil in de bedragen van uitstaande langlopende leningen ultimo 2017 ten opzichte van 2016 uit koersverschillen, welke zijn verwerkt in de verlies- en winstrekening, als herwaarderingsbaten en -lasten op overige financiële instrumenten onder financiële baten en lasten (zie noot 6).

Door het afsluiten van derivaten voor deze leningen is het valuta- en rente risico via een economische hedge afgedekt. Het gemiddelde interestpercentage van alle per jaareinde uitstaande langlopende leningen, inclusief de effecten van de cross currency interest rate swaps, is 2,12 % (2016: 1,98%). Deze verhoging is vooral het gevolg van de aflossing van de onderhandse JPY lening en het derivaat in 2017 met per saldo een lage variabele EUR rente.

Met uitzondering van de aan de CHF 2014/2022 en CHF 2014/2026 leningen gerelateerde cross currency interest rate swaps, is het rentetype van de cross currency interest rate swaps vast. Ultimo 2017 heeft 25% (in 2016: 28%) van de leningen na afdekking door middel van cross currency interest rate swaps een variabel rentepercentage.

De volgende tabel geeft een overzicht van de opgenomen obligaties en onderhandse leningen, gerangschikt op vervaldatum.

in EUR mln	2017	2016
binnen 1 jaar	-	81
binnen 1 tot 2 jaar	201	-
binnen 2 tot 3 jaar	385	219
binnen 3 tot 4 jaar	-	419
binnen 4 tot 5 jaar	150	-
na 5 jaar	342	535
totaal	1.078	1.254

Van het totaal van deze opgenomen leningen heeft 46% een resterende looptijd langer dan 3 jaar. De leningen met vervaldatum binnen 1 jaar zijn opgenomen onder de kortlopende schulden.

(18) Kortlopende schulden

Handelscrediteuren van EUR 67 miljoen (2016: EUR 67 miljoen) betreffen te betalen joint interest billings van operators voor de maand december.

De overige schulden bestaan uit:

in EUR mln	2017	2016
schuld aan de Staat	314	283
schulden inzake rente	19	20
heffingen	352	181
overige schulden	81	73
totaal	766	557

De toename bij de heffingen is voornamelijk het gevolg van de uitstaande MOR verplichting.

Beleid om financiële risico's te beheersen

(19) Risicobeheer

Algemeen

Naast de strategische risico's benoemd op pagina 67 t/m 73, zijn er financiële risico's. De belangrijkste financiële risico's voor EBN zijn het liquiditeits- en (her) financiering risico, kredietrisico, renterisico, valutarisico en marktprijs risico. Het financiële beleid van EBN is erop gericht om de effecten van koers- en renteschommelingen op activa en passiva te beperken. EBN maakt gebruik van financiële derivaten om de rente- en valutarisico's te beheersen die zijn verbonden aan met name de financiering van bedrijfsactiviteiten. De onderneming neemt geen speculatieve posities in met financiële derivaten.

Liquiditeits- en (her)financiering risico

Het liquiditeits- en (her)financiering risico is het risico dat EBN over onvoldoende financiële middelen beschikt of kan aantrekken om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Doelstelling is dat EBN onder normale omstandigheden te allen tijde kan beschikken over de voor de operationele processen benodigde liquide middelen.

Bij de selectie van de (looptijden van) cash management- en financieringsinstrumenten wordt er voor zorggedragen dat er te allen tijde voldoende onmiddellijk opvraagbare liquiditeiten aanwezig zijn of beschikbaar gemaakt kunnen worden om aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Een hoog vertrouwen van de kapitaal- en geldmarkten en van financiële instellingen in EBN is cruciaal om optimaal te kunnen financieren. Belangrijke instrumenten hiervoor zijn:

- een optimaal relatiemanagement ten opzichte van alle financiële stakeholders, en
- het behouden van de hoge mate van kredietwaardigheid van EBN op de lange- en korte termijn, onder andere door een gericht credit rating- en winstuitkeringen beleid, en
- het continu volgen en sturen van financiële kredietratio's.

EBN beschikt over een commercial paper programma van EUR 2.000 miljoen. Tevens beschikt EBN over een door gerenommeerde en kredietwaardige banken gecommiteerde kredietfaciliteit voor een bedrag van EUR 400 miljoen. Voor nadere informatie hierover wordt verwezen naar noot 17. Hierdoor kan zo nodig snel voldoende kortlopende financiering worden aangevraagd. Bij het bepalen van de looptijd van nieuwe langlopende leningen wordt er naar gestreefd om concentratie van aflossingen in een bepaald toekomstig jaar te voorkomen en het aflossingsprofiel aldus te spreiden.

Het feit dat de jaarlijkse resultaten grotendeels worden uitgekeerd aan de aandeelhouder resulteert jaarlijks in een lage cijfermatige solvabiliteitsratio. Hier tegenover staan echter aanzienlijke en robuuste jaarlijkse positieve kasstromen uit operationele activiteiten, die hoger zijn dan de investeringsuitgaven. Hierdoor genereert EBN jaarlijks een aanzienlijke vrije kasstroom. De nettoschuld is zowel ultimo 2016 als ultimo 2017 negatief en betreft dus een netto vordering.

in EUR mln	2017	2016
opgenomen leningen:		
langlopende leningen	1.078	1.173
kortlopende leningen	130	369
totaal opgenomen leningen	1.208	1.542
liquide middelen	-2.004	-1.566
financiële derivaten	-82	-210
nettoschuld (A)	-878	-234
eigen vermogen (B)	696	178
gearing ratio A/(A+B)*100%	0%	0%

De volgende tabel geeft inzicht in de te verwachten contractuele kasstromen uit de aflossing en rente van de leningen en de daaraan gekoppelde derivaten:

Naast onderstaande kasstromen uit hoofde van leningen en daaraan gekoppelde derivaten zullen er kasstromen zijn uit hoofde van handelscrediteuren en overige kortlopende schulden. Deze vervallen binnen één jaar.

in EUR mln	Opgenomen leningen	Netto Rente-betalen leningen & derivaten	2017 Betaling bij aflossing	Kasstroom derivaten	2017 Totale cash out	2016 Totale cash out	2015 Totale cash out
binnen 1 jaar	130	-21	-130	0	-151	-370	-884
binnen 1 tot 2 jaar	201	-21	-201	5	-217	-21	-81
binnen 2 tot 3 jaar	385	-17	-385	69	-333	-217	-21
binnen 3 tot 4 jaar	0	-7	0	0	-7	-333	-217
binnen 4 tot 5 jaar	150	-7	-150	5	-152	-7	-334
na 5 jaar	342	-9	-342	10	-342	-493	-502
Totaal	1.208	-81	-1.208	89	-1.201	-1.441	-2.039

in EUR mln	Opgenomen leningen	Netto Rente-betalen leningen & derivaten	2016 Betaling bij aflossing	Kasstroom derivaten	2016 Totale cash out	2015 Totale cash out	2014 Totale cash out
binnen 1 jaar	369	-21	-369	20	-370	-884	-645
binnen 1 tot 2 jaar	0	-21	-	-	-21	-81	-320
binnen 2 tot 3 jaar	219	-21	-219	23	-217	-21	-83
binnen 3 tot 4 jaar	419	-17	-419	103	-333	-217	-22
binnen 4 tot 5 jaar	0	-7	-	-	-7	-334	-218
na 5 jaar	535	-16	-535	58	-493	-502	-837
Totaal	1.542	-103	-1.542	204	-1.441	-2.039	-2.125

Kredietrisico op financiële instrumenten

Het kredietrisico is het risico voor EBN dat de wederpartij niet aan haar contractuele financiële verplichtingen kan voldoen. Als gevolg van cash management transacties kan er kredietrisico op wederpartijen ontstaan. Dit kan het geval zijn bij banktegoeden, deposito's, obligaties (inclusief commercial paper), geldmarktfondsen en derivaten. Door de hoge liquiditeitspositie en marktwaardes van derivaten zou een te grote concentratie van gelden bij een te beperkt aantal wederpartijen een significant kredietrisico voor EBN betekenen. Het beleid is er daarom op gericht dit risico te beperken door uitsluitend zaken te doen met wederpartijen met een hoge kredietwaardigheid en tot een bij de kredietwaardigheid van de desbetreffende wederpartij aanvaardbaar geacht niveau.

De toegestane limieten per wederpartij die gelden voor het totaal van saldi op bankrekeningen, deposito's en (kortlopende) obligaties (inclusief commercial paper) tezamen met de marktwaarde van derivaten minus bijbehorende onderpand, zijn afhankelijk van de credit rating van de wederpartij. Voor het kunnen plaatsen van gelden in deze instrumenten geldt minimaal een P-1, A-1 en F1 korte termijn credit rating van respectievelijk Moody's, Standard & Poor's en Fitch én een minimale lange termijn credit rating van A2 van Moody's en A van Standard & Poor's en Fitch.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om, onder aanvullende voorwaarden, gelden te plaatsen bij geheel publieke bedrijven die een lange en korte termijn credit rating hebben welke één niveau lager is dan het bovenstaand weergegeven niveau.

Voor geldmarktfondsen geldt een minimale credit rating van Aaa van Moody's en AAA van Standard & Poor's en Fitch en EBN's participatie per geldmarkt-fonds is maximaal 5% van het betreffende fonds. Indien in het kader van langlopende financiering derivatentransacties worden afgesloten, wordt dit uitsluitend gedaan met wederpartijen die minimaal een A2, A of A lange termijn rating van respectievelijk Moody's, Standard & Poors en Fitch hebben én waar-mee EBN een 'International Swaps and Derivatives Association' (ISDA) -overeenkomst heeft afgesloten. Nieuwe langlopende derivaten worden afgesloten met een Credit Support Annex (CSA). Dit is een overeen-komst, waarbij met de wederpartij wordt overeenkomen onderpand te storten indien een derivatenpositie een substantiële waarde heeft, ter verkleining van het wederpartijrisico.

Er zijn in 2017, evenals in 2016, geen kredietverliezen op financiële instrumenten opgetreden.

Met uitzondering van één bank zijn met alle banken, waarmee lopende derivaten zijn afgesloten, Credit Support Annexes (CSA's) afgesloten. Ten aanzien van cross currency interest rate swaps met een nominale waarde van EUR 779 miljoen (CHF 960 miljoen) zijn er CSA's overeengekomen met de betreffende weder-partijen. Uit dien hoofde is er ultimo 2017 per saldo voor EUR 22 miljoen aan onderpand door banken bij EBN geplaatst (ultimo 2016: EUR 88 miljoen). Het onderpand op derivaten betreft gelden gestort door banken ter grootte van het verschil tussen de markt-waarde van de betreffende portefeuille en het in de CSA overeengekomen grensbedrag. Dit gestorte onderpand is grotendeels rentedragend en is opgenomen onder liquide middelen en zal niet worden aangewend voor commerciële doeleinden. De bijbehorende ver-plichting is opgenomen onder kortlopende schulden als onderdeel van opgenomen leningen. Het maximale kredietrisico op de uitstaande derivaten per jaareinde 2017 bedraagt EUR 60 miljoen (bestaande uit EUR 82 miljoen marktwaarde derivaten minus EUR 22 miljoen onderpand).

Bij de waardering van de derivaten wordt rekening gehouden met het kredietrisico op wederpartijen in het geval van een positieve marktwaarde en met het kredietrisico voor de banken op EBN bij een negatieve marktwaarde. Bij een positieve dan wel negatieve

marktwaarde van het totaal van derivaten per tegenpartij (IFRS 13.48 portfolio exception) wordt een Credit Valuation Adjustment (CVA) respectievelijk een Debit Valuation Adjustment (DVA) in de waardering meegenomen. Deze aanpassingen zijn gebaseerd op Credit Default Swap (CDS) spreads samenhangend met de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de portefeuille en de marktwaarde van de derivaten per tegenpartij. Per saldo is hiervoor de waardering van de derivaten ultimo 2017 met EUR 0,6 miljoen verlaagd (de verlaging in 2016 was: EUR 3,5 miljoen).

Kredietrisico op vorderingen

Het kredietrisico op vorderingen uit verkopen is laag. EBN verkoopt hoofdzakelijk aan zeer kredietwaardige tegenpartijen. 27% van de vorderingen is op GasTerra (lange termijn credit rating Standard & Poor's AA+) en 69% van de vorderingen is op NAM (Joint Venture Shell en ExxonMobil). In 2016 was dit respectievelijk 32% en 60%. EBN volgt de kredietwaardigheid van alle afnemers op periodieke basis en hanteert krediet-limieten per afnemer.

Renterisico

Het renterisico betreft het risico op het ontstaan van financiële resultaten of mutaties in de balans door schommelingen in markttrentestanden. Het renterisi-cobeleid van EBN is gericht op het beperken van

renterisico's die samenhangen met de financiering van de onderneming en tegelijkertijd op het realiseren van minimale netto-financieringslasten. Van de langlopende leningen en financiële derivaten wordt conform interne richtlijnen maximaal 60% als variabel rentend aangehouden. Ultimo 2017 kent 25% (2016: 28%) van de leningen na afdekking een variabel rentepercentage.

In hiernaast weergegeven tabel is de rentegevoeligheid van de financiële instrumenten weergegeven op het eigen vermogen en het resultaat. De analyse van de gevoeligheid van opgenomen leningen en daaraan gekoppelde financiële derivaten voor rentebewegingen gaat uit van een onmiddellijke verandering van 1%-punt in de rentetarieven ten opzichte van het niveau op 31 december 2017. Alle andere variabelen worden daarbij constant gehouden. Een verlaging van de rentetarieven met 1%-punt zou resulteren in een geschatte daling van de netto-financieringslasten met EUR 19 miljoen uitgaande van de portefeuille aan financiële instrumenten per 31 december 2017. Een toename van de rentetarieven met 1%-punt zou resulteren in een stijging van de netto-financieringslasten van naar schatting EUR 18 miljoen. Deze effecten zullen hoofdzakelijk ontstaan omdat de door een renteverandering veroorzaakte verandering in de marktwarde van de derivaten rechtstreeks wordt verantwoord in het resultaat.

2017 in EUR mln	boekwaarde	reële waarde	effect verandering rente +1%	effect verandering rente -1%
liquide middelen	2.004	2.004	-	-
vorderingen	417	417	-	-
kortlopende leningen	-130	-130	-	-
overige kortlopende schulden	-517	-517	-	-
langlopende leningen	-1.078	-1.136	-	-
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	82	82	-18	19
cross currency swaps gebruikt voor kortlopende leningen	-	-	-	-
totaal	778	720	-18	19

2016 in EUR mln	boekwaarde	reële waarde	effect verandering rente +1%	effect verandering rente -1%
liquide middelen	1.566	1.566	-	-
vorderingen	422	422	-	-
kortlopende leningen	-369	-370	-	-
overige kortlopende schulden	-678	-678	-	-
langlopende leningen	-1.173	-1.259	-	-
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	188	188	-26	28
cross currency swaps gebruikt voor kortlopende leningen	22	22	-1	1
totaal	-22	-109	-27	29

Valutarisico

Het valutarisico betreft het risico van het ontstaan van financiële resultaten of mutaties in de balans door schommelingen in een valutakoers op de valutamarkt. EBN heeft als doelstelling het elimineren dan wel reduceren van deze schommelingen.

Tot het instrumentarium voor vreemde valuta beheer behoren contante valuta transacties, valuta-termijntransacties alsmede valuta-swaps. EBN dekt valutarisico's die voortvloeien uit verkopen en inkopen, volledig af op het moment waarop de handelsvorderingen of handelsverplichtingen zich manifesteren. Verwachte transacties die nog niet hebben plaatsgevonden worden niet afgedekt. Ultimo 2017 was er één uitstaande USD vordering ter grootte van USD 3,8 mln, welke is afgedekt door middel van een valutatermijn transactie (ultimo 2016 waren er geen openstaande handelsvorderingen of -verplichtingen in vreemde valuta). Indien wordt belegd of financiering wordt aangetrokken in vreemde valuta, wordt het valutarisico meteen na het moment van de beleggings- of financieringstransactie volledig afgedekt. Bij financiering in vreemde valuta wordt het valutarisico zowel qua hoofdsom als qua alle rente-verplichtingen in de toekomst volledig afgedekt.

2017 in EUR mln	boekwaarde	reële waarde	effect verandering valutakoers +10%	effect verandering valutakoers -10%
liquide middelen	2.004	2.004	-	-
vorderingen	417	417	-	-
kortlopende leningen	-130	-130	-	-
overige kortlopende schulden	-517	-517	-	-
langlopende leningen	-1.078	-1.136	-127	104
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	82	82	127	-104
cross currency swaps gebruikt voor kortlopende leningen	-	-	-	-
totaal	778	720	-	-

2016 in EUR mln	boekwaarde	reële waarde	effect verandering valutakoers +10%	effect verandering valutakoers -10%
liquide middelen	1.566	1.566	-	-
vorderingen	422	422	-	-
kortlopende leningen	-369	-370	-9	7
overige kortlopende schulden	-678	-678	-	-
langlopende leningen	-1.173	-1.259	-141	115
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	188	188	141	-115
cross currency swaps gebruikt voor kortlopende leningen	22	22	9	-7
totaal	-22	-109	-	-

Valutarisico's op kortlopende leningen in vreemde valuta worden afgedekt met valutatermijncontracten. Ultimo 2017 waren er geen lopende valutatermijncontracten die gerelateerd zijn aan in vreemde valuta uitgegeven kortlopende leningen (ultimo 2016: nihil).

Valutarisico's op langlopende leningen in vreemde valuta zijn afgedekt met cross currency interest rate swaps (zie noot 17).

In de tabel op de vorige pagina is de gevoeligheid van de financiële instrumenten voor valutakoersveranderingen weergegeven op het eigen vermogen en het resultaat. Hierbij wordt uitgegaan van een verandering van 10% in alle valutakoersen tegenover de euro uitgaande van de koersen per 31 december 2017, waarbij alle andere variabelen constant worden gehouden. Een verandering van +10% houdt in dat de vreemde valuta sterker wordt ten opzichte van de euro. Een verandering van -10% betekent een verzwakking van de vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Reële waarde van financiële instrumenten

Derivaten welke dienen ter afdekking van langlopende instrumenten (en zelf derhalve ook langlopend zijn) zijn geclassificeerd onder de vaste activa of langlopende schulden.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde en de geschatte reële waarde van financiële instrumenten:

in EUR mln	31 december 2017		31 december 2016	
	boekwaarde	reële waarde	boekwaarde	reële waarde
activa				
kortlopende vorderingen	417	417	422	422
financiële derivaten lang	88	88	188	188
financiële derivaten kort	-	-	22	22
liquide middelen	2.004	2.004	1.566	1.566
passiva				
beursgenoteerde langlopende leningen	1.078	1.136	1.173	1.259
overige langlopende leningen	-	-	-	-
financiële derivaten lang	6	6	-	-
overige kortlopende leningen	130	130	369	370
overige kortlopende schulden	833	833	678	678

De reële waarden van beursgenoteerde langlopende leningen zijn gebaseerd op gepubliceerde koersen (niveau 1 volgens IFRS). De overige reële waarden worden berekend op basis van beschikbare marktinformatie, waaronder rente- en koersniveaus (niveau 2 volgens IFRS). Alle financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met waarde mutaties door het

resultaat classificeren zich naar niveau 2. Jaarlijks worden deze waarderingstechnieken beoordeeld. In 2017 zijn de waarderingstechnieken niet aangepast.

De reële waarde van de langlopende leningen bedraagt per 31 december 2017 EUR 1.136 miljoen (2016: EUR 1.259 miljoen). De waardering is conform niveau 1 (evenals in 2016). De boekwaarde van voornoemde langlopende leningen bedraagt EUR 1.078 miljoen (2016: EUR 1.173 miljoen). De langlopende leningen in vreemde valuta worden opgenomen tegen de

‘mid-market’ koersen, zoals gepubliceerd door Reuters. De bijbehorende derivaten worden opgenomen tegen marktwaarde. Als gevolg hiervan kunnen door schommelingen in markttrenteniveaus van de verschillende valuta’s ten opzichte van elkaar tijdelijke ongerealiseerde resultaten in de resultatenrekening ontstaan.

Kortlopende vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden worden opgenomen tegen boekwaarde. Gezien de korte looptijd van deze instrumenten benadert de boekwaarde de reële waarde.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de boekwaarde van financiële derivaten onderverdeeld naar type en doel:

in EUR mln	activa	passiva	totaal
cross currency interest rate swaps	210	-	210
valutatermijncontracten	-	-	-
totaal financiële derivaten in relatie tot opgenomen leningen	210	-	210
Stand per 31 december 2016	210	-	210
cross currency interest rate swaps	88	6	82
valutatermijncontracten	-	-	-
totaal financiële derivaten in relatie tot opgenomen leningen	-	-	-
Stand per 31 december 2017	88	6	82

Marktprijs risico

EBN heeft als beleid zich niet in te dekken tegen het risico van fluctuaties in de olie- en gasprijzen op de olie- of gasmarkten. Deze marktprijs fluctuaties kunnen forse invloed hebben op de resultaten van EBN. Echter, aangezien deze risico’s direct voortkomen uit de kernactiviteiten van EBN wordt dit risico, in lijn met de opdracht van onze aandeelhouder, niet ingedekt.

Overige toelichtingen

(20) Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en winstbepaling neemt EBN deel in een veelvoud van samenwerkingsverbanden. De basis van deze samenwerkingsverbanden is vastgelegd in overeenkomsten van samenwerking of Joint Operating Agreements waaruit meerjarige financiële rechten en verplichtingen voortvloeien. De investeringsverplichtingen ultimo 2017 bedragen EUR 443 miljoen, waarbij de looptijd van deze verplichtingen grotendeels korter dan 1 jaar is. Ultimo 2016 bedroeg de verplichting 328 miljoen.

Voorts bedraagt EBN’s (in)directe aandeel in de bewezen en waarschijnlijke gasreserves van velden waarin EBN participeert per 31 december 2017 283 miljard Nm³ GE (2016: 301 miljard Nm³ GE).

Zoals gebruikelijk in de industrie vinden, onder meer via de geassocieerde deelneming GasTerra, continu heronderhandelingen plaats over de prijsstelling van verkoopcontracten. De uitkomsten hiervan kunnen een significante positieve of negatieve invloed hebben op het resultaat van EBN. Het is niet mogelijk om een betrouwbare schatting van de uitkomsten van deze heronderhandelingen of hiermee verband houdende arbitrageprocedures te maken.

Als gevolg van de door gaswinning veroorzaakte aardbevingen in Groningen, zijn toekomstige verplichtingen ontstaan. Deze verplichtingen hebben vooral betrekking op schadeherstel, preventieve versteviging van gebouwen en infrastructuur, compensatiemaatregelen om de veiligheid en de leefbaarheid in het aardbevingsgebied te vergroten.

Een voorziening is opgenomen inzake schadeclaims, een aantal bouwkundige versterkingen van gebouwen en infrastructuur, compensatiemaatregelen, waardedaling en schadevergoeding voor immateriële schade en gederfd woongenot (zie noot 16). De invulling van de kosten gemoeid met de bouwkundige versterkingen van gebouwen en compensatiemaatregelen zijn niet altijd betrouwbaar in te schatten, een voorziening wordt daardoor alleen opgenomen wanneer concrete afspraken in onderhandeling zijn of in het geval van

lopende juridische procedures waarvan de kans dat EBN wordt veroordeeld tot uitkering van aardbevingskosten groter is dan 50%. De totale omvang van de kosten zou dus hoger kunnen uitvallen. EBN zal uit hoofde van haar deelname in de vergunning Groningen voor 40% bijdragen aan deze kosten.

Daarnaast bestaat er een huurverplichting tot 2026 voor het vestigingsadres van de vennootschap aan de Daalsesingel 1 te Utrecht van EUR 6,0 miljoen (2016: EUR 6,7 miljoen)

(21) Toelichting bij het overzicht van kasstromen

Bij het opstellen van het overzicht van kasstromen wordt de indirecte methode toegepast en wordt uitgegaan van een vergelijking van beginbalans en eindbalans. Vervolgens worden mutaties geëlimineerd die niet tot een kasstroom hebben geleid. De mutaties in het overzicht kasstromen kunnen worden ontleend aan de mutatieoverzichten van de betreffende balansposten.

(22) Verbonden partijen

GasTerra en EBN zijn verbonden partijen. EBN heeft 65 (2016: 69) gasverkoopcontracten met GasTerra. Van de netto omzet van EUR 3.015 miljoen is EUR 1.083 miljoen gerealiseerd via GasTerra (2016: EUR 3.094 miljoen resp. EUR 1.001 miljoen). Onder de

vorderingen in 2017 is uit hoofde van leveringen aan GasTerra een bedrag opgenomen van EUR 105 miljoen (2016: EUR 112 miljoen).

EBN is samen met de Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) een Deposit and Loan Facility Agreement aangegaan met GasTerra. Op basis van deze overeenkomst kan GasTerra aan EBN en NAM (als gezamenlijke partijen) voorstellen om een geldsom voor een termijn van 3 dagen tot 3 maanden als termijndeposito bij EBN en NAM te plaatsen. Ook kan GasTerra op basis van deze overeenkomst een verzoek voor een lening bij EBN en NAM (als gezamenlijke partijen) voor eenzelfde termijn indienen. Voor verdere informatie wordt verwezen naar noot 17.

De Staat als aandeelhouder is als een verbonden partij aan te merken. De heffingen, vennootschapsbelasting en uitkeringen van het resultaat na belastingen worden afgedragen aan de Staat. Hierbij wordt verwezen naar noot 3,15 en 18 in de jaarrekening.

NOGAT en NGT-Extensie als geassocieerde deelnemingen zijn als verbonden partijen aan te merken. EBN betaalt transportkosten aan NOGAT en NGT-Extensie in het kader van haar gezamenlijke bedrijfsactiviteiten. Dit gebeurt in een gebruikelijke bedrijfsvoering en volgens marktconforme conditie.

(23) Key management

De totale last ter zake van bezoldiging, pensioenen en overige loonkosten van het key management (3 directieteamleden, waarvan 1 bestuurder en 5 commissarissen) bedraagt per 31 december 2017 EUR 1,0 miljoen (2016: EUR 1,0 miljoen; 4 directieteamleden en 5 commissarissen). Per 31 augustus is 1 directieteamlid uitgetreden.

De totale loonkosten van de directieteamleden kan als volgt worden gespecificeerd:

in EUR	2017	2016
periodiek betaalde beloningen en overige kosten	892.770	975.661
pensioen	59.607	53.292
totaal	952.377	1.028.953

De periodieke beloningen zoals opgenomen in bovenstaande tabel zijn inclusief compensatie van de aftopping van de opbouw van pensioen.

De bruto bezoldiging van de commissarissen (exclusief BTW) kan als volgt worden gespecificeerd:

in EUR	2017	2016
Mr. H.M.C.M. van Oorscot	24.500	24.500
Drs. A.H.P. Gratama van Andel (tot en met 30 maart 2017)	7.582	22.263
Ir. J.G. Huijskes	20.000	20.000
Prof. Mr. E.M. Kneppers-Heijnert	20.000	20.000
Drs. W.S. de Vries (vanaf 1 maart 2017)	16.667	-
Mr. J.W. Weck	20.000	20.000
totaal	108.749	106.763

In 2017 heeft er 1 wijziging plaatsgevonden. Drs. W.S. de Vries heeft Drs. A.H.P. Gratama van Andel vervangen als commissaris. Naast hun bruto bezoldiging ontvangt elk commissaris een onkostenvergoeding van EUR 2.400 per jaar (2016: EUR 2.400).

(24) Gebeurtenissen na balansdatum

Op 8 januari 2018 heeft in Zeerijp een aardbeving met magnitude 3,4 op de schaal van Richter plaatsgevonden. Het is aannemelijk dat deze aardbeving het gevolg is van Groningen veld productie voor balansdatum. Derhalve zijn de te verwachten financiële gevolgen meegenomen bij het bepalen van de

voorziening voor aardbeving gerelateerde kosten per balansdatum.

Utrecht, 14 maart 2018

Directie
Ir. J.W. van Hoogstraten

Raad van Commissarissen
Mr. H.M.C.M. van Oorscot
Ir. J.G. Huijskes
Prof. Mr. E.M. Kneppers-Heijnert
Drs. W.S. de Vries (vanaf 1 maart 2017)
Mr. J.W. Weck

Enkelvoudige winst- en verliesrekening

in EUR mln

	<i>noot</i>	2017	2016
omzet	2	2.971	3.042
bedrijfslasten			
heffingen	3	826	848
operationele kosten	4	936	955
bijzondere waardeverminderingen	5	35	299
afschrijvingen	5	432	485
som der bedrijfslasten		2.229	2.587
bedrijfsresultaat		742	455
financiële baten	6	124	28
financiële lasten	6	-182	-104
resultaat geassocieerde deelnemingen	7	43	46
resultaat voor belastingen		727	425
belastingen	8	-171	-92
totaal resultaat na belastingen	9	556	333

Enkelvoudige balans

in EUR mln			
activa	noot	31 december 2017	31 december 2016
vaste activa			
materiële vaste activa	10	2.701	3.167
financiële vaste activa	A	317	395
latente belastingvordering	8	75	6
		3.093	3.568
vlottende activa			
voorraden	12	28	26
vorderingen	13	383	420
belastingvorderingen	13	20	–
derivaten	19	–	22
liquide middelen	14	1.928	1.527
		2.359	1.995
totaal		5.452	5.563

passiva	noot	31 december 2017	31 december 2016
eigen vermogen	B, 15		
aandelenkapitaal		128	128
ingehouden winst		89	50
		217	178
voorzieningen	16	3.218	3.188
langlopende schulden			
opgenomen leningen	17	1.078	1.173
overige	18	6	–
		1.084	1.173
kortlopende schulden			
opgenomen leningen	17	130	369
belastingsschulden	13	–	54
handelscrediteuren	18	67	68
overige	18	736	533
		933	1.024
totaal		5.452	5.563

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening van EBN is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

Voor de bepaling van de grondslagen voor de waardering van activa en verplichtingen en resultaatbepaling van de enkelvoudige jaarrekening wordt gebruik gemaakt van de optie die wordt geboden in artikel 2:362 lid 8 BW. Dit houdt in dat de grondslagen voor de waardering van activa en verplichtingen en resultaatbepaling van de enkelvoudige jaarrekening gelijk zijn aan die welke in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Hierbij worden groepsmaatschappijen gewaardeerd op basis van de netto-vermogenswaarde en geassocieerde deelnemingen op basis van de equity methode.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards ('IFRS') zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 BW. Voor een beschrijving van de gehanteerde grondslagen wordt verwezen naar pagina 104 tot en met 110.

A) Financiële vaste activa

Financiële vaste activa bestaan uit deelnemingen EUR 235 miljoen en derivaten EUR 82 miljoen. Voor details over derivaten wordt verwezen naar noot 19. Deelnemingen zijn als volgt:

in EUR mln	Groep maat- schappij	Geasso- cieerde deel- nemingen	Leningen	2017 totaal	Groep maat- schappij	Geasso- cieerde deel- nemingen	Leningen	2016 totaal
stand per 1 januari	21	86	100	207	-11	86	102	177
mutaties	-	-	-	-	-	-	-2	-2
aandeel in resultaat	28	14	-	42	32	14	-	46
uitgekeerd dividend	-	-14	-	-14	-	-14	-	-14
stand per 31 december	49	86	100	235	21	86	100	207

Voor details wordt verwezen naar noot 11.

De verstrekte leningen zijn gebruikt voor de investeringen in gasopslag Bergermeer.

B) Eigen vermogen

Het resultaat na belastingen over 2017 is, na aftrek van de tussentijdse bijzondere winstuitkering, opgenomen in de post ingehouden winst van het eigen vermogen. Voor een verdere toelichting op het Eigen vermogen verwijzen wij naar noot 15 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voorstel tot winstbestemming

De Algemene Vergadering wordt voorgesteld de netto-winst zoals bedoeld in artikel 21.2 van de statuten van EBN als volgt te bestemmen: EUR 59 miljoen wordt toegevoegd aan het eigen vermogen en over 2017 wordt geen dividend voorgesteld.

Overige toelichtingen

De financiële vaste activa in enkelvoudige balans omvat onder meer de waardering van de 100% deelneming EBN Capital B.V., welke is geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening. De verschillen in de

overige posten tussen de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening betreffen derhalve hoofdzakelijk balansposities van EBN Capital. De voornaamste balansposities binnen EBN Capital zijn materiële vaste activa (EUR 140 miljoen) en de voorziening opruimkosten (EUR 66 miljoen).

Gezien de minimale verschillen tussen de overige opgenomen balansposten in de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening wordt voor verdere toelichting verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. Deze is opgenomen op pagina 119 tot en met 132.

Zekerheden

EBN heeft een aansprakelijkheidsverklaring in overeenstemming met artikel 403 Boek 2 BW afgegeven voor EBN Capital B.V.

Fiscale eenheid

EBN vormt een fiscale eenheid met EBN Capital ten behoeve van de vennootschapsbelasting en belasting toegevoegde waarde. EBN en haar dochtermaatschappij vormen samen een fiscale eenheid en zijn gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor de door de fiscale eenheid verschuldigde belastingen. In de jaarrekening van EBN Capital B.V. wordt de belastinglast berekend op basis van het door EBN Capital B.V.

behaalde commerciële resultaat. Door EBN B.V. wordt deze belastinglast met EBN Capital B.V. via de rekening-courantverhouding afgerekend.

Gebeurtenissen na balansdatum

Hierbij wordt verwezen naar noot 24 in de geconsolideerde jaarrekening.

Servicekosten vergoed aan externe accountants

De kosten van externe accountants, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., voor 2017 bedragen EUR 370.000 voor statutaire auditdiensten (2016: EUR 370.000) en EUR 381.000 voor overige audit-diensten (2016: EUR 396.000).

Beloning bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders van de vennootschap, luidt als volgt:

In 2017 zijn er geen vergoedingen aan gewezen bestuurders die niet meer in dienst zijn van EBN betaald (2016: EUR 419.330). In 2017 bedroeg de vergoeding aan de Commissarissen EUR 108.749 (2016: EUR 106.763). Zie noot 23 voor verdere details over de vergoeding van de individuele commissarissen.

Utrecht, 14 maart 2018

Directie

Ir. J.W. van Hoogstraten

Raad van Commissarissen

Mr. H.M.C.M. van Oorschot

Ir. J.G. Huijskes

Prof. Mr. E.M. Kneppers-Heijnert

Drs. W.S. de Vries (vanaf 1 maart 2017)

Mr. J.W. Weck

in EUR	2017	2016	
	J.W. van Hoogstraten	vanaf 01/03/2016 J.W. van Hoogstraten	t/m 29/02/2016 A.J. Boekelman
periodiek betaalde vaste beloningen	259.066	209.303	29.204
variabele beloning	37.587	30.800	27.706
pensioen	16.256	13.323	2.220
totaal	312.909	253.425	59.131

Overige gegevens

Winstbestemming

De winstbestemming geschiedt conform het gestelde in Artikel 20 lid 2 van de statuten van de Vennootschap en conform lopende afspraken met de aandeelhouder.

Aan de aandeelhouder:

- wordt jaarlijks, zodra de jaarrekening is vastgesteld, een gedeelte van de winst als definitieve bijzondere winstuitkering, onder aftrek van voorlopige betalingen, uitgekeerd;
- wordt het resterende deel van de netto winst ter beschikking van de aandeelhouder gesteld.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van EBN B.V.

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de geconsolideerde jaarrekening van EBN B.V. een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de groep op 31 december 2017 en van het resultaat en de kasstromen over 2017, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW);
- geeft de enkelvoudige jaarrekening van EBN B.V. een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de vennootschap op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 EBN B.V. te Utrecht ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van EBN B.V. en haar dochtermaatschappij (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2017;
- de volgende overzichten over 2017: het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht; en
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige balans per 31 december 2017;
- de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening is EU-IFRS en de relevante bepalingen uit Titel 9 Boek 2 BW en het stelsel dat is gebruikt voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van EBN B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Onze controle-aanpak

Samenvatting en context

Zoals vermeld op pagina 5 van het jaarverslag is EBN B.V. (hierna EBN) een onderneming die namens de Nederlandse Staat investeert in de opsporing, winning en opslag van gas en olie. EBN is partner in samenwerkingsverbanden met diverse olie- en gasmaatschappijen. Het EBN aandeel in deze joint arrangements bedraagt in de regel 40%, in sommige gevallen 50%, en het betreffen non-operated ventures (NOV's). EBN is als partner betrokken bij de projecten waarin ze investeren, maar de operator is verantwoordelijk voor de dagelijkse werkzaamheden. De kern activiteit van EBN is het investeren in en beheren van NOV's en het ontwikkelen en toepassen van kennis voor deze NOV's. EBN heeft tevens deelnemingen in infrastructuur: pijpleidingsystemen op zee en gas-opslag, alsmede een 40% belang in Gasterra B.V. Via deze gasgroothandelonderneming wordt de gasproductie van EBN verkocht.

EBN is afhankelijk van de ontwikkeling van olie- en gasprijzen, waardoor volatiliteit in de jaarlijkse resultaten kan ontstaan. Tevens worden de resultaten beïnvloed door bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa en aardbeving gerelateerde kosten. Deze aspecten zijn van invloed geweest op

de bepaling van onze materialiteit zoals uiteengezet in de sectie 'Materialiteit' van deze controleverklaring. De genoemde posten hebben ook specifieke aandacht gehad tijdens de controle, zie hiervoor de sectie 'De kernpunten van onze controle' in deze verklaring. De groep bestaat uit twee groepsmaatschappijen, EBN B.V. en EBN Capital B.V. die beide onder de reikwijdte van onze controle vallen zoals uiteengezet in de sectie 'De reikwijdte van onze groepscontrole'.

Als onderdeel van het ontwerpen van onze controle-aanpak hebben wij de materialiteit bepaald en het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening geïdentificeerd en ingeschat. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar de directie subjectieve schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn. In de paragraaf 'schattingen en oordelen' van de jaarrekening heeft EBN de schattingsposten en de belangrijkste bronnen van schattingsonzekerheid uiteengezet. Vanwege de significante schattingsonzekerheid verbonden aan de waardering van vaste activa en het bepalen van de voorzieningen voor opruimkosten en aardbeving gerelateerde kosten, hebben wij deze aangemerkt als kernpunten zoals uiteengezet in de sectie 'De kernpunten van onze controle'.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door de directie waaronder het evalueren van risico's op materiële afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van de directie.

Wij hebben er voor gezorgd dat het controleteam over voldoende specialistische kennis en expertise beschikt die nodig is voor de controle van een onderneming in de energie-industrie met non-operated venture belangen. Wij hebben daarom specialisten op het gebied van de olie & gas industrie, financiële instrumenten, IT en belastingen in ons team opgenomen.

De hoofdlijnen van onze aanpak waren als volgt:

Materialiteit

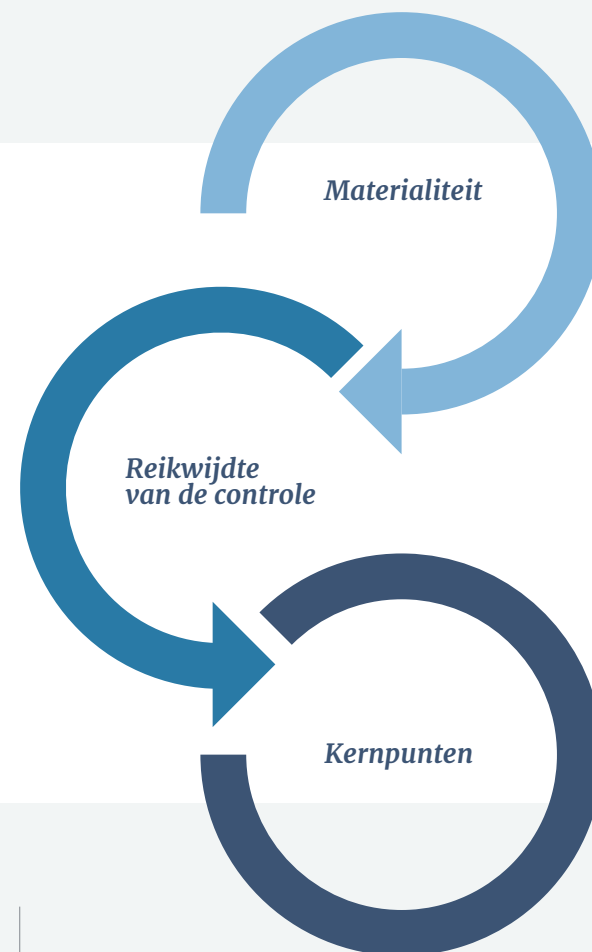
- Materialiteit: EUR 46.500.000, gebaseerd op 4% van de gemiddelde winst voor belastingen over het huidige jaar en de afgelopen 2 jaar, gecorrigeerd voor bijzondere waardeverminderingen op de materiële vaste activa en de dotatie aan de voorziening voor aardbeving gerelateerde kosten.

Reikwijdte van de controle

- We hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd op zowel EBN B.V. als EBN Capital B.V. waardoor alle vennootschappen van de groep onder onze reikwijdte vielen.

Kernpunten

- Waardering van materiële activa en onderliggende triggering event analyse bevatten significante management schattingen;
- Waardering van de voorzieningen voor opruimkosten en aardbeving gerelateerde kosten bevatten significante management schattingen.

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij bepalen, op basis van ons professionele oordeel, kwantitatieve grenzen voor materialiteit waaronder de materialiteit voor de jaarrekening als geheel,

zoals uiteengezet in onderstaande tabel. Deze grenzen, als ook de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden voor de individuele posten en toelichtingen in de jaarrekening te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen, zowel individueel als gezamenlijk, op de jaarrekening als geheel alsmede op ons oordeel, te evalueren.

Materialiteit voor de groep EUR 46.500.000 (2016: EUR 63.000.000)

Hoe is de materialiteit bepaald

4% van de gemiddelde winst voor belastingen over het huidige jaar en de afgelopen 2 jaar, gecorrigeerd voor bijzondere waardeverminderingen op de materiële vaste activa en de dotatie aan de voorziening voor aardbeving gerelateerde kosten. Deze posten hebben een incidenteel karakter. De schattingselementen hebben tevens verhoogde aandacht gekregen tijdens onze controle, zie verder 'De kernpunten van onze controle'.

De overwegingen voor de gekozen benchmark

We hebben deze benchmark toegepast op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoeften van gebruikers van de jaarrekening. Op basis daarvan zijn wij van mening dat de winst voor belastingen een belangrijk kengetal is voor de financiële prestaties van de vennootschap. Het resultaat van EBN is over de afgelopen jaren volatiel geweest, voornamelijk als gevolg van externe factoren zoals fluctuerende olie- en gasprijzen. Zaken als het aantal samenwerkingsverbanden, transacties, financieringsactiviteiten en de organisatiestructuur zijn onderdeel van EBN's reguliere bedrijfsvoering en worden niet direct beïnvloed door prijs of geproduceerde volumes. Het hanteren van een gemiddeld resultaat als basis voor de materialiteitsberekening achtten wij daarom meer passend bij het activiteitsniveau van EBN.

Materialiteit voor groepsonderdelen

De financiële resultaten van EBN Capital B.V. zijn gecontroleerd met de materialiteit gealloceerd aan deze entiteit, die lager was dan de materialiteit voor de groep als geheel.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeen gekomen dat wij aan de raad van commissarissen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 2.325.000 (2016:EUR 3.000.000) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De reikwijdte van onze groepscontrole

De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van EBN B.V. Er is één dochteronderneming die wordt geconsolideerd door EBN B.V., zijnde EBN Capital B.V. Gezien de statutaire controleplicht voor deze dochteronderneming is een controle van de volledige financiële informatie uitgevoerd. Deze controle werkzaamheden, alsmede de controle van de volledige financiële informatie van EBN B.V., zijn uitgevoerd door het groepsteam. Door bovengenoemde werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens de controle van de jaarrekening.

De kernpunten hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd.

De kernpunten vormen geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben in deze paragraaf de kernpunten beschreven met daarbij een samenvatting van de op deze punten door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen en observaties ten aanzien van individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten of over specifieke elementen van de jaarrekening.

Kernpunten

Waardering van materiële activa en onderliggende triggering event analyse bevatten significante management schattingen

Tijdens het jaarlijkse review proces voor de waardering van activa, heeft management een triggering event voor een bijzondere waardevermindering geïdentificeerd, zijnde de verwachting voor lage olie- en gasprijzen. Als gevolg van deze indicatie heeft EBN analyses uitgevoerd ter identificatie van een mogelijke bijzondere waardevermindering van een aantal van haar upstream en midstream activa. Elke analyse bevat verschillende variabelen die onderhevig zijn aan (significante) schattingen, waaronder de prijsverwachting, aanwezige economisch winbare reserves en productieprofielen, verwachte operationele kosten en indien van toepassing kapitaalsuitgaven en de disconteringsvoet. Zie ook noot 5 'Bijzondere waardervermindering en afschrijvingen'.

De aanwezige olie- en gas reserves hebben een bepaalde mate van schattingsonzekerheid. Naast de impact op de realiseerbare waarde van een actief, beïnvloeden de aanwezige reserves ook direct de Unit of Production (UoP), i.e. de basis voor afschrijvingen. Zoals opgenomen in 'Schattingen en oordelen' zijn schattingen van reserves per definitie onnauwkeurig en zijn deze gebaseerd op interpretaties die in de tijd kunnen veranderen door verschillende factoren. Kritische aannames die hiervoor gedaan worden zijn de ontwikkeling van de gasprijzen en productieprofielen.

Wij hebben dit onderdeel aangemerkt als een kernpunt voor onze controle vanwege het materiële belang van de materiële vaste activa, waardoor een eventuele bijzondere waardevermindering of wijziging in UoP een significante impact kan hebben op de jaarrekening. Omdat bij de analyse van mogelijke waardeverminderingen en het bepalen van de aanwezige olie- en gasreserves significante schattingen noodzakelijk zijn, hebben wij een verhoogd risico onderkend met betrekking tot de waardering van de betreffende materiële vaste activa.

Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten

In onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de toets van management op het bestaan van triggering events en hebben wij het proces rondom het inschatten van reserves en productieprofielen geanalyseerd en vastgesteld dat deze in lijn met Petroleum Resources Management System zijn geclassificeerd. Wij zijn het eens met het bestaan van de door management onderkende triggering events.

Wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd ter verificatie van de gebruikte informatie door management in de analyses ter identificatie van een mogelijke bijzondere waardevermindering. We hebben met behulp van interne waarderingsexperts de redelijkheid van schattingen en aannames gemaakt door management besproken en getoetst. Wij hebben voldoende en geschikte controle informatie ontvangen ter onderbouwing van deze aannames en schattingen. Wij hebben onder meer productie- en kosteninformatie van operators vergeleken met geautoriseerde budgetten. Ten aanzien van de productieprofielen hebben wij een verbandscontrole tussen de productiekosten en de verwachte volumes uitgevoerd. Wij hebben ten aanzien van de verwachte ontwikkeling van de gasprijzen de toekomstige prijscurves beoordeeld en deze aangesloten met externe bronnen. Hierbij hebben wij de redelijkheid van zowel korte als lange termijn prijzen geëvalueerd.

Wij hebben de berekeningen van management nagerekend en afgezet tegen algemeen geaccepteerde waarderingstechnieken.

Kernpunten

Waardering van de voorzieningen voor opruimkosten en aardbeving gerelateerde kosten bevatten significante management schattingen

De waardering van voorzieningen voor opruimkosten en aardbeving gerelateerde kosten is complex. Voorzieningen gerelateerd aan deze kosten bedragen 57% (EUR: 3.165 miljoen) van het balanstotaal van EBN. Significante schattingen en aannames van management zijn nodig voor het bepalen van deze voorzieningen.

De belangrijkste inschattingen voor de voorziening opruimkosten betreffen de verwachte uitgaven per individueel actief en de timing van de verwachte opruim-activiteiten; welke afhankelijk is van de verwachte einddatum van de productie van het veld waar het actief aan gerelateerd is.

Schattingen en aannames voor aardbeving gerelateerde kosten omvatten het totaal aantal te verwachten claims en het bedrag van deze claims, verwachte uitkeringen van compensatie voor waardedalingen van onroerende zaken en immateriële schade, het verwachte bedrag dat voor nieuwbouw/versterking van scholen en infrastructuur betaald dient te worden en het verwachte bedrag dat betaald dient te worden voor de versterking van woningen. Verwachte aardbeving gerelateerde kosten zijn afhankelijk van kosteninschattingen vanuit verschillende bronnen en uitkomsten van lopende juridische procedures.

Verwezen wordt naar 'Schattingen en oordelen' en noot '16 Voorzieningen'.

Wij hebben dit onderdeel aangemerkt als een kernpunt voor onze controle vanwege het materiële belang van deze voorzieningen ten opzichte van het balanstotaal. Omdat bij de waardering significante schattingen noodzakelijk zijn, hebben wij een verhoogd risico onderkend met betrekking tot de waardering van de voorzieningen voor opruimkosten en aardbeving gerelateerde kosten.

Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten

Onze controlewerkzaamheden voor opruimverplichtingen omvatten onder meer het evalueren van schattingen en aannames van management. Dit hebben we gedaan door gebruikte informatie door management aan te sluiten met informatie ontvangen vanuit operators voor ingeschatte kosten, het vergelijken van kosteninschattingen tussen operators en aansluiten met informatie ten aanzien van de olie- en gasreserves. Wij hebben de redelijkheid van de gehanteerde disconteringsvoet getoetst en hebben het proces van management rondom het aanpassen van operator-informatie geëvalueerd en hebben controle informatie verkregen voor gemaakte aanpassingen.

Wij hebben kosteninschattingen voor aardbeving gerelateerde kosten, waar de basis de opgave van de operator is maar waar management haar eigen positie bepaalt, geverifieerd met extern beschikbare informatie uit andere bronnen, reeds uitbetaalde claims en EBN's interne technische studies. We hebben de berekeningen van management nagerekend en beoordeeld of deze in lijn met de standaarden en consistent met voorgaande periodes zijn uitgevoerd. We hebben de aanvaardbaarheid van de onderbouwing van de operator en aanpassingen van EBN gecontroleerd. Wij hebben de aanvaardbaarheid van de toelichtingen en de daarin genoemde onzekerheden beoordeeld.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het voorwoord;
- over EBN;
- strategie;
- resultaten 2017;
- governance en risico;
- verslag van de raad van commissarissen;
- over dit verslag;
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Onze benoeming

Wij zijn op 16 november 2015 benoemd als externe accountant van EBN B.V. door de raad van commissarissen volgend een besluit van de algemene vergadering op 16 november 2015 dat jaarlijks is herbevestigd door de aandeelhouders. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van 2 jaar accountant van de vennootschap.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Den Haag, 14 maart 2018
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

I.J.C. Lefebure RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van EBN B.V.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groep-scontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang

van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risico-profiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.

Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie van EBN B.V.

Assurance-rapport bij de duurzaamheidsinformatie 2017

Onze conclusie

Op grond van onze beoordelingswerkzaamheden is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de duurzaamheidsinformatie opgenomen in het Jaarverslag 2017 van EBN B.V., niet in alle van materieel belang zijnde aspecten, een betrouwbare en toereikende weergave geeft van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen; en
- de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied voor het jaar eindigend op 31 december 2017,
- in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines versie G4 van het Global Reporting Initiative (GRI) en de intern gehanteerde verslaggevingscriteria.

Wat we hebben beoordeeld

De duurzaamheidsinformatie omvat een weergave van het beleid en de bedrijfsvoering van EBN B.V., Utrecht (hierna: “EBN”) ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen en van de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied gedurende 2017.

Wij hebben de duurzaamheidsinformatie in het Jaarverslag beoordeeld voor het jaar eindigend op 31 december 2017, zoals opgenomen in de volgende secties in het Jaarverslag 2017 (hierna: “de duurzaamheidsinformatie”):

- Voorwoord + kerncijfers;
- Over EBN;
- Strategie;
- Resultaten 2017.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de duurzaamheidsinformatie maken geen onderdeel uit van de duurzaamheidsinformatie zelf dat door ons is beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over de informatie buiten de duurzaamheidsinformatie.

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze beoordeling uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse Standaard 3810N ‘Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen’ valt. Deze beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie’.

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Onafhankelijkheid en kwaliteitsbeheersing

Wij zijn onafhankelijk van EBN zoals vereist in de ‘Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO)’ en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de ‘Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)’.

Wij passen de ‘Nadere voorschriften kwaliteitsystemen’ toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, accountantsstandaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Verslaggevingscriteria

EBN heeft haar verslaggevingscriteria ontwikkeld op basis van de Sustainability Reporting Guidelines versie G4 van Global Reporting Initiative (GRI), zoals toegelicht in sectie “7. Over dit verslag” in het Jaarverslag 2017. De informatie waarop deze opdracht betrekking heeft dient te worden gelezen in de

context van deze verslaggevingscriteria. De directie is verantwoordelijk voor de selectie en toepassing van deze verslaggevingscriteria. Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van niet-financiële informatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten en in de tijd beïnvloed worden.

Inherente beperkingen

In de duurzaamheidsinformatie is toekomstgerichte informatie opgenomen zoals verwachtingen ten aanzien van ambities, strategie, plannen en ramingen en risico-inschattingen. Inherent aan deze informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst waarschijnlijk zullen afwijken van deze verwachtingen door veranderingen in de veronderstellingen. De hieruit voortvloeiende afwijkingen kunnen van materieel belang zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in de duurzaamheidsinformatie.

Verantwoordelijkheden voor de duurzaamheidsinformatie en de beoordelingsopdracht **Verantwoordelijkheden van de directie**

De directie van de EBN is verantwoordelijk voor het opstellen van de duurzaamheidsinformatie in overeenstemming met de Sustainability Reporting

Guideliness versie G4 van GRI en de intern gehanteerde verslaggevingscriteria zoals toegelicht in sectie “7. Over dit verslag” in het Jaarverslag 2017, inclusief het identificeren van de beoogde gebruikers, het bepalen van materiële onderwerpen en het toepasbaar zijn van de gehanteerde criteria voor de doelstellingen van de beoogde gebruikers. De door de directie gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de duurzaamheidsinformatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in sectie “7. Over dit verslag” in het Jaarverslag 2017. De directie is verantwoordelijk voor het bepalen of de toegepaste verslaggevingscriteria acceptabel zijn in deze situatie.

De directie is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de duurzaamheidsinformatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een beoordelingsopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

Deze beoordelingsopdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate zekerheid. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en zijn geringer in diepgang dan die bij een controleopdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij beoordelingsopdrachten is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij controleopdrachten.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van onregelmatigheden, waaronder fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de duurzaamheidsinformatie nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze beoordelingswerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op onze conclusie.

Uitgevoerde werkzaamheden

Wij hebben deze beoordeling professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 3810N, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze werkzaamheden bestonden onder andere uit:

- Het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de organisatie.
- Het identificeren van gebieden in de duurzaamheidsinformatie waar waarschijnlijk afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude zich zullen voordoen, het bepalen en uitvoeren van assurance-werkzaamheden om in te spelen op deze gebieden en het verkrijgen van assurance-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie;
- Het in overweging nemen van de interne beheersing die relevant is voor de assurance-opdracht met als doel assurance-werkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze overweging heeft niet als doel om een conclusie uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte verslaggevingscriteria, waaronder het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de duurzaamheidsinformatie staan;

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de duurzaamheidsinformatie en de daarin opgenomen toelichtingen;
- Het evalueren of de duurzaamheidsinformatie de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft;
- Het afnemen van interviews met management (of relevante medewerkers) verantwoordelijk voor de strategie, het beleid en de prestaties op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- Het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor:
 - het aanleveren van informatie voor,
 - het uitvoeren van interne controles op, en
 - de consolidatie van gegevens in de duurzaamheidsinformatie;
- Het beoordelen van relevante interne en externe documentatie, op basis van beperkte deelwaarnemingen, om de betrouwbaarheid vast te stellen van de duurzaamheidsinformatie;
- Het analytisch evalueren van data en trends;
- Toetsen van de consistentie tussen de informatie in de duurzaamheidsinformatie en de overige informatie in het Jaarverslag 2017 buiten de reikwijdte van onze beoordelingsopdracht;
- Het aansluiten van de 'Operationele prestatie-indicatoren tot en met 2016' met opgaven van de operators.

- Toetsen of het verslag is opgesteld "in overeenstemming met" GRI.

Den Haag, 14 maart 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door I.J.C. Lefebure RA

9. Bijlagen

An abstract geometric design consisting of several thin, light gray lines that intersect at five points. Each intersection point is marked with a small, solid gray circle. The lines and dots are arranged in a way that creates a series of interconnected triangles and quadrilaterals across the page.

9.1 Interactie met onze belanghebbenden

Stakeholder	Organisatie	Interactievorm	Bespreekpunten
Rijksoverheid	Aandeelhouder: Minister van Economische Zaken en Klimaat / Secretaris Generaal	Jaarlijkse AvvA Informele overleggen Tweemaal per jaar afstemming & strategie update	Jaarverslag, resultaten, dividend Corporate governance Actuele ontwikkelingen
	Beleidsmaker Minister van Economische Zaken en Klimaat/ (Directeur-Generaal Energie, Telecom en Mededinging)	Regulier: Strategisch overleg en Directieoverleg Mijnbouw- en gasgebouwoverleg Ad-hoc	Inlichtingen ter beoordeling van uitvoerbaarheid t.o.v. voorgenomen energiebeleid Samenwerking Samenwerkingsverbanden Actuele ontwikkelingen Ontmanteling en hergebruik
	Beleidsmaker Minister van Infrastructuur en Waterstaat	Workshops Interview Ad-hoc	Structuurvisie Ondergrond Ontmanteling en hergebruik Mijnbouw en waterbescherming
Lokale overheden	Provincie- en gemeente-ambtenaren	Ad-hoc	Informatievoorziening Ontwikkeling geothermie
Toezichthouder	Staatstoezicht op de Mijnen	Reguliere overleggen Ad-hoc	Veiligheid, doelmatige winning, ontmanteling en hergebruik Ontwikkeling (ultradiepe) geothermie, HSE benchmark
	Autoriteit Consument en Markt	Ad-hoc	Mededinging
Operators/ vergunninghouders	Olie- en gasmaatschappijen die in Nederland actief zijn Buitenlandse (non-) operators, Geothermie operators	Reguliere overleggen (TCM's, OCM's) Afhandeling investerings-voorstellen Strategische overleggen Informele contacten Workshops Congressen	Projecten Samenwerking Investerings Kostenbeheersing Reserves Ontmanteling en hergebruik Langtermijn strategieën operators Maatschappelijk draagvlak Promotie exploratiepotentieel Nederland HSE-benchmark
	Brancheorganisatie NOGEPa	Reguliere overleggen Informele contacten Rapportages Workshops Congressen	Ontwikkeling geothermie in Nederland Projecten Samenwerking Maatschappelijk draagvlak Communicatie en stakeholdermanagement
	Brancheorganisatie DAGO en Stichting Platform Geothermie	Reguliere overleggen Informele contacten Workshops Ad hoc overleggen	Samenwerking Investerings Kostenbeheersing Rol van aardgas Energietransitie Aardbevingen
	Gasgebouw (NAM, GasTerra, Shell, Exxon)	Reguliere overleggen (CVG, RVC, AvA, AC, CBM, Budget Commissie) Expert overleggen Informele contacten	Samenwerking Investerings Kostenbeheersing Rol van aardgas Energietransitie Aardbevingen

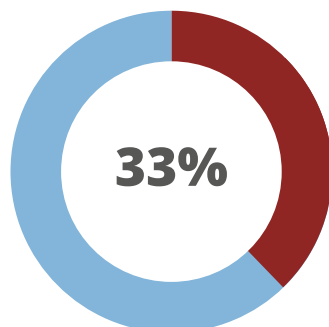
Stakeholder	Organisatie	Interactievorm	Bespreekpunten
Financiële instellingen	Kredietverleners: ING, Rabobank en BNP Paribas	Jaarlijkse bijeenkomsten Ad-hoc	Financieringsbehoefte Kredietvoorwaarden
	Kapitaalmarkt: banken en adviseurs	Ad-hoc	Financieringsbehoefte Kapitaalmarkt ontwikkelingen
	Geldmarkt: banken, commercial paper dealers en geld-markthandelaren	Ad-hoc	Beleggingsmogelijkheden Geldmarkt ontwikkelingen
	Kredietbeoordelaars S&P en Moody's	Jaarlijkse reviewbijeenkomst Ad-hoc	Financiële en operationele ontwikkelingen en verwachtingen
Verzekering	Verzekeringsmakelaars en –maatschappijen	Ad-hoc	Schadeclaims Inspecties van installaties
Groothandel	GasTerra (afnemer gas)	Reguliere overleggen (CVG, RVC, AC, AvA) GILDE, KVG Ad-Hoc	Verkoopprijzen Behandeling en transport Aansprakelijkheid Garanties Maatschappelijk draagvlak Rol van aardgas Energietransitie
Gastransport	Gasunie/GTS	Reguliere overleggen GILDE, KVG Ad-Hoc	Invoedvoorwaarden Maatschappelijk draagvlak Rol van aardgas Energietransitie
Gasopslag	Taq (Bergermeer)	Reguliere overleggen (TCM's, OCM's) Ad-hoc	Projecten Samenwerking Investerings HSE-benchmark
	Gasgebouw (Norg, Grijskerk, Alkmaar)	Reguliere overleggen	Projecten Samenwerking Investerings
Afnemers	Olie/condensaat: Olie- en gasmaatschappijen (mid-stream)	Reguliere overleggen Ad-Hoc	Verkoopprijzen Behandeling en transport Aansprakelijkheid Garanties
	Gas: Energiebedrijven	Via groothandel (GasTerra)	Verkoopprijzen Behandeling en transport Aansprakelijkheid Garanties
Toelevering	E&P servicebedrijven Brancheorganisatie IRO	Projectbasis (Joint Industry Projects, JIP's) Workshops Congressen	Projecten Kostenbeheersing Ontmanteling en hergebruik

Stakeholder	Organisatie	Interactievorm	Bespreekpunten
Maatschappelijke organisaties	NGO's	Incidenteel	De rol en strategie van EBN Gas in de energietransitie Ontmanteling en hergebruik Geothermie
Omwonenden	Omwonenden Deelnemingen Belangengroepen	Via operators	Effecten op leefomgeving boor- en winlocaties Veiligheid en mogelijke schade Nut en noodzaak Betrokkenheid bij besluitvorming Lokale tegemoetkoming Informatiesessies voor omwonenden
Kennis- en onderwijsinstellingen	Kennisinstellingen: CIEP, EAE, TNO	Bestuur TKI-Gas Raad van toezicht (EAE) Strategische adviesraad (EAE) Reguliere overleggen JIP's (TNO) Ad-Hoc	Samenwerking TKI projecten
	Onderwijsinstellingen: Universiteiten Opleidingsinstituten Studenten	Studentencongres Stageplekken EBN 3TU's, UU, VUA, RUG, Leeds, Durham) Workshops Veerstichting	Energietransitie (Energy Transition Scholarship) Maatschappelijke afwegingen rond projecten (All Energy Day 2017) Carrièremogelijkheden Ontmanteling en hergebruik
Medewerkers	HR: GPTW, InContext, Arbobotler,	Vier keer per jaar town hall Enquêtes 360, heidagen, persoonlijkheidstesten	Tevredenheid Welzijn Fysiek en geestelijk welzijn, klachten.
	AWVN (branchorg.), Advocaten, fiscaal advies, Opleiding en onderwijs- instituten Berenschot	Begeleiding ziekteverzuim, coaching, advies, PMO, werkplekonderzoek Ontwikkeling arbeidsmarkt Advisering Coaching, begeleiding Advies, projectbegeleiding	Maatschappelijke ontwikkelingen Training en opleidingen Implementatie strategie
	OR	Vier keer per jaar regulier overleg met bestuurder (twee keer per jaar RvC-lid aanwezig) Ad-hoc overleg met bestuurder (formeel en informeel) Overleg met de medewerkers Enquête	Strategie en marktontwikkelingen Algemene gang van zaken EBN Adviesaanvraag implementatie nieuwe strategie (reorganisatie) Instemmingsverzoek Regeling Thuiswerken, Regeling Ziekteverzuim, HR-cyclus, Urenregistratiesysteem Medewerkerwelzijn Vacatures en Personeelsverloop

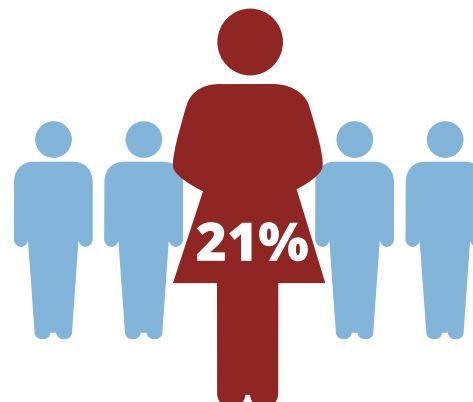
9.2 De mensen van EBN

Aantal fte in dienst bij EBN
(ultimo 2017)

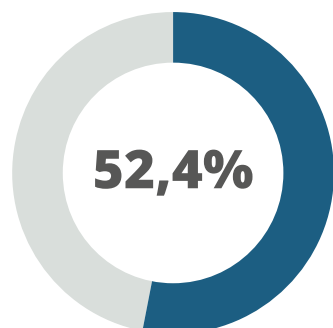
Percentage vrouwen in dienst
bij EBN (ultimo 2017)

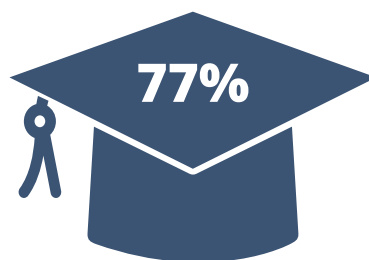
Hoeveel vrouwen zitten er in schaal 9 of hoger
en/of zijn hiërarchisch leidinggevend? (t.o.v.
van het totaal aantal medewerkers in manage-
ment en professionele posities) (ultimo 2017)

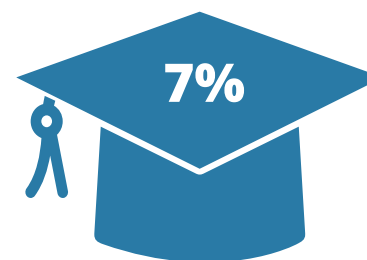
Gemiddelde leeftijd
(ultimo 2017)

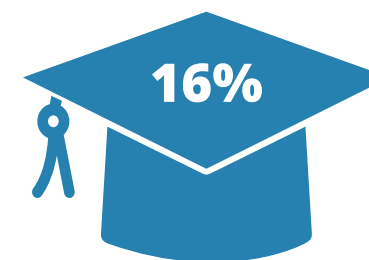
Percentage jonger dan 45 jaar
(ultimo 2017)

Academisch
(ultimo 2017)

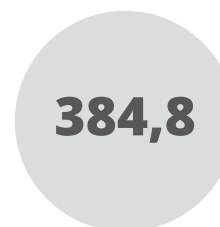
HBO
(ultimo 2017)

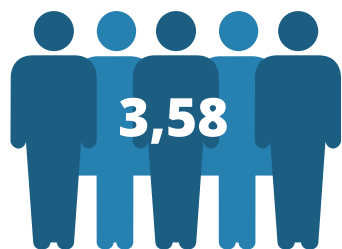
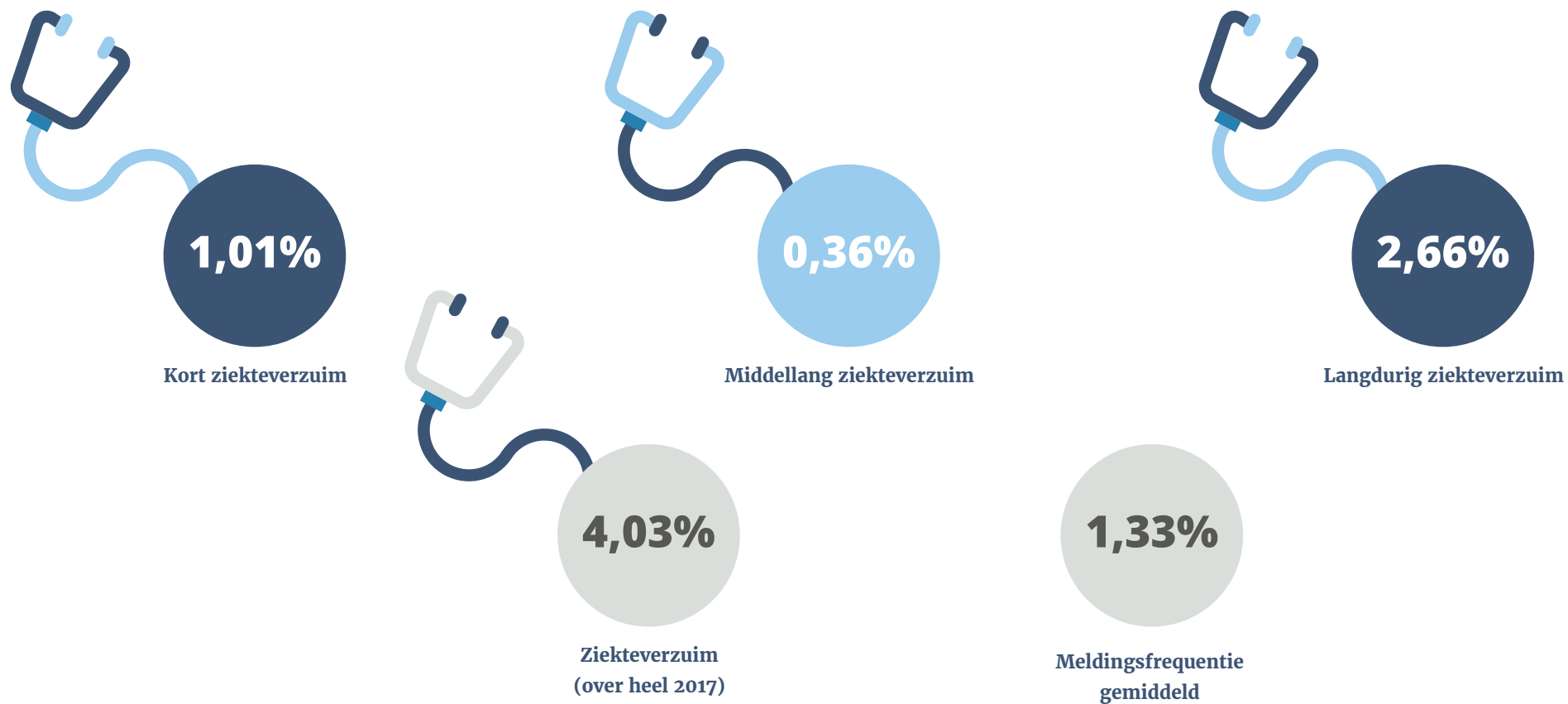
MBO
(ultimo 2017)

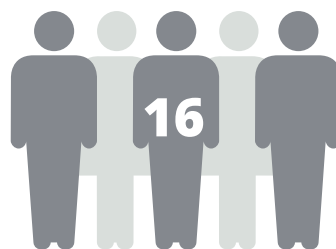
Gem. opleidingsuren per jaar
(ultimo 2017)

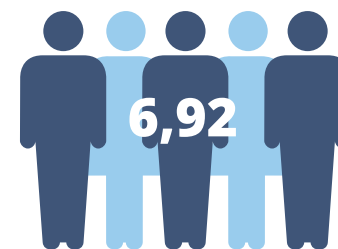
Totale aantal opleidingsdagen
(ultimo 2017)

Aantal externen
(gemiddeld fte 2017)³

Aantal stagiairs/afstudeerders
(gedurende 2017)

Aantal stagiairs/afstudeerders
(gemiddeld fte 2017)

³EBN legt vast hoeveel en welke functies zij binnen haar organisatie kent, dit worden formatieplaatsen genoemd. De omvang van een formatieplaats wordt uitgedrukt in FTE. EBN zet tevens externen in op projecten op projectmatige inzet. Deze inzet valt niet binnen de formatieplaatsen en wordt hier niet meegeteld.

9.3 Governancetabel

Governancetabel directieteam

Naam	Leeftijd*	Profiel/specifieke kennis	Taak binnen EBN	Aanstellings- termijn	(Relevante) Nevenfuncties
J.W. van Hoogstraten	53	- Mijnbouwkunde & petroleumwinning (ir.), TU Delft - Werkzaam geweest in de energiesector voor diversie olie- en gasmaatschappijen - MD van TAQA Nederland - Voorzitter NOGEPA, de brancheorganisatie van olie- en gasproducenten in Nederland	CEO: Jan Willem geeft leiding aan het directieteam en onderhoudt contacten met de raad van commissarissen en de aandeelhouder. Hij vervult de werkgeversrol voor de programme managers, het vakgebied AM/BD/Commercial en de afdelingen HR & facility, Legal en Communications & Public Affairs.	1 maart 2016 – 1 maart 2020	- Lid van de raad van commissarissen van GasTerra B.V. - Lid van het college van gedelegeerde commissarissen van GasTerra B.V. - Lid van het college Beheer Maatschap Groningen - Lid raad van advies Clingendael international energy programme - Lid Strategische Adviesraad TNO Energie - Lid raad van commissarissen vereniging Nexstep
A.J. Boekelman	58	- Econometrie (drs.), Universiteit van Amsterdam - Werkzaam geweest bij Shell in Rotterdam en in het buitenland, waaronder CFO van Shell Suriname en Group Controller van PDO Oman. - Werkzaam geweest bij Nuon als Group Controller. - Werkzaam geweest in de non-profit sector als Directeur HR & Finance bij SNV Ontwikkelings-organisatie.	Director Finance: Jan is verantwoordelijk voor het financieel economische beleid van EBN en voor het aansturen van alle financieel gerelateerde functiegebieden. Hij vervult de werkgeversrol voor het vakgebied Business Finance en de afdelingen Accounting & Reporting, Treasury en ICT.	Vanaf 2011	- Voorzitter audit commissie GasTerra B.V. - Lid van de raad van commissarissen van Oasen Drinkwater
B.C. Scheffers	54	- Geofysica (drs.), Universiteit Utrecht - Promotie in technische fysica (seismiek), TU Delft - Werkzaam geweest in verschillende functies bij TNO, waaronder als Geophysicist, Group Leader en Director - Hoofdinspecteur bij Staatstoezicht op de Mijnen (2006-2007) - Technical Manager bij EBN (2007-2011)	Director Strategy & Technology: Berend is primair verantwoordelijk voor het bijstaan van de CEO bij het ontwikkelen, communiceren, uitvoeren en onderhouden van de strategische initiatieven. Berend is voorzitter van de reserve board en vervult de werkgeversrol voor de vakgebieden Geoscience, Engineering en Data & Knowledge.	Vanaf 2011	- Lid stichtingsbestuur TKI gas - Lid raad van toezicht stichting Delft aardwarmte project - Lid maatschappelijke adviesraad opleiding aardwetenschappen Universiteit Utrecht - Lid strategische partnerraad New Energy Coalition - Voorzitter partner research council ESTRAC - Lid raad van commissarissen vereniging Nexstep - Bestuurslid World Energy Council

*leeftijden per datum RvC vergadering 14 maart 2018

Governancetabel raad van commissarissen

Naam	Leeftijd*	Profiel/specifieke kennis	Taak binnen EBN	Jaar van benoeming	Herbenoeming	Einde termijn	(Relevante) Nevenfuncties
H.M.C.M. van Oorschot	65	• Voorzitter RvC	voorzitter Raad van commissarissen, lid auditcommissie en lid bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie	2006	Eerste: 2010 Tweede: 2014	2018	• voorzitter College van Bestuur NHTV te Breda (hoofd functie) • voorzitter raad van commissarissen Lysias Advies B.V. • lid raad van commissarissen Elisabethziekenhuis Tilburg • lid van het bestuur van St. Petrus Donders Tilburg
J.G. Huijskes	53	• profiel kennis van de olie- en gassector	Lid Raad van commissarissen, lid auditcommissie en lid bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie	2016	–	2020	• Non Executive Director Gulf Key Stone Petroleum PLC.
E.M. Kneppers-Heijnert	66	• profiel Communicatie en HR	Lid Raad van commissarissen, lid auditcommissie en lid bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie	2016–2020	–	2020	• emeritus hoogleraar bedrijfskunde, in het bijzonder de juridische aspecten, Rijksuniversiteit Groningen • Lid raad van commissarissen Wolters Kluwer Holding Nederland B.V. • Voorzitter raad van advies Stichting Instituut GAK • Bestuurslid St. Fonds Bijzondere Voorzieningen Martini Ziekenhuis Groningen
W.S. de Vries	64	• profiel financieel-economisch, kennis van de olie- en gassector	Lid Raad van commissarissen, voorzitter auditcommissie en lid bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie	1 maart 2017	–	2021	–
J.W. Weck	70	• profiel overheidsorganisaties	Lid Raad van Commissarissen, lid auditcommissie, voorzitter bezoldigingscommissie/selectie- en benoemingscommissie	2016	–	2019	• voorzitter Raad van Commissarissen Economische Impuls Zeeland N.V. • lid Raad van Advies Netherlands Institute for New Technology, Economic and Social Studies (Nintes) • lid Bestuur D&I Company • voorzitter Raad van Toezicht Stichting Buddy Netwerk

*leeftijden per datum RvC vergadering 14 maart 2018

9.4 Remuneratierapport

Dit remuneratierapport bevat een uiteenzetting van het in 2017 gehanteerde beloningsbeleid voor de bestuurder en de raad van commissarissen van EBN.

In 2017 was de heer J.W. van Hoogstraten bestuurder van EBN. De aandeelhouder heeft de heer Van Hoogstraten met ingang van 1 maart 2016 benoemd voor een periode van vier jaar, waarna herbenoeming mogelijk is. Gelijktijdig met de benoeming van de heer Van Hoogstraten heeft de aandeelhouder het bezoldigingsbeleid voor de bestuurder vastgesteld. De aandeelhouder deed dit op voordracht van de raad van commissarissen, waarbij hij rekening hield met het advies van de remuneratiecommissie. Ook de ondernemingsraad werd in de gelegenheid gesteld om een standpunt in te nemen over het bezoldigingsbeleid. Het in 2016 vastgestelde bezoldigingsbeleid werd door de raad van commissarissen gebruikt om de bezoldiging en verdere arbeidsvoorwaarden van de bestuurder vast te stellen.

In het verlengde van het bezoldigingsbeleid voor de bestuurder is een afzonderlijk beloningsbeleid opgesteld voor de drie directeuren die geen bestuurder zijn. Dit remuneratierapport behandelt uitsluitend het beloningsbeleid voor de bestuurder.

Algemeen

Het bij EBN gevoerde beloningsbeleid is gebaseerd op de volgende uitgangspunten van het deelnemingenbeleid van de rijksoverheid:

1. Het beloningsbeleid moet de deelnemingen in staat stellen om gekwalificeerde bestuurders aan te trekken, hieraan moet echter op sobere wijze invulling gegeven worden.
2. De totale hoogte van de beloning wordt vastgesteld door zowel naar de private als de publieke markt te kijken; daartoe worden private en publieke referentiegroepen vastgelegd, alsmede de voor de betreffende deelneming geldende verhouding van de private en publieke activiteiten.
3. De variabele beloningen worden gemaximeerd op 20 procent van het basissalaris.

EBN neemt op grond van de Mijnbouwwet o.a. deel in opsporings- en winningsactiviteiten naar olie of gasvoorkomens op zee en op land. Aanvullend op de uitgangspunten is het voor EBN belangrijk dat de bestuurder dient te beschikken over specifieke kennis en ervaring in de olie- en gassector.

Bij het formuleren van het beloningsbeleid is ook rekening gehouden met het feit dat er geen lange termijn variabele beloning meer wordt toegekend. Voor

het omzetten van de lange termijn variabele beloning is, conform kabinetsbeleid, een conversiefactor van 0,4 gehanteerd.

De raad van commissarissen heeft bij het bepalen van de totale bezoldiging meegewogen dat de hoogte van beloningen een gevoelig thema in het publieke debat kan zijn, zodat een sobere invulling voor de hand ligt. Tegelijkertijd moet de raad van commissarissen er in het belang van EBN zorg voor dragen dat EBN over een bestuurder beschikt met de vereiste kwaliteiten en ervaring.

Opbouw beloningspakket

Voor de bezoldiging van de bestuurders van de vennootschap in 2017 wordt verwezen naar bladzijde 138 van de jaarrekening, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar de vaste bezoldiging, de variabele beloning en eventuele andere bezoldigingscomponenten. Voor het vaste jaarinkomen geldt dat de raad van commissarissen de eventuele jaarlijkse groei van het vaste jaarinkomen bepaalt. Indien het maximum van het vaste jaarinkomen is bereikt, wordt verdere groei beperkt tot indexatie van het vaste jaarinkomen.

Eventuele indexatie vindt vanaf 2016 plaats conform de regeling arbeidsvoorwaarden EBN (een combinatie van de afgeleide Consumenten Prijs Index, de indexe-

ring in de Nederlandse olie- en gasindustrie en indexering bij de aandeelhouder). Indexatie kan variëren tussen 0 procent en maximaal het afgeleide CPI-percentage.

Variabel inkomen

De beloningsstructuur kent ook een variabele component. De variabele beloningselementen bedragen maximaal 14 procent van het vaste jaarinkomen indien gestelde doelstellingen volledig zijn behaald. In uitzonderlijke omstandigheden kan de raad van commissarissen een additionele variabele beloning van 6 procent toekennen, waardoor de variabele beloning maximaal 20 procent bedraagt. Deze maximale variabele beloning is in lijn met het deelnemingenbeleid van de rijksoverheid.

De doelstellingen van de variabele beloning worden jaarlijks bepaald door de raad van commissarissen. De doelstellingen bestaan uit teamgebonden doelstellingen (voor het gehele directieteam) en doelstellingen voor geheel EBN. De doelstellingen zijn gebaseerd op de strategie van de onderneming. De raad van commissarissen stelt de doelstellingen zowel realistisch als uitdagend vast. De doelstellingen moeten meetbaar en beïnvloedbaar zijn en zijn gekoppeld aan de strategie. De voortgang wordt aan de hand van kwartaalrapportages met de raad van commissarissen besproken.

De doelstellingen worden besproken in de remuneratiecommissie in het eerste kwartaal van het jaar volgend op het jaar waarop de doelstellingen betrekking hebben gehad. Na deze bespreking stelt de raad van commissarissen vast in welke mate de doelstellingen van de variabele beloning zijn gerealiseerd.

De uitbetaling van de variabele beloning geschiedt na vaststelling van de jaarrekening door de algemene vergadering van aandeelhouders.

Voor 2017 heeft de remuneratiecommissie onderstaande doelstellingen voor EBN vastgesteld:

	Onderwerp	Toelichting	Doel
1	Winst van EBN	De winst van EBN weergegeven in miljoen EUR	≥ 161
2	Beheerkosten	EBN's kosten voor personeel, inhuur van expertise, kantoor, etc. weergegeven in miljoen EUR	≤ 15,8
3	Reserves maturatie kleine velden	De netto aanvulling (maturatie) van gasreserves in Nederland in GNm3 GE.	≥ 9,7
4	Boringen	Het aantal exploratieboringen op nieuwe locaties op zee of op land.	≥ 13
5	Score transparantiebenchmark	De transparantiebenchmark is een jaarlijks onderzoek naar de inhoud en kwaliteit van maatschappelijke verslaggeving.	≥ 170
6	Opzetten nationaal platform ontmanteling en hergebruik	Het opzetten van een nationaal platform met Nogepa en olie- en gasmaatschappijen in Nederland voor ontmanteling- en hergebruikvraagstukken	Platform opgezet
7	Deelname EBN consortium UDG	Het deelnemen van EBN aan het consortium dat mogelijke activiteiten op het gebied van ultradiepe geothermie gaat onderzoeken	Deelname vastgelegd

Voor de realisatie van de doelstellingen geldt dat alle doelstellingen in gelijke mate worden meegewogen. Het gedeeltelijk behalen van doelstellingen is mogelijk. In welke mate dat mogelijk is, wordt vooraf bepaald. De remuneratiecommissie is verder gerechtigd om in positieve of negatieve zin de algemene score bij te stellen. Doelstellingen 1 tot en met 4 worden bepaald aan de hand van het werkprogramma en budget dat in december 2016 is opgesteld. Doelstelling 5 wordt bepaald door de score van het jaar daarvoor en een ondergrens van 149 punten. Doelstellingen 6 en 7 zijn specifiek voor 2017 opgenomen. Als maatschappelijke resultaten worden in ieder geval doelstelling 1 en 3 aangemerkt, waarmee de maatschappelijke resultaten voor twee zevende deel meewegen.

De teamgebonden doelstellingen zijn afgeleid van de EBN doelstellingen en daarmee afgeleid van de strategie. Voor 2017 zijn 35 projecten aangewezen, verdeeld over de zes thema's en de corporate afdelingen.

Pensioen

De bestuurder neemt deel aan een pensioenregeling bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, conform de voorwaarden voor EBN-medewerkers.

Overige secundaire arbeidsvoorwaarden

EBN beschikt over een pakket secundaire arbeids-

voorwaarden dat ook op de bestuurder van toepassing is. Aan de bestuurder zijn geen optierechten of aandelen toegekend. Evenmin zijn er leningen, voor- schotten of garanties door de vennootschap aan de bestuurder verstrekt.

In aanvulling op de secundaire arbeidsvoorwaarden beschikt de bestuurder over een onkostenvergoeding en het gebruik van een auto (voor zakelijk en privé- gebruik). EBN heeft voor de bestuurder een bestuur- dersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

Overige uitgangspunten bezoldigingsbeleid

Benoemingsduur

Bij benoeming van de directeur geldt een benoemings- duur van vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden.

Opzegtermijn

Voor de bestuurder geldt een opzegtermijn van de arbeidsovereenkomst van drie maanden en voor EBN geldt een opzegtermijn van zes maanden.

Beëindigingsvergoeding

Een beëindigingsvergoeding wordt voor de bestuurder alleen toegekend bij onvrijwillig ontslag. Tenzij er sprake is van kennelijke onredelijkheid bedraagt de vergoeding voor de bestuurder maximaal één vast

jaarinkomen, conform de Corporate Governance Code. De genoemde maximumvergoeding is inclusief de transitievergoeding voor zover deze ingevolge de Wet Werk en Zekerheid (WWZ) sinds 1 juli 2015 aan de bestuurder verschuldigd zou zijn.

Claw back en aanpassing variabele beloning

De arbeidsovereenkomst met de bestuurder bevat een claw back clause (Corporate Governance Code bepaling II.2.11) en de arbeidsovereenkomst bevat een bepaling op grond waarvan de raad van commissaris- sen de bevoegdheid heeft om de variabele beloning aan te passen indien deze tot onbillijke uitkomsten leidt vanwege buitengewone omstandigheden in de prestatieperiode (Corporate Governance Code bepaling II.2.10).

Het opnemen van een claw back clause is conform het deelnemingenbeleid rijksoverheid.

Evenwichtige samenstelling directeur

De directeur bestaat uit één natuurlijk persoon, zodat er geen toepassing kan worden gegeven aan een evenwichtige verdeling van de zetels van het bestuur.

Variabele beloning over 2017

De remuneratiecommissie heeft in december 2017 kennis genomen van de voorlopige realisatie van de

doelstellingen voor 2017. De realisatie van de doelstellingen over 2017 wordt medio maart 2018 bepaald.

Beloningsverhouding binnen EBN

De mediaan van de totale beloning van de EBN-medewerkers bedraagt EUR 102 k bruto. Dat betreft het bruto salaris inclusief variabele beloning, vakantiegeld, uitbetaalde vakantiedagen, onkostenvergoedingen en vergoeding aftopping pensioen. Bij afzetting van dit bedrag tegen het ontvangen bruto salaris (inclusief de hiervoor vermelde elementen) van de heer Van Hoogstraten, zijnde een bedrag van EUR 297 k bruto, geeft dit een beloningsverhouding van 1: 2,9.

Deze beloningsverhouding is dit jaar voor het eerst bepaald zodat geen opgaaf wordt gedaan van de wijzigingen in deze verhouding ten opzichte van 2016, het voorgaande boekjaar.

Remuneratie van de raad van commissarissen

De remuneratie van de leden van de raad van commissarissen is vast en onafhankelijk van de resultaten van de vennootschap. De aandeelhouder bepaalt de remuneratie van de leden van de raad van commissarissen, gelijktijdig met de benoeming. De remuneratie van de voorzitter van de raad van commissarissen bedraagt EUR 24.500 per jaar. De overige leden

ontvangen een beloning van EUR 20.000 per jaar. Alle leden van de raad van commissarissen hebben recht op een onkostenvergoeding. De remuneratie van de voorzitter van de raad van commissarissen wijkt af van de overige leden van de raad van commissarissen vanwege de extra taken van de voorzitter.

De vennootschap heeft geen leningen, voorschotten of garanties aan de leden van de raad van commissarissen verstrekt. Voor de leden van de raad van commissarissen is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

De totale remuneratie van de raad van commissarissen over 2017 staat vermeld op pagina 135 onder Keymanagement.

Utrecht, 14 maart 2018

9.5 GRI-index 2017

PwC heeft een assurance-opdracht uitgevoerd gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid over de duurzaamheidsinformatie in het jaarverslag van EBN over 2017. Voor de scope van deze assurance-opdracht verwijzen we naar het assurance-rapport van de onafhankelijke accountant op p. 165 in dit verslag.

CORE	General Standard Disclosures			
G4 code	Disclosure/Indicator	Toelichting	Verwijzing	Pagina
	Strategie en analyse			21
G4-1	CEO Statement		Voorwoord	3
	Profiel			7
G4-3	Naam organisatie	Energie Beheer Nederland B.V. (EBN B.V.)	Profiel	7
G4-4	Voornaamste merken, producten en/of diensten		Profiel Bedrijfsmodel	7 10
G4-5	Locatie hoofdkantoor	Utrecht	Organisatiestructuur Contactinformatie	9 176
G4-6	Landen waar de organisatie actief is	Nederland	Profiel Bedrijfsmodel	7 10
G4-7	Eigendomsstructuur en rechtsvorm		Corporate governance	74
G4-8	Afzetmarkten		Profiel	7
G4-9	Omvang van de organisatie		Kerncijfers	6
G4-10	Informatie over omvang en kenmerken personeelsbestand	<u>Niet-gerapporteerd:</u> a: naar type dienstverband en gender b: Vaste medewerkers: fulltime of parttime naar gender c: Vaste en uitzendkrachten per gender d: Regio niet van toepassing gezien Nederland het werkgebied is en het hoofdkantoor in Utrecht is gevestigd e: Zzp-constructies zijn niet van toepassing op EBN, alleen dienstverbanden f: Seizoenswerk is niet van toepassing op EBN	Kerncijfers De mensen van EBN <i>Deels gerapporteerd niet naar gender of medewerkerscategorie. EBN heeft in 2017 onderzocht of voor a, b, en c een onderverdeling relevant is. Er zijn geen relevante verschillen waardoor een onderverdeling niet relevant is gebleken.</i>	6 54
G4-11	Percentage medewerkers onder cao	Geen cao van toepassing		
G4-12	Beschrijving van de supply chain		Onze positie in de energieketen	13, 14
G4-13	Significante veranderingen tijdens de verslagperiode m.b.t. organisatieomvang, structuur, eigendomsverhouding of supply chain	Geen significante veranderingen		

CORE	General Standard Disclosures			
G4 code	Disclosure/Indicator	Toelichting	Verwijzing	Pagina
G4-14	Voorzorgsprincipe: of en hoe deze wordt toegepast		Risicomanagement	3
G4-15	Extern ontwikkelde economische, milieu gerelateerde en sociale handvesten, principes of andere initiatieven die de organisatie onderschrijft en goedkeurt.	EBN is als staatsdeelneming gehouden aan de handvesten, principes en andere initiatieven van de Nederlandse staat.		
G4-16	Deelname in (internationale) verenigingen	EBN neemt deel aan KVGn in de vorm: financieel, inbreng in bestuur en werkgroepen van de KVGn	Resultatenparagraaf Onze belanghebbenden <i>Interactie met onze belanghebbenden</i> <i>Substantiële bijdrage wordt kwalitatief uitgedrukt in de investering in kennis en uren</i>	35 51
Materialiteit en reikwijdte				
G4-17	Juridische entiteiten die onderdeel uitmaken van de financiële verslaggeving (reikwijdte)		Jaarrekening	100
G4-18	Proces inhoudsbepaling en hoe de reporting principes zijn toegepast		Over dit verslag	92
G4-19	Materiële aspecten		Materiële thema's Over dit verslag	27
G4-20	Scope materiële aspecten binnen de organisatie		Over dit verslag: onderwerpkeuze, tabel	92
G4-21	Scope materiële aspecten buiten de organisatie		Over dit verslag: onderwerpkeuze, tabel	92
G4-22	Effect herziene informatie t.o.v. eerdere verslagen	Geen herziene informatie	Over dit verslag	92
G4-23	Veranderingen die de vergelijkbaarheid met eerdere verslagen kunnen beperken	Veranderingen worden toegelicht in de tekst of als voetnoot bij tabel/grafiek		
Stakeholder engagement				
G4-24	Lijst belanghebbenden		Onze belanghebbenden Bijlage 1: Tabel Interactie met onze belanghebbenden	154
G4-25	Inventarisatie en selectie van belanghebbenden		Onze belanghebbenden	51
G4-26	Hoe betreft de organisatie belanghebbenden, per type, en hoe vaak		Bijlage 9.1: Tabel Interactie met onze belanghebbenden	154
G4-27	De voornaamste onderwerpen en vraagstukken die naar voren zijn gekomen door de betrokkenheid van stakeholders en hoe de organisatie hierop heeft gereageerd	Sector Disclosure Oil & Gas vraagt om het perspectief van inheemse bevolking mee te nemen. Gezien het werkgebied van EBN Nederland betreft is dit niet van toepassing.	Interactie met onze belanghebbenden, verschillende dialogen per strategisch thema. Bijlage 1: Tabel Interactie met onze belanghebbenden	51 154

CORE		General Standard Disclosures		
G4 code	Disclosure/Indicator	Toelichting	Verwijzing	Pagina
Verslaggevingsparameters				
G4-28	Verslaggevingsperiode	1 januari 2017 tot en met 31 december 2017		
G4-29	Datum meest recente verslag	Verslagjaar 2016		
G4-30	Verslaggevingscyclus	Kalenderjaar		
G4-31	Contactinformatie		Colofon	176
G4-32	a. De 'in accordance' optie die is gekozen b. Verwijzing GRI Content Index c. Verwijzing naar Assurance Rapport,	Volgens de GRI-G4 richtlijnen op toepassingsniveau CORE	Assurancerapport Over dit verslag	150
G4-33	Assurancebeleid		Over dit verslag	92
Governance				
G4-34	Governance-structuur		Corporate governance	74
Ethiek en integriteit				
G4-56	Intern ontwikkelde missies, gedragscodes, beginselverklaringen relevant voor economische, milieu- en sociale prestaties en de status van implementatie		Integriteit	79

Specific Standard Disclosures

Indicator Omschrijving	Materialiteit + definitie	Afbakening	Verwijzing, DMA en prestaties	Pagina
Economisch				
Economische prestaties		EBN/ O		
DMA	<u>Creëren van economische waarde</u>		Strategie	21
a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp.			Bedrijfsmodel	10
b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan.			Resultaten	35
c. Evaluatie van de managementaanpak.			Risicomanagement	61
			Interactie met belanghebbenden	51
G4-EC1	<u>Creëren van economische waarde</u>		Financiële resultaten	48
Directe economische waarde	Optimaliseren van financiële resultaten, zoals nettoresultaat, aardgasbaten, omzet, investeringen en afschrijvingen.		Jaarrekening	
			Sector Disclosure Oil & Gas: EBN doet alleen afdrachten aan de Nederlandse Staat.	100
Reserves		EBN/O		
DMA	<u>Stimuleren van doelmatige opsporing en winning olie en gas</u>		Bedrijfsmodel	10
a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp.			Strategie	21
b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan.			Resultaten 2017	35
c. Evaluatie van de managementaanpak			Interactie met belanghebbenden	51
OG1	<u>Doelmatige opsporing en winning olie en gas</u>		Resultaten 2017,	
Volume en type van de verwachte en aangetoonde reserves en productie	Het sturen op de doelmatige opsporing en winning van olie en gas (inclusief optimalisatie van infrastructuur) middels inzet van NOV-management en eigen onderzoeken.		paragraaf Our Dutch Gas	35, 37

Specific Standard Disclosures

Indicator Omschrijving	Materialiteit + definitie	Afbakening	Verwijzing, DMA en prestaties	Pagina
Intellectueel:				
DMA	<u>Innovatie</u>		Bedrijfsmodel	10
a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp.	<u>Halen en brengen van kennis</u>		Strategie	21
b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan.	<u>Ontwikkeling nieuwe energie</u>		Resultaten 2017	35
c. Evaluatie van de managementaanpak			Interactie met belanghebbenden	51
OG2 Totaal geïnvesteerd in hernieuwbare energie	<u>Het sturen en coördineren van innovatie</u> Het slimmer en duurzamer ontwikkelen van bestaand en nieuw potentieel, door eigen onderzoek en door samenwerking met partners en kennisinstellingen.	EBN	Resultaten 2017 <i>Kwalitatief uitgedrukt in de investering in kennis en uren</i>	35
OG2 Totaal geïnvesteerd in hernieuwbare energie	<u>Halen en brengen van kennis</u> Het actief delen van kennis in samenwerkingsverbanden en kennisnetwerken, o.a. door studies zoals BOON, en Focus on Energy; het ophalen van kennis bij ketenpartners via samenwerkingsverbanden en kennisnetwerken.	EBN/O	Resultaten 2017 <i>Kwalitatief uitgedrukt in de investering in kennis en uren</i>	35
OG2 Totaal geïnvesteerd in hernieuwbare energie	<u>Ontwikkeling nieuwe energie</u> Het generen van inzichten in kansen en mogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe energie en opslag daarvan, zoals geothermie, CAES, en CCS.	EBN/O	Resultaten: New Energy <i>Kwalitatief uitgedrukt in de investering in kennis en uren</i>	46
Sociaal: werkgever				
Training en opleiding				
DMA	<u>Talent aantrekken en ontwikkelen</u>		Bedrijfsmodel	10
a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp.				
b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan.				
c. Evaluatie van de managementaanpak				

Specific Standard Disclosures

Indicator Omschrijving	Materialiteit + definitie	Afbakening	Verwijzing, DMA en prestaties	Pagina
G4-LA9 Gemiddeld aantal opleidingsuren per medewerker.	<u>Talent aantrekken en ontwikkelen</u> Het vinden en aannemen van talentvolle medewerkers, hen goede ontwikkelmogelijkheden aanbieden en hen inspireren bij EBN.	EBN	De mensen van EBN <i>Deels gerapporteerd niet naar gender of medewerkerscategorie. EBN heeft in 2017 onderzocht of een onderverdeling naar gender relevant was. Er bleken geen significante verschillen te zijn waardoor deze onderverdeling niet relevant bleek.</i>	54
G4-LA11 Percentage medewerkers dat regelmatig een prestatie/ontwikkelgesprek krijgt.		EBN	De mensen van EBN <i>Deels gerapporteerd niet naar gender of medewerkerscategorie. Aangezien de score voor prestatiegesprekken 100% is, is de onderverdeling niet relevant. Ontwikkelgesprekken vinden normaliter plaats in de zomermaanden van het jaar, maar in de zomer van 2017 zat EBN midden in de reorganisatie die per 1-9-2017 effectief is geworden. Ontwikkelgesprekken hebben daardoor niet allemaal plaatsgevonden. Een onderverdeling per medewerkerscategorie of gender is dit jaar daarom ook niet relevant op het gebied van ontwikkelgesprekken.</i>	54
DMA a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp. b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan. c. Evaluatie van de managementaanpak	<u>Effectief advies en beïnvloeding</u>		Bedrijfsmodel Interactie met belanghebbenden	10 51
Eigen indicator in ontwikkeling	<u>Effectief advies en beïnvloeding</u> Het stimuleren van medewerkers om de operators middels NOV-management en overige belanghebbenden middels dialoog en advisering te beïnvloeden.	EBN	<i>Reason for omission: in verband met de herziening van de strategische prioriteiten van EBN is er nog geen kwantitatieve indicator beschikbaar. EBN is een betekenisvolle indicator aan het ontwikkelen waarover in 2018 zal worden gerapporteerd.</i>	
Sociaal: maatschappij				
Lokale gemeenschap				
DMA a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp. b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan. c. Evaluatie van de managementaanpak	<u>Borgen van externe veiligheid</u> <u>Draagvlak voor onze werkzaamheden</u>		Resultaten 2017 Belangrijkste strategische risico's Interactie met belanghebbenden	35 67 51

Specific Standard Disclosures

Indicator Omschrijving	Materialiteit + definitie	Afbakening	Verwijzing, DMA en prestaties	Pagina
Eigen indicator Aantal en zwaarte van de aardbevingen	<u>Borgen van externe veiligheid</u> Het stimuleren van een goede veiligheidscultuur, waardoor veiligheidsrisico's zoals aardbevingen, lekkages en ontploffingen beperkt worden.	EBN/O	<u>Resultaten Our Dutch Gas 2017</u> Belangrijkste strategische risico's	37 67
G4-SO2 Activiteiten met significante en potentiële negatieve impact op de lokale gemeenschap.	<u>Draagvlak voor onze werkzaamheden</u> Het werken aan draagvlak voor onze werkzaamheden. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van EBN uitdragen door o.a. omgevingsmanagement, en projecten binnen en buiten de gassector.	EBN/O	Bedrijfsmodel Strategie Risicomanagement Belangrijkste strategische risico's Interactie met belanghebbenden	10 21 61 67 51
DMA a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp. b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan. c. Evaluatie van de managementaanpak	<u>Bijdragen aan de energietransitie</u>		Profiel Bedrijfsmodel Strategie Resultaten 2017 Maatschappelijke resultaten Interactie met onze belanghebbenden	7 10 21 35 50 51
Eigen indicator in ontwikkeling	<u>Bijdragen aan de energietransitie</u> Een constructieve bijdrage leveren aan de versnelling van de energietransitie door middel van het inzetten van kennis en expertise van de ondergrond.	EBN	Resultaten 2017 Interactie met onze belanghebbenden <i>Reason for omission: in verband met de herziening van de strategische prioriteiten van EBN is er nog geen kwantitatieve indicator beschikbaar. EBN is een betekenisvolle indicator aan het ontwikkelen waarover in 2018 zal worden gerapporteerd.</i>	35 51
DMA a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp. b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan. c. Evaluatie van de managementaanpak	<u>Effectieve ontmanteling en hergebruik</u>		Bedrijfsmodel Strategie Resultaten 2017, Return to Nature Belangrijkste strategische risico's Interactie met belanghebbenden	10 21 43 67 51
OG11 Aantal sites dat is ontmanteld of waar de ontmanteling is gestart.	<u>Effectieve ontmanteling en hergebruik</u> Het faciliteren en stimuleren van effectieve hergebruik en ontmanteling van bestaande olie- en gasinfrastructuur, onder andere door het ontwikkelen en uitvoeren van een masterplan.	EBN/O	Resultaten 2017, Return to Nature	43

Specific Standard Disclosures

Indicator Omschrijving	Materialiteit + definitie	Afbakening	Verwijzing, DMA en prestaties	Pagina
Millieu				
DMA	<u>Verduurzaming in de waardeketen</u>		Bedrijfsmodel	10
a. Vermeld waarom het onderwerp materieel is en de impact van het onderwerp.			Strategie	21
			Resultaten 2017	35
b. Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan.			Maatschappelijke resultaten	50
c. Evaluatie van de managementaanpak.			Duurzaamheid	53
Alle milieu-indicatoren zoals vermeld in het EBN Duurzaamheidsrapport 2015-2016*	<u>Verduurzaming in de waardeketen</u> Het sturen op milieu-impact van gas, waaronder emissies en lekkages.	O	Duurzaamheid EBN Duurzaamheidsrapport 2016-2017 GRI-index 2016	53 164

Afbakening

Eigen organisatie = EBN Operators = O

**Zoals aangegeven in de tabel wordt voor een aantal indicatoren verwezen naar het EBN Duurzaamheidsrapport 2016-2017 dat is gepubliceerd op de website. Deze rapportage loopt niet parallel aan het boekjaar. Over het EBN Duurzaamheidsrapport 2016-2017 is geen assurance ontvangen.*

9.6 10 jaar kerncijfers

in EUR mln	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
EBN deelname in activiteiten:										
- aantal winningvergunningen landzijde	33	33	33	31	29	27	24	23	22	21
- aantal winningvergunningen zeezijde	110	109	109	107	106	101	101	103	103	100
- aantal opsporingvergunningen	44	46	48	55	56	48	47	48	45	41
afzet (mrd m ³ , 100%)	39	46	51	66	79	73	72	80	70	73
mutatie in % t.o.v. voorgaand jaar (100%)	-15	-10	-22	-17	8	1	-10	14	-5	11
- afzet Groningen (mrd m ³ , EBN aandeel)	9	11	12	17	21	19	18	20	15	15
- afzet kleine velden (mrd m ³ , EBN aandeel)	7	9	9	10	11	11	12	13	14	15
afzet totaal (mrd m ³ , EBN aandeel)	16	20	21	27	32	30	30	33	29	30
gemiddelde opbrengstprijis gas (EUR-centen per m ³ , 35,17 MJ/m ³)	15,68	13,68	20,26	22,23	25,52	26,76	22,63	18,58	20,72	26,91
omzet uit:										
- doorlopende activiteiten	3.015	3.094	4.766	6.598	8.809	8.528	7.103	6.486	6.387	8.698
- beëindigde activiteiten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
omzet totaal	3.015	3.094	4.766	6.598	8.809	8.528	7.103	6.486	6.387	8.698
mutatie uit doorlopende activiteiten % t.o.v. voorgaand jaar	-3	-35	-28	-25	3	20	10	2	-27	43
totaal resultaat uit:										
- doorlopende activiteiten	556	333	450	1.614	2.327	2.360	2.131	2.076	2.211	3.269
- beëindigde activiteiten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal resultaat	556	333	450	1.614	2.327	2.360	2.131	2.076	2.211	3.269
totaal resultaat uit doorlopende activiteiten in % van de omzet	18	11	9	24	26	28	30	32	35	38
materiële vaste activa:										
- investeringen op land	25	37	102	290	275	202	228	224	238	129
- investeringen offshore	131	244	462	475	377	419	383	383	475	447
totaal investeringen	156	281	564	765	652	621	611	607	713	576
afschrijvingen	434	490	557	660	652	745	617	499	462	501
bijzondere waardeverminderingen	35	299	660	-	-	-	-	-	-	-
eigen vermogen	217	178	184	199	219	200	204	174	158	160
gearing ratio (%)	-	-	87	90	87	88	91	91	93	91
vreemd vermogen	4.368	5.458	5.644	5.465	5.309	5.565	5.684	5.146	4.520	5.386

9.7 Verklarende woordenlijst en referentielijst

Aquifer

een watervoerende laag in de ondergrond waaruit warmte kan worden gewonnen

CCS

CO₂-afvang en -opslag (carbon capture and storage).

Corporate Governance Code (oud)

Gedragscode voor beursgenoteerde ondernemingen.

Corporate Governance Code (nieuw)

De Nederlandse Corporate Governance Code van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code.

Consortium

een vereniging of samenwerking van tijdelijke aard, die opgericht is door een aantal partijen om een bepaald project uit te voeren.

DAGO

Dutch Association Geothermal Operators

Dinantien

Het oudste tijdperk van het carbon.

Downstream activiteiten

verkoop en vervoer van geologische hulpbronnen

DSA

Decommissioning Security Agreement

DSMA

Decommissioning Security & Monitor Agreement

Energiemix

Verhouding energie die Nederland gebruikt uit verschillende energiebronnen.

E&P

Exploratie en Productie.

EZK

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Gasgebouw

Publiek-private samenwerking in de Maatschap Groningen en GasTerra.

Gasvoorkomen

Ondergrondse ophoping van gas dat gewonnen kan worden.

GE

Groningenequivalent (Nm³ aardgas met verbrandingswaarde van 35,17 MJ bij 0 graden Celsius en 101,325 kPa).

Geothermie

Aardwarmte.

Green Deal

Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen. Een Green Deal helpt om duurzame plannen uit te voeren.

HR

Personeelszaken (Human Resources).

ICT

Informatie- en communicatietechnologie.

IFRIC

International Financial Reporting Interpretation Committee.

IFRS

International Financial Reporting Standards.

IMS

Integraal managementsysteem.

IPO

interprovincial overleg

IRO

Vereniging Industriële Raad voor de Olie en Gas

JIP

Joint Industry Project.

KNMI

Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut

KVGN

Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland

Maatschap Groningen

Maatschap om de productie van het Groningenveld te beheren.

Midstream activiteiten

transport en opslag van geologische hulpbronnen

Mijnbouwwet

Nederlandse wet waarin de regels over opsporing, winning en opslag van delfstoffen staat beschreven.

MOR+SA

Meeropbrengstregeling Groningen + Staatsaandeel.

MVO

Maatschappelijk verantwoord ondernemen.

NAM

Nederlandse Aardolie Maatschappij.

Nm³

Normaal kubieke meter; de standaardeenheid waarin aardgas wordt gemeten.

Nexstep

Nationaal Platform voor hergebruik en ontmanteling

NOGEPA

Nederlandse Olie en Gas Exploratie en Productie Associatie.

NOV management

Non-operated venture management.

ONE B.V.

Oranje-Nassau Energy B.V.

Operating partner

Zie operator.

Operator

Partij in het winningstraject die namens partners activiteiten uitvoert.

OvS

Overeenkomst van Samenwerking tussen EBN en vergunninghouder(s)

Sm³

Standaard kubieke meter

SodM

Staatstoezicht op de Mijnen.

Staatsdeelneming

Aandeelhouderschap van de Nederlandse Staat.

TNO

Nederlandse organisatie voor toegepast natuurlijkwetenschappelijk onderzoek.

Treasury

Het beheren van geld van de onderneming.

Trias

Het Trias is een periode in de geologie die duurde van ongeveer 252,2 tot 201,3 miljoen jaar geleden.

Upstream activiteiten

exploratie en productie van geologische hulpbronnen

TWh

Terawattuur

VNG

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

VPB

Vennootschapsbelasting.

WACC

Weighted Average Cost of Capital

Warmtewisselaar

haalt de warmte uit het water en brengt het over naar het water in een warmtenet

Zechstein

Het Zechstein of de Zechstein Groep is een pakket gesteentelagen in de ondergrond van grote delen van het westen en midden van Europa.

9.8 Contactinformatie

Heeft ons jaarverslag u aan het denken gezet, vragen opgeroepen of geïnspireerd? U kunt altijd contact met ons opnemen om uw vragen te stellen of van gedachten te wisselen.

Bezoek- en postadres

EBN B.V.

Daalsesingel 1

3511 SV Utrecht

Telefoon: +31 (0)30 2339001

Fax: +31 (0)30 2339051

Mail: ebn.mail@ebn.nl